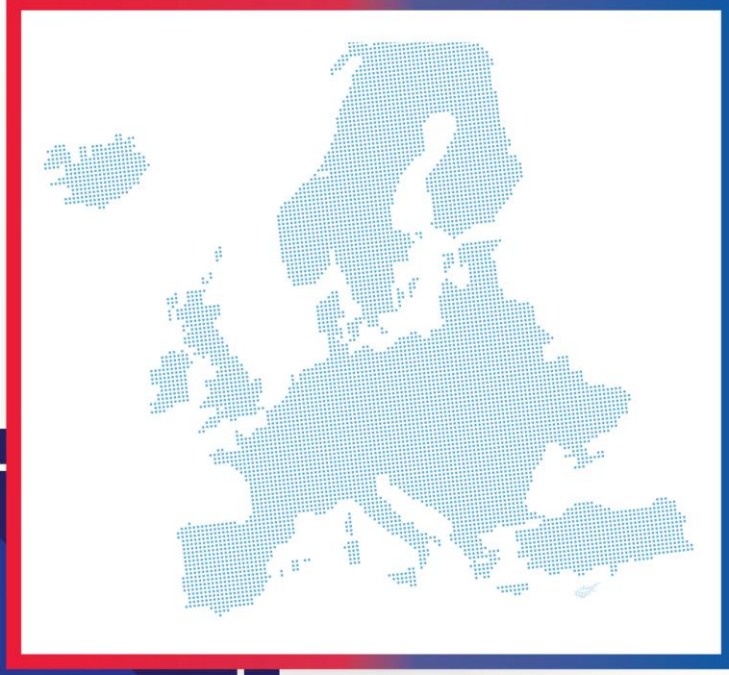

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI

REPUBLIC OF TÜRKİYE
MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
DIRECTORATE FOR EU AFFAIRS

AVRUPA BİRLİĞİ ve ÜYELİK SÜRECİMİZ

TEMEL BİLGİLER KİTABI

TEMMUZ 2025

AVRUPA BİRLİĞİ
ve
ÜYELİK SÜRECİMİZ

TEMEL BİLGİLER KİTABI

TEMMUZ 2025

ÖNSÖZ

Avrupa Birliği'nin (AB) yıllar içinde geçirdiği kurumsal dönüşümü ve mevcut yapısını, Türkiye'nin AB üyelik sürecinde attığı adımları, yürüttüğü çalışmaları ve AB'ye uyumunu güncel veri ve bilgilere dayalı olarak özetleyen "Avrupa Birliği ve Üyelik Sürecimiz" başlıklı temel kaynak çalışmamızın güncellenmiş baskısını Avrupa Birliği Başkanlığının kuruluşunun 25. yılı kapsamında istifadelerinize sunuyoruz.

2022 yılı sonunda yayımlanan son çalışmamızın ardından geçen süreçte, Doğu Akdeniz'deki gerilimlerin ve bazı üye ülkelerin ülkemize yönelik kışkırtmalarının azalmasıyla birlikte, Türkiye-AB ilişkilerinde son yıllara kıyasla daha olumlu bir atmosferin oluştuğu görülmektedir. Bununla birlikte, katılım sürecimizin üyelik perspektifi temelinde ilerletilmesine yönelik somut adım atılamamıştır.

Son dönem, jeopolitik rekabetin arttığı, uluslararası düzenin yeniden sorgulandığı ve önemli seçimlerin gerçekleştiği bir zaman dilimi olmuştur. Ukrayna'daki savaş, İsrail-Filistin ihtilafı, İsrail'in İran'a yönelik saldırısı, Suriye'deki gelişmeler, düzensiz göç ve iklim değışikliğinin kümülatif etkilerinin ön plana çıktığı küresel ve bölgesel sınamalar Türkiye-AB ilişkilerini etkilemeye devam etmektedir. Bu dönemde AB ile işbirliği zeminini güçlendirmeye ve ilişkilerimizde yapıcı ve somut çıktılar sağlanmasına yönelik çalışmalar sürdürülmüş, çeşitli alanlarda diyalog ve işbirliği olanakları değerlendirilmeye devam edilmiştir. Sürekli kriz dönemini ifade edecek biçimde permakriz (permanent + crisis) olarak adlandırılan içinde bulunduğumuz dönemde, AB'yi en derinden sarsan sınama Rusya-Ukrayna savaşı olmuştur. AB'nin içinde bulunduğu bu yeni jeopolitik konjonktür, Birliğin bazı politikalarını gözden geçirmesine ve yakın coğrafyası başta olmak üzere dünyanın farklı bölgeleriyle ilişkilerini yeniden ele almasına yol açmıştır. AB özellikle dış politika, güvenlik ve savunma stratejileri ile yeşil ve dijital dönüşüm, bağlantısallık gibi kritik alanlarda politikalarını kapsamlı bir şekilde gözden geçirmektedir.

6-9 Haziran 2024 tarihleri arasındaki Avrupa Parlamentosu (AP) seçimleri ise, gerek AB gerek uluslararası sistemin geleceği açısından kritik bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Seçim sonuçlarına bakıldığında, daha eleştirel bir tutum benimseyen ve uluslarüstü bir AB yerine, hükümetler arası bir AB'yi savunan, yerelliği ve milliyetçiliği ön planda tutan ve Avrupa Yeşil Mutabakatı başta olmak üzere Birliğin bazı politikalarını sorgulayan grupların oy oranları ve sandalye sayılarında artış olmuştur. Önümüzdeki dönemde AP'deki mevcut dağılımın başta yeşil dönüşüm, göç, güvenlik ve genişleme olmak üzere AB'nin bazı politikaları üzerinde çeşitli yansımaları olacaktır.

Rusya-Ukrayna savaşıyla birlikte 2022 yılında yeniden ivme kazanan genişleme politikası çerçevesinde, 2023 yılında da önemli kararlar alınmıştır. 8 Kasım 2023 tarihinde açıklanan 2023 yılı Genişleme Paketi'nde yer verilen önerileri takiben, 14-15 Aralık 2023 tarihlerinde düzenlenen AB Zirvesi'nde, Ukrayna ve Moldova'yla katılım müzakerelerinin başlamasına karar verilmiştir. Ayrıca, 2023 yılı Genişleme Strateji Belgesi'nde belirlenen koşulların yerine getirileceği anlayışıyla, Gürcistan'a adaylık statüsü verilmiş ve Bosna-Hersek ile katılım müzakerelerinin, üyelik kriterlerinde gerekli uyum düzeyi yakalandığı takdirde açılmasına hazır

olunduğu belirtilmiştir. 21-22 Mart 2024 tarihli AB Zirvesi'nde ise, Bosna-Hersek ile katılım müzakerelerine başlanmasına karar verilmiştir.

Genişleme politikasında yaşanan bu olumlu gelişmeler ne yazık ki Türkiye-AB ilişkilerine yansımamıştır. Bölgemizdeki ve uluslararası düzlemdeki köklü dönüşüm, Türkiye-AB yakınlaşmasının ve birlikteliğinin önemini bir kez daha hatırlatsa da, bazı üye ülkeler veto haklarını ve "dayanışma" prensibini suiistimal ederek, kendi ulusal/siyasal gündemleri uğruna Türkiye-AB ilişkilerinin ilerlemesini engellemeyi sürdürmüştür.

6 Şubat 2023 tarihinde ülkemizde meydana gelen depremin ardından AB, üye ülkeleriyle birlikte ülkemizle güçlü bir dayanışma sergilemiştir. AB Sivil Koruma Mekanizması ivedilikle devreye sokulmuş ve uluslararası yardımların ülkemize kanallize edilmesinde ve ülkemiz için 6 milyar 47 milyon avro taahhüt edilen Uluslararası Bağışçılar Konferansı'nın düzenlenmesinde AB öncü rol oynamıştır. Ayrıca, AB'ye üye ya da aday ülkelerde meydana gelen doğal afetler sonucunda ortaya çıkan yıkımların giderilmesine yönelik belli sınırlar dâhilinde mali destek sağlanmasına yönelik oluşturulan AB Dayanışma Fonu'na (EUSF) başvurumuz 18 Eylül 2023 tarihinde AB Konseyinde kabul edilmiş, ülkemize 400 milyon avroluk fonun tahsis edilmesi kararlaştırılmış ve karar AP Genel Kurulu'nda 4 Ekim 2023 tarihinde onaylanmıştır. Akabinde AB Dayanışma Fonu Yetkilendirme Anlaşması 7 Şubat 2024 tarihinde Brüksel'de düzenlenen imza töreninde akdedilmiştir.

Ülkemizde 2023 yılında gerçekleşen genel seçimlerin ardından, Sayın Cumhurbaşkanımızın, NATO Vilnius Zirvesi marjında ülkemizin AB sürecinin önünün açılmasına dair beklentilerimizi ifade etmesine binaen, 29-30 Haziran 2023 tarihlerinde düzenlenen AB Zirvesi'nde AB Yüksek Temsilcisi ve Avrupa Komisyonu, AB Konseyi tarafından belirlenen araçlar ve seçeneklerden yararlanılarak, Türkiye-AB ilişkilerinin mevcut durumunu ortaya koyacak ve geleceğine dair stratejik ve ileriye dönük bir bakış açısıyla önerilerde bulunacak bir rapor hazırlamakla görevlendirilmiştir. Dönemin Yüksek Temsilcisi Borrell ve Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan "Türkiye-AB Siyasi, Ekonomik ve Ticari İlişkilerinde Mevcut Durum" başlıklı Ortak Bildirim 29 Kasım 2023 tarihinde AB Komiserler Koleji'nde kabul edilmiştir. Bildirim'de Ortaklık Konseyi ile dış politika, ekonomi, enerji ve ulaştırma alanlarındaki Yüksek Düzeyli Diyalogların yeniden başlatılması, Avrupa Yatırım Bankası, Gümrük Birliği ve vize konularında bazı önerilere yer verilmiştir. Bu öneriler ihtilaf barındıran birtakım koşullara bağlanması nedeniyle beklentilerimizi yeterince karşılamıyor olsa da, hem 15 Temmuz 2019 tarihli AB Dış İlişkiler Konseyi kararlarını geçersiz kılması hem de ülkemizle AB arasındaki bütünleşme düzeyini artıracak öneriler getirmesi nedeniyle nispeten olumlu bulunmuştur.

Ortak Bildirim, 17-18 Nisan 2024 tarihlerinde düzenlenen Özel AB Zirvesi'nde gündeme alınmıştır. Zirve Sonuçlarında Doğu Akdeniz'de istikrarlı ve güvenli bir ortam ile Türkiye'yle işbirliği ve karşılıklı çıkara dayanan bir ilişki geliştirilmesinin AB'nin stratejik çıkarına olduğu ve Türkiye'nin yapıcı angajmanının Ortak Bildirim'de tanımlanan çeşitli işbirliği alanlarında ilerleme sağlanması için yararlı olacağı ifade edilmiştir. Ayrıca, AB Daimi Temsilciler Komitesi (COREPER), ilgili kurumların yetkinliklerine saygı duyularak, daha önceki Zirve kararları doğrultusunda ve AB Konseyinin rehberliğinde, aşamalı, orantılı ve geri döndürülebilir şekilde Ortak Bildirim'in tavsiyeleri üzerinde çalışmak amacıyla AB Konseyi tarafından görevlendirilmiştir.

17 Aralık 2024 tarihli AB Genel İşler Konseyi'nin genişlemeye ilişkin sonuçlarında, Doğu Akdeniz'de istikrarlı ve güvenli bir ortamın tesisinde, ölkemizle işbirliği ve karşılıklı yarara dayalı ilişkinin gelişmesinde AB'nin stratejik çıkarı bulunduğu belirtilmiş, Nisan 2024 Zirve kararlarına atıfla, "belirlenmiş koşulluluklara" bağlı olarak, AB'nin ölkemizle ortak çıkar alanlarında aşamalı, orantılı ve geri döndürülebilir şekilde angajmana hazır olduğu kaydedilmiştir. Ayrıca, Yüksek Düzeyli Ticaret Diyaloğunun ilk toplantısının düzenlenmesi, Yüksek Düzeyli Ekonomi Diyaloğunun canlandırılması, dış politika ve bölgesel konulardaki diyaloglar ile sektörel ortak çıkar alanlarında Yüksek Düzeyli Diyalogların devam etmesi ve Avrupa Yatırım Bankasının öncelikli alanlarda, özel sektöre odaklı olmak üzere aşamalı olarak yeniden faaliyete başlaması gibi somut adımların olumlu gelişmeler olarak not edildiği ifade edilmiştir.

Ölkemiz bir yandan reform gündemine sahip çıkmış, diğer yandan her fırsatta AB ile üst düzey diyaloğunu sürdürmüştür. Her türlü siyasi engellemeye rağmen, Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği, ölkemizin en önemli stratejik hedeflerinden biri olmaya devam etmektedir. Bu doğrultuda çalışmalarımız kararlılıkla sürdürölmektedir. Bu kapsamda, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı (2021-2025), Yeşil Mutabakat Eylem Planı, 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi, Ulusal Engelli Hakları Eylem Planı (2023-2025), Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi (2023-2030) ve I. Aşama Eylem Planı (2023-2025) ile Kadının Güçlenmesi Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2028) uygulamaları devam etmektedir. 2019-2023 yıllarını kapsayan III. Yargı Reformu Stratejisi, 2021-2023 yıllarını kapsayan AB'ye Katılım için Ulusal Eylem Planı ile İnsan Hakları Eylem Planı'nın uygulama aşamaları tamamlanmıştır. Bunu takiben, yeni Yargı Reformu Stratejisi (2025-2029) ve AB'ye Katılım için Ulusal Eylem Planı (2025-2028) eşgüdömlü bir şekilde hazırlanmıştır. Yeni İnsan Hakları Eylem Planı'na ilişkin çalışmalar ise devam etmektedir. Bu dokümanlar, AB müktesebatına uyum sürecimiz açısından yol gösterici niteliktedir.

Son çalışmamızın yayımlanmasının ardından geçen dönem, AB ile üst düzey temasların arttığı bir süreç olmuştur. Ölkemizi derinden sarsan deprem felaketinin ardından AB ölkemizle büyük bir dayanışma sergilemiş, bu süreçte gerek Sayın Cumhurbaşkanımız gerekse Sayın Bakanlarımız ile muhatapları arasındaki temaslar ivme kazanmıştır. Keza ölkemizde gerçekleştirilen seçimlerin ardından Sayın Cumhurbaşkanımız ve Sayın Bakanlarımız AB kurumları başkanları, AB Dönem Başkanı ölkeler, AB üyesi ölkelerin Devlet/Hükümet Başkanları ve üye ölkeler Dışışleri Bakanları ile yoğun bir temas trafiğine girmişlerdir. Ticaret, Sanayi, Tarım, Ulaştırma, İçişleri, Hazine ve Maliye ile Enerji Bakanlarımız Brüksel'de temaslarda bulunarak muhatap AB Komiserleriyle biraraya gelmişler, karşılıklı temaslar çerçevesinde Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen'in yanısıra dönemin Kriz Yönetiminden Sorumlu AB Komiseri Janez Lenarcic (Şubat 2023 ve Temmuz 2024 tarihlerinde), dönemin Komşuluk ve Genişleme Komiseri Oliver Varhelyi (Şubat ve Eylül 2023 ile 22-23 Mayıs 2024 tarihlerinde), Hazırlıklılık ve Kriz Yönetimi, Eşitlikten Sorumlu AB Komiseri Hadja Lahbib, Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı/AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Kaja Kallas ölkemizi ziyaret etmişlerdir.

Sayın Bakanımız 29 Ağustos 2024 tarihinde Brüksel'de ve 8 Mayıs 2025 tarihinde Varşova'da düzenlenen AB Dışışleri Bakanları Gayriresmi Toplantısı'na iştirak etmiştir. Sayın Bakanımız bahsekonu toplantılarda muhataplarıyla başta Türkiye-AB ilişkileri olmak üzere bölgesel ve küresel gelişmeler hakkında görüş alışverişinde bulunmuştur.

Sayın Cumhurbaşkanımız, Macaristan'ın ev sahipliğinde Budapeşte'de düzenlenen Avrupa Siyasi Topluluğu'nun Beşinci Zirvesi'ne ve Arnavutluk'un ev sahipliğinde gerçekleştirilen Altıncı

Zirvesi'ne iştirak etmişler, 50'ye yakın Avrupa ülkesinin Devlet ve Hükûmet Başkanları, AB kurumları liderleri ve NATO Genel Sekreteri ile biraraya gelmişlerdir. Ayrıca Budapeşte'de düzenlenen Zirve marjında Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen ve Tiran'daki Zirve vesilesiyle de Almanya Federal Cumhuriyeti Şansölyesi Friedrich Merz ile ikili görüşmeler gerçekleştirmişlerdir.

Üst düzey temasların yanısıra, ülkemizle AB arasında teknik düzeyde diyalog da devam etmiştir. Türkiye-AB Siyasi Direktörler Seviyesinde Siyasi Diyalog Toplantısı, 81. Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu, Gümrük Birliği İşbirliği Komitesi ve Gümrük Birliği Ortak Komitesi toplantıları düzenlenmiştir. Ayrıca, "göç ve güvenlik", "tarım", "sağlık", "bilim, araştırma, teknoloji ve yenilikçilik", "ticaret" ve "ekonomi" konularında Yüksek Düzeyli Diyalog toplantıları yapılmış ve alt komite toplantıları sürdürülmüştür. Bunların yanısıra, AB müktesebatına uyum çalışmalarının yürütülmesi ve eşgüdümü amacıyla AB Eşgüdüm Kurulu'nun (ABEK) dördüncü toplantısı ilgili Bakan Yardımcılarımız ve kurumlarımızın üst düzey temsilcilerinin katılımıyla yapılmıştır.

Sonuç olarak, yakın coğrafyamızda ve küresel düzeyde yaşanan savaş ve çatışmalar, Türkiye ve AB'nin, başta güvenlik, savunma, iklim değışikliği, enerji, ekonomi ve göç politikaları olmak üzere, Avrupa ve ötesinde birbirine bağlı sonuçlar doğuran birçok alanda bütüncül yeni politikalar geliştirmesinin kaçınılmaz olduğunu göstermiştir. Küresel düzenin zayıfladığı, güvenlik risklerinin her geçen gün daha da arttığı, yerleşik ekonomik modellerin ve geleneksel tedarik rotalarının geçerliliğini yitirmeye başladığı ancak yeni modellerin de henüz oluşma aşamasında olduğu bu geçiş döneminde, Türkiye-AB ilişkilerinde müspet yönde atılacak her bir adım sözkonusu belirsizlikleri azaltarak, bölgemizde barış, istikrar ve refahın yeniden tesisine yönelik önemli katkılar sunacaktır. Önümüzdeki dönemde de, AB'ye katılım sürecinin kazanımları ve zorluklarının farkında olarak, günümüz gerçekliklerinden kopmadan ve AB'nin de değışen yapısını yakından takip ederek çalışmalarımıza aralıksız devam edeceğiz.

Avrupa Birliği Başkanlığımızın kuruluşunun 25. yılı vesilesiyle yayımlanan ve AB, Türkiye-AB ilişkilerinde 2025 Temmuz ayı sonuna kadar yaşanan gelişmeleri yansıtan bu yayınının, AB ile ilgili çalışmalarda temel bir kaynak olmasını umuyor, bu vesileyle emekleri için AB Başkanlığındaki tüm çalışma arkadaşlarıma ve Dışışleri Bakanlığımız Basımevi çalışanlarına şükranlarımı yineliyorum.

Ankara, Temmuz 2025

Büyükelçi Mehmet Kemal BOZAY
Dışışleri Bakan Yardımcısı ve
Avrupa Birliği Başkanı

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Kısaltmalar Listesi

I. BÖLÜM: AB HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Avrupa Birliği (AB) Genişleme Süreci	11
AB Kurucu Antlaşmaları	12
Lizbon Antlaşması'nın Getirdiği Yenilikler	14
AB Zirvesi	17
AB Konseyi	18
AB Konseyi Dönem Başkanlıkları	19
Avrupa Komisyonu	22
Avrupa Komisyonu Başkanları	24
Avrupa Komisyonu Üyeleri ve Yapısı	25
Avrupa Parlamentosu (AP)	26
AP Üyelerinin Gruplara Göre Dağılımı	27
AP Üyelerinin Ülkelere Göre Dağılımı	28
AB Kurumları ve Ajanslarının Üye Ülkelere Göre Dağılımı	29
AB Ekonomisinin Genel Görünümü	34
AB Ticaret Politikasında Kaydedilen Gelişmeler	41
Avrupa'nın Geleceği Konferansı ve Avrupa Siyasi Topluluğu	44

II. BÖLÜM: TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİ ve KATILIM SÜRECİMİZ

Türkiye-AB İlişkilerinde Önemli Tarihler	48
Türkiye-AB İlişkilerinde Mevcut Durum	67
Türkiye-AB Ortaklık Konseyi	72
Türkiye-AB Ortaklık Komitesi	74
Alt Komiteler	75
Türkiye-AB Katılım Müzakerelerinde Mevcut Durum	81
Müzakere Fasıllarının Açılışı Çerçevesinde Düzenlenen Hükûmetlerarası Konferanslar (HAK)	86
AP ile İlişkiler	90
AP'nin Türkiye Hakkında Aldığı Kararlar	96
AB ile Yürütülmekte Olan Diyalog Süreçleri	100
Türkiye-AB Ticari İlişkileri ve Gümrük Birliği	108
Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Türkiye	113
AB'de Dijital Dönüşüm ve Türkiye	119
AB ile Yürütülen Vize Serbestisi Diyalogu	121
AB'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP)	125
Teknik Destek ve Bilgi Değişimi (TAIEX) Mekanizması	131
Eşleştirme (TWINNING) Mekanizması	133
AB Tarafından Türkiye'ye ve Diğer Aday Ülkelere Verilen Hibe Nitelikli Yardımlar	135
EFSD+ ve Türkiye Yatırım Platformu (TYP)	145
AB Programları ve Ajansları	147
AB Programları, Ajansları ve Türkiye	149
Sınır Ötesi İşbirliği Programları ve Türkiye	163
AB Başkanlığı Tarafından Uygulanan Program ve Projeler	168
Türkiye'nin Avrupa Birliği İletişim Stratejisi (ABİS)	178

Kısaltmalar Listesi

AB: Avrupa Birliği

ABA: Avrupa Birliği Antlaşması

ABAD: Avrupa Birliği Adalet Divanı - The Court of Justice of the European Union (CJEU)

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ABEK: Avrupa Birliği Eşgüdüm Kurulu

ABİHA: AB'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma - Treaty on the Functioning of the European Union

ABİS: Türkiye'nin Avrupa Birliği İletişim Stratejisi - Türkiye's EU Communication Strategy (EUCS)

ACER: Enerji Regülatörleri İşbirliği Ajansı - Agency for the Cooperation of Energy Regulators

AÇA: Avrupa Çevre Ajansı - European Environment Agency (EEA)

ADF: Antalya Diplomasi Forumu - Antalya Diplomacy Forum

AEA: Avrupa Ekonomik Alanı - European Economic Area (EEA)

AET: Avrupa Ekonomik Topluluğu - European Economic Community (EEC)

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

AGK: Avrupa'nın Geleceği Konferansı

AKÇT: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu - European Coal and Steel Community (ECSC)

AKPM: Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi - Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE)

AMB: Avrupa Merkez Bankası - European Central Bank (ECB)

AP: Avrupa Parlamentosu - European Parliament (EP)

ASAP: Mühimmat Üretimini Destekleme Yasası -Act in Support of Ammunition Production

AT: Avrupa Topluluğu - European Community

AYF: Avrupa Yatırım Fonu - European Investment Fund (EIF)

AYM: Avrupa Yeşil Mutabakatı

BEREC: Avrupa Elektronik Haberleşme Düzenleyicileri Kurumu - Body of European Regulators for Electronic Communicators

BK: Birleşik Krallık

BM: Birleşmiş Milletler - United Nations (UN)

BMGK: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi - United Nations Security Council (UNSC)

CBE JU: Döngüsel Biyo-Tabanlı Avrupa için Avrupa Ortaklığı - Circular Bio-based Europe Joint Undertaking

CdT: Avrupa Birliği Kurumları Tercüme Merkezi - Translation Centre for the Bodies of the European Union

Cedefop: Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi - European Centre for the Development of Vocational Training

CEPOL: Avrupa Birliği Kolluk Eğitimi Ajansı - European Union Agency for Law Enforcement Training

CERT-EU: AB Kuruluşları, Kurumları ve Ajansları Bilgisayar Acil Müdahale Ekibi - Computer Emergency Response Team for the EU Institutions, Bodies and Agencies

CINEA: Avrupa İklim, Altyapı ve Çevre Yürütme Ajansı - The European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency

CoR: AB Bölgeler Komitesi - Committee of the Regions

COREPER: Daimi Temsilciler Komitesi - Permanent Representatives Committee

COSME: İşletmelerin ve KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği - Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises

CPVO: Topluluk Bitki Çeşitleri Ofisi - Community Plant Variety Office

ÇYMÇ: Çok Yıllı Mali Çerçeve - Multiannual Financial Framework (MFF)

DG DEFIS: Savunma Sanayii ve Uzay Konularından Sorumlu Genel Müdürlük - The Directorate-General for Defence Industry and Space

DG ENEST: Genişleme ve Doğu Komşuluğu Genel Müdürlüğü - Directorate General for Enlargement and Eastern Neighbourhood

DİK: Dış İlişkiler Konseyi

EACEA: Avrupa Eğitim ve Kültür Yürütme Ajansı - European Education and Culture Executive Agency

EASA: Avrupa Havacılık Emniyeti Ajansı - European Aviation Safety Agency

EaSI: İstihdam ve Sosyal Yenilik Programı - Employment and Social Innovation Programme

EBA: Avrupa Bankacılık Otoritesi - European Banking Authority

ECA: AB Sayıştay - The European Court of Auditors

ECDC: Avrupa Hastalıkların Önlenmesi ve Kontrolü Merkezi - European Centre for Disease Prevention and Control

ECHA: Avrupa Kimyasallar Ajansı - European Chemicals Agency

ECR: Avrupa Muhafazakârları ve Reformistleri - European Conservatives and Reformists Group

EDA: Avrupa Savunma Ajansı - European Defence Agency

EDF: Avrupa Savunma Fonu - European Defence Fund

EDIRPA: Avrupa Savunma Sanayisinin Müşterek Tedarik Yoluyla Güçlendirilmesi Aracı - European defence industry reinforcement through common procurement act

EDIS: Avrupa Savunma Sanayi Stratejisi - European Defence Industrial Strategy

EDIP: Avrupa Savunma Sanayi Programı - European Defence Industry Programme

EDPB: Avrupa Veri Koruma Kurulu - European Data Protection Board

EDPS: Avrupa Veri Koruma Denetçisi - European Data Protection Supervisor

EEAS: Avrupa Dış İlişkiler Servisi - European External Action Service

EESC: Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi - European Economic and Social Committee

EFA: Yeşiller/Avrupa Serbest İttifakı - European Free Alliance

EFCA: Avrupa Balıkçılık Kontrol Ajansı - European Fisheries Control Agency

EFSA: Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi - European Food Safety Authority

EFSD+: Avrupa Sürdürülebilir Kalkınma Fonu Artı

EIB: Avrupa Yatırım Bankası - European Investment Bank

EIGE: Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü - European Institute for Gender Equality

EIONET: Avrupa Çevre Bilgi ve Gözlem Ağı - European Environment Information and Observation Network

EIOPA: Avrupa Sigorta ve Mesleki Emeklilik Otoritesi - European Insurance and Occupational Pensions Authority

EISMEA: Avrupa Yenilik Konseyi ve KOBİ Yürütme Ajansı - European Innovation Council and Small and Medium-sized Enterprises Executive Agency

EIT: Avrupa Yenilikçilik ve Teknoloji Enstitüsü - European Institute of Innovation and Technology

EJN: Avrupa Yargı Ağı - European Judicial Network

ELA: Avrupa Çalışma Otoritesi - European Labour Authority

EMA: Avrupa İlaç Ajansı - European Medicines Agency

EUDA: Avrupa Birliği Uyuşturucu Ajansı - European Union Drugs Agency

EMSA: Avrupa Deniz Emniyeti Ajansı - European Maritime Safety Agency

ENCJ: Avrupa Yargı Kurulları Ağı - European Network of Councils for the Judiciary

ENI: Avrupa Komşuluk Aracı - European Neighbourhood Instrument

ENISA: Avrupa Ağ ve Bilgi Güvenliği Ajansı - European Network and Information Security Agency

ENPI: Avrupa Komşuluk ve Ortaklık Aracı - European Neighbourhood and Partnership Instrument

EOA: Ekonomik Ortaklık Anlaşması

EP: Ek Protokol - Additional Protocol

EPF: Avrupa Barış Aracı - European Peace Facility

EPP: Avrupa Halk Partisi - European People's Party

EPPO: Avrupa Kamu Savcılığı Ofisi - European Public Prosecutor's Office

EPSO: Avrupa Personel Seçim Ofisi - European Personnel Selection Office

ERA: Avrupa Demiryolları Ajansı - European Union Agency for Railway

Erasmus+ : AB Eğitim, Gençlik ve Spor Programı - EU's programme to support education, training, youth and sport in Europe

ERCEA: Avrupa Araştırma Konseyi Yürütme Ajansı - European Research Council Executive Agency

ESA: EURATOM Tedarik Ajansı - EURATOM Supply Agency

ESC: Avrupa Dayanışma Programı - The European Solidarity Corps

EST: Emisyon Ticaret Sistemi

ESMA: Avrupa Menkul Kıymetler ve Sermaye Piyasaları Otoritesi - European Securities and Markets Authority

ETF: Avrupa Eğitim Vakfı - European Training Foundation

EUAA: AB Sığınma Ajansı - European Union Agency for Asylum

EUIPO: Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi - EU Intellectual Property Office

EUISS: Avrupa Birliği Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü - European Union Institute for Security Studies

eu-LISA: Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanında Büyük Ölçekli Bilişim Teknolojileri Sistemleri (BT) Operasyonel Yönetimi Avrupa Ajansı - European Agency for the Operational Management of Large-Scale IT Systems in the Area of Freedom, Security and Justice

EU-OSHA: Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı - European Agency for Safety and Health at Work

EURATOM: Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu - European Atomic Energy Community

EUROFOUND: Avrupa Yaşam ve Çalışma Koşullarının İyileştirilmesi Vakfı - European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions

EuroHPC JU: EuroHPC Ortak Girişimi - European High Performance Computing Joint Undertaking

EUROJUST: AB Ceza Adaletinde İşbirliği Ajansı - European Union Judicial Cooperation Unit

EUROPOL: Avrupa Birliği Kolluk İşbirliği Ajansı - European Union Agency for Law Enforcement Cooperation

EuSA: Avrupa Yönetim Okulu - European School of Administration

EUSPA: Avrupa Uzay Programı Ajansı - The European Union Agency for the Space Programme

Fiscalis 2020: Vergilendirme Çerçeve Programı

FRA: Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı - European Union Agency for Fundamental Rights

FRONTEX: Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı - European Border and Coast Guard Agency

GBOK: Türkiye-AB Gümrük Birliği Ortaklık Komitesi - Customs Union Joint Committee (CUJC)

GİK: AB Genel İşler Konseyi - EU General Affairs Council

GKRY: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi - Greek Cypriot Administration

GSYH: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla

HADEA: Avrupa Sağlık ve Dijital Ajansı - European Health and Digital Agency

HAK: Hükûmetlerarası Konferans

IPA-I: Katılım Öncesi Yardım Aracı 2007-2013 Dönemi - Instrument for Pre-Accession Assistance 2007-2013

IPA-II: Katılım Öncesi Yardım Aracı 2014-2020 Dönemi - Instrument for Pre-Accession Assistance 2014-2020

IPA-III: Katılım Öncesi Yardım Aracı 2021-2027 Dönemi - Instrument for Pre-Accession Assistance 2021-2027

IPARD: Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Bileşeni - Instrument for Pre-Accession Assistance on Rural Development

IPARD II: Katılım Öncesi Yardım Aracı - Kırsal Kalkınma Bileşeni II (2014-2020) Instrument for Pre-Accession Assistance on Rural Development (2014-2020)

İKUK: İç Koordinasyon ve Uyum Komitesi - Internal Coordination and Harmonization Committee

JRC: Avrupa Komisyonu Ortak Araştırma Merkezi - European Commission Joint Research Centre

KDT JU: Anahtar Dijital Teknolojiler Ortak Girişimi - Key Digital Technologies Joint Undertaking

KOSGEB: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

KPK: Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu - Joint Parliamentary Commission

MÇB: Müzakere Çerçeve Belgesi - Negotiating Framework

NATO: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü - North Atlantic Treaty Organization

NCP: Ulusal İrtibat Noktası - National Contact Point

NPL: Batık Krediler-Non-Performing Loans

ODGP: Ortak Dış ve Güvenlik Politikası - Common Foreign And Security Policy (CFSP)

OGSP: Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası - Common Security and Defence Policy (CSDP)

PADR: Savunma Araştırmaları Hazırlık Programı - Preparatory Action on Defence Research

PESCO: Daimi Yapılandırılmış İşbirliği - Permanent Structured Cooperation

REA: Avrupa Araştırma Yürütme Ajansı - European Research Executive Agency

REG: Reform Eylem Grubu - Reform Action Group

RRF: Toparlanma ve Dayanıklılık İmkanı - Recovery and Resilience Facility

RTP: Bölgesel Eğitim Programları - Regional Training Programs

S&D: Sosyalistler ve Demokratlar İlerici İttifakı

SAFE: Avrupa için Güvenlik Eylemi - Security Action for Europe

SatCen: Avrupa Birliği Uydu Merkezi - European Union Satellite Centre

SESAR 3 JU: Hava Trafik Yönetimi Araştırmaları Ortaklığı Ortak Girişimi - SESAR 3 Joint Undertaking

SÖİ: Sınır Ötesi İşbirliği - Cross-Border Cooperation (CBC)

SPB: Sermaye Piyasaları Birliği - Capital Markets Union

SRB: Avrupa Bankacılık Birliği Karar Alma Kurulu-Single Resolution Board

SKDM: Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması

STA: Serbest Ticaret Anlaşması

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

TAİEX Mekanizması: Teknik Destek ve Bilgi Değişimi

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TEN-T: Trans-Avrupa Ulaştırma Ağı - Trans-European Transport Network

TUBİM: Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TWINNING Mekanizması: Eşleştirme Mekanizması

VSD: Vize Serbestisi Diyaloğu

YDD: Yüksek Düzeyli Diyalog

YEG: Yerel Eylem Grupları

YNAB: Yeni Nesil AB - Next Generation EU

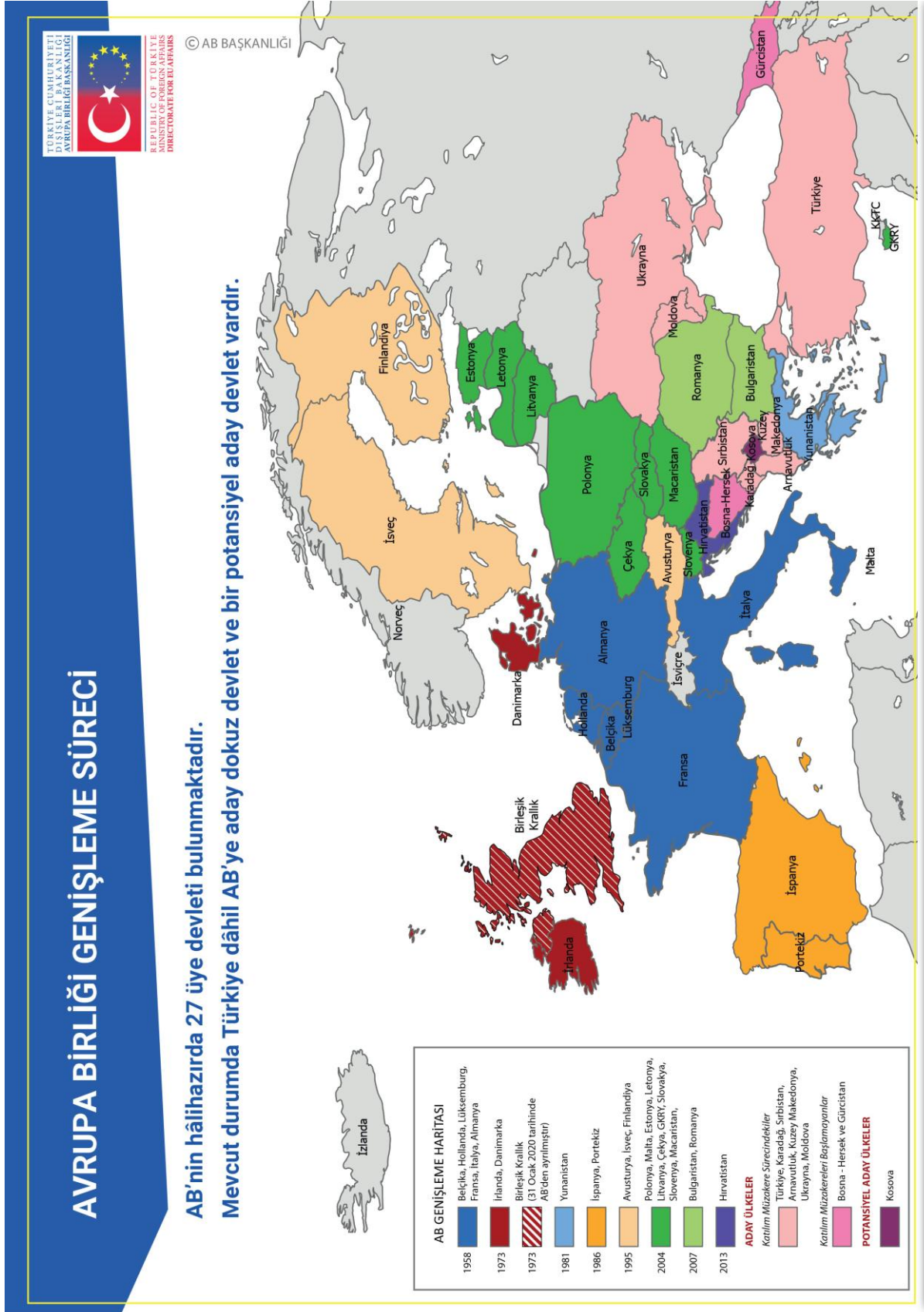
YMEP: Yeşil Mutabakat Eylem Planı

YZ: Yapay Zekâ

I. BÖLÜM:

AB HAKKINDA GENEL BİLGİLER

AVRUPA BİRLİĞİ (AB) GENİŞLEME SÜRECİ

AB KURUCU ANTLAŞMALARI

Kurucu Antlaşmalar

1951 Paris Antlaşması

İmza: 18 Nisan 1951 • Yürürlük: 23 Temmuz 1952 • Sona erme: 23 Temmuz 2002

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu Kuran Antlaşma (AKÇT): Dönemin stratejik hammaddeleri kömür ve çelik için ortak pazar oluşturulması

1957 Roma Antlaşmaları

İmza: 25 Mart 1957 • Yürürlük: 1 Ocak 1958

- Avrupa Ekonomik Topluluğunu Kuran Antlaşma: Dört dolaşım özgürlüğüne (mallar, kişiler, sermaye ve hizmetler) dayalı bir ortak pazar kurmayı hedefleyen Avrupa Ekonomik Topluluğunun (AET) oluşturulması
- Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunu (EURATOM) Kuran Antlaşma: Nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla ve güvenli kullanılmasını teminen üye devletlerin araştırma programlarını koordine etmek üzere EURATOM'un oluşturulması

Tadil Antlaşmaları

1965 Füzyon Antlaşması

İmza: 8 Nisan 1965 • Yürürlük: 1 Temmuz 1967 • Sona erme: 1 Mayıs 1999

- AKÇT, AET ve EURATOM'un Konsey ve Komisyonlarını birleştirerek, Paris Antlaşması'nı ve Roma Antlaşmaları'nı tadil eden Brüksel Antlaşması

1986 Avrupa Tek Senedi

İmza: 17 ve 28 Şubat 1986 • Yürürlük: 1 Temmuz 1987

- Tek Pazar hedefine 1 Ocak 1993 tarihinde ulaşılabilmesi için Kurucu Antlaşmalarda değişiklik yapılması
- AB Konseyinin nitelikli çoğunlukla karar verdiği konuların arttırılması
- AB Zirvesi'nin resmileştirilmesi
- Avrupa Parlamentosunun (AP) karar alma süreçlerindeki rolünü arttıran işbirliği prosedürünün kabul edilmesi

1992 Maastricht Antlaşması

İmza: 7 Şubat 1992 • Yürürlük: 1 Kasım 1993

- Avrupa Birliği Antlaşmasıyla (ABA) Avrupa Toplulukları (AET, AKÇT, EURATOM), Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ile Adalet ve İçişleri Alanında İşbirliğinden oluşan üç sütunlu AB'nin kurulması
- Avrupa Ekonomik Topluluğunun adının Avrupa Topluluğu olarak değiştirilmesi
- Avrupa Ekonomik Topluluğunu Kuran Antlaşma'nın adının Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşma olarak değiştirilmesi

- AP'nin karar alma süreçlerindeki rolünü arttıran ortak karar alma prosedürünün kabul edilmesi
- Ekonomik ve Parasal Birliğin, tek para birimi avronun temellerinin oluşturulması
- Avrupa vatandaşlığı kavramının kabul edilmesi

1997 Amsterdam Antlaşması

İmza: 2 Ekim 1997 • Yürürlük: 1 Mayıs 1999

- ABA'nın Birliğin gelecekteki genişleme süreçlerine hazırlanması amacıyla güncellenmesi ve açıklığa kavuşturulması
- Ekonomik ve sosyal ilerleme, yüksek düzeyde istihdam ile dengeli ve sürdürülebilir kalkınmanın teşviki
- AB'nin uluslararası düzeyde güçlendirilmesi
- AB vatandaşlarının hak ve menfaatlerinin güçlendirilmesi
- AB'nin özgürlük, güvenlik ve adalet alanının geliştirilmesi
- AB müktesebatının korunarak güçlendirilmesi

2001 Nice Antlaşması

İmza: 26 Şubat 2001 • Yürürlük: 1 Nisan 2003

- Birliğin en kapsamlı genişleme sürecine hazırlanması amacıyla ABA ve AET'nin güncellenmesi
- Avrupa Komisyonunun, AP'nin ve Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın oluşumuna ilişkin değişiklikler
- AB Konseyinde karar alma usulünün güncellenmesi
- Güçlendirilmiş işbirliğine ilişkin yeni kurallar getirilmesi
- EUROJUST'ın cezai konularda adli işbirliğinin geliştirilmesindeki rolünün tanınması

2007 Lizbon Antlaşması

İmza: 13 Aralık 2007 • Yürürlük: 1 Aralık 2009

- Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşma'nın adının Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma olarak değiştirilmesi
- Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın Kurucu Antlaşmalarla aynı hukuki değere sahip ve bağlayıcı bir hukuki düzenleme olarak kabul edilmesi
- AB'nin tüzel kişilik kazanması
- AB Zirvesi'nin ve Avrupa Merkez Bankası'nın AB kurumları olarak tanınması
- Vatandaş girişimi yönteminin kabul edilmesi
- AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi pozisyonunun oluşturulması
- Avrupa Dış İlişkiler Servisinin oluşturulması

LİZBON ANTLAŞMASI'NIN GETİRDİĞİ YENİLİKLER

AB'ye üye ülke sayısının 2004 genişleme dalgasıyla neredeyse iki katına çıkması, Birliğin kurumsal yapısının ve karar alma mekanizmalarının gözden geçirilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bu çerçevede, Anayasal Antlaşma üzerinde mutabakata varılmış, fakat Antlaşmanın 2005'te Fransa ve Hollanda'da yapılan referandumlarda reddedilmesi sonucu süreç akamete uğramıştır.

Yaklaşık iki yıllık bir değerlendirme sürecinin ardından, kurumsal reform konusu yeniden gündeme taşınmış, Anayasal Antlaşma'nın belirli bölümlerinin korunması suretiyle oluşturulan Lizbon Antlaşması üzerinde siyasi mutabakat sağlanmıştır. Lizbon Antlaşması, 13 Aralık 2007 tarihinde AB Devlet ve Hükûmet Başkanları tarafından imzalanmış; üye ülkelerde onay sürecinin tamamlanmasının ardından, 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Lizbon Antlaşması, AB Antlaşması (ABA) ve AB'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma (ABİHA) olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Antlaşma'nın getirdiği birtakım kaydadeğer yenilikler aşağıda sunulmaktadır:

- **Tek bir tüzel kişilik:** AB tüzel kişilik haline gelmiş ve böylece AB'nin uluslararası anlaşmalar imzalamasının ve uluslararası örgütlere üye olabilmesinin önü açılmıştır.
- **Kurumsal yapı:** Daimi bir AB Zirvesi Başkanlığı görevi ihdas edilmiştir.

AP'deki üye sayısı 751 (750 üye + Başkan) ile sınırlandırılmış, AP üyelerinin beş yıl için seçilmeleri ve AP Başkanı'nın AP üyeleri arasından seçilmesi düzenlenmiştir. Üye ülkelerin en çok 96, en az 6 üyeye sahip olmaları öngörülmüştür. Öte yandan, AP'nin yasama yetkisi genişletilmiş, uluslararası anlaşmaları onaylaması/reddetmesi mümkün hale gelmiş ve AB bütçesini onaylama yetkisi artırılarak, AB Konseyi ile eşit yetkiye sahip olmuştur. AP'ye ayrıca, AB Zirvesi tarafından önerilecek adaylar arasından Komisyon Başkanı'nı seçme yetkisi tanınmıştır¹.

Lizbon Antlaşması'yla ayrıca, AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi, ODGP'yi yürütmekle görevlendirilmiştir. Yüksek Temsilci'nin, Dış İlişkiler Konseyi'ne başkanlık etmesinin yanı sıra, Komisyon Başkan Yardımcısı ünvanı da taşıması hükme bağlanmıştır. Öte yandan, Yüksek Temsilci'ye görev ve faaliyetlerinde yardımcı olmak üzere Dış İlişkiler Servisi kurulmuştur. AB Konseyi Sekreteryası ve Avrupa Komisyonu'ndan ayrı ve bağımsız bir kuruluş olarak kurulan Dış İlişkiler Servisi, 1 Ocak 2011 itibarıyla resmen faaliyete geçmiştir.

- **Karar alma süreci:** Nitelikli çoğunluk (çifte çoğunluk): AB Konseyine daha etkin bir işleyiş ve esneklik sağlanması amacıyla nitelikli çoğunluk sistemi esas oylama yöntemi haline getirilmiştir. Yeni oylama yöntemiyle, alınan kararlarda "çifte çoğunluk" olarak tanımlanan, üye ülkelerin %55'i (15 üye ülke) ve AB'nin toplam nüfusunun %65'ine sahip üye ülkelerin olumlu oyu şartı aranmaya başlanmıştır. "Çifte çoğunluk" şartı, 1 Kasım 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

¹ 1 Kasım 2014 tarihinde göreve başlayan Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker bu yöntemle seçilen ilk isim olmuştur.

Olağan Yasama Usulü²: 1993 yılında Maastricht Antlaşması tarafından AB Konseyi ile AP'yi yasama sürecinde "ortak" ya da "eşit" konumuna getiren ortak karar yönteminin (*co-decision*), Amsterdam ve Nice Antlaşmaları'nda uygulama alanı artırılmış, Lizbon Antlaşması ile olağan yasama usulü halini almıştır.

- **Ulusal parlamentolara yeni rol:** Antlaşma, ulusal parlamentolara AB kurumlarının çalışmalarına daha fazla müdahil olma hakkı vermektedir. Bu çerçevede, katmanlı yetki ilkesi (*subsidiarity*) güçlendirilerek, ulusal parlamentolara, bu ilkeye uygun olmadıklarını düşündükleri yasa tekliflerine karşı AB'yi göreve çağırma yetkisi verilmektedir.
- **Temel haklar:** İnsan hakları alanında ayrıntılı düzenlemeler yapan Temel Haklar Şartı hukuki olarak bağlayıcı hale getirilmiştir. Birliğin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf olması AB için bir yükümlölük olarak düzenlenmiştir. Ancak bu katılım, Birliğin Kurucu Antlaşmaları'nda belirlenen yetkilerinde değişikliğe yol açmayacaktır.
- **Birlik'ten çekilme:** Üye ölkelerin arzu etmeleri halinde AB'den çekilmeleri ABA'da düzenlenmiştir (50. madde).

² Lizbon Antlaşması'nın (AB'nin İşleyişı Hakkında Antlaşma) 294. maddesiyle düzenlenen olağan yasama usulünün temel basamakları aşağıda sıralanmaktadır. Antlaşmalarda bir tasarrufun kabul edilmesi için olağan yasama usulüne atfı yapılıyorsa, süreç Komisyonun AP'ye ve AB Konseyine bir öneri sunmasıyla başlar.

İlk okuma: AP, ilk okuma sırasında tutumunu belirler ve bunu Konsey'e bildirir. Konsey AP'nin tutumunu onaylarsa, ilgili tasarruf AP'nin tutumuna uygun şekilde kabul edilir. Konsey, AP'nin tutumunu onaylamazsa, ilk okuma sırasında kendi tutumunu belirler ve gerekçeleriyle birlikte AP'ye bildirir. Komisyon da, kendi tutumuna ilişkin olarak AP'yi tam olarak bilgilendirir.

İkinci okuma: AP, bu bildirimden itibaren üç ay içinde: a) Konsey'in ilk okumadaki tutumunu onaylarsa veya karar almazsa, ilgili tasarruf Konsey'in tutumuna uygun şekilde kabul edilmiş sayılır; b) Konseyin ilk okumadaki tutumunu üye tam sayısının çoğunluğuyla reddederse önerilen tasarruf kabul edilmemiş sayılır; c) üye tam sayısının çoğunluğuyla Konseyin ilk okumadaki tutumunda değişiklik yapılmasını önerirse, bu yönde değiştirilen metin, sözkonusu değişiklikler hakkındaki görüşlerini bildirmeleri için Konseye ve Komisyona iletilir.

Konsey, daha sonra, AP tarafından yapılan değişiklikleri almasından itibaren üç ay içinde, nitelikli çoğunlukla hareket ederek: a) bu değişikliklerin tümünü onaylarsa, sözkonusu tasarruf kabul edilmiş sayılır; b) değişikliklerin tümünü onaylamazsa, Konsey Başkanı, AP Başkanı ile mutabık kalarak, altı hafta içinde Uzlaşma Komitesi'ni toplar. Konsey, Komisyonun olumsuz görüş bildirdiği değişiklikler için oy birliğiyle hareket eder.

Uzlaşma: Konsey üyeleri veya bunların temsilcileri ve AP'yi temsil eden eşit sayıda üyeden oluşan Uzlaşma Komitesi, toplanmasından itibaren altı hafta içinde, AP'nin ve Konseyin ikinci okumadaki tutumları temelinde, Konsey üyelerinin veya onların temsilcilerinin nitelikli çoğunluğu ve AP'yi temsil eden üyelerin çoğunluğuyla ortak bir metin üzerinde mutabakata varmakla görevlidir. Komisyon, Uzlaşma Komitesi'nin çalışmalarına katılır ve AP ile Konseyin tutumlarını birbirine yaklaştırmak için gerekli her türlü girişimde bulunur. Uzlaşma Komitesi, toplanmasından itibaren altı hafta içinde ortak metni onaylamazsa, önerilen tasarruf kabul edilmemiş sayılır.

Üçüncü okuma: Uzlaşma Komitesi bu süre içinde ortak bir metni onaylarsa, AP kullanılan oyların çoğunluğuyla ve Konsey nitelikli çoğunlukla hareket ederek, bu onaydan itibaren altı hafta içinde, sözkonusu tasarrufu ortak metne uygun olarak kabul ederler. Aksi takdirde, önerilen tasarruf kabul edilmemiş sayılır. Burada öngörölen üç aylık ve altı haftalık süreler, AP'nin veya Konseyin girişimiyle, sırasıyla en fazla bir ay ve iki hafta uzatılabilir.

AB ZİRVESİ (EUROPEAN COUNCIL)

1974 yılından bu yana toplanan ve “AB Devlet ve Hükûmet Başkanları Zirvesi” veya “AB Liderler Zirvesi olarak da bilinen AB Zirvesi, üye ülkelerin devlet veya Hükûmet başkanlarını biraraya getirmektedir. 1992 yılında resmi statü kazanan Zirve, Lizbon Antlaşması’nın yürürlüğe girmesiyle birlikte AB’nin yedi resmi kurumundan birisi olmuştur. Zirveler, 2003 Selanik Zirvesi’ne kadar Dönem Başkanı ülkenin belirlediği şehirlerde düzenlenmiş, bu tarihten sonra Brüksel’de yapılmaya başlanmıştır. Ancak dönem başkanlıklarının kendi ülkelerinde ilave bir Zirve düzenlemesi de sık görülen bir uygulamadır.

AB’nin yasama sürecinde yer almayan Zirveler, AB’nin siyasi gündemini belirlemekle yükümlüdür. Birliğin en üst seviyedeki siyasi iradesinin temsil edildiği Zirvelerde, liderler, AB’nin orta ve uzun vadeli politikalarını, AB’nin genel ve siyasi öncelikleri çerçevesinde belirlemekte, her toplantı sonrasında AP’ye rapor sunulmaktadır. Avrupa Komisyonu Başkanı’nın hazır bulunduğu Zirve toplantılarında, gündeme göre AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi ile ilgili Komiserler de hazır bulunabilmektedir.

Zirve Sonuçları (*European Council Conclusions*), oydaşma (*consensus*) yöntemiyle alınmaktadır. Bazı istisnai durumlarda ise, oy birliği (*unanimity*) ya da nitelikli çoğunluk (*qualified majority*) yöntemine başvurulmaktadır.

Başkanlığa atanacak isim, nitelikli çoğunluk yöntemiyle ve görev süresi bir kez yenilenebilecek şekilde iki buçuk yıllık bir dönem için belirlenmektedir. 27 Haziran 2024 tarihli Zirve Sonuçları’nda, eski Portekiz Başbakanı Antonio Costa’nın 1 Aralık 2024’ten 31 Mayıs 2027’ye kadar AB Zirvesi Başkanı olarak seçildiği açıklanmıştır. Antonia Costa, anılan Zirve sonuçlarında belirtildiği üzere, “Ekonomik ve Parasal Birlik’te İstikrar, Koordinasyon ve Yönetişim Hakkında Antlaşma”ya taraf olan Avro Bölgesi devletlerinin Devlet ve Hükûmet başkanları tarafından 1 Aralık 2024’den 31 Mayıs 2027’ye dek Avro Zirvesi (Euro Summit) Başkanlığına da seçilmiştir. ABA’nın 15/6. maddesi uyarınca AB Zirvesi Başkanı’nın görevleri:

- Zirve’ye başkanlık etmek ve Zirve çalışmalarına ivme kazandırmak,
- Avrupa Komisyonu Başkanı’yla işbirliği halinde ve Genel İşler Konseyinin (GİK) çalışmaları temelinde, Zirve çalışmalarının hazırlanmasını ve sürekliliğini sağlamak,
- Zirve’de uyum ve mutabakatı kolaylaştırmak için çaba sarf etmek,
- Her Zirve toplantısından sonra AP’ye bir rapor sunmak,
- Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisinin yetkilerine hael gelmeksizin, ODGP’yi ilgilendiren konularda, kendi düzeyinde ve bu sıfatla Birliğin dış temsilini sağlamaktır.

ABA’nın 26. maddesi uyarınca AB Zirvesi Başkanı, Birliğin ODGP’yi ilgilendiren uluslararası gelişmeler doğrultusunda gerekli olduğu takdirde Birlik politikasının stratejik esaslarını belirlemek amacıyla olağanüstü toplantı çağrısında bulunabilir.

AB KONSEYİ (COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION)

AB Konseyinin³ yetki ve görevleri şu şekildedir:

- Yasama yetkisini AP ile paylaşmaktadır.
- Üye ölkelerin genel ekonomi politikalarının koordinasyonu,
- AB bütçesinin onaylanması (bu sorumluluğu AP'yle birlikte yerine getirir),
- AB ile üçüncü ölkeler veya uluslararası kuruluşlar arasında anlaşmaların onaylanması,
- AB Konseyi tarafından ortaya konulan yönlendirici ilkelere dayanarak AB'nin ortak dış ve güvenlik politikasının geliştirilmesi,
- Cezai konularda ulusal mahkemeler ve polis güçleri arasında işbirliğinin eşgüdümü.

AB Konseyinde üye ölkelerin çıkarları temsil edilmektedir. AB Konseyinde, Dönem Başkanı'nın girişimi veya Komisyon üyelerinin talebi üzerine gündemdeki konulara göre üye ölkelerin ilgili bakanları biraraya gelmektedir. Konsey toplantılarına, ele alınan politika alanından sorumlu Komisyon üyeleri de katılmaktadır. Konsey'e çalışmalarında yardımcı olmak üzere, başta üye ölkelerin Birlik nezdindeki Büyükelçilerinden oluşan Daimi Temsilciler Komitesi (COREPER) olmak üzere çeşitli komiteler ve çalışma grupları mevcuttur.

AB Konseyi, ele alınan politika alanlarına göre 10 farklı yapılanma altında toplanmaktadır. Bunlar; Genel İşler Konseyi, Dış İlişkiler Konseyi, Ekonomik ve Mali İşler Konseyi, Adalet ve İçişleri Konseyi, İstihdam, Sosyal Politika, Sağlık ve Tüketici Hakları Konseyi, Rekabetçilik Konseyi, Ulaştırma, Haberleşme ve Enerji Konseyi, Tarım ve Balıkçılık Konseyi, Çevre Konseyi, Eğitim, Gençlik, Kültür ve Spor Konseyi'dir. AB Konseyinin farklı yapılanmaları arasında bir hiyerarşı sözkonusu değildir.

AB Konseyi toplantılarına 6 ay süreyle AB Konseyi Dönem Başkanlığını üstlenen ölkenin ilgili bakanı başkanlık etmektedir. Buna karşılık Dış İlişkiler Konseyi'nde istisnai bir durum sözkonusudur. Dış İlişkiler Konseyi, aynı zamanda Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı olan AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi başkanlığında toplanmaktadır. Lizbon Antlaşması'yla birlikte politikalarda sürekliliğin ve kaynakların etkili kullanımının sağlanması amacıyla AB Konseyi Dönem Başkanlığı görevini art arda üstlenen üç ölkenin 18 ay süresince birlikte çalışmasını öngören “Üçlü Başkanlık Sistemi” (*Trio Presidency*) getirilmiştir.

Konsey üç değişik usul çerçevesinde karar almakta olup bunlar; oy birliği (unanimity), basit oy çokluğu (simple majority) ve nitelikli çoğunluk (qualified majority) şeklindedir. Konseyde esas oylama usulü nitelikli çoğunluktur. Oy birliği ve basit oy çokluğu ise istisna niteliği taşımaktadır. ODGP, bugün, hâlâ büyük ölçüde üye ölkelerin oy birliği ile karar aldığı en önemli istisna alanını oluşturur. Aday ölkelerin AB'ye üyeliği de yine AB Konseyinde oy birliği aranan bir alandır.

AB Konseyinde nitelikli çoğunluk yöntemiyle bir kararın alınabilmesi için, olumlu oyların üye ölkelerin %55'ini, Birlik toplam nüfusunun %65'ini temsil etmesi ve en az 15 üye ölkeden gelmesi gerekmektedir. Bloke edici azınlık ise, nüfus esası dikkate alınmak suretiyle en az 4 üye ölkede olarak belirlenmiştir.

³ Bu kitapçıkta “Bakanlar Konseyi” olarak da bilinen AB kurumu için AB Konseyi terimi tercih edilmiştir.

AB KONSEYİ DÖNEM BAŞKANLIKLARI

YIL	DÖNEM	ÜLKE	YIL	DÖNEM	ÜLKE
1958	Ocak-Haziran	 Belçika	1976	Ocak-Haziran	 Lüksemburg
	Temmuz-Aralık	 Batı Almanya		Temmuz-Aralık	 Hollanda
1959	Ocak-Haziran	 Fransa	1977	Ocak-Haziran	 Birleşik Krallık
	Temmuz-Aralık	 İtalya		Temmuz-Aralık	 Belçika
1960	Ocak-Haziran	 Lüksemburg	1978	Ocak-Haziran	 Danimarka
	Temmuz-Aralık	 Hollanda		Temmuz-Aralık	 Batı Almanya
1961	Ocak-Haziran	 Belçika	1979	Ocak-Haziran	 Fransa
	Temmuz-Aralık	 Batı Almanya		Temmuz-Aralık	 İrlanda
1962	Ocak-Haziran	 Fransa	1980	Ocak-Haziran	 İtalya
	Temmuz-Aralık	 İtalya		Temmuz-Aralık	 Lüksemburg
1963	Ocak-Haziran	 Lüksemburg	1981	Ocak-Haziran	 Hollanda
	Temmuz-Aralık	 Hollanda		Temmuz-Aralık	 Birleşik Krallık
1964	Ocak-Haziran	 Belçika	1982	Ocak-Haziran	 Belçika
	Temmuz-Aralık	 Batı Almanya		Temmuz-Aralık	 Danimarka
1965	Ocak-Haziran	 Fransa	1983	Ocak-Haziran	 Batı Almanya
	Temmuz-Aralık	 İtalya		Temmuz-Aralık	 Yunanistan
1966	Ocak-Haziran	 Lüksemburg	1984	Ocak-Haziran	 Fransa
	Temmuz-Aralık	 Hollanda		Temmuz-Aralık	 İrlanda
1967	Ocak-Haziran	 Belçika	1985	Ocak-Haziran	 İtalya
	Temmuz-Aralık	 Batı Almanya		Temmuz-Aralık	 Lüksemburg
1968	Ocak-Haziran	 Fransa	1986	Ocak-Haziran	 Hollanda
	Temmuz-Aralık	 İtalya		Temmuz-Aralık	 Birleşik Krallık
1969	Ocak-Haziran	 Lüksemburg	1987	Ocak-Haziran	 Belçika
	Temmuz-Aralık	 Hollanda		Temmuz-Aralık	 Danimarka
1970	Ocak-Haziran	 Belçika	1988	Ocak-Haziran	 Batı Almanya
	Temmuz-Aralık	 Batı Almanya		Temmuz-Aralık	 Yunanistan
1971	Ocak-Haziran	 Fransa	1989	Ocak-Haziran	 İspanya
	Temmuz-Aralık	 İtalya		Temmuz-Aralık	 Fransa
1972	Ocak-Haziran	 Lüksemburg	1990	Ocak-Haziran	 İrlanda
	Temmuz-Aralık	 Hollanda		Temmuz-Aralık	 İtalya
1973	Ocak-Haziran	 Belçika	1991	Ocak-Haziran	 Lüksemburg
	Temmuz-Aralık	 Danimarka		Temmuz-Aralık	 Hollanda
1974	Ocak-Haziran	 Batı Almanya	1992	Ocak-Haziran	 Portekiz
	Temmuz-Aralık	 Fransa		Temmuz-Aralık	 Birleşik Krallık
1975	Ocak-Haziran	 İrlanda	1993	Ocak-Haziran	 Danimarka
	Temmuz-Aralık	 İtalya		Temmuz-Aralık	 Belçika

1994	Ocak-Haziran	 Yunanistan	2013	Ocak-Haziran	 İrlanda
	Temmuz-Aralık	 Almanya		Temmuz-Aralık	 Litvanya
1995	Ocak-Haziran	 Fransa	2014	Ocak-Haziran	 Yunanistan
	Temmuz-Aralık	 İspanya		Temmuz-Aralık	 İtalya
1996	Ocak-Haziran	 İtalya	2015	Ocak-Haziran	 Letonya
	Temmuz-Aralık	 İrlanda		Temmuz-Aralık	 Lüksemburg
1997	Ocak-Haziran	 Hollanda	2016	Ocak-Haziran	 Hollanda
	Temmuz-Aralık	 Lüksemburg		Temmuz-Aralık	 Slovakya
1998	Ocak-Haziran	 Birleşik Krallık	2017	Ocak-Haziran	 Malta
	Temmuz-Aralık	 Avusturya		Temmuz-Aralık	 Estonya *
1999	Ocak-Haziran	 Almanya	2018	Ocak-Haziran	 Bulgaristan
	Temmuz-Aralık	 Finlandiya		Temmuz-Aralık	 Avusturya
2000	Ocak-Haziran	 Portekiz	2019	Ocak-Haziran	 Romanya
	Temmuz-Aralık	 Fransa		Temmuz-Aralık	 Finlandiya
2001	Ocak-Haziran	 İsveç	2020	Ocak-Haziran	 Hırvatistan
	Temmuz-Aralık	 Belçika		Temmuz-Aralık	 Almanya
2002	Ocak-Haziran	 İspanya	2021	Ocak-Haziran	 Portekiz
	Temmuz-Aralık	 Danimarka		Temmuz-Aralık	 Slovenya
2003	Ocak-Haziran	 Yunanistan	2022	Ocak-Haziran	 Fransa
	Temmuz-Aralık	 İtalya		Temmuz-Aralık	 Çekya
2004	Ocak-Haziran	 İrlanda	2023	Ocak-Haziran	 İsveç
	Temmuz-Aralık	 Hollanda		Temmuz-Aralık	 İspanya
2005	Ocak-Haziran	 Lüksemburg	2024	Ocak-Haziran	 Belçika
	Temmuz-Aralık	 Birleşik Krallık		Temmuz-Aralık	 Macaristan
2006	Ocak-Haziran	 Avusturya	2025	Ocak-Haziran	 Polonya
	Temmuz-Aralık	 Finlandiya		Temmuz-Aralık	 Danimarka
2007	Ocak-Haziran	 Almanya	2026	Ocak-Haziran	GKRY
	Temmuz-Aralık	 Portekiz		Temmuz-Aralık	 İrlanda
2008	Ocak-Haziran	 Slovenya	2027	Ocak-Haziran	 Litvanya
	Temmuz-Aralık	 Fransa		Temmuz-Aralık	 Yunanistan
2009	Ocak-Haziran	 Çek Cumhuriyeti	2028	Ocak-Haziran	 İtalya
	Temmuz-Aralık	 İsveç		Temmuz-Aralık	 Letonya
2010	Ocak-Haziran	 İspanya	2029	Ocak-Haziran	 Lüksemburg
	Temmuz-Aralık	 Belçika		Temmuz-Aralık	 Hollanda
2011	Ocak-Haziran	 Macaristan	2030	Ocak-Haziran	 Slovakya
	Temmuz-Aralık	 Polonya		Temmuz-Aralık	 Malta
2012	Ocak-Haziran	 Danimarka	* Birleşik Krallık (BK), 23 Haziran 2016 tarihli referandum neticesinde AB'den ayrılma kararı almış; dolayısıyla 2017 yılının ikinci yarısı için planlanan AB Dönem Başkanlığı'nı üstlenmeyeceğini açıklamıştır. Bu çerçevede, müteakip Dönem Başkanlıklarının altı ay öne kaydırılması kararlaştırılmış ve Estonya, BK'nın yerini almıştır.		

AB KONSEYİ DÖNEM BAŞKANLIKLARI

Üye Ülke	Üyelik Tarihi	Dönem Başkanlığı Sayısı ve Tarihleri
Almanya	(1957)	13 (58,61,64,67,70,74,78,83,88,94,99,07,20)
Belçika	(1957)	13 (58,61,64,67,70,73,77,82,87,93,01,10,24)
Fransa	(1957)	13 (59,62,65,68,71,74,79,84,89,95,00,08,22)
İtalya	(1957)	12 (59,62,65,68,71,75,80,85,90,96,03,14)
Lüksemburg	(1957)	12 (60,63,66,69,72,76,80,85,91,97,05,15)
Hollanda	(1957)	12 (60,63,66,69,72,76,81,86,91,97,04,16)
Danimarka	(1973)	8 (73,78,82,87,93,02,12,25)
İrlanda	(1973)	7 (75,79,84,90,96,04,13)
Birleşik Krallık	(1973)	6 (77,81,86,92,98,05)
Yunanistan	(1981)	5 (83,88,94,03,14)
İspanya	(1986)	5 (89,95,02,10,23)
Portekiz	(1986)	4 (92,00,07,21)
Avusturya	(1995)	3 (98,06,18)
Finlandiya	(1995)	3 (99,06,19)
İsveç	(1995)	3 (01,09,23)
Slovenya	(2004)	2 (08,21)
Çekya	(2004)	2 (09,22)
Macaristan	(2004)	2 (11,24)
Polonya	(2004)	2 (11,25)
GKRY	(2004)	1 (12)
Litvanya	(2004)	1 (13)
Letonya	(2004)	1 (15)
Slovakya	(2004)	1 (16)
Malta	(2004)	1 (17)
Estonya	(2004)	1 (17)
Bulgaristan	(2007)	1 (18)
Romanya	(2007)	1 (19)
Hırvatistan	(2013)	1 (20)

AVRUPA KOMİSYONU (EUROPEAN COMMISSION)

AB kurumsal yapısı içerisinde yürütme yetkisini kullanan Komisyon, bir bütün olarak AB'nin çıkarlarını gözetmekle yükümlü olup AB politikalarını uygular. Yasama önerisi hazırlayarak karar alma sürecini başlatma (*right of initiative*) Komisyonun münhasır yetkisidir. Aynı zamanda Kurucu Antlaşmaların gözeticisi konumundaki Komisyon, antlaşmaların ihlal edildiğini tespit ettiği durumlarda, üye ülkeleri uyarmakla ve gerekli durumlarda, ihlali yapan üye ülkenin AB Konseyi bünyesindeki oy hakkının askıya alınmasını düzenleyen ABA'nın 7. maddesinin işletilmesi yönünde Konseye tavsiyede bulunmakla yükümlüdür. Avrupa Komisyonu ayrıca, Kurucu Antlaşmaların gözeticisi ve Birlik bütçesinin uygulayıcısı olarak, bir üye ülkede hukukun üstünlüğü ilkesinin ihlal edilmesi nedeniyle sağlam mali yönetim ilkesinin veya Birliğin finansal menfaatlerinin korunmasının “yeterince doğrudan etkilenmesi” veya “ciddi bir etkilenme tehlikesinin doğması” durumunda, Bütçe Koşulluluk Tüzüğü⁴ çerçevesinde sözkonusu üye ülke aleyhine tedbir alınması amacıyla süreci başlatmakla görevli ve yetkilidir.

Bu kapsamda, AB politikalarının uygulanmasında Komisyonun başlıca görevleri şu şekildedir:

- AP'ye ve AB Konseyine yasama önerisinde bulunmak,
- AB politikalarını ve bütçesini yönetmek ve uygulamak,
- AB Adalet Divanı (ABAD) ile birlikte AB mevzuatının uygulanmasını sağlamak,
- AB'yi uluslararası düzeyde temsil etmek (örneğin AB ve diğer ülkeler arasında anlaşmalar müzakere etmek).

Komisyon üyeleri (Başkan, İcraçı Başkan Yardımcıları, Başkan Yardımcıları ve Komiserler) her üye ülke tarafından birer kişi olmak üzere (27) beş yıl süreliğine atanmaktadır. Ancak, atanan üyelerin AP tarafından bir bütün olarak onaylanması gerekmektedir. Onaylandıktan sonra da, Komiserler yine bireysel olarak değil, “Kolej” olarak sorumluluk taşımaktadırlar. Komisyon, icraatından AP karşısında siyasi olarak sorumludur. Bu çerçevede AP, güvensizlik önergesi vererek Birliğin yürütme organı konumunda olan Komisyonun görevine son verme yetkisine sahiptir.

ABA'nın 17. maddesi uyarınca AB Zirvesi, AP seçimlerini göz önünde tutarak ve gerekli istişarelerde bulunduktan sonra, AP'ye, Komisyon Başkanlığı için nitelikli çoğunlukla bir aday önerir. Bu aday, AP tarafından üye tam sayısının çoğunluğuyla seçilir. Bu aday için çoğunluğun sağlanamaması durumunda, AB Zirvesi nitelikli çoğunlukla hareket ederek, AP tarafından aynı usule göre seçilecek yeni adayı bir ay içinde önerir.

Zirve tarafından önerilen adayın AP tarafından seçilmesinin ardından AB Konseyi, seçilen Komisyon Başkanı ile mutabakat halinde, Komisyon üyesi olarak atanmasını önerdiği diğer kişilerin listesini kabul eder. Komisyon üyeleri ABA'nın 17. maddesinin 3. paragrafının ikinci alt paragrafında⁵ ve 5. paragrafının ikinci alt paragrafında⁶ öngörülen kriterlere uygun olarak, üye

⁴ Birlik Bütçesinin Muhafazası Amacıyla Genel Bir Koşulluluk Rejimine İlişkin 16 Aralık 2020 tarihli ve (AB, Euratom) 2020/2092 sayılı AP ve Konsey Tüzüğü.

⁵ Komisyon üyeleri, genel yeterlilikleri ve Avrupa idealine bağlılıkları esas alınarak, bağımsızlıkları şüphe götürmeyen kişiler arasından seçilirler.

ölkelerin önerileri temelinde seçilir. Başkan, Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi ve Komisyonun diğere üyeleri, heyet olarak AP'nin muvafakat oyuna sunulur. Komisyon, bu muvafakat temelinde, AB Zirvesi tarafından nitelikli çoğunlukla atanır.

Avrupa Komisyonu Başkanı adaylığı için AP içerisindeki en çok oyu alan siyasi grup içerisinde bir AP üyesinin gösterilmesi esasına dayanan “başat aday (spitzenkandidat)” sistemi 2014 yılında Jean-Claude Juncker'in aday gösterilmesiyle uygulanmış, ancak 2019 AP seçimlerinden sonra AB üst yönetimi belirlenirken bu sistem kullanılmamıştır. Haziran 2024'te yapılan AP seçimlerinin ardından başat aday sisteminin uygulanmasına geri dönmüştür. Bu çerçevede, başat aday yöntemi uyarınca 27 Haziran 2024 tarihli AB Zirvesi'nde, seçimlerde en fazla oyu alan Hristiyan Demokratlar-Avrupa Halk Partisi'nin aday gösterdiği mevcut Komisyon Başkanı Ursula von der Leyen, Avrupa Komisyonu Başkanlığı pozisyonu için AP'ye önerilmiştir. Akabinde 18 Temmuz 2024 tarihinde Strazburg'da düzenlenen AP Genel Kurulunda von der Leyen çoğunluğun desteğini (707/401) alarak bu göreve yeniden seçilmiştir. Ursula von der Leyen, 2024 - 2029 yılları arasında Avrupa Komisyonu Başkanlığı görevini ikinci kez yürütecektir.

⁶ Komisyon üyeleri, üye ölkeler vatandaşları arasından üye ölkelerin tümünün demografik ve coğrafi yelpazesini yansıtacak şekilde, üye ölkeler arasında mutlak surette uyulacak bir eşit rotasyon sistemi temelinde seçilir. Bu sistem, ABİHA'nın 244. maddesine uygun olarak AB Zirvesi tarafından oy birliğiyle belirlenir.

AVRUPA KOMİSYONU BAŞKANLARI

Walter Hallstein
Hristiyan Demokrat Birliği
Birinci Hallstein Komisyonu (1958-1962)
İkinci Hallstein Komisyonu (1962-1967)

Jean Rey
Liberal Reform Partisi
(1967-1970)

Franco Maria Malfatti
Hristiyan Demokrat Parti
(1970-1972)

Sicco Mansholt
İşçi Partisi
(1972-1973)

François-Xavier Ortoli
Avrupa Halk Partisi (EPP)
(1973-1977)

Roy Jenkins
Sosyal ve Liberal Demokrat
Parti
(1977-1981)

Gaston Thorn
Avrupalı Liberaller ve
Demokratlar İttifakı (ALDE)
(1981-1985)

Jacques Delors
Sosyalistler ve Demokratlar İlerici
İttifakı (S&D)
Birinci Delors Komisyonu (1985-1989)
İkinci Delors Komisyonu (1989-1993)

Jacques Santer
EPP
(1995-1999)

Romano Prodi
S&D
(1999-2004)

José Manuel Barroso
EPP
Birinci Barroso Komisyonu (2004-2009)
İkinci Barroso Komisyonu (2009-2014)

Jean-Claude Juncker
EPP
(2014-2019)

Ursula von der Leyen
EPP
Birinci von der Leyen Komisyonu (2019-2024)
İkinci von der Leyen Komisyonu (2024-2029)

AVRUPA KOMİSYONU ÜYELERİ ve YAPISI (2024-2029)

AVRUPA PARLAMENTOSU (EUROPEAN PARLIAMENT)

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunun kuruluşundan itibaren, AB bütünleşme sürecinin parlamenter boyutu da ihmal edilmemiştir. Başlangıçta uluslararası örgütlere benzer şekilde, ulusal parlamentoların üyelerinden oluşan “Avrupa Parlamenter Asamblesi”, 1962 yılında “Avrupa Parlamentosu” adını almıştır. AB kurumları içinde doğrudan halk tarafından seçilen tek organ olup; yasama, denetim ve bütçeden sorumludur.

Bütünleşme sürecinin bir nevi “demokratik denetim” organı olan AP’nin üyeleri, 1974 yılında ilk defa gerçekleştirilen AB Zirvesi’nde alınan karar doğrultusunda, 1979 yılından itibaren, tüm üye ülkelerde eş zamanlı yapılan seçimlerle doğrudan üye ülke vatandaşları tarafından seçilmeye başlamıştır.

AP’de 27 üye ülkeden seçilen toplam 720 üye bulunmaktadır. Demokratik seçimlerin yapıldığı ülkeler dikkate alındığında AP, Hindistan Parlamentosundan sonra ikinci en geniş seçmen kitlesi tarafından seçilen parlamentodur (seçmen sayısı 400 milyon kişiye yaklaşmaktadır). Bununla birlikte, AP seçimlerine katılım oranları 1999 yılından beri %50’nin altında seyretmekte olup, 2014 seçimlerinde katılım oranı %42,54 ile en düşük düzeyde gerçekleşmiştir. 1979 yılında katılım oranının %63 olduğu düşünülürse, katılım oranındaki azalış dikkat çekicidir.

6-9 Haziran 2024 tarihlerinde 27 AB ülkesinde yapılan seçimler sonucunda, 10. Yasama Dönemi’nde (2024-2029) 5 yıl boyunca temsil görevini yerine getirecek mevcut AP şekillenmiştir. Seçimlerde katılım oranı 2019 AP seçimlerine benzer şekilde (%50,66), %50,74 olarak ölçülmüştür. Seçim öncesinde, AB’nin son beş yılda içinden geçtiği çoklu sınamalar nedeniyle, AB vatandaşlarının seçimlere ilgisinin artarak devam edeceğine dair yaygın beklentinin gerçekleşmediği görülmektedir.

BK’nın AB’den çıkması sonucunda AP’deki 751 sandalyenin 9. Yasama Dönemi’nde 705’e düşmesinin ardından, 12 üye ülkeye 1 ya da 2 ek sandalye tahsis edilmesiyle 10. Yasama Dönemi’nde AP’de 720 sandalye (*İspanyol Junts Partisi mensubu Antoni Comín’in AP üyeliğinin, hakkında yürütülen soruşturma nedeniyle askıya alınması sonucunda adigeçenin sandalyesi boş bırakılmıştır*) yer almaktadır.

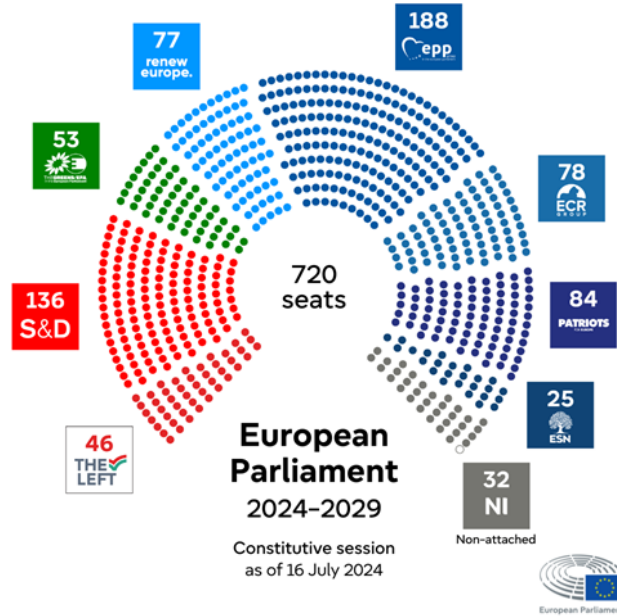
AP, üyeleri arasından Başkanını ve Başkanlık Divanını seçer. Başkan iki buçuk yıllığına seçilir. Başkan adayları bir siyasi grup veya parlamenterlerin 1/20’si (low threshold) tarafından önerilir. Matbu kâğıtla ve gizli yapılan oylama sonucunda başkan seçilmek için oyların mutlak çoğunluğu alınmalıdır. Bu şekilde çoğunluk sağlanamazsa, yeni adayların da katılabileceği şekilde ikinci ve üçüncü oylamalar yapılır. Dördüncü oylama ise en çok oyu almış iki aday arasında gerçekleştirilir. Eşitlik halinde, daha yaşlı olan aday seçimi kazanmış olur. Parlamenterler, ayrıca, 14 başkan yardımcısını ve elektronik oylamayla da idari ve mali işler sorumlularını seçmek suretiyle Başkanlık Divanını belirlemiş olurlar.

Başkanlık Divanı seçilirken, tüm siyasi görüşlerin adil biçimde temsil edilmesine, cinsiyet dağılımına ve coğrafi dağılıma özen gösterilmelidir.

Başkanlık Divanı seçimi ile ilgili ayrıntılar, AP Usul Kuralları'nda yer almaktadır. Mayıs 2019 seçimleri sonrasında AP, 3 Temmuz 2019 tarihinde David Sassoli'yi başkan seçmiştir. Sassoli'nin, görev süresi dolmadan, 11 Ocak 2022 tarihinde hayatını kaybetmesinin ardından, 18 Ocak 2022'de AP Başkanlığına Avrupa Halk Partisi (EPP) üyesi Roberta Metsola seçilmiştir. Haziran 2024'te yapılan seçimlere kadar görevini sürdüren Metsola, EPP Grubu tarafından yeniden aday gösterilmiş, 16 Temmuz 2024 tarihli AP Genel Kurulunda gizli oylamayla yapılan seçimlerde 699 oyun 562'sini alarak yeniden AP Başkanlığına seçilmiştir.

Bağımsız AP üyeleri, ihtisas komisyonları ve diğer parlamenter komisyonlara üye olabilmekle beraber siyasi grup destekleri bulunmadığından komisyonların divanlarında görev alabilmeleri kolay olmamaktadır. Öte yandan AP'nin örgütlenmesinden, idaresinden ve gündeminden sorumlu Başkanlar Konferansında bağımsızları temsilen bir AP üyesi mevcut olmakla birlikte oy hakkı bulunmamaktadır.

HAZİRAN 2024 AP SEÇİM SONUÇLARINA GÖRE AP ÜYELERİNİN GRUPLARA GÖRE DAĞILIMI

Avrupa Halk Partisi (Hristiyan Demokratlar):
EPP
Başkan: Manfred WEBER (Almanya)

Yeşiller / Avrupa Serbest İttifakı:

Greens / EFA

Eş-Başkanlar: Terry REINTKE (Almanya)
Bas Eickhout (Hollanda)

Sosyalistler ve Demokratlar İlerici İttifakı:
S&D
Başkan: Iratxe GARCIA PEREZ (İspanya)

Avrupalı Muhafazakârlar ve Reformcular:

ECR

Eş-Başkanlar: Nicola PROCACCINI (İtalya)
Joachim BRUDZIŃSKI (Polonya)

Avrupa'yı Yenile (Liberaller):
Renew Europe
Başkan: Valérie HAYER (Fransa)

Avrupa Birleşik Solu / Kuzey Yeşilleri Solu:
GUE / NGL (Aşırı Sol)

Eş-Başkanlar: Manon AUBRY (Fransa)
Martin SCHIRDEWAN (Almanya)

Avrupa için Vatanseverler (Aşırı Sağ):
Patriots for Europe
Başkan: Jordan BARDELLA (Fransa)

Egemen Milletlerin Avrupası (Aşırı Sağ):

Europe of Sovereign Nations (ESN)

Başkan: Alexander SELL (Almanya)

AP ÜYELERİNİN ÜLKELERE GÖRE MEVCUT (TEMMUZ 2025) DAĞILIMI⁷

										
	TOPLAM	EPP	S&D	RENEW	G/EFA	PFI	ECR	GUE/NGL	ESN	NI
Belçika	22	3	4	5	2	3	3	2		
Bulgaristan	17	6	2	3			1		3	2
Çekya	21	5			1	9	3		1	2
Danimarka	15	2	3	4	3	1	1	1		
Almanya	96	31	14	8	15			4	15	9
Estonya	7	2	2	2			1			
İrlanda	14	4	1	6				3		
Yunanistan	21	7	3			1	2	4		4
İspanya	60	22	20	1	4	6	2	4		1
Fransa	81	6	13	13	5	29	4	9	1	1
Hırvatistan	12	6	4		1		1			
İtalya	76	9	21		4	8	24	10		
GKRY	6	2	1				1	1		1
Letonya	9	2	1	1	1	1	3			
Litvanya	11	3	2	2	1		2		1	
Lüksemburg	6	2	1	1	1					1
Macaristan	21	7	2			11			1	
Malta	6	3	3							
Hollanda	31	6	4	7	6	6	1	1		
Avusturya	20	5	5	2	2	6				
Polonya	53	23	3	1		2	20		3	1
Portekiz	21	7	8	2		2		2		
Romanya	33	10	11	3	1		6			2
Slovenya	9	5	1	2	1					
Slovakya	15	1		6					2	6
Finlandiya	15	4	2	3	2		1	3		
İsveç	21	5	5	3	3		3	2		
AB	719	188	136	75	53	85	79	46	27	30

⁷ Siyasi gruplarda en çok üyeye sahip ülkelerin gruptaki üye sayıları beyaz çerçeveyle alınmıştır.

AB KURUMLARI VE AJANSLARININ ÜYE ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI

ALMANYA

- **AB Merkez Bankası** (European Central Bank - ECB)
- **Avrupa Havacılık Emniyeti Ajansı** (European Aviation Safety Agency - EASA)
- **Avrupa Komisyonu Ortak Araştırma Merkezi - Trans Uranyum Elementler Enstitüsü** (European Commission Joint Research Center - JRC - The Institute for Transuranium Elements - ITU)
- **Avrupa Sigorta ve Mesleki Emeklilik Otoritesi** (European Insurance and Occupational Pensions Authority - EIOPA)

AVUSTURYA

- **AB Temel Haklar Ajansı** (European Union Agency for Fundamental Rights - FRA)

BELÇİKA

- **AB Konseyi** (Council of the European Union)
- **AB Bölgeler Komitesi** (Committee of the Regions - CoR)
- **AB Dış İlişkiler Servisi** (European External Action Service - EEAS)
- **AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi** (High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy)
- **AB Zirvesi** (European Council)
- **AB Kuruluşları, Kurumları ve Ajansları Bilgisayar Acil Müdahale Ekibi** (Computer Emergency Response Team for the EU Institutions, Bodies and Agencies - CERT-EU)
- **Anahtar Dijital Teknolojiler Ortak Girişimi** (Key Digital Technologies Joint Undertaking - KDT JU)
- **Avrupa Araştırma Konseyi Yürütme Ajansı** (European Research Council Executive Agency - ERCEA)
- **Avrupa Araştırma Yürütme Ajansı** (European Research Executive Agency - REA)
- **Avrupa Bankacılık Birliği Karar Alma Kurulu** (Single Resolution Board - SRB)
- **Avrupa Demiryolu Ortak Girişimi** (Europe's Rail Joint Undertaking)
- **Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi** (European Economic and Social Committee - EESC)
- **Avrupa İklim, Altyapı ve Çevre Yürütme Ajansı** (European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency - CINEA)
- **Avrupa Komisyonu** (European Commission)
- **Avrupa Komisyonu Ortak Araştırma Merkezi - Referans Malzemeler ve Ölçümler Enstitüsü** (European Commission Joint Research Center - JRC - The Institute for Reference Materials and Measurements - IRMM)
- **Avrupa Parlamentosu (AP)⁸** (European Parliament)
- **Avrupa Personel Seçim Ofisi** (European Personnel Selection Office - EPSO)

⁸ AP Genel Kurulu oturumları, Ağustos hariç, her ay dört gün boyunca Strazburg'da gerçekleştirilmektedir. Yıl içinde en fazla 6 kere Brüksel'de bir buçuk gün süreli kısa Genel Kurul oturumları da düzenlenebilmektedir.

Aynı şekilde, ayın bir veya iki haftası uzmanlık komisyonu çalışmalarına ve geri kalan günleri ise siyasi grup toplantılarına ayrılmaktadır. Gündemin yoğunluğuna göre AP takviminde AP üyelerinin seçim bölgelerine de vakit ayırabilmeleri olanağı yaratılmaya çalışılmaktadır. Bu dönemlere "yeşil hafta" denilmektedir.

- **Avrupa Sağlık ve Dijital Ajansı** (European Health and Digital Agency - HADEA)
- **Avrupa Savunma Ajansı** (European Defence Agency - EDA)
- **Avrupa Temiz Havacılık Ortaklığı** (Clean Aviation Joint Undertaking)
- **Avrupa Veri Koruma Denetçisi** (European Data Protection Supervisor - EDPS)
- **Avrupa Veri Koruma Kurulu** (European Data Protection Board - EDPB)
- **Avrupa Yargı Kurulları Ağı** (European Network of Councils for the Judiciary - ENCJ)
- **Avrupa Yenilik Konseyi ve KOBİ Yürütme Ajansı** (European Innovation Council and Small and Medium-sized Enterprises Executive Agency - EISMEA)
- **Avrupa Yönetim Okulu** (European School of Administration - EuSA)
- **Döngüsel Biyo-Tabanlı Avrupa için Avrupa Ortaklığı** (Circular Bio-based Europe Joint Undertaking - CBE JU)
- **Eğitim ve Kültür Yürütme Ajansı** (European Education and Culture Executive Agency - EACEA)
- **Hava Trafik Yönetimi Araştırmaları Ortaklığı Ortak Girişimi** (SESAR 3 Joint Undertaking - SESAR 3 JU)
- **Temiz Hidrojen Ortaklığı** (Clean Hydrogen Partnership)

ÇEKYA

- **Avrupa Uzay Programı Ajansı** (European Union Agency for the Space Programme - EUSPA)

DANİMARKA

- **Avrupa Çevre Ajansı - AÇA** (European Environment Agency - EEA)

ESTONYA

- **Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanında Büyük Ölçekli Bilişim Teknolojileri Sistemleri (BT) Operasyonel Yönetimi Avrupa Ajansı** (European Agency for the Operational Management of Large-Scale IT Systems in the Area of Freedom, Security and Justice - eu-LISA)

FİNLANDİYA

- **Avrupa Kimyasallar Ajansı** (European Chemicals Agency - ECHA)

FRANSA

- **Avrupa Ombudsmanı** (European Ombudsman)
- **Avrupa Bankacılık Otoritesi** (European Banking Authority - EBA)
- **AB Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü** (European Union Institute for Security Studies - EUISS)
- **Avrupa Demiryolu Ajansı** (European Union Agency for Railways - ERA)
- **Avrupa Menkul Kıymetler ve Sermaye Piyasaları Otoritesi** (European Securities and Markets Authority - ESMA)
- **Avrupa Parlamentosu⁹ (AP)** (European Parliament)
- **Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanında Büyük Ölçekli Bilişim Teknolojileri Sistemleri (BT) Operasyonel Yönetimi Avrupa Ajansı** (European Agency for the Operational Management of Large-Scale IT Systems in the Area of Freedom, Security and Justice - eu-LISA)

⁹ AP'nin resmi merkezidir (*official seat*). Strazburg her ay (Ağustos hariç) 4 gün süreyle AP toplantılarına ev sahipliği yapmaktadır.

- **Topluluk Bitki Çeşitleri Ofisi** (Community Plant Variety Office - CPVO)

HOLLANDA

- **AB Ceza Adaletinde İşbirliği Ajansı** (European Union Judicial Cooperation Unit - EUROJUST)
- **AB Kolluk İşbirliği Ajansı** (European Union Agency for Law Enforcement Cooperation - EUROPOL)
- **Avrupa İlaç Ajansı** (European Medicines Agency - EMA)
- **Avrupa Komisyonu Ortak Araştırma Merkezi Çevre ve Sürdürülebilirlik Enstitüsü** (European Commission Joint Research Center - JRC - The Institute for Energy and Transport - IET)
- **Avrupa Yargı Ağı** (European Judicial Network - EJN)

İRLANDA

- **Avrupa Komisyonu Sağlık ve Gıda Güvenliği Genel Müdürlüğü Sağlık ve Gıda Denetimleri ile Analizleri Müdürlüğü** (European Commission Directorate-General for Health and Food Safety - Health and Food Audites and Analysis Directorate)
- **Avrupa Yaşam ve Çalışma Koşullarının İyileştirilmesi Vakfı** (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions - EUROFOUND)

İSPANYA

- **AB Fikri Mülkiyet Ofisi** (EU Intellectual Property Office - EUIPO)
- **Avrupa Balıkçılık Kontrol Ajansı** (European Fisheries Control Agency - EFCA)
- **Avrupa Birliği Uydu Merkezi** (European Union Satellite Centre - SatCen)
- **Avrupa İş Sağliğı ve Güvenliği Ajansı** (European Agency for Safety and Health at Work - EU-OSHA)
- **Avrupa Komisyonu Ortak Araştırma Merkezi - İleri Teknolojik Çalışmalar Enstitüsü** (European Commission Joint Research Center-JRC - The Institute for Prospective Technological Studies - IPTS)
- **Uluslararası Termonükleer Deney Reaktörü (ITER) ve Füzyon Enerjisi Geliştirme (Enerji için Füzyon) Avrupa Ortak Girişimi** (European Joint Undertaking for International Thermonuclear Experimental Reactor-ITER - and the Development of Fusion Energy - Fusion for Energy)

İSVEÇ

- **Avrupa Hastalıkların Önlenmesi ve Kontrolü Merkezi** (European Centre for Disease Prevention and Control - ECDC)

İTALYA

- **Avrupa Eğitim Vakfı** (European Training Foundation - ETF)
- **Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi** (European Food Safety Authority - EFSA)
- **Avrupa Komisyonu Ortak Araştırma Merkezi - Çevre ve Sürdürülebilirlik Enstitüsü** (European Commission Joint Research Center - JRC - The Institute for Environment and Sustainability - IES)
- **Avrupa Komisyonu Ortak Araştırma Merkezi - Ispra Bölge Yönetimi** (European Commission Joint Research Center-JRC - The Ispra Site Management - ISM)

- **Avrupa Komisyonu Ortak Araştırma Merkezi - Sağliğın ve Tüketicinin Korunması Enstitüsü** (European Commission Joint Research Center - JRC - The Institute for Health and Consumer Protection - IHCP)
- **Avrupa Komisyonu Ortak Araştırma Merkezi - Vatandaşların Korunması ve Güvenliği Enstitüsü** (European Commission Joint Research Center-JRC-The Institute for the Protection and Security of the Citizen - IPSC)

LETONYA

- **Avrupa Elektronik Haberleşme Düzenleyicileri Kurumu** (Body of European Regulators for Electronic Communications - BEREC)

LİTVANYA

- **Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü** (European Institute for Gender Equality - EIGE)

LÜKSEMBURG

- **AB Adalet Divanı** (Court of Justice of the European Union)
- **Avrupa Sayıştayı** (European Court of Auditors - ECA)
- **AB Yayın Ofisi** (Publications Office of the European Union)
- **AB Kurumları Tercüme Merkezi** (Translation Centre for the Bodies of the European Union - CdT)
- **Avrupa Savcılığı Ofisi** (European Public Prosecutor's Office - EPPO)
- **Avrupa Yatırım Bankası** (European Investment Bank - EIB)
- **Avrupa Yatırım Fonu** (European Investment Fund)
- **Avrupa Yönetim Okulu** (European School of Administration - EuSA)
- **EURATOM Tedarik Ajansı** (EURATOM Supply Agency - ESA)
- **EuroHPC Ortak Girişimi** (European High Performance Computing Joint Undertaking - EuroHPC JU)

MACARİSTAN

- **AB Kolluk Eğitimi Ajansı** (European Union Agency for Law Enforcement Training - CEPOL)
- **Avrupa Yenilikçilik ve Teknoloji Enstitüsü** (European Institute of Innovation and Technology - EIT)

MALTA

- **AB Sığınma Ajansı** (European Union Agency for Asylum - EUAA)

POLONYA

- **Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı** (European Border and Coast Guard Agency - FRONTEX)

PORTEKİZ

- **Avrupa Deniz Emniyeti Ajansı** (European Maritime Safety Agency - EMSA)
- **Avrupa Birliği Uyuşturucu Ajansı** (European Union Drugs Agency - EUDA)

SLOVENYA

- **Enerji Regülatörleri İşbirliği Ajansı** (Agency for the Cooperation of Energy Regulators - ACER)

SLOVAKYA

- **Avrupa Çalışma Otoritesi** (European Labour Authority - ELA)

YUNANİSTAN

- **Avrupa Şebeke ve Bilgi Güvenliği Ajansı** (European Network and Information Security Agency - ENISA)
- **Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi** (European Centre for the Development of Vocational Training - Cedefop)

AVRUPA DEVLETLERİNİN ÜYE OLDUKLARI BAZI AB GRUPLARI VE ULUSLARARASI ÖRGÜTLER

Avrupa Devletleri çeşitli AB grupları ile uluslararası örgüt/oluşumlara üyedir. Bunlardan başlıcaları aşağıda sıralanmaktadır:

- Avrupa Konseyi
- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)
- Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA)
- Kuzey Atlantik Anlaşması Teşkilatı (NATO)
- Schengen Alanı
- Gümrük Birliği
- Avro Bölgesi

AB EKONOMİSİNİN GENEL GÖRÜNÜMÜ

AB, 18,6 trilyon dolara ulaşan GSYH'si ve küresel GSYH içindeki %17,5'lik payıyla Amerika Birleşik Devletleri'nin ardından en büyük ikinci küresel ekonomik güç konumundadır. AB dünya üzerindeki en bütünleşmiş ticaret bloğu olup, aynı zamanda 80'den fazla ülkenin birinci ticaret ortağıdır. Kişi başına düşen gelir seviyesinin 41.400 dolara ulaştığı 450 milyon tüketicisinin yanı sıra, malların, hizmetlerin, sermayenin ve kişilerin teknik, hukuki ve bürokratik engeller olmaksızın serbestçe dolaşımının mümkün olduğu bir Tek Pazar işlevi de sergilemektedir. Bunun yanı sıra AB, üye ülkelerin ticaret politikalarını ortak bir çerçevede yürütme ve ülkeler adına uluslararası anlaşmaları müzakere etme yetkisini üstlenmektedir. AB üye ülkeleri, 2023 yılı sonu itibarıyla dünya ticaretinin yaklaşık %14,1'ini gerçekleştirmiştir.

AB'ye üye tüm devletler, Ekonomik ve Parasal Birlik kapsamında Birlik tarafından belirlenen öncelikler doğrultusunda ekonomi politikalarını uyumlu hale getirmektedir. Bununla birlikte, halihazırda Avro Bölgesi'ni oluşturan 20 üye ülke ortak para birimi olarak avroyu kullanmakta olup, para politikalarını Avrupa Merkez Bankası (AMB) ve ulusal merkez bankalarından oluşan bağımsız yapıdaki Avrosistem çatısı altında yürütmektedir. Amerikan dolarının ardından en yaygın kullanılan ikinci rezerv para birimi konumundaki avro, dünya genelindeki resmi döviz rezervlerinin yaklaşık %20'sini oluşturmaktadır.

AB, önceliklerini ve çoğu üye ülkenin tek başına finanse edemeyeceği büyüklükteki veya sınır ötesi nitelikteki büyük projeleri finanse etmek için kendi bütçesine sahiptir. AB bütçesi, AB düzeyindeki kaynakları biraraya getirmekte ve AB ülkelerinin tek başlarına hareket etmeleri halinde elde edebileceklerinden daha fazlasını birlikte başarmalarını sağlamaktadır. Bu kapsamda, araştırma ve yenilikçilikten dijital dönüşüme, küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) güçlendirilmesinden sürdürülebilirliğe kadar geniş bir yelpazeyi kapsayan çeşitli programlar ve fonlar aracılığıyla destekler sunulmaktadır. AB'nin 2021-2027 dönemi uzun vadeli bütçesi (Çok Yıllı Mali Çerçeve-ÇYMÇ), Kovid-19 salgını sonrasında toparlanmayı desteklemek için oluşturulan Yeni Nesil AB (YNAB) aracı ile birlikte cari fiyatlarla 2,018 trilyon avro (2018 fiyatlarıyla 1,8 trilyon avro) tutarındadır. AB'nin 2028-2034 dönemini kapsayacak yeni uzun vadeli bütçesi için hazırlık çalışmaları şimdiden başlamış olup, Avrupa Komisyonunun teklifinin 2025 yılı ortalarında sunulmasıyla müzakerelerin başlaması beklenmektedir.

Son dönemde küresel düzeyde iklim-nötr bir düzene geçişi teşvik eden ve yeşil büyümenin liderliğine soyunan AB, Avrupa Yeşil Mutabakatı (AYM) çerçevesinde kendine yeni bir büyüme stratejisi belirlemiştir. Ancak, AB'nin orta ve uzun vadeli öncelikleri, jeopolitik gerilimlerdeki artış, enerji arzı ve tedarik zincirlerindeki aksaklıklar, sıkı finansman koşulları, rekabetçilik ve yenilikçilik alanlarındaki eksiklikler gibi çeşitli sınamalar karşısında yeniden şekillenmektedir.

AB Ekonomi Politikasının Öncelikleri

AB'nin mevcut ekonomik öncelikleri, rekabetçi sürdürülebilirliğin teşvik edilmesi, Ekonomik ve Parasal Birliğin derinleştirilmesi, verimlilik artışı, avronun uluslararası rolünün güçlendirilmesi, Sermaye Piyasaları Birliği ile Bankacılık Birliğinin geliştirilmesi, becerilere ve eğitime yatırım yapılması, yenilikçilik açığının kapatılması, Tek Pazar'ın derinleştirilmesi, iş dünyasının desteklenmesi, ikiz dönüşümün (dijital ve yeşil dönüşüm) benimsenmesi ve daha rekabetçi bir sanayi politikasının geliştirilmesi olarak sıralanabilir.

Avrupa'yı 2050 yılına kadar sera gazı emisyonlarının net olarak sıfırlandığı, dünyanın ilk iklim-nötr kıtası haline getirme hedefiyle enerji, ulaştırma, sanayi, ticaret, tarım, finans, devlet destekleri, vergilendirme gibi farklı alanlarda AYM kapsamında pek çok geniş çaplı tedbirin hayata geçirilmesi temel politika alanı olarak ortaya çıkmaktadır. İklim-nötr bir sosyoekonomik düzene geçişin Avrupa Sosyal Haklar Sütunu hedefleriyle yürütülmesi de, gözetilen diğer bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. AB, iklim eyleminin uluslararası finansman, uluslararası ticaret, enerji diplomasisi, uluslararası istikrar ve güvenlik gibi dış politika alanlarına entegrasyonunun sağlanması amacıyla yoğun çaba sarf etmektedir.

Öte yandan, Avrupa firmalarının rekabet gücünün artmasına yol açacak bilim, araştırma ve inovasyon desteği dâhil olmak üzere iş ortamının iyileştirilmesi ve özellikle hizmetlerde ve dijital ekonomide Tek Pazar'ın daha da derinleştirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca mevcut jeopolitik gelişmeler çerçevesinde ikiz dönüşüm gerekliliğinin ve stratejik bağımlılıkların azaltılması ihtiyacıyla kritik hammaddelere erişim ile tedarik zincirlerinin daha yakın ve daha az kırılgan olan bölgelere taşınması ve mümkün olduğu kadar dost ülkelerin desteklenmesi hedefleri ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda, 2024 yılında yayımlanan, Tek Pazar'ın mevcut durumunu ortaya koyan “Bir Pazardan Daha Fazlası: Hız, Güvenlik ve Dayanışma. Tek Pazarın Tüm AB Vatandaşları için Sürdürülebilir bir Gelecek ve Refah Sunmasını Sağlamak” (kısaca Letta Raporu olarak da adlandırılmaktadır) ile AB'nin küresel rakiplerinden geri kalmasını ayrıntılı olarak inceleyen “Avrupa'nın Rekabet Edebilirliğinin Geleceği” (kısaca Draghi Raporu olarak da adlandırılmaktadır) başlıklı raporlarda, Birlik genelinde rekabet edebilirlik alanındaki sorunların kıtanın geleceğine ve Birliğin dayandığı temel değerlere yönelik oluşturduğu riskler ortaya konulmuştur.

Daha sonra, Ocak 2025'te, “Rekabetçilik Pusulası” tebliği yayımlanmıştır. Pusula, 2024 yılında yayımlanan Letta ve Draghi Raporları'nda ortaya konan ve Avrupa'nın rekabetçiliğini artırmasını engelleyen yapısal sorunlarını ele almak amacıyla önerilen eylemleri içeren bir yol haritası niteliğindedir. Rekabetçilik Pusulasında yer alan eylem önerileri, “inovasyon açığını kapatmak”, “karbonsuzlaşma ve rekabetçilik için ortak yol haritası” ile “aşırı bağımlılıkları azaltmak ve güvenliği arttırmak” başlıkları altında toplanmıştır. Bunlara ek olarak, rekabeti artıracak beş yatay kolaylaştırıcı (basitleştirme, Tek Pazar'dan daha iyi yararlanılması, finansman, beceriler ve Rekabetçilik Koordinasyon Aracı) ortaya konmuştur. Komisyon, bu yol haritasıyla

düzenlemelerinde kapsamlı bir sadeleştirme reformuna girişerek bürokrasiyi azaltmayı, inovasyonu teşvik etmeyi ve ABD ve Çin'e karşı rekabet gücünü korumayı hedeflemektedir.

AB ekonomisine yönelik sınamalar, yeşil ve dijital geçişlerin gerektirdiği iddialı reformlar ve büyük çaplı yatırımlar, Birliğin ekonomik yönetim çerçevesinin de gözden geçirilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bu kapsamda, 2008 küresel krizinden bu yana yapılan en iddialı ve kapsamlı reform olarak nitelendirilen AB'nin yeni ekonomik yönetim çerçevesi Mayıs 2024'te yürürlüğe girmiştir. Yeni çerçeve ile üye ülkelerin borç sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesi ve büyümeyi artırıcı reformlar ve öncelikli yatırımlar yoluyla tüm üye ülkelerde sürdürülebilir ve kapsayıcı büyümenin teşvik edilmesi hedeflenmektedir.

AB'nin Mevcut Ekonomik Görünümü

Büyüme ve Enflasyon

Kovid-19 salgını, AB ekonomisi üzerinde çok boyutlu bir şok etkisi yaratmıştır. Salgın öncesinde düşük büyüme ve enflasyon oranlarına sahip AB ekonomisi, 2020 yılında %5,6 oranında daralmış, izleyen yıllarda kademeli olarak toparlanmaya başlamıştır. Bununla birlikte, büyüme hızı 2023 yılı genelinde yavaşlamış ve AB'nin büyüme tahminleri defaten aşağı yönlü revize edilmiştir. Yaşanan uzun süreli ve geniş tabanlı ekonomik durgunluğun ardından, AB ekonomisi 2024 yılının ilk çeyreğinde büyüme ivmesini yeniden kazanarak ikinci ve üçüncü çeyrek boyunca düşük ancak istikrarlı bir hızda genişlemeyi sürdürmüştür. 2024 yılında %1 olarak gerçekleşen AB ekonomisi büyüme oranının, tüketimdeki canlanma ve yatırımlardaki toparlanma ile desteklenerek 2025 yılında %1,1, 2026'da ise %1,5 seviyesine ulaşması beklenmektedir.

Küresel düzeyde pandeminin olumsuz ekonomik etkilerinden kurtulmaya çalışılan bir dönemde, Rusya-Ukrayna savaşı, AB için mevcut zorluklara yenilerini ekleyerek, ekonomisinin dayanıklılığı için büyük bir sınav haline gelmiştir. Şubat 2022'de başlayan savaşın yarattığı ekonomik şok, AB ekonomisini hem doğrudan hem de dolaylı olarak olumsuz etkilemiş, Birlik ekonomisini daha düşük büyüme ve daha yüksek bir enflasyon sarmalına sokmuştur. Bunların yanı sıra enerji ve temel gıda fiyatlarında küresel düzeydeki enflasyonist baskılar ve artan fiyatlar, hanehalklarının satın alma gücünü düşürerek, özel tüketimdeki toparlanma sürecini olumsuz etkilemiştir. Birlik ekonomisi Rus fosil yakıtlarına olan yüksek bağımlılığı nedeniyle enerji piyasalarındaki gelişmelere karşı savunmasız hale gelmiştir.

AB ve Avro Bölgesi enflasyonu 2023 yılı itibarıyla gerileme eğilimine girmiş olsa da, AB'nin hedeflediği %2 seviyesinin üzerinde kalmaya devam etmiştir. 2022 yılında tarihi zirvesini gören AB genelindeki enflasyon, 2024 yılı itibarıyla %2,6'ya gerilemiştir. Bu seviyenin kademeli olarak 2025 yılında %2,3'e, 2026 yılında ise %1,9'a gerileyeceği öngörülmektedir. Kalıcı enflasyonist baskılarla karşı karşıya kalan para politikasının da sıkılaştırma patikasına devam etmesi beklenmektedir.

İşgücü Piyasası

Pandemi sonrasında AB işgücü piyasası güçlü görünümünü korumuş ve işsizlik oranı Ağustos 2022’de ortalama %6’ya gerilemiştir. İşgücü piyasası 2023 yılı boyunca dirençli kalmaya devam etmiş olup, 2023’ün ikinci çeyreğinde AB’de istihdam oranları, tarihteki en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2024 yılı itibarıyla AB geneli işsizlik oranı, tarihi en düşük seviyesine yakın bir düzeyde %5,9 olarak gerçekleşirken, 2025 ve 2026 yıllarında ise bu seviyenin genel anlamda korunacağı ve sırasıyla %5,9 ve %5,7 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir.

Kamu Maliyesi

Pandemi desteklerinin ve özel yatırımlara sağlanan sübvansiyonların zamanla azaltılması, daha yüksek faiz harcamalarından kaynaklanan mali baskıları bir nebze dengelemiş olsa da bütçe açığı ve kamu borcunun GSYH’ye oranı 2024 yılında Maastricht Kriterleri olan %3 ve %60 seviyelerinin üzerinde kalmaya devam etmiştir.

2024 yılında %3,2 olarak gerçekleşen AB bütçe açığı/GSYH oranının 2025 yılında %3,3’e, 2026 yılında ise %3,4’e yükseleceğı tahmin edilmektedir.

AB genelinde kamu borç stokunun GSYH’ye oranı 2020 yılındaki %89,5’lik tarihi zirvesinden sonra 2024 yılında %82,2 seviyesine gerilemiş, Yunanistan, İtalya, İspanya, Fransa ve Belçika’da ise bu oran %100’ün üzerinde seyretmeye devam etmiştir. AB’deki kamu borcu/GSYH oranlarının 2025 ve 2026 yıllarında sırasıyla %83,2 ve %84,5 seviyelerine yükseleceğı tahmin edilmektedir.

Tablo: AB Ekonomisi Temel Ekonomik Göstergeler

	2020	2021	2022	2023	2024	2025*	2026*
Büyüme (%)	-5,6	6,3	3,5	0,4	1,0	1,1	1,5
İşsizlik (%)	7,2	7,1	6,2	6,1	5,9	5,9	5,7
Enflasyon (%)	0,7	2,9	9,2	6,4	2,6	2,3	1,9
Cari İşlemler Dengesi (%GSYH)	2,2	2,8	0,2	2,6	3,2	3,0	3,0
Genel Devlet Dengesi/GSYH (%)	-6,7	-4,6	-3,2	-3,5	-3,2	-3,3	-3,4
Genel Devlet Borcu/GSYH (%)	89,5	88,3	83,9	82,1	82,2	83,2	84,5

Kaynak: Eurostat, İlkbahar 2025 Ekonomik Tahminler Raporu, *Ön tahmin

AB Ekonomisini Kurtarma Paketleri

Kovid-19 salgınının üye ülke ekonomilerine kalıcı zarar vermesini önlemek için, Birlik düzeyinde daha önce benzeri görülmemiş ölçüde ekonomik ve mali tedbirler alınmıştır. AB'nin krizle mücadele amacıyla açıkladığı Yeni Nesil AB - YNAB (Next Generation EU) adlı toparlanma planının tutarı yaklaşık 806 milyar (cari fiyatlarla) avrodur. Buna yaklaşık 1,1 trilyon avro tutarındaki 2021-2027 ÇYMÇ ve daha önce açıklanan 540 milyar avroluk üçlü güvenlik ağının da eklenmesiyle toplam miktar yaklaşık 2,6 trilyon avroya ulaşmıştır.

Pandemiden toparlanma süreci, kaynakların yeşil ve dijital dönüşüme aktarılması ve AB'nin sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme yoluna girmesi için bir fırsat olarak görülmüştür. Pandemi kaynaklı sorunlarla mücadele ve toparlanma için alınacak tedbirleri desteklemek amacıyla Komisyon, YNAB kapsamında sermaye piyasalarından Birlik adına 806,9 milyar avroya kadar borçlanmak için yetkilendirilmiştir. YNAB'nin merkezinde ise 650 milyar avro büyüklüğündeki Toparlanma ve Dayanıklılık İmkânı (Recovery and Resilience Facility-RRF) yer almaktadır. Aralık 2026'da sona ermesi planlanan bu mekanizmanın amacı; Kovid-19 krizinin üye ülkeler üzerinde yarattığı ekonomik ve sosyal etkilerin azaltılması, Birliğin dayanıklılık, krizlere hazırlık ve uyum kapasitesinin iyileştirilmesi, yeşil dönüşümün desteklenmesi, Avrupa Sosyal Haklar Sütunu'nun uygulanmasına ve 2030 iklim hedeflerine ulaşılmasına katkı sağlanması yoluyla Birliğin ekonomik, sosyal ve bölgesel uyumunun teşvik edilmesidir. Mekanizma altında üye ülkelere toplamda 359 milyar avro kredi, 291 milyar avro hibe desteği sağlanacaktır.

Üye ülkelerin RRF mekanizmasından faydalanabilmesi için reform ve kamu yatırımlarına ilişkin planlarını içeren ulusal toparlanma ve dayanıklılık planlarını hazırlayarak Avrupa Komisyonuna sunmaları istenmiştir. Bu planlar, Avrupa Komisyonunca değerlendirilmelerini takiben AB Konseyi'nin onayına sunulmaktadır. Planların AB'nin 6 önceliği (yeşil geçiş, dijital dönüşüm, ekonomik uyum ve rekabet gücü, akıllı, kapsayıcı ve sürdürülebilir büyüme, sosyal ve bölgesel uyum, sağlık ve ekonomik, sosyal ve kurumsal dayanıklılık, gelecek nesil için politikalar) ile uyumlu olması, ulusal planlara dair bütçelerin en az %37'sinin iklime ve biyolojik çeşitliliğe ve en az %20'sinin ise dijital eylemlere katkıda bulunması beklenmektedir.

Ekim 2024'te yayımlanan Komisyon Raporunda, RRF Mekanizmasının zaman içerisinde karşılaşılan yeni sınamalara uyum sağlayarak, Rusya-Ukrayna savaşı ve enerji krizi gibi zorluklarla mücadelede Avrupa'nın çabalarının merkezinde yer aldığı ifade edilmiştir. Ayrıca Raporda, üye ülkelere Ağustos 2024 itibarıyla toplamda 265,4 milyar avro tutarında tahsisat yapıldığı ve bu hususta 2023 yılına kıyasla büyük bir ilerleme kaydedildiği de vurgulanmıştır. RRF Mekanizması performans temeline dayalı olup, fon aktarımı üye ülkelerin planlarında yer verdikleri reform ve yatırımlardaki ilerlemeye göre yapılmaktadır. Üye ülkelerde reform ve yatırımlarda tatmin edici düzeyde bir ilerleme kaydedilmediği takdirde fon aktarımı durdurulabilmektedir. 15 Aralık 2021 tarihinde üye ülkelerin ulusal planları çerçevesinde kaydedilen ilerlemeyi gösteren halka açık bir çevrim içi platform olan "Toparlanma ve

Dayanıklılık Skor Tahtası” (Recovery and Resilience Scoreboard) isimli portal uygulamaya açılmıştır.

Önümüzdeki Döneme İlişkin Beklentiler

AB ekonomisi son yıllarda yaşanan şoklar karşısında dirençli olmaya devam etmekle birlikte yüksek enflasyon ve sıkı finansman koşulları nedeniyle son dönemde ekonomik büyüme ivmesini kaybetmiştir. Bu gelişmelerle birlikte, bazı ekonomik faaliyetlerin AB güvenliği açısından risk yarattığı tespit edilerek ekonomik güvenliğin sağlanması, risklerin azaltılması ve kritik sektörlerde teknolojik üstünlüğün teşvik edilmesi amaçlarıyla kapsamlı bir strateji oluşturulması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Birlik, sürdürülebilir rekabetçilik patikasında kalabilmek için önümüzdeki dönemde üstesinden gelinmesi gereken düşük verimlilik artışı, yeşil ve dijital dönüşümler, yaşlanma ve sosyal içerme gibi bir dizi önemli yapısal zorlukla karşı karşıyadır.

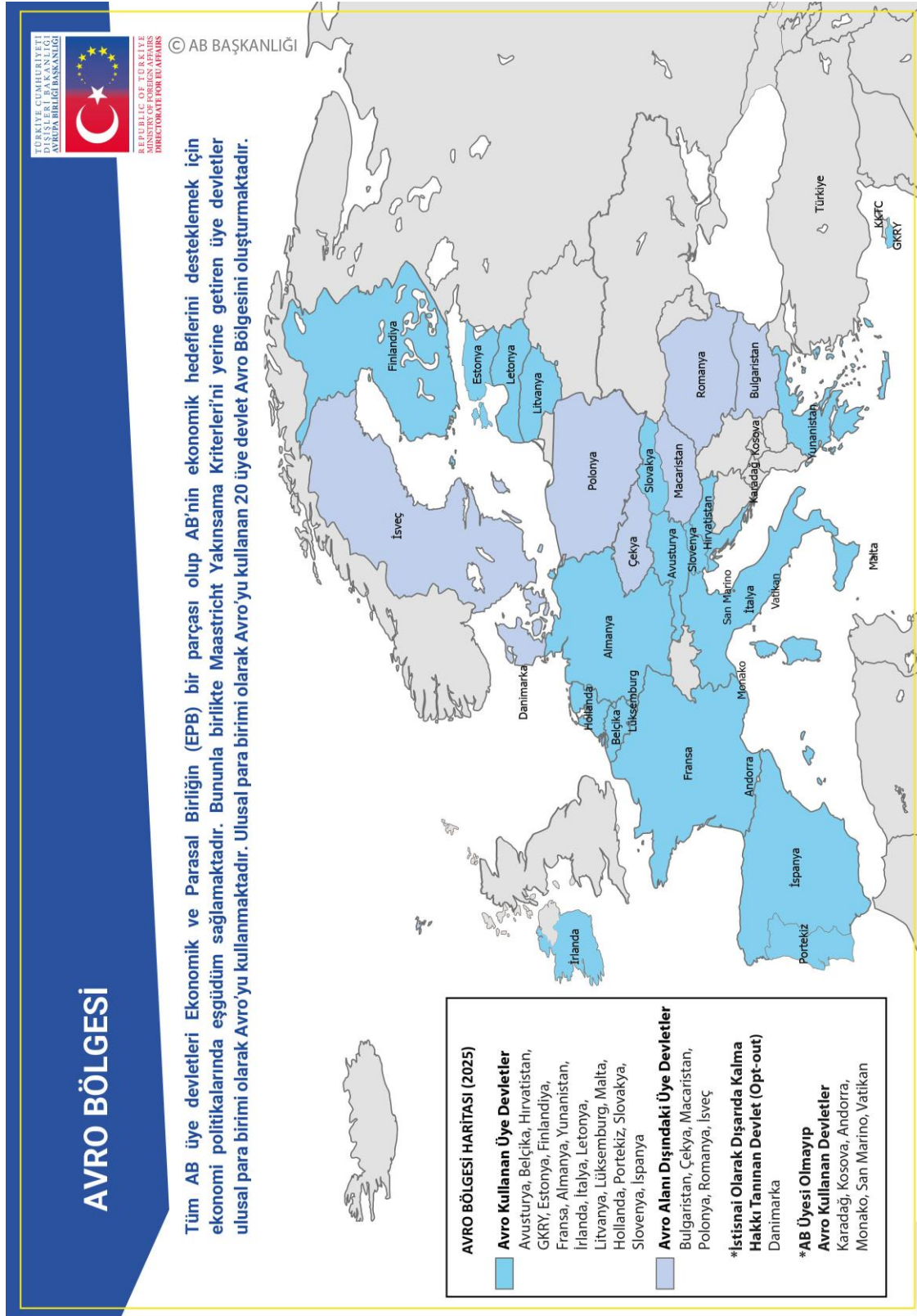
Önümüzdeki dönemde küresel iktisadi belirsizliğin yüksek olması, enflasyonun hedeflenenin üzerinde kalması ve faiz oranlarının bir süre daha yüksek seyretmesi, ekonomik büyümenin yavaşlaması, işgücü beceri açığının belirginleşmesi ve yeşil dönüşümden kaynaklanan finansman ihtiyacının artması beklenmektedir. Bu doğrultuda Birlik, yeni ekonomik yönetim gündeminde güçlü ve sürdürülebilir kamu maliyesinin sağlanması ile reform ve yatırım yoluyla büyümenin teşvik edilmesini amaçlamaktadır.

Bununla birlikte, Avrupa Komisyonu’nun açıkladığı 2024-2029 yıllarını kapsayan yedi temel öncelik çerçevesinde, AB’nin sürdürülebilir rekabetçiliği, refahı, savunma ve güvenliği, toplumun dayanıklılığının artırılması gibi hususlarda somut adımlar atılacağı vurgulanmaktadır.

Ayrıca, Ocak 2025’te yayınlanan Rekabetçilik Pusulası’nda ortaya konan yol haritası kapsamında, özellikle AB merkezli şirketler için uzun vadeli yatırımların önündeki en büyük engel olarak nitelendirilen düzenleyici yükün hafifletilmesi, rekabetçiliğin artırılması için Tek Pazar’dan en iyi şekilde yararlanılması, beceriler ve işgücü piyasası arasındaki uyumun tesisi, sanayi ve araştırma politikalarının AB ve üye ülkeler arasında daha iyi koordine edilmesi ve yıllık 750-800 milyar avroya ulaşan ek yatırım ihtiyacının karşılanabilmesi amacıyla tasarrufları yatırıma dönüştüren verimli bir sermaye piyasasının oluşturulması hususlarında çalışmalar yürütülmesi planlanmaktadır.

Pandemiyi geride bırakırken, iklim değişikliğinin yoğunlaşan etkileri, enerji krizi ve jeopolitik gerginlikler gibi yeni sınamalardan geçen Avrupa ekonomilerinin önümüzdeki dönemde birbirinden ayrıran bir görünüm sergileyeceği anlaşılmaktadır. Başta Almanya olmak üzere Fransa, İtalya, Hollanda gibi büyük ekonomilerde makroekonomik açıdan birtakım dengesizlikler mevcut olup bu ekonomilerin öngörülen politika bileşimini uygulamada zorlanmaları beklenebilir. İstikrarlı bir şekilde güçlü kalan işgücü piyasası, sürdürülebilir ücret artışı ve enflasyondaki düşüş sayesinde tüketimin artması, böylece ekonomik aktivitenin kademeli olarak toparlanması beklenmektedir. Öte yandan sürmekte olan sıkı para politikasına rağmen, genel olarak sağlam seyreden kurumsal bilançolar ve RRF tarafından desteklenen yatırım

harcamalarının artışının sürmesi öngörülmektedir. Ekonomik yönetim kurallarındaki kapsamlı reformla birlikte, önümüzdeki dönem üye devletlerde kamu borç sürdürülebilirliğinin güçlenmesi beklenmektedir.

AB TİCARET POLİTİKASINDA KAYDEDİLEN GELİŞMELER

AB, uluslararası emtia ticaretinde yaklaşık %14 paya sahiptir. AB, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Çin Halk Cumhuriyeti ile birlikte küresel ticaretin en büyük oyuncularında yer almaktadır. AB, 80 ülkenin en büyük ticaret ortağı konumundadır. ABD ise 20'den fazla ülkenin en büyük ticaret ortağıdır. 2023'te AB, Çin'den (%18,1) sonra %14,8 pay ile dünyanın en büyük ikinci mal ihracatçısı olmuş ve ABD'nin (%10,8) önünde yer almıştır. İthalatta ise ABD'nin (%16,4) ardından ikinci en büyük ithalatçı (%14,1) konumundadır. İhracat ve ithalat arasındaki farkla ölçülen uluslararası mal ve hizmet ticaretinde en büyük ticaret fazlası AB'de (2023'te 389 milyar avro) kaydedilmiş olup, AB'yi yakından Çin (357 milyar avro) ve Singapur (173 milyar avro) takip etmektedir. Buna karşılık, en büyük ticaret açığı ABD'de (726 milyar avro) kaydedilmiştir; Hindistan (80 milyar avro) ve Japonya (64 milyar avro) ABD'yi takip etmektedir.

2022 ve 2023 yılları arasında, AB'nin ana ticaret ortakları arasında en yüksek yıllık büyüme oranı Türkiye (%11,9) ve Meksika'ya (%7,4) yapılan ihracatta gerçekleşirken, en fazla düşüş Rusya (-%30,3) ve Japonya'da (-%10,3) kaydedilmiştir. İthalat tarafında ise, 2022 ve 2023 yılları arasında Meksika, Güney Kore ve Japonya hariç tüm ana ortaklardan yapılan mal ithalatı azalmıştır. En büyük düşüşler Rusya (-%75,0), Norveç (-%25,9), Çin (-%17,8) ve Birleşik Krallık'tan (-%17,2) yapılan ithalatta kaydedilmiştir.

ABD, 2023 yılında da %20'lik payla AB'den ihraç edilen mallar için en önemli varış noktası olmaya devam etmiştir. Birleşik Krallık, AB ihracatı için ikinci en büyük varış noktası olurken (AB toplamının %13'ü), onu Çin (%9) takip etmiştir. AB'nin mal ihracatı için en büyük yedi hedef pazar olan ABD, Birleşik Krallık (BK), Çin, İsviçre, Türkiye, Japonya ve Norveç, AB'nin tüm mal ihracatının neredeyse beşte üçünü (%58) oluşturmaktadır.

AB'nin mal ithalatının en büyük yedi tedarikçisi, Güney Kore'nin Japonya'nın yerini almasıyla birlikte, AB ihracatının en büyük yedi hedef pazarıyla hemen hemen aynı ülkelerdir. Bu yedi ülke, AB'ye yapılan tüm mal ithalatının neredeyse beşte üçünü (%58) oluşturmaktadır. Tüm ithalatın beşte biri (%20) ile Çin, 2023 yılında AB'nin en büyük mal tedarikçisi olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri (%14) onu biraz geriden takip etmektedir.

Uluslararası ticaret, AB'nin en güçlü araçlarından biridir. 2023 yılında uluslararası mal ve hizmet ticareti AB'nin GSYH'sinin %22,4'üne eşdeğerdir. AB, ticaret rejiminin açıklığı sayesinde mal ve hizmet ticaretinde ve doğrudan yabancı yatırımlarda küresel ölçekte öncü bir role sahip olmakta, ortak ticaret politikası ile avantajlı pozisyonunu devam ettirebilmektedir.

Avrupa Komisyonu, Haziran-Kasım 2020 tarihlerinde yürüttüğü Ticaret Politikası Gözden Geçirme süreci neticesinde hazırladığı yeni Ticaret Stratejisi'ni 18 Şubat 2021 tarihinde açıklamıştır.

AB ticaret politikasını gözden geçirme süreci, küresel ekonomiler arasında yaşanan gerginliklerin, tek taraflılığın ve ekonomik milliyetçiliğın arttığı, devletlerin ekonomiye daha fazla müdahale etmeye başladığı, ticaret politikasının ekonomik ve jeopolitik hedefler için kullanıldığı, küresel ticaret yapılarının ve çok taraflı kural temelli düzenin zayıfladığı ve Kovid-19 salgınının ülkeleri yeni sınamalarla karşı karşıya bıraktığı bir küresel ortamda yürütölmüştür.

Yeni ticaret stratejisi, “açık stratejik özerklik” (open strategic autonomy) kavramı üzerine inşa edilmiştir. Bu strateji, AB’nin açık ticaret politikasının, yeşil ve dijital dönüşümü destekleyen ekonomik toparlanmaya katkı sağlaması, küresel ticaret kurallarının adil ve sürdürülebilir şekilde yenilenerek uluslararası ticarete çok taraflı sistemin güçlendirilmesi ve gerektiğinde AB’nin menfaatlerini ve değerlerini iddialı bir şekilde savunması ve bunun için yeni araçlar geliştirilmesi temelleri üzerine oturtulmaktadır.

AB son dönemde ticaret anlaşmalarının uygulanmasına ilişkin tüzükte önemli değişiklikler yapmıştır. (AB) 2021/167 sayılı yeni Tüzük kapsamında, ikili veya bölgesel ticaret anlaşmalarının ihlal edilmesi halinde AB’nin tek taraflı tedbir alması mümkün hale gelmiş, ticaret anlaşmalarına dair ihlallerin ve ticari engellerin bildiriminin ve takibinin yapılabileceğı “Tek Giriş Noktası” sistemi tesis edilmiş ve “Ticaretin Uygulanması Baş Yetkilisi” pozisyonu oluşturulmuştur.

2021 yılında Ticaret Uygulama Tüzüğü revize edilerek, AB’nin ticaret ortakları tarafından uluslararası ticaret kurallarının ihlal edilmesi ve mevcut anlaşmalarda öngörölen uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin işletilememesi halinde, AB’nin tek taraflı olarak karşı önlem almasına imkân veren bir düzenleme yapılmıştır. AB, ticaret politikası savunma araçlarına daha sık başvurmaya başlamıştır.

2022 yılında AB’nin üçüncü ülkelere yönelik kamu alımları politikasına ilişkin bir Tüzük (Uluslararası Kamu Alımları Aracı) yayımlanmıştır. AB böylece, ekonomik aktörlerinin mal ve hizmetlerinin üçüncü ülkelerin kamu alımı pazarlarına girişte engelle karşılaşması durumunda, müteakabiliyet esasıyla, sözkonusu üçüncü ülkelerin ekonomik aktörlerinin AB kamu alımı pazarına erişimini kısıtlayan tedbirler alabilecektir.

Yine 2022 yılında, AB’de ekonomik faaliyette bulunan şirketlerin üçüncü ülkelerce sağlanan sübvansiyonlardan yararlanması durumunda, Komisyona bu destekleri inceleme ve rekabeti bozucu etkinin ortadan kaldırılması için düzeltici önlem alabilme yetkisi verilmesini hedefleyen İç Pazara Zarar Veren Yabancı Sübvansiyonlara Dair Tüzük yayımlanmıştır.

Diğer taraftan, Aralık 2023’de üçüncü ülkelerin ticaret ve yatırımları kısıtlayıcı önlemleri kullanarak AB ve AB üyesi ülkeler üzerinde siyasi baskı oluşturmasının önüne geçilmesini hedefleyen AB ve Üye Ülkelerin Üçüncü Ülkelerin Ekonomik Baskılarından Korunmasına ilişkin (AB) 2023/2675 sayılı Tüzük (Ekonomik Baskı ile Mücadele Aracı) yayımlanmıştır.

Temmuz 2024'te kurumsal sürdürülebilirlik gerekli özeni gösterme (due diligence) yükümlülüğüne ilişkin Direktif yürürlüğe girmiştir. Direktif şirketlere, mevcut veya olası insan hakları ihlallerini ve olumsuz çevresel etkilerini belirlemesi, potansiyel olumsuz etkilerini sona erdirmesi veya en aza indirmesi yükümlülüğünü getirmektedir. Direktif ile esasen AB şirketleri hedeflense de değer zincirlerindeki üçüncü ülke firmaları da bu durumdan etkilenecektir.

Sonuç olarak AB'nin, "açık stratejik özerklik" kavramı merkezinde şekillendirdiği yeni ticaret stratejisi, birbirine paralel politikaların aynı anda yürütülmesini gerektirmektedir. AB "açıklık" ilkesi kapsamında, ticaret ağını genişletmek için serbest ticaret anlaşması müzakerelerini canlandırmakta, "stratejik özerklik" kapsamında ise ikili ya da çok taraflı anlaşmalarda öngörülen taahhütlerin yerine getirilmesi ile kural bazlı ticaretin devamlılığı için çeşitli mekanizmalar geliştirmektedir. AB ayrıca, yeşil ve dijital dönüşüm ile ortaya koyduğu mevzuat ve politika değişikliklerini, ticaret politikası aracılığıyla, kendi rekabetçiliğini koruyacak şekilde, üçüncü ülkelere de yansıtmaktadır. AB'nin ticaret politikasındaki güncel yaklaşımların, uluslararası ticaretin yeniden şekillenmesinde önemli etkilerinin olması beklenmektedir.

Son yıllarda jeopolitik gerilimlerin artması ve ticari bağlantıların silah olarak kullanılması ekonomik güvenlik konusuna daha fazla odaklanılmasına yol açmıştır. Ekonomik Güvenlik Stratejisi kapsamında Avrupa Komisyonu, bu alandaki AB seviyesindeki girişimleri kapsayıcı bir çerçeveye oturtmuştur.

Ekonomik güvenlik kavramı, AB'nin ticaret politikasındaki açık stratejik özerklik konseptinin ayrılmaz bir parçası haline gelerek, ticaret politikası kapsamında alınan tedbirlerin gerekçelerinden biri olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. AB, sürdürülebilir kalkınma ve ticaret politikası arasında sinerjiyi ve tamamlayıcılığı teşvik etmeye çalışırken, ekonomik güvenlik kavramı çerçevesinde tedarik zincirlerinin dayanıklılığını güçlendirme ve ticaret fırsatlarını artırma hedeflerini gözetmektedir. Yeni ABD yönetiminin korumacı yaklaşımı karşısında ekonomik güvenlik kavramının AB Ticaret Politikasında daha güçlü bir konuma gelmesi beklenmektedir.

AVRUPA’NIN GELECEğİ KONFERANSI VE AVRUPA SİYASİ TOPLULUğU

Avrupa’nın Geleceği Konferansı

AB geçtiğimiz dönemde, mali kriz, BK’nın AB’den ayrılması, düzensiz göç, aşırı sağın ve popülizmin yükselişı ve transatlantik ilişkilerde gerginlikler gibi pek çok farklı sınamayla karşılaşmıştır. Bu krizlerin derinleşmesi, AB içerisindeki ayrışmaları (üye ülkeler, AB kurumları, vatandaşlar, STK vb.) ve eksiklikleri ön plana çıkararak, AB’nin işleyişinin sorgulanmasına ve geleceğinin tartışmaya açılmasına neden olmuştur. Bunlara ilaveten, uluslararası konjonktürde yaşanan değişim ve belirsizlik, sistemin tüm aktörlerini olduğu gibi, AB’yi de ciddi biçimde etkilemiş, Birliğin değişen koşullara uyum sağlamak için yeniden yapılanması ve küresel rolünü güçlendirmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

Bu ihtiyaçlar çerçevesinde, AB’nin geleceğini tartışmak ve yeniden yapılanmaya yönelik bir yol haritası belirlemek amacıyla çeşitli girişimlerde bulunulmuş ve nihai olarak Avrupa’nın Geleceği Konferansı (AGK) düzenlenmesine karar verilmiştir. Mayıs 2021-Mayıs 2022 arasında yapılan AGK’ya AB vatandaşları, AB kurumları, ulusal, bölgesel ve yerel kurumlar ile STK’lar katılım sağlamıştır.

Konferans, “çok dilli dijital platform”, “Avrupa vatandaş panelleri”, “ulusal vatandaş panelleri”, “merkezi olmayan etkinlikler” ve “konferans genel kurul toplantıları” şeklinde dört bileşen çerçevesinde yürütölmüştür. Çok dilli dijital platformun yanı sıra, 4 Avrupa vatandaşları paneli, 6 ulusal vatandaşlar paneli, binlerce ulusal ve yerel etkinlik ile 7 genel kurul toplantısı düzenlenmiştir. AGK’da gelecek tartışması öncelikli olarak iklim değişikliği, çevre, sağlık, ekonomi, AB’nin dünyadaki rolü, haklar ve değerler, hukukun üstünlüğü, güvenlik, dijital dönüşüm, göç, eğitim, kültür, gençlik ve spor gibi konuları içermiştir.

Konferans sonuçlarının AB’nin politikalarına nasıl yansıtacağı henüz netleşmiş değildir. Ancak bu konferans Avrupa vatandaşlarını ilgilendiren konuların ve sorunların ortaya konulması bakımından önem taşımaktadır. Konferans ayrıca, vatandaşların katılımına olanak veren bir demokratik deneyim olarak dikkat çekici bir etkinlik olmuş, müzakereci ve katılımcı demokrasinin tesis edilmesi bakımından AB’de politika oluşturma süreçlerine de önemli bir pratik sunmuştur. Başka bir deyişle, AB’nin meşruiyet sorununa, AB vatandaşları ile AB kurumları arasında bir diyalog sürecini başlatan bu konferans vasıtasıyla bir çözüm üretilmesi gayreti içine girilmiştir.

Konferanstan çıkan sonuçlardan birincisi, oybirliği yönteminin sorgulanmasıdır. Oybirliği ilkesi, AB’yi dış politika başta olmak üzere belirli alanlarda hızlı hareket etmekten ve sağlık ve savunma gibi alanlarda daha fazla rol üstlenmekten alıkoyan bir karar alma ilkesi olarak uzun zamandır tartışılmaktadır. Son zamanlarda yaşanan göç krizinde, mali krizde ve Kovid-19 pandemisi

sürecinde de geç karar alınmasının en önemli sebebi olarak görülen, ancak öte yandan dış politika, genişleme, güvenlik ve savunma politikasında vazgeçilmesi çok zor bir ilke olan oybirliği yönteminin, önümüzdeki dönemde de tartışılmaya devam edeceği anlaşılmaktadır.

Konferans'ta öne çıkan konulardan bir diğeri ise, Rusya-Ukrayna savaşının da etkisiyle, güvenlik ve savunma politikası olmuş, ortak bir savunma politikası inşa edilmesi ve ortak silahlı kuvvetler kurulması konusunda öneriler ortaya atılmıştır. AB'nin özellikle savunma alanında stratejik özerkliğe sahip olması gerektiği fikri, 2017 yılında da gündeme gelmiş, o dönemde AB'nin ABD ile özellikle güvenlik alanındaki ittifakının zayıflaması, bu görüşü pekiştirmiştir. Pandemi süreci ise, stratejik özerklik fikrinin kapsamının, tedarik zinciri ve temel ihtiyaçları da içine alacak şekilde genişletilmesi düşüncesini güçlendirmiştir. Ancak Rusya-Ukrayna savaşı bu önceliği hem geri plana atmış hem de bu önceliğin uygulanabilirliği anlamında ciddi soru işaretleri doğurmuştur. Zira savaş, AB'nin "kısıtlı" askeri imkân ve yeteneğini yeniden su yüzüne çıkarmış ve ABD ile NATO'nun AB için önemini hatırlatmıştır. Buna rağmen stratejik özerklik arayışı, farklı politika alanlarında da olsa AB'nin geleceği tartışmalarında yerini korumaktadır.

Konferans'ın en çok eleştirisi alan taraflarından biri, Avrupa'nın geleceğinin parçası olan aday ve potansiyel aday ülkelerin konferansa katılımına imkân verilmemiş olmasıdır. AB'nin AGK'ya sadece AB ülkelerinin vatandaşlarını dâhil ederek, Balkan ülkeleri ve Türkiye gibi aday ülkeleri ve vatandaşlarını dışarda tutması, kapsayıcılık ve katılımcılık açılarından sorunlu bir yaklaşım olarak görülmüştür.

Avrupa Siyasi Topluluğu

Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırgan tutumu, Avrupa'daki jeopolitik ortamı AB'nin komşularıyla, özellikle de aday ve potansiyel aday ülkelerle ilişkilerini yeniden yapılandırmasını gerektirecek şekilde değiştirmiştir. Günümüzün jeopolitik sınamaları ve belirsizliklerinin daha geniş bir Avrupa'da daha fazla birlik ve dayanışmayı gerekli kıldığı düşüncesinden hareketle Fransa Cumhurbaşkanı Macron, 9 Mayıs 2022 tarihinde AGK'nın kapanış konuşmasında, giderek artan aday ülke sayısı ile sonu gelmeyen ve öngörülemeyen katılım süreçlerine cevaben bir Avrupa Siyasi Topluluğu'nun (AST) kurulması önerisinde bulunmuştur.

AST, ilk kez 6 Ekim 2022 tarihinde Prag'da, Çekya AB Konseyi Dönem Başkanlığı'nda, 44 Avrupalı Devlet ve Hükûmet Başkanının katılımıyla toplanmıştır. Liderler, AST'nin Avrupa Konseyi veya Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı gibi mevcut pan-Avrupa kuruluşlarına/yapılarına bir alternatif olmayacağına ve AB genişlemesini ikame etmeyeceğinin altını çizmiştir. AST'nin, mevcut zorluklar karşısında, güvenlik ve savunma, iklim değışikliği, bağlantısallık, enerji, göç ve ekonomik toparlanma gibi ortak endişe konularında Avrupa ulusları arasında siyasi diyalog ve işbirliğini güçlendirmeye çalışacağı vurgulanmıştır. İkinci AST Zirvesi 1 Haziran 2023'te Kişinev'de (Moldova), Üçüncü Zirve 5 Ekim 2023'de Granada'da (İspanya), Dördüncü Zirve 18 Temmuz

2024’de Oxfordshire’da (BK), Beşinci Zirve 7 Kasım 2024 tarihinde Budapeşte’de (Macaristan), Altıncı Zirve de 16 Mayıs 2025 tarihinde Tiran’da (Arnavutluk) düzenlenmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımız 1., 5. ve 6. AST Zirvelerine iştirak etmişlerdir.

AST gayrıresmi bir Zirve olarak hükûmetler arası bir anlayışla AB üyesi, aday ve potansiyel aday ülkeler ile diğ er Avrupa ülkelerinin, sadece Devlet ve Hük met Başkanları düzeyinde eşit şekilde temsil edildiği, liderlerin görüşlerini serbestçe ifade ettiği bir yapı olarak tasarlanmıştır. Zirve kapsamında düzenlenen eş zamanlı yuvarlak masa toplantılarında Avrupa’yı da etkileyen küresel ve bölgesel sınamalar ele alınmaktadır.

Esasen kurumsal bir yapıya sahip olmayan, hitamında ortak bir bildiri/deklarasyon kabul edilmeyen, somut bir çıktı üretmeyen AST Zirveleri, AB üyesi olan, ayrıca mücavir coğrafyada yeralan aday, potansiyel aday ve diğ er ülkelerden liderlerin gayrıresm i formatta ikili ya da daha fazla katılımcı ülkeyle fikir alışverişine imkân vermektedir. AST’nin AB ile çok farklı düzey ve tarzlarda ilişki ve işbirliği içinde bulunan ülkeleri mevcut pozisyonlarında bir değişikliğe gerek olmaksızın biraraya getirebilmesi, Zirve’nin başarısı olarak değerlendirilebilir.

II. BÖLÜM:

TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİ ve KATILIM SÜRECİMİZ

TÜRKİYE – AB İLİŞKİLERİNDE ÖNEMLİ TARİHLER

1959

Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (AET) Başvuru

Türkiye 31 Temmuz 1959 tarihinde Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üyelik için başvurmuştur.

1963

Ankara Anlaşması

Türkiye ile AET Arasında Ortaklık Anlaşması 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanmıştır.

1970

Katma Protokol

Gümrük Birliği'ne ilişkin kuralları içeren Katma Protokol 23 Kasım 1970 tarihinde imzalanmış ve 1 Ocak 1973 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

1987

Avrupa Topluluğu'na Tam Üyelik Başvurusu

Türkiye 14 Nisan 1987 tarihinde Avrupa Topluluğu'na (AT) tam üye olmak üzere başvurmuştur.

1996

Gümrük Birliği

Türkiye-AB arasında sanayi ürünleri ile işlenmiş tarım ürünlerini kapsayan Gümrük Birliği tesis edilmiştir.

1999

Resmi Adaylık Statüsü

10-11 Aralık 1999 tarihinde Helsinki'de düzenlenen AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde Türkiye'ye resmî olarak adaylık statüsü tanınmıştır.

2005

Tam Üyelik Müzakereleri

3 Ekim 2005 tarihinde Lüksemburg'da yapılan Hükümetlerarası Konferans ile Türkiye-AB arasında tam üyelik müzakereleri başlamıştır.

AB'YE UYUM SÜRECİNDE GÜNCEL DURUM

Müzakere Çerçeve Belgesi doğrultusunda, toplumsal yaşamın hemen her alanını kapsayan müzakerelere ilişkin çalışmalar, ilgili kurumlarla eşgüdüm içerisinde yürütülmektedir.

- Toplam 35 fasıl üzerinden müzakereler yürütülmektedir.
- 16 fasıl müzakereye açılmıştır.
- Bir fasıl geçici olarak kapatılmıştır.

© AB BAŞKANLIğI

TÜRKİYE- AB İLİŞKİLERİNDE ÖNEMLİ TARİHLER

31 Temmuz 1959	Türkiye, AET'ye ortaklık için başvurmuştur.
12 Eylül 1963	Türkiye ile AET arasında Ortaklık Anlaşması (Ankara Anlaşması) imzalanmıştır.
1 Aralık 1964	Türkiye'nin AET'ye tam üyeliğini nihai hedef olarak ortaya koyan Ankara Anlaşması yürürlüğe girmiştir.
1 Aralık 1964	Türkiye-AET Ortaklık Konseyinin 1. Dönem Toplantısı yapılmıştır.
16-17 Mayıs 1966	Türkiye-AET Karma Parlamento Komisyonu (KPK) 1. Dönem Toplantısı yapılmıştır.
23 Kasım 1970	Gümrük Birliği'ne ilişkin kuralları içeren Katma Protokol imzalanmıştır.
1 Ocak 1973	Katma Protokol yürürlüğe girmiş ve böylece AET ile Türkiye arasında Gümrük Birliği'nin tesis edilmesi için öngörülen 22 yıllık "Geçiş Dönemi" başlamıştır.
30 Haziran 1980	Ortaklık Konseyi toplantısında, tarım ürünlerinin tamamına yakın bir kısmında AB ¹⁰ tarafından Türkiye'ye uygulanan gümrük vergilerinin 1987 yılına kadar sıfırlanması kararlaştırılmıştır ¹¹ .
22 Ocak 1982	12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrasında, AP, AB Konseyi ve Avrupa Komisyonu'ndan Türkiye'ye yapılacak mali yardımların, insan haklarına saygı ve demokratik özgürlükler temin edilene kadar askıya alınmasını talep etmiş, Türkiye'de genel seçimlerin yapılmasına ve TBMM'nin göreve başlamasına kadar KPK'nın AB kanadının görevinin yenilenmemesi kararını almıştır.
16 Eylül 1986	12 Eylül 1980 tarihinden itibaren Daimi Temsilciler düzeyinde toplanan Türkiye-AET Ortaklık Konseyi, Bakanlar düzeyinde toplanmıştır. Böylece, 12 Eylül darbesinden itibaren fiilen dondurulmuş olan Türkiye-AET ilişkilerinin yeniden canlandırılması süreci başlamıştır.
1 Aralık 1986	Ortaklık Konseyi, Katma Protokol'ün 36. maddesi uyarınca 1976-1986 arasında taraflar arasında serbest dolaşımın kademeli olarak sağlanmasına yönelik kararı alamadığından, Türkiye'nin iş gücünün serbest dolaşımı hakkı yürürlüğe girememiştir.
14 Nisan 1987	Türkiye, Avrupa Topluluğu'na (AT) tam üye olmak üzere, Roma Antlaşması'nın 237., AKÇT Antlaşması'nın 98. ve EURATOM Antlaşması'nın 205. maddelerine istinaden ayrı ayrı başvurmuştur.
15 Eylül 1988	AP, KPK çalışmalarına yeniden başlama kararı almıştır.
18 Aralık 1989	Komisyon, Türkiye'nin tam üyelik başvurusu konusuna ilişkin "Görüş"ünde (Avis), Türkiye'nin Topluluğa katılmaya ehil olmakla birlikte, Topluluğun kendi iç pazarını tamamlayabilme sürecinden önce (1992), yeni bir üye kabul edilemeyeceğini ve Türkiye'nin katılımından önce ekonomik, sosyal ve siyasal alanda gelişmesine ihtiyaç bulunduğunu belirtmiştir.

¹⁰ Kolay anlaşılabilir olması bakımından "AB" ifadesi, geçmişe dönük olarak da kullanılmıştır

¹¹ 19 Eylül 1980 tarih ve 1/80 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı

6 Mart 1995	Gümrük Birliği'nin "Son Dönemi"nin Uygulamaya Konmasına İlişkin 1/95 sayılı Türkiye-AT Ortaklık Konseyi Kararı alınmıştır.
31 Aralık 1995	Ankara Anlaşması uyarınca, Türkiye'nin AB ile bütünleşmesinde 22 yıl sürmesi öngörülen "Geçiş Dönemi" tamamlanmıştır.
1 Ocak 1996	Türkiye ile AB arasında sanayi ürünleri ile işlenmiş tarım ürünlerini kapsayan Gümrük Birliği tesis edilmiştir.
19 Şubat 1996	Türkiye-AB Gümrük Birliği Ortak Komitesi (GBOK) ilk toplantısını gerçekleştirmiştir.
25 Temmuz 1996	Türkiye-AKÇT Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmıştır.
12-13 Aralık 1997	Lüksemburg'daki AB Zirvesinde, AB'nin Beşinci Genişlemesine dair alınan kararlarda, aday ülkeler arasında Türkiye sayılmamış, ancak üyeliğe ehil olduğu belirtilmiştir.
14 Aralık 1997	Türkiye, Lüksemburg'daki AB Zirvesinde sonrasında AB ile siyasi diyalogun dondurulması kararını almıştır.
4 Mart 1998	Türkiye-AB ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik olarak Komisyon tarafından hazırlanan "Türkiye için Avrupa Stratejisi" başlıklı belge açıklanmıştır.
17 Aralık 1998	Komisyon tarafından hazırlanan ilk İlerleme Raporu ve Genişleme Stratejisi yayımlanmıştır ¹² .
10-11 Aralık 1999	Helsinki'de düzenlenen AB Zirvesinde Türkiye'ye resmi olarak adaylık statüsü tanınmıştır.

¹² Türkiye'ye ilişkin izleyen İlerleme Raporu ve Genişleme Stratejileri'nin yayımlanma tarihleri:

13 Ekim 1999	1999 yılı İlerleme Raporu ve Genişleme Stratejisi
8 Kasım 2000	2000 yılı İlerleme Raporu ve Genişleme Stratejisi
13 Kasım 2001	2001 Yılı İlerleme Raporu ve Genişleme Stratejisi
9 Ekim 2002	2002 yılı İlerleme Raporu ve Genişleme Stratejisi
5 Kasım 2003	2003 yılı İlerleme Raporu ve Genişleme Stratejisi
6 Ekim 2004	2004 yılı İlerleme Raporu ve Tavsiye Belgesi
9 Kasım 2005	2005 yılı İlerleme Raporu ve Genişleme Stratejisi
8 Kasım 2006	2006 yılı İlerleme Raporu ve "2006-2007 Genişleme Stratejisi"
6 Kasım 2007	2007 yılı İlerleme Raporu ve "2007-2008 Genişleme Stratejisi"
5 Kasım 2008	2008 yılı İlerleme Raporu ve "2008-2009 Genişleme Stratejisi"
14 Ekim 2009	2009 yılı İlerleme Raporu ve "2009-2010 Genişleme Stratejisi"
9 Kasım 2010	2010 yılı İlerleme Raporu ve "2010-2011 Genişleme Stratejisi"
12 Ekim 2011	2011 yılı İlerleme Raporu ve "2011-2012 Genişleme Stratejisi"
10 Ekim 2012	2012 yılı İlerleme Raporu ve "2012-2013 Genişleme Stratejisi"
16 Ekim 2013	2013 yılı İlerleme Raporu ve "2013-2014 Genişleme Stratejisi ve Başlıca Zorluklar Bildirimi"
8 Ekim 2014	2014 yılı İlerleme Raporu ve "2014-2015 Genişleme Stratejisi ve Başlıca Zorluklar Bildirimi"
10 Kasım 2015	2015 yılı Türkiye (İlerleme) Raporu ve Genişleme Stratejisi
9 Kasım 2016	2016 yılı Türkiye (İlerleme) Raporu ve Genişleme Stratejisi
17 Nisan 2018	2018 yılı Türkiye (İlerleme) Raporu ve Genişleme Stratejisi
29 Mayıs 2019	2019 yılı Türkiye (İlerleme) Raporu ve Genişleme Stratejisi
6 Ekim 2020	2020 yılı Türkiye (İlerleme) Raporu ve Genişleme Stratejisi
19 Ekim 2021	2021 yılı Türkiye (İlerleme) Raporu ve Genişleme Stratejisi
12 Ekim 2022	2022 yılı Türkiye (İlerleme) Raporu ve Genişleme Stratejisi
8 Kasım 2023	2023 yılı Türkiye (İlerleme) Raporu ve Genişleme Stratejisi
30 Ekim 2024	2024 yılı Türkiye (İlerleme) Raporu ve Genişleme Stratejisi

11 Nisan 2000	3/2000 sayılı Türkiye-AB Ortaklık Konseyi Kararı ile Ortaklık Komitesi altında 8 adet Alt-Komite kurulmuştur.
4 Temmuz 2000	4587 sayılı Kanun ile Başbakanlığa bağlı bir kurum olarak Avrupa Birliği Genel Sekreterliği kurulmuştur.
8 Mart 2001	AB Konseyi, Türkiye için Katılım Ortaklığı Belgesi'ni kabul etmiştir.
19 Mart 2001	"Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı" 2001/2129 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilmiştir.
12-13 Aralık 2002	Kopenhag Zirvesinin sonuç bildirgesinde, <i>"Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini karşıladığına karar verilmesi halinde, 2004 Aralık ayında yapılacak Zirve'de, Türkiye ile AB arasında üyelik müzakerelerinin gecikme olmaksızın başlatılacağı"</i> ifadesine yer verilmiştir.
19 Mayıs 2003	AB Bakanlar Konseyi Türkiye için gözden geçirilmiş Katılım Ortaklığı Belgesi'ni kabul etmiştir.
23 Haziran 2003	"Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı" 2003/5930 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilmiştir.
1 Mayıs 2004	GKRY'nin de aralarında bulunduğu on ülke AB üyesi olmuştur.
17 Haziran 2004	Brüksel'de düzenlenen AB Zirvesi'nin sonuç bildirgesinde, <i>"AB ZirvesiTürkiye'yi, yeni üye ülkelerin katılımı bağlamında Ankara Anlaşması'nın uyarlanması konusundaki müzakereleri, Topluluk ve 25 üye ülke adına Komisyonla sonuçlandırmaya davet etmektedir."</i> ifadesine yer verilmiştir.
22 Haziran 2004	Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM), Türkiye'nin Avrupa Konseyi üyeliğinden kaynaklanan yükümlölüklerini yerine getirdiği sonucuna varmış ve üzerindeki denetimin sona erdirilmesini kararlaştırmıştır.
6 Ekim 2004	Komisyon, 2004 yılı İlerleme Raporu ve rapora bağlı Tavsiye Belgesi'nde, Türkiye'nin siyasi kriterleri yeterli ölçüde karşıladığını belirterek, Birliğe katılım müzakerelerinin başlatılması tavsiyesinde bulunmuştur.
29 Ekim 2004	"AB Anayasal Antlaşması" Roma'da imzalanmıştır. Anayasa ile birlikte imzaya açılan Nihai Senet ise üye ülkelerin yanısıra Anayasa'ya ilişkin çalışmaları yürüten Hükümetlerarası Konferans'a katılan aday ülkeler (Türkiye, Bulgaristan ve Romanya) tarafından da imzalanmıştır. Ulusal onay aşaması için 25 üye ülkeye 1 Kasım 2006 tarihine kadar süre tanınmıştır.
16-17 Aralık 2004	Brüksel'de gerçekleştirilen AB Zirvesi'nde Türkiye'nin Kopenhag Siyasi Kriterleri'ni yeterince karşıladığı teyit edilmiş ve Türkiye ile katılım müzakerelerinin 3 Ekim 2005 tarihinde başlaması karara bağlanmıştır.
29 Mayıs 2005	Avrupa Anayasası referandumunda, Fransız halkı olumsuz oy kullanmıştır.
1 Haziran 2005	Avrupa Anayasası referandumunda, Hollanda halkı olumsuz oy kullanmıştır.
29 Temmuz 2005	Ankara Anlaşması'nın AB'nin 1 Mayıs 2004 tarihli 5. Genişlemesi doğrultusunda uyarlanması ve Gümrük Birliği uygulamalarının yeni AB üyelerini de kapsayacak şekilde genişletilmesine yönelik Ek Protokol Türkiye tarafından imzalanmıştır. Söz konusu imzanın Ek Protokol'de atıfta bulunan GKRY'nin tanınması anlamına gelmeyeceğine ilişkin aynı gün yayımlanan deklarasyon AB Konseyi Dönem Başkanlığına iletilmiştir.

21 Eylül 2005	AB'nin Türkiye'nin 29 Temmuz 2005 tarihli deklarasyonuna cevaben yayımladığı karşı deklarasyonda, <i>"tüm AB üyesi devletlerin tanınması, katılım sürecinin zaruri bir parçasıdır"</i> ifadesi yer almıştır.
3 Ekim 2005	AB, Türkiye ile katılım müzakerelerinin genel ilkelerini ortaya koyan Müzakere Çerçeve Belgesi (MÇB)'ni onaylamıştır. Belgede, müzakerelerin ortak hedefinin üyelik olduğu, ancak sonucun önceden garanti edilemeyen ucu açık bir süreç olduğu ifade edilmiştir.
3 Ekim 2005	Lüksemburg'da yapılan Hükûmetlerarası Konferans ile Türkiye-AB arasında tam üyelik müzakereleri başlamıştır.
20 Ekim 2005	Üyelik müzakerelerinin ilk aşamasını oluşturan "Tarama Süreci", Bilim ve Araştırma Faslında "Tanıtıcı Tarama" toplantısı ile başlamıştır. Tüm fasıllardaki "Tanıtıcı" ve "Ayrıntılı" tarama toplantıları 13 Ekim 2006 tarihinde tamamlanmıştır.
23 Ocak 2006	AB Konseyi Türkiye için gözden geçirilmiş Katılım Ortaklığı Belgesi'ni kabul etmiştir.
12 Haziran 2006	"25-Bilim ve Araştırma" Faslı müzakerelere açılmış ve geçici olarak kapatılmıştır.
11 Aralık 2006	AB Genel İşler Konseyi (GİK), 29 Kasım 2006 tarihinde yayımlanan Komisyon Tavsiyesi'ni kabul ederek, Türkiye'nin Ek Protokol'e ilişkin taahhütlerini yerine getirdiğini doğrulayana kadar, 8 fasılda ¹³ müzakerelerin askıya alınmasını ve hiçbir faslın geçici olarak kapatılmamasını kararlaştırmıştır.
14-15 Aralık 2006	Brüksel'deki AB Zirvesi'nde, GİK'in 11 Aralık 2006 tarihli önerisi aynen kabul edilmiştir.
29 Mart 2007	"20-İşletmeler ve Sanayi Politikası" Faslı müzakerelere açılmıştır.
25 Haziran 2007	Dönemin Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy, 5 faslın ¹⁴ müzakereye açılmasına, bu fasılların "üyelikle doğrudan ilgili olması" gerekçesiyle izin vermeyeceğini açıklamıştır.
26 Haziran 2007	"18-İstatistik" ve "32-Mali Kontrol" Fasılları müzakerelere açılmıştır.
13 Aralık 2007	Fransa ve Hollanda'daki referandumlarda reddedilen AB Anayasası'nın yerini alan Lizbon Antlaşması AB Konseyinde imzalanmıştır.
19 Aralık 2007	"28-Tüketicinin ve Sağlığın Korunması" ile "21-Trans-Avrupa Ağları" Fasılları müzakerelere açılmıştır.
18 Şubat 2008	AB Konseyi Türkiye için gözden geçirilmiş Katılım Ortaklığı Belgesi'ni kabul etmiştir.
17 Haziran 2008	"6-Şirketler Hukuku" ve "7-Fikri Mülkiyet Hukuku" Fasılları müzakerelere açılmıştır.
19 Aralık 2008	"4-Sermayenin Serbest Dolaşımı" ile "10-Bilgi Toplumu ve Medya" Fasılları müzakerelere açılmıştır.

¹³ "1-Malların Serbest Dolaşımı", "3-İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunum Serbestisi", "9-Mali Hizmetler", "11-Tarım ve Kırsal Kalkınma", "13-Balıkçılık", (13 No'lu faslın adı 2023 yılında "Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği" olarak değiştirilmiştir), "14-Taşımacılık Politikası", "29-Gümrük Birliği", "30-Dış İlişkiler".

¹⁴ "11-Tarım ve Kırsal Kalkınma", "17-Ekonomik ve Parasal Politika", "22-Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Eşgüdümü", "33-Mali ve Bütçesel Hükümler", "34-Kurumlar".

31 Aralık 2008	“Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı” 2008/14481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilmiştir.
30 Haziran 2009	“16-Vergilendirme” Faslı müzakerelere açılmıştır.
1 Aralık 2009	Lizbon Antlaşması 27 üye ülkede onay sürecinin tamamlanmasının ardından yürürlüğe girmiştir.
8 Aralık 2009	GKRY yaptığı bir açıklamayla tek taraflı olarak 6 faslın ¹⁵ açılmasını engelleyeceğini açıklamıştır.
21 Aralık 2009	“27-Çevre” Faslı müzakerelere açılmıştır.
30 Haziran 2010	“12-Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağliğı Politikası” Faslı müzakerelere açılmıştır.
18 Mart 2011	Avrupa Komisyonu Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakereleri Genel Müdürlüğü “21 No’lu Trans Avrupa Ağları” Faslında Türkiye’nin teknik kapanış kriterini karşıladığına dair mektubu ülkemize iletmiştir.
8 Haziran 2011	27958 (mük.) sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 634 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Avrupa Birliği Bakanliğı kurulmuştur.
12 Ekim 2011	Avrupa Komisyonu, müzakere sürecine destek olmak üzere Olumlu Gündem ¹⁶ önermiştir.
5 Aralık 2011	GİK, “2011-2012 Genişleme Stratejisi” kapsamında, Türkiye ile Olumlu Gündem oluşturulmasını kabul etmiştir.
17 Mayıs 2012	Olumlu Gündemin açılış toplantısı yapılmıştır. 23. Yargı ve Temel Haklar Faslı Çalışma Grubu Olumlu Gündem kapsamında ilk toplantısını gerçekleştirmiştir.
1 Temmuz 2012	GKRY, AB Dönem Başkanlığını üstlendiğinden Türkiye-AB ilişkileri düşük seviyede seyretilmiştir.
Şubat 2013	Cumhurbaşkanı Sarkozy’nin görevden ayrılmasının ardından, Fransa “22-Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu” Faslı üzerindeki engelini kaldırmıştır.
5 Kasım 2013	“22-Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu” Faslı müzakerelere açılmıştır.
16 Aralık 2013	AB ile “Vize Serbestisi Diyalogu Mutabakat Zaptı” ve “Geri Kabul Anlaşması” imzalanmıştır.
1 Ekim 2014	Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması, onay süreçlerinin Türkiye ve AB tarafından tamamlanıp gerekli bildirimlerin yapılmasının ardından üçüncü ülke vatandaşlarına ilişkin hükümleri hariç olmak üzere yürürlüğe girmiştir.
8 Kasım 2014	Reform Eylem Grubu’nun (REG) ilk toplantısı Ankara’da gerçekleştirilmiştir.
11 Şubat 2015	Çalışma yöntemi değiştirilen Alt Komiteler, 9 Mart 2012 tarihinden sonra tekrar toplanmaya başlamıştır.

¹⁵ “2-İşçilerin Serbest Dolaşımı”, “15-Enerji”, “23-Yargı ve Temel Haklar”, “24-Adalet, Özgürlük ve Güvenlik”, “26-Eğitim ve Kültür”, “31-Dış, Güvenlik ve Savunma Politikası”.

¹⁶ AB müktesebatına uyum, vize, hareketlilik ve göç, enerji, terörle mücadele, Türkiye’nin Birlik Programları’na katılımı, ticaret konuları gibi ortak çıkar alanlarını kapsamıştır.

20 Şubat 2015	REG'in ikinci toplantısı Ankara'da gerçekleştirilmiştir.
16 Mart 2015	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Enerji Diyaloğu ilk toplantısı gerçekleştirilmiştir.
6 Mayıs 2015	Türkiye'nin AB Sivil Koruma Mekanizmasına Katılım Anlaşması imzalanmıştır.
13 Temmuz 2015	Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması'nın uygulanmasına ilişkin konuları ele alacak Ortak Geri Kabul Komitesi'nin ilk toplantısı Brüksel'de yapılmıştır.
29 Kasım 2015	AB Kurumları Başkanları ve 28 AB üye devletinin Devlet ve Hükûmet başkanlarının üye ülke liderinin katılımıyla ilk Türkiye-AB Zirvesi (Liderler Toplantısı) Brüksel'de yapılmıştır. Ortak Bildiri kabul edilmiştir.
11 Aralık 2015	REG'in üçüncü toplantısı Ankara'da gerçekleştirilmiştir.
14 Aralık 2015	"17-Ekonomik ve Parasal Politika" Faslı müzakerelere açılmıştır.
25 Ocak 2016	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Siyasi Diyalog toplantısı Ankara'da düzenlenmiştir.
28 Ocak 2016	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Enerji Diyaloğu ikinci toplantısı İstanbul'da düzenlenmiştir.
7 Mart 2016	İkinci Türkiye-AB Zirvesi (Liderler Toplantısı) Brüksel'de yapılmıştır.
18 Mart 2016	Üçüncü Türkiye-AB Zirvesi (Liderler Toplantısı) Brüksel'de yapılmıştır. Zirve sonucunda "Türkiye-AB 18 Mart Mutabakatı" kabul edilmiştir.
25-26 Nisan 2016	Türkiye-AB Birinci Yüksek Düzeyli Ekonomik Diyalog Toplantısı yapılmıştır.
23 Haziran 2016	BK'da yapılan referandumda AB'den çekilme (Brexit) kararı çıkmıştır.
30 Haziran 2016	"33-Mali ve Bütçesel Hükûmler" Faslı müzakerelere açılmıştır.
15 Temmuz 2016	Türkiye'de gerçekleşen hain darbe girişimi sonrasında AB kurumlarından yeterli destek görülemediğinden ilişkilerde zor bir döneme girilmiştir.
9 Eylül 2016	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Siyasi Diyalog Toplantısı Ankara'da yapılmıştır.
24 Kasım 2016	AP, Türkiye ile katılım müzakerelerinin geçici olarak "dondurulmasına" ilişkin çağrıda bulunan kararı kabul etmiştir. Toplam 623 AP üyesinin katıldığı oylamada 479 kabul, 37 ret ve 107 çekimser oy kullanılmıştır.
13 Aralık 2016	AB Dışışleri Bakanları, GİK toplantısında biraraya gelmiştir. Slovak Dönem Başkanlığı'nın açıklaması olarak " <i>şu an hükûm süren şartlar altında, yeni bir faslın müzakerelere açılması değerlendirilmemektedir</i> " ifadesi metinde yer bulmuştur.
21 Aralık 2016	Avrupa Komisyonu Gümrük Birliği'nin güncellenmesi müzakerelerini başlatmak için AB Bakanlar Konseyinden yetki talep etmiştir.
16 Nisan 2017	Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı yönetim şekli için anayasa değişikliği referandumu yapılmış ve kabul edilmiştir.
25 Nisan 2017	Türkiye, AKPM Genel Kurulu tarafından alınan 2156 (2017) sayılı Karar ile 2004 yılından bu yana tabi olduğu denetim sonrası diyalog sürecinden çıkartılarak yeniden denetim sürecine sokulmuştur.
25 Mayıs 2017	Sayın Cumhurbaşkanımız, dönemin AB Konseyi Başkanı Donald Tusk (Polonya), dönemin Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker (Lüksemburg) ve dönemin AP Başkanı Antonio Tajani (İtalya) ile Brüksel'de görüşmüşlerdir.
25 Temmuz 2017	Brüksel'de Türkiye-AB Bakanlar/Komiserler Düzeyinde Siyasi Diyalog Toplantısı yapılmıştır.

19-20 Ekim 2017	AB Zirvesi marjında IPA fonlarının miktarı ve işleyişinin müzakere süreciyle uyumlaştırılması konusunda çalışma yapmak üzere Komisyon talimatlandırılmıştır.
27 Kasım 2017	Türkiye-AB Birinci Yüksek Düzeyli Ulaştırma Diyalogu Toplantısı yapılmıştır.
28 Kasım 2017	Türkiye-AB Terörizmle Mücadele İstişareleri gerçekleştirilmiştir.
8 Aralık 2017	Türkiye-AB İkinci Yüksek Düzeyli Ekonomik Diyalog Toplantısı yapılmıştır.
Şubat 2018	IPA-II Tüzüğü gereğince yapılan ara değerlendirme çalışması sonuçları ve önceden alınan siyasi karar doğrultusunda AB Türkiye'ye 2018, 2019 ve 2020 yıllarında mali yardım kesintisi yapmayı planlamıştır.
6 Şubat 2018	Komisyon tarafından hazırlanan "Batı Balkanlar için Güvenilir bir Genişleme Perspektifi ve AB'nin Batı Balkanlar'la Güçlendirilmiş Angajmanı" başlıklı belge açıklanmıştır. Türkiye, sözkonusu belgede yer almamıştır.
26 Mart 2018	Sayın Cumhurbaşkanımız, dönemin dönemin AB Zirvesi Başkanı Tusk ve dönemin Avrupa Komisyonu Başkanı Juncker ve Bulgaristan Başbakanı Borisov, katılımıyla Varna'da Türkiye-AB Zirvesi (Liderler Toplantısı) düzenlenmiştir.
17 Nisan 2018	Avrupa Komisyonu 2018 yılı Genişleme Strateji Belgesi ve Türkiye Ülke (İlerleme) Raporu'nu yayımlamıştır.
17 Mayıs 2018	"AB-Batı Balkanlar" Zirvesi Sofya'da gerçekleştirilmiştir. Türkiye Zirve'ye davet edilmemiştir.
26 Haziran 2018	GİK toplantısı sonucunda kabul edilen kararlarda katılım müzakerelerimizin fiilen durma noktasına geldiğine yer verilmiştir.
28-29 Haziran 2018	Brüksel'deki AB Zirvesinde, ülkemizdeki geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik AB Sığınmacı Mali İmkânı'nın (Facility for Refugees in Türkiye-FRIT) ikinci 3 milyar avroluk dilimi onaylanmıştır.
10 Temmuz 2018	Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'ne ilişkin 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi yayımlanmış ve Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'ne geçiş süreci tamamlanmıştır.
15 Temmuz 2018	Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'ne geçişle birlikte, Avrupa Birliği Bakanlığı, "Avrupa Birliği Başkanlığı" olarak adlandırılmış ve Dışişleri Bakanlığına bağlanmıştır.
19 Temmuz 2018	Hain darbe girişiminden sonra uygulamaya konulan Olağanüstü Hal (OHAL) kaldırılmıştır.
8 Ağustos 2018	OHAL'in kaldırılmasını müteakip Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi'ne konulan çekinceler kaldırılmıştır.
29 Ağustos 2018	REG dördüncü toplantısı Ankara'da gerçekleştirilmiştir.
25 Ekim 2018	Siyasi Direktörler Düzeyindeki Türkiye-AB Siyasi Diyalog Toplantısı Ankara'da düzenlenmiştir.
22 Kasım 2018	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Siyasi Diyalog Toplantısı Ankara'da yapılmıştır.
28 Kasım 2018	126. Türkiye-AB Ortaklık Komitesi Toplantısı Brüksel'de yapılmıştır.

30 Kasım 2018	Ağır Suçlar ve Terörizmle Mücadele Konusunda Europol ile yetkili Türk Makamları Arasında Kişisel Verilerin Değişimine Dair Türkiye-AB Anlaşması'nın müzakerelerine başlanmıştır.
8 Aralık 2018	Avrupa Komisyonu, biyometrik pasaportlarla ilgili kriterin yerine getirildiğini teyit etmiştir. Bu çerçevede, vize serbestisi için belirlenen 72 yükümlölükten geriye karşılanması gereken 6 yükümlölük kalmıştır.
11 Aralık 2018	REG'in beşinci toplantısı Ankara'da gerçekleştirilmiştir.
19-20 Aralık 2018	78. Türkiye-AB KPK toplantısı Ankara'da yapılmıştır.
15 Ocak 2019	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ulaştırma Diyaloğu Toplantısı Brüksel'de düzenlenmiştir.
20 Şubat 2019	Türkiye ile AB arasındaki üyelik müzakerelerinin askıya alınmasını öneren karar tasarısı, AP Dış İlişkiler Komisyonunda (AFET) oy çoğunluğuyla kabul edilmiştir.
27 Şubat 2019	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve Avrupa Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği (EUROCHAMBERS) işbirliğinde yürütölen "Türkiye-AB İş Dünyası Diyaloğu Projesi" kapsamında Türkiye-AB Yüksek Düzeyli İş Diyaloğu birinci toplantısı İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.
28 Şubat 2019	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ekonomik Diyaloğunun üçüncü toplantısı İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.
15 Mart 2019	54. Türkiye-AB Ortaklık Konseyi Toplantısı Brüksel'de yapılmıştır.
9 Mayıs 2019	REG'in altıncı toplantısı, Sayın Cumhurbaşkanımızın başkanlığında Ankara'da gerçekleştirilmiştir.
23-26 Mayıs 2019	AP seçimleri yapılmıştır.
29 Mayıs 2019	Avrupa Komisyonu tarafından 2019 yılı Genişleme Strateji Belgesi ve Türkiye (İlerleme) Raporu yayımlanmıştır.
30 Mayıs 2019	Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından kamuoyuna açıklanan Yargı Reformu Stratejisi'nin uygulanmasına başlanmıştır.
18 Haziran 2019	AB GİK toplantısında Türkiye'ye ilişkin olarak " <i>Konsey, Türkiye'nin AB'den uzaklaşmaya devam ettiğini not eder. 26 Haziran 2018 tarihli Kararları'nı hatırlatan Konsey, bu nedenle Türkiye'nin katılım müzakerelerinin fiilen durduğunu, başka fasılların açılmasının veya kapanmasının değerlendirilmediğini ve AB-Türkiye Gümrük Birliği'nin güncelleştirilmesine yönelik bir çalışmanın öngörölmediğini kaydeder</i> " ifadesi yer almıştır. Ayrıca, ölkemizin Doğu Akdeniz'deki faaliyetlerine ilişkin olarak " <i>Konsey, Komisyonu ve DİS'i, gecikmeden uygun önlemlerin alınmasına yönelik seçenekleri sunmaya davet eder</i> " ifadesine yer verilmiştir.
15 Temmuz 2019	AB Dış İlişkiler Konseyi (DİK) toplantısında, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki faaliyetlerine karşı Kapsamlı Hava Taşımacılığı Anlaşması müzakerelerinin askıya alınması, Ortaklık Konseyi ve YDD toplantılarının şimdilik yapılmaması konusunda anlaşmaya varıldığını bildirmiştir. Ayrıca, Komisyonun 2020 yılı için IPA fonlarında kesintiye gitme önerisini desteklediğini açıklamış ve Avrupa Yatırım Bankası'nı Türkiye'ye yönelik kredilerini gözden geçirmeye davet etmiştir.

13 Eylül 2019	Siyasi Direktörler Düzeyindeki Türkiye-AB Siyasi Diyalog Toplantısı dönemin Dışışleri Bakan Yardımcısı ve AB Başkanının katılımıyla Brüksel’de yapılmıştır.
18 Eylül 2019	Türkiye-AB Vize Serbestisi Diyalogu kapsamında, kalan kriterlerin karşılanması ve karşılanan kriterlerin sürekliliğinin sağlanmasına yönelik, “AB ile Vize Serbestisi Diyalogu Süreci” konulu 2019/19 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi yayımlanmıştır.
4 Ekim 2019	2019/20 sayılı “AB’den Sağlanacak Katılım Öncesi Fonların ve AB Birlik Programlarına Katılımın Yönetimi” Cumhurbaşkanlığı Genelgesi yayımlanmıştır.
14 Ekim 2019	AB DİK toplantısında, Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki sondaj faaliyetleri ve Barış Pınarı Operasyonuna yönelik kararlar alınmıştır.
17 Ekim 2019	2019/22 sayılı “AB ile ilgili Çalışmaların Eşgüdümü” Cumhurbaşkanlığı Genelgesi yayımlanmıştır. Sözkonusu Genelge uyarınca, AB müktesebatına uyum çalışmalarının yürütülmesi ve eşgüdümü amacıyla mevcut İç Koordinasyon ve Uyum Komitesi (İKUK), Avrupa Birliği Eşgüdüm Kurulu (ABEK) adını almıştır.
17-18 Ekim 2019	Brüksel’deki AB Zirvesinde, 14 Ekim’de DİK toplantısında alınan kararlar kabul edilmiştir.
25 Kasım 2019	ABEK toplantısı dönemin Dışışleri Bakan Yardımcısı ve AB Başkanı başkanlığında ve ilgili Bakan Yardımcılarının katılımıyla AB Başkanlığında yapılmıştır.
30 Kasım 2019	TANAP’ın Batı Avrupa bağlantısına ilişkin tören gerçekleştirilmiştir.
1 Aralık 2019	Ursula von der Leyen Avrupa Komisyonunun yeni Başkanı olarak görevi devralmıştır.
6 Aralık 2019	Dönemin Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Margaritis Schinas ve İçışleri Komiseri Ylva Johansson Ankara’ya resmi ziyarette bulunmuştur.
28 Ocak 2020	Fikri Mülkiyet Hakları Çalışma Grubu 9. toplantısı Ankara’da gerçekleştirilmiştir.
30 Ocak 2020	İçışleri Bakanlığı ile Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (Frontex) arasında 2020-2022 İşbirliği Planı imzalanmıştır.
1 Şubat 2020	BK’nın AB üyeliğinden çekilme anlaşması yürürlüğe girmiştir.
5 Şubat 2020	Avrupa Komisyonu “Katılım Sürecini Zenginleştirmek: Batı Balkanlar İçin Güvenilir Bir AB Perspektifi” başlıklı Bildirimi yayımlamıştır.
24 Şubat 2020	Dönemin Dışışleri Bakan Yardımcısı ve AB Başkanı, Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı, AB Komşuluk ve Genişleme Komiseri ve Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakereleri Genel Müdür Yardımcısı Brüksel’de biraraya gelmiştir.
4 Mart 2020	Dönemin AB Zirvesi Başkanı Charles Michel Ankara’yı ziyaret ederek Sayın Cumhurbaşkanımız ile görüşmüştür.
9 Mart 2020	Sayın Cumhurbaşkanımız Brüksel’i ziyaret ederek, dönemin AB Zirvesi Başkanı Charles Michel ve Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen ile 18 Mart Mutabakatı’nın güncellenmesini görüşmüşlerdir.
10 Haziran 2020	AB-Türkiye Dostluk Grubu kurulmuştur.

- 6-7 Temmuz 2020 Dönemin Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı/Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell ülkemize bir ziyaret gerçekleştirmiştir.
- 13 Temmuz 2020 AB DİK, Türkiye özel gündemiyle Brüksel’de toplanmıştır. Fransa tarafından talep edilen toplantıda, dönemin AB Yüksek Temsilcisi Josep Borrell tarafından AB-Türkiye arasındaki gerginliği azaltmaya yönelik yollar aranacağı söylenmiştir. Doğu Akdeniz’deki sondaj çalışmaları ve Türkiye’nin rolü konusuna yer verilmiş, Türkiye’nin AB açısından "stratejik önemini" koruduğu ve diyalogu sürdürmenin önemli olduğu vurgulanmıştır.
- 10 Eylül 2020 Dönemin Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğu Doğu Akdeniz’de yaşanan gelişmelere ilişkin olarak AP’de AFET tarafından düzenlenen oturuma video konferans aracılığıyla katılarak AP üyelerine hitap etmiştir.
- 1-2 Ekim 2020 1-2 Ekim 2020 tarihlerinde gerçekleşen Özel AB Zirvesi kararlarında, ülkemizin Yunanistan ve GKRY’ye yönelik yasadışı olduğu iddia edilen faaliyetlerini durdurması kaydıyla, Türkiye-AB ilişkilerinde olumlu bir gündemin başlatılabileceği belirtilmiştir. Sözkonusu olumlu gündemin Gümrük Birliği, ticaretin kolaylaştırılması, halklar arasında temas, YDD’lerin ve halen devam eden 18 Mart Mutabakatı kapsamında göç alanında işbirliğini içereceği ifade edilmiş, yeni gündemin harekete geçirilmesi için Komisyon Başkanı ve Yüksek Temsilci, öneri hazırlamaya davet edilmiştir.
- 6 Ekim 2020 Avrupa Komisyonu tarafından 2020 yılı Genişleme Strateji Belgesi ve Türkiye (İlerleme) Raporu yayımlanmıştır.
- 9 Aralık 2020 2 No’lu İç Pazar ve Rekabet Alt Komitesi toplantısı çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir.
- 10-11 Aralık 2020 10-11 Aralık 2020 tarihlerinde gerçekleşen AB Zirvesi’nde, AB’nin Türkiye’yle işbirliği ve karşılıklı yarara dayanan ilişkiler geliştirilmesinde stratejik çıkarı bulunduğu yeniden teyit edilmiştir. Türkiye’nin, Birlik ve üye ülkelerle gerçek bir ortaklık kurmaya ve anlaşmazlıkları diyalog yoluyla ve uluslararası hukuka uygun olarak çözmeye hazır olduğunu göstermesi şartıyla, olumlu bir AB-Türkiye gündemi teklifinin masada yer almaya devam ettiği ve AB ile Türkiye arasında iletişim kanallarının korunmasının önemi vurgulanmıştır. Ayrıca, Yüksek Temsilci, Doğu Akdeniz Konferansının hazırlanması ve 2021 Mart ayına kadar Türkiye ile ilişkiler hakkında bir rapor hazırlanması konusunda görevlendirilmiştir.
- 31 Aralık 2020 TANAP-TAP aracılığıyla Batı Avrupa’ya gaz akışı başlamış, bu sayede AB’nin arz güvenliğine katkı sağlanmıştır.
- 20-22 Ocak 2021 Dönemin Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğu, AB, NATO ve Belçika’dan muhataplarımızla görüşmeler yapmak üzere Brüksel’i ziyaret etmiştir.
- 24-25 Şubat 2021 8 No’lu Gümrükler, Vergilendirme, Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Kara Paranın Aklanması Alt Komitesi çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir.
- 10-11 Mart 2021 Türkiye-AB Yüksek Düzeyli İş Diyalogu toplantısı video konferans yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

- 25 Mart 2021 25 Mart 2021 tarihinde düzenlenen AB Zirvesi'nde, "Doğu Akdeniz" başlığı altında Türkiye-AB ilişkilerine dair bazı kararlar kabul edilmiştir. Herhangi bir kısıtlayıcı tedbir/yaptırım kararına yer verilmeyen kararlarda, Doğu Akdeniz'de gerginliği artırıcı gelişmeler olması halinde yaptırım yoluna başvurulmasına yönelik atıf korunmuştur. Bununla birlikte olumlu gündemi teşkil edebilecek unsurlara odaklanılmış, Gümrük Birliği'nin güncellenmesi, halktan halka temas ve hareketlilik ile kamu sağlığı, iklim değişikliği ve terörizmle mücadele ve bölgesel konularda yüksek diyalog mekanizmaları kurulması, ülkemizdeki Suriyelilere yardımda bulunulmaya devam edilmesi ve göç alanında işbirliğinin güçlendirilmesi gibi unsurlara yer verilmiştir. Ancak, bu unsurların hayata geçirilmesi, Doğu Akdeniz ve Kıbrıs konularında beklentilerin karşılanması koşuluna bağlanmış, hayata geçirilebilecek somut adımlar 24 Haziran 2021 tarihindeki AB Zirvesi'ne ertelenmiştir.
- 3 Nisan 2021 Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından kamuoyuna açıklanan İnsan Hakları Eylem Planı'nın uygulanmasına başlanmıştır.
- 6 Nisan 2021 Dönemin AB Zirvesi Başkanı Charles Michel ve Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, Sayın Cumhurbaşkanımızın davetine icabetle, ülkemizi ziyaret etmişlerdir. Oturma düzeni hassasiyete neden olmuştur.
- 20-22 Nisan 2021 6 No'lu Ulaştırma, Çevre, Enerji Trans-Avrupa Ağları Alt Komitesi toplantısı çevrim içi gerçekleştirilmiştir.
- 7 Mayıs 2021 Dönemin İçişlerinden Sorumlu AB Komiseri Ylva Johansson ülkemizi ziyaret etmiştir. Dönemin Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay tarafından kabul edilen Johansson, dönemin Dışişleri ve İçişleri Bakanları ile görüşmüştür.
- 18 Haziran 2021 Dönemin Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Güney Doğu Avrupa Ülkeleri İşbirliği Süreci (GDAÜ) Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi ile Antalya Diplomasi Forumu'na (ADF) katılmak üzere ülkemizi ziyaret eden dönemin Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı/Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell ile görüşmüştür.
- 24 Haziran 2021 24 Haziran tarihli AB Zirvesi'nde "Türkiye" başlığı altında alınan kararlarda, AB'nin, Türkiye-AB ilişkilerinde gelişme kat edilmesini, Doğu Akdeniz'deki sükûnet ortamının sürdürülebilir kılınması ile Kıbrıs meselesindeki gelişmelere bağlama yaklaşımı sürdürülmüştür. Mart Zirvesi kararlarında atıfta bulunulan "Olumlu Gündemin unsurlarını hayata geçirmeye yönelik somut bir adım atılmamıştır. Gümrük Birliği'nin güncellenmesi kararının Zirve'nin yönlendirmesiyle alınabileceği ve göç, kamu sağlığı, iklim, terörizmle mücadele ve bölgesel konularda YDD mekanizması kurulmasına yönelik gelişmelerin not edildiği kaydedilmiştir. Suriyeli sığınmacılara yönelik mali yardım AB'nin genel göç politikasının bir unsuru olarak sunulmuş, 18 Mart Mutabakatı'na atıfta bulunulmamıştır.
- 29 Haziran 2021 Sayın Cumhurbaşkanımız, dönemin AB Zirvesi Başkanı Charles Michel ile adı geçen talebi üzerine, Haziran Zirvesi'nde Türkiye-AB ilişkilerine dair kabul edilen kararlara ilişkin bir telefon görüşmesi gerçekleştirmişlerdir.
- 6-7 Eylül 2021 Dönemin AB Komşuluk ve Genişleme Komiseri Olivér Várhelyi ülkemize ilk ziyaretini gerçekleştirmiştir.

16 Eylül 2021	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli İklim Diyaloğının ilk toplantısı dönemin Yeşil Mutabakattan Sorumlu Avrupa Komisyonu Kıdemli Başkan Yardımcısı Frans Timmermans ve Çevre Şehircilik ve İklim Değışikliğı Bakanı Murat Kurum'un katılımlarıyla Brüksel'de gerçekleştirilmiştir.
23 Eylül 2021	Dönemin Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, 76. BM Genel Kurulu görüşmeleri marjında New York'ta dönemin Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı/Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell ile biraraya gelmiştir.
30 Eylül-1 Ekim 2021	5 No'lu Yenilikçilik Alt Komitesi çevrim içi gerçekleştirilmiştir.
12 Ekim 2021	Dönemin İçişleri Bakanı Süleyman Soylu ile dönemin AB İçişleri Komiseri Ylva Johansson başkanlığında, Göç ve Güvenlik Alanında YDD toplantısı gerçekleştirilmiştir.
19 Ekim 2021	Avrupa Komisyonu tarafından 2021 yılı Genişleme Strateji Belgesi ve Türkiye (İlerleme) Raporu yayımlanmıştır.
30-31 Ekim 2021	Sayın Cumhurbaşkanımız, Roma'da düzenlenen G20 Liderler Zirvesi kapsamında Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen ve dönemin AB Zirvesi Başkanı Charles Michel ile bir görüşme gerçekleştirmişlerdir.
9-10 Kasım 2021	7 No'lu Bölgesel Kalkınma, İstihdam ve Sosyal Politika Alt Komitesi 16. Toplantısı çevrim içi gerçekleştirilmiştir.
18 Kasım 2021	Dönemin Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, dönemin Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Margaritis Schinas ile biraraya gelmiştir.
23-24 Kasım 2021	4 No'lu Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik Alt Komitesi çevrim içi gerçekleştirilmiştir.
30 Kasım 2021	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Sağlık Diyaloğı çevrim içi gerçekleştirilmiştir.
1 Aralık 2021	Dönemin Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, AGİT Bakanlar Konseyi toplantısı marjında, dönemin Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı/Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell ile görüşmüştür.
2 Aralık 2021	Fikri Mülkiyet Hakları Çalışma Grubu 10. toplantısı çevrim içi gerçekleştirilmiştir.
14 Aralık 2021	14 Aralık 2021 tarihli GİK toplantısında kabul edilen Genişleme ve İstikrar ve Ortaklık Süreci'ne dair sonuçlarda, <i>"Türkiye'nin AB'den uzaklaşmaya devam ettiği, daha önceki Zirve sonucuna da ithafen üyelik müzakerelerinin durma noktasına geldiğı ve şu an için herhangi bir faslın açılmasının ya da kapanmasının mümkün olmadığı"</i> ifadesi yinelenmiştir. Ayrıca, sonuçlarda olumlu gündeme de herhangi bir atıf yapılmamıştır.
14-15 Aralık 2021	3 No'lu Sanayi, Ticaret ve AKÇT Ürünleri Alt Komitesi 14. toplantısı çevrim içi gerçekleştirilmiştir.
13 Ocak 2022	Sayın Cumhurbaşkanımız AB üyesi ülkelerin Ankara Büyükelçilerini kabul etmişlerdir.
18 Ocak 2022	AP Başkanı David Sassoli'nin vefatı üzerine, yapılan oylama neticesinde, Roberta Metsola 31. AP Başkanı seçilmiştir.
28 Şubat 2022	Ukrayna, AB üyeliğı için başvuruda bulunmuştur.
3 Mart 2022	Gürcistan ve Moldova, AB üyeliğı için başvuruda bulunmuştur.

17 Mart 2022	Türkiye-AB 52. Gümrük İşbirliği Komitesi toplantısı çevrim içi gerçekleştirilmiştir.
17 Mart 2022	Türkiye-AB KPK 79. Toplantısı Brüksel’de gerçekleştirilmiştir.
20 Nisan 2022	Dönemin Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, dönemin Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Frans Timmermans ile Ankara’da görüşmüştür.
21 Nisan 2022	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli İklim Diyaloğunun ikinci toplantısı Ankara’da gerçekleştirilmiştir.
25-26 Nisan 2022	8 No’lu Gümrükler, Vergilendirme, Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Kara Paranın Aklanması Alt Komitesi çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir.
11-12 Mayıs 2022	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Tarım Diyaloğunun ilk toplantısı Ankara’da düzenlenmiştir.
18 Mayıs 2022	Dönemin Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, dönemin İçişlerinden Sorumlu AB Komiseri Ylva Johansson ile New York’ta görüşmüştür.
31 Mayıs 2022	Siyasi Direktörler Düzeyindeki Türkiye-AB Siyasi Diyalog Toplantısı Ankara’da yapılmıştır.
23-24 Haziran 2022	Brüksel’de düzenlenen AB Zirvesi’nde Ukrayna ve Moldova’ya “aday ülke” statüsü verilmiş, Gürcistan’a ise AB perspektifi sunulmuştur.
19 Temmuz 2022	Arnavutluk ve Kuzey Makedonya ile katılım müzakereleri başlamıştır.
6 Ekim 2022	AST’nin ilk toplantısı Prag’da yapılmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımız, dönemin AB Zirvesi Başkanı Charles Michel ve dönemin AB Konseyi Dönem Başkanı Çekya Başbakanı Petr Fiala’nın davetlerine icabetle, ilk defa Prag’da gerçekleştirilen AST Zirvesi’ne katılmışlar ve Zirve marjında Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen ve Çekya Başbakanı Petr Fiala ile üçlü bir görüşme yapmışlardır.
11-12 Ekim 2022	4 No’lu Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik Alt Komitesi çevrim içi gerçekleştirilmiştir.
12 Ekim 2022	Avrupa Komisyonu tarafından 2022 yılı Genişleme Strateji Belgesi ve Türkiye (İlerleme) Raporu yayımlanmıştır.
26 Ekim 2022	Dönemin AB Komşuluk ve Genişleme Komiseri Oliver Varhelyi ve Dışışleri Bakan Yardımcısı ve AB Başkanı Büyükelçi Faruk Kaymakcı tarafından Türkiye Yatırım Platformu’nun (TYP) kuruluşu İstanbul’da bir toplantıyla duyurulmuştur.
26 Ekim 2022	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve Avrupa Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği (EUROCHAMBERS) işbirliğinde yürütölen “Türkiye-AB İş Dünyası Diyaloğu Projesi” kapsamında Türkiye-AB Yüksek Düzeyli İş Diyaloğu toplantısı gerçekleştirilmiştir.
15 Kasım 2022	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Bilim, Teknoloji, Araştırma ve Yenilikçilik Diyaloğu toplantısının ilki Brüksel’de dönemin Yenilikçilik, Araştırma, Kültür, Eğitim ve Gençlikten Sorumlu AB Komiseri Mariya Gabriel ile dönemin Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mustafa Varank eş başkanlığında gerçekleştirilmiştir.
15 Aralık 2022	AB Zirvesi’nde Bosna-Hersek’e adaylık statüsü tanınmıştır. Aynı tarihte, Kosova AB’ye resmen üyelik başvurusunda bulunmuştur.

15-16 Aralık 2022	2 No'lu İç Pazar ve Rekabet Alt Komitesi toplantısı çevrim içi gerçekleştirilmiştir.
22 Şubat 2023	Dönemin Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, dönemin AB Komşuluk ve Genişleme Komiseri Oliver Varhelyi ile görüşmüştür.
9 Mart 2023	Dönemin Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, AB üye ülkeleri Büyükelçileri ile biraraya gelmiştir.
9 Mart 2023	Dönemin Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, ALDE Eş Başkanı ve AP üyesi İlhan Küçük ile görüşmüştür.
20 Mart 2023	Avrupa Komisyonu ile İsveç Dönem Başkanlığı'nın ev sahipliğinde 65 ülke ve 26 uluslararası teşkilat ve finans kuruluşunun katılımıyla Uluslararası Bağışçılar Konferansı Brüksel'de gerçekleştirilmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımızın çevrim içi katıldıkları Konferans'ta, katılımcılar tarafından ülkemiz ve Suriye için toplam 7 milyar avro taahhüt edilmiştir.
20 Mart 2023	Dönemin Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Uluslararası Bağışçılar Konferansı'na katılmak üzere gittiği Brüksel'de Avrupa Yatırım Bankası Başkan Yardımcısı Lilyana Pavlova, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası Başkanı Odile Renaud-Basso ve dönemin AB Komşuluk ve Genişleme Komiseri Oliver Varhelyi ile görüşmeler gerçekleştirmiştir.
28-29 Mart 2023	5 No'lu Yenilikçilik Alt Komitesi toplantısı düzenlenmiştir.
27 Nisan 2023	Gümrük İşbirliği Komitesi toplantısı yapılmıştır.
27-28 Nisan 2023	8 No'lu Gümrükler, Vergilendirme, Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Kara Paranın Aklanması Alt Komitesi toplantısı yapılmıştır.
1 Haziran 2023	AST'nin İkinci Zirvesi Kişinev'de (Moldova) yapılmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımız, ülkemizde seçimlerin hemen akabinde düzenlenen Zirve'ye katılım sağlayamamışlardır.
12-13 Haziran 2023	7 No'lu Bölgesel Kalkınma, İstihdam ve Sosyal Politika Alt Komitesi toplantısı yapılmıştır.
29-30 Haziran 2023	29-30 Haziran 2023 tarihli AB Zirvesi Sonuçları'nda "Doğu Akdeniz" başlığı altında Türkiye'ye ilişkin olarak, Mart ve Haziran 2021 tarihlerinde düzenlenen AB Zirveleri'nde alınan ülkemizle ilgili kararların teyit edildiğine atıfta bulunularak, ülkemizde gerçekleştirilen seçimler ışığında, AB Yüksek Temsilcisi ve Avrupa Komisyonundan, AB Konseyince belirlenen araçlar ve seçeneklerden yararlanılarak, stratejik ve ileriye dönük şekilde ilerlemek amacıyla Türkiye-AB ilişkilerindeki son durum hakkında bir rapor hazırlaması istenmiştir.
11-12 Temmuz 2023	1 No'lu Tarım ve Balıkçılık Alt Komitesi Brüksel'de yapılmıştır.
6 Eylül 2023	Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, dönemin AB Komşuluk ve Genişleme Komiseri Oliver Varhelyi ile görüşmüştür.
13 Eylül 2023	AP 2022 Türkiye Raporu, AP Genel Kurulu'nda 18 ret ve 152 çekimser oya karşılık 434 oyla kabul edilmiştir.
4 Ekim 2023	41. Türkiye-AB Karma İstişare Komitesi Toplantısı çevrim içi düzenlenmiştir.
5 Ekim 2023	AST'nin Üçüncü Zirvesi İspanya'nın ev sahipliğinde Granada'da düzenlenmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımız Zirve'ye iştirak edememişlerdir.

30 Ekim 2023	Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, AB Türkiye Delegasyonu Başkanı ve AB üye ülkeleri Büyükelçileri ile biraraya gelmiştir.
2 Kasım 2023	Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, Almanya Dışışleri Bakanı Annalena Baerbock'un ev sahipliğinde, Almanya'nın başkenti Berlin'de düzenlenen, "Daha Geniş ve Güçlü Bir Birlik-AB'yi Genişlemeye ve Aday Ülkeleri Katılıma Hazır Hale Getirmek" (<i>A larger, stronger Union-making the European Union fit for enlargement and candidate countries fit for accession</i>) konulu Bakanlar Konferansı'na katılım sağlamıştır.
8 Kasım 2023	Avrupa Komisyonu tarafından 2023 yılı Genişleme Strateji Belgesi ve Türkiye (İlerleme) Raporu yayımlanmıştır.
14-16 Kasım 2023	6 No'lu Ulaştırma, Çevre, Enerji ve Trans Avrupa Ağları Alt Komitesi gerçekleştirilmiştir.
23 Kasım 2023	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Göç ve Güvenlik Diyalogu toplantısının ikincisi Brüksel'de gerçekleştirilmiştir.
23 Kasım 2023	Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası Başkanı Odile Renaud-Basso ile görüşmüştür.
29 Kasım 2023	Dönemin Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı/Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell ve Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan "Türkiye-AB Siyasi, Ekonomik ve Ticari İlişkilerinde Mevcut Durum" başlıklı Ortak Bildirim AB Komiserler Koleji'nde kabul edilmiştir.
30 Kasım 2023	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Tarım Diyalogu toplantısının ikincisi Brüksel'de düzenlenmiştir.
12 Aralık 2023	3 No'lu Ticaret, Sanayi ve AKÇT Ürünleri Alt Komitesi gerçekleştirilmiştir.
13 Aralık 2023	4 No'lu Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik Alt Komitesi toplantısı yapılmıştır.
13 Aralık 2023	Fikri Mülkiyet Hakları Çalışma Grubu 11. toplantısı Brüksel'de hibrit formatta gerçekleştirilmiştir.
14-15 Aralık 2023	AB Zirvesi'nde, dönemin AB Yüksek Temsilcisi Josep Borrell ile Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan "Türkiye-AB Siyasi, Ekonomik ve Ticari İlişkilerinde Mevcut Durum" başlıklı Ortak Bildirim'in not edildiği ve Bildirim'in önümüzdeki dönemde yapılacak bir Zirve'de ele alınacağı belirtilmiştir. Zirve Kararları'nda ayrıca, Ukrayna ve Moldova'yla katılım müzakerelerinin başlamasına karar verildiği, 2023 Genişleme Stratejisi'nde Avrupa Komisyonu tarafından belirlenen adımların atıldığına teyit edilmesinin ardından ilgili ülkelerin Müzakere Çerçeve Belgelerini kabul etmeye davet edildiği, 2023 Genişleme Stratejisi'nde belirlenen koşulların yerine getirileceği anlayışıyla Gürcistan'a adaylık statüsü verildiği, Bosna-Hersek ile katılım müzakerelerinin, üyelik kriterlerinde gerekli uyum düzeyi yakalandığı takdirde açılmasına hazır olunduğu belirtilerek, Avrupa Komisyonunun Mart 2024'e kadar karar alınmasını teminen Zirve'ye ilerleme hakkında rapor vermeye davet edildiği ifade edilmiştir.
17 Aralık 2023	Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, dönemin AB Komşuluk ve Genişleme Komiseri Oliver Varhelyi ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirmiştir.

19 Aralık 2023	Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, dönemin KPK AP Kanadı Eş Başkanı Sergey Lagodinsky ile görüşmüştür.
19-20 Aralık 2023	80. Türkiye-AB KPK Toplantısı Ankara’da yapılmıştır.
15 Ocak 2024	ABEK toplantısı 15 Ocak 2024 tarihinde Dışışleri Bakan Yardımcısı ve AB Başkanı Büyükelçi Mehmet Kemal Bozay başkanlığında, ilgili Bakanlıkların Bakan Yardımcıları ve kurumların üst yöneticilerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.
7 Şubat 2024	Türkiye ile Avrupa Komisyonu arasında “AB Dayanışma Fonu Yetkilendirme Anlaşması” 7 Şubat 2024 tarihinde Brüksel’de imzalanmıştır.
16 Şubat 2024	Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, dönemin Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı/Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell ile 60. Münih Güvenlik Konferansı marjında bir görüşme gerçekleştirmiştir.
19 Şubat 2024	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ticaret Diyalogu Toplantısı’nın ilki Brüksel’de gerçekleştirilmiştir.
18 Nisan 2024	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Sağlık Diyalogu Toplantısı’nın ikincisi Ankara’da gerçekleştirilmiştir.
25 Nisan 2024	Türkiye-AB Bilim, Teknoloji, Araştırma ve Yenilikçilik YDD toplantısının ikincisi İstanbul’da gerçekleştirilmiştir.
26 Nisan 2024	Dönemin Uyum ve Reformlardan Sorumlu AB Komiseri Elisa Ferreira ülkemizi ziyareti kapsamında, İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya ve Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek ile görüşmeler gerçekleştirmiştir.
28 Nisan 2024	Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, Riyad’da, İslam İşbirliği Teşkilatı ve Arap Ligi’nin oluşturduğu Gazze Temas Grubu toplantıları marjında, dönemin Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı/Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell ile biraraya gelmiştir.
3 Mayıs 2024	Ticaret Bakanı Ömer Bolat, dönemin Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Valdis Dombrovskis ile görüşme gerçekleştirmiştir.
14 Mayıs 2024	Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, dönemin Ekonomiden Sorumlu AB Komiseri Paolo Gentiloni, dönemin Finansal Hizmetler, Finansal İstikrar ve Sermaye Piyasaları Birliği’nden Sorumlu AB Komiseri Mairead McGuinness ve dönemin İç Pazardan Sorumlu AB Komiseri Thierry Breton ile görüşmeler gerçekleştirmiştir.
23 Mayıs 2024	Cumhurbaşkanı Yardımcımız Cevdet Yılmaz, dönemin AB Komşuluk ve Genişleme Komiseri Oliver Varhelyi’yi kabul etmiştir.
23 Mayıs 2024	Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, dönemin AB Komşuluk ve Genişleme Komiseri Oliver Varhelyi ile görüşme gerçekleştirmiştir.
30 Mayıs 2024	Türkiye-AB 54. Gümrük İşbirliği Komitesi toplantısı Brüksel’de hibrit olarak gerçekleştirilmiştir.
30 Mayıs 2024	Ticaret Bakanı Ömer Bolat, dönemin Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Valdis Dombrovskis ile görüşme gerçekleştirmiştir
6 Haziran 2024	Türkiye-AB 2 No’lu İç Pazar ve Rekabet Alt Komitesi Hazırlık Toplantısı çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir.

8 Temmuz 2024	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ticaret Diyaloğunun birinci toplantısı Brüksel’de gerçekleştirilmiştir.
9 Temmuz 2024	Türkiye’nin AB Sivil Koruma Mekanizması’na katılımının devamını sağlayan anlaşma, Türkiye Cumhuriyeti Devleti adına Dışışleri Bakan Yardımcısı ve AB Başkanı Büyükelçi Mehmet Kemal Bozay ile AB adına dönemin Kriz Yönetiminden Sorumlu AB Komiseri Janez Lenarcic tarafından Ankara’da imzalanmıştır.
29 Ağustos 2024	Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, AB Dışışleri Bakanları Gayriresmi Toplantısı (Gymnich) marjında düzenlenen çalışma yemeğine katılmıştır.
10 Eylül 2024	Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, Arap Ligi 162. Dışışleri Bakanları Konseyi Toplantısı marjında, dönemin Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı/Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell ile bir görüşme gerçekleştirmiştir.
22 Ekim 2024	4 No’lu Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik Alt Komitesi Brüksel’de hibrit olarak gerçekleştirilmiştir.
7 Kasım 2024	Sayın Cumhurbaşkanımız, 7 Kasım 2024 tarihinde Macaristan’ın başkenti Budapeşte’de düzenlenen AST Beşinci Zirvesi’ne iştirak etmişlerdir. Zirve marjında ayrıca, Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen ile biraraya gelmişlerdir.
26-27 Kasım 2024	8 No’lu Gümrükler, Vergilendirme, Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Kara Paranın Aklanması Alt Komitesi toplantısı Brüksel’de hibrit olarak gerçekleştirilmiştir.
27-28 Kasım 2024	81. Türkiye-AB KPK Toplantısı Strazburg’ta yapılmıştır.
28 Kasım 2024	Türkiye-AB Fikri Mülkiyet Hakları Çalışma Grubu 12. Toplantısı Ankara’da hibrit olarak gerçekleştirilmiştir.
17 Aralık 2024	Sayın Cumhurbaşkanımız, ülkemize ziyareti kapsamında Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen ile bir görüşme gerçekleştirmişlerdir.
12 Ocak 2025	Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, Riyad’da gerçekleştirilen Suriye toplantısı marjında Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı/AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Kaja Kallas ile bir görüşme gerçekleştirmiştir.
14 Ocak 2025	Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, AB Türkiye Delegasyonu Başkanı ve AB üye ülkeleri Büyükelçilerini Bakanlığımızda çalışma yemeğinde kabul etmiştir.
20 Ocak 2025	Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, Avrupa Komisyonu Hazırlıklılık, Kriz Yönetimi ve Eşitlik Komiseri Hadja Lahbib ile bir görüşme gerçekleştirmiştir.
24 Ocak 2025	Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı/AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Kaja Kallas ülkemize gerçekleştirdiği ziyaret kapsamında, TBMM Başkanı Prof. Dr. Numan Kurtulmuş ve Dışışleri Bakanı Hakan Fidan ile ayrı görüşmeler gerçekleştirmiştir.
17-18 Şubat 2025	Dışışleri Bakan Yardımcısı ve AB Başkanı Büyükelçi Mehmet Kemal Bozay, Varşova’da düzenlenen AB Avrupa İşleri Bakanları Gayriresmi Toplantısı’na katılmıştır.
21 Mart 2025	Türkiye-AB Siyasi Direktörler Seviyesinde Siyasi Diyalog Toplantısı, Dışışleri Bakan Yardımcısı ve AB Başkanı Büyükelçi Mehmet Kemal Bozay ve AB Dış

	İlişkiler Servisi Siyasi İşler Genel Sekreter Yardımcısı Büyükelçi Olof Skoog eş başkanlığında Brüksel’de düzenlenmiştir.
3 Nisan 2025	Yüksek Düzeyli Ekonomik Diyalog (YDED) toplantısının dördüncüsü Brüksel’de gerçekleştirilmiştir.
7-8 Mayıs 2025	Sayın Bakanımız, AB Konseyi Dönem Başkanı Polonya tarafından 8 Mayıs tarihinde Varşova’da düzenlenen AB Dışışleri Bakanları Gayriresmi Toplantısı (Gymnich) katılmıştır.
15 Mayıs 2025	Türkiye-AB 55. Gümrük İşbirliği Komitesi Toplantısı Ankara’da gerçekleştirilmiştir.
16 Mayıs 2025	Sayın Cumhurbaşkanımız, Arnavutluk'un evsahipliğinde Tiran’da düzenlenen AST’nin Altıncı Zirvesi’ne iştirak etmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımız, Zirve vesilesiyle Almanya Federal Cumhuriyeti Şansölyesi Friedrich Merz ile de ikili bir görüşme gerçekleştirmiştir.
1 Temmuz 2025	Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ticaret Diyalogu Toplantısının ikincisi Ankara’da yapılmıştır.
2 Temmuz 2025	Türkiye-AB Göç ve Güvenlik YDD toplantısının üçüncüsü İstanbul’da yapılmıştır.

TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİNDE MEVCUT DURUM

Türkiye'nin AB'ye üyeliği, karşılaştığımız siyasi engellere rağmen, ülkemizin en önemli stratejik hedeflerinden biri olmaya devam etmektedir. Türkiye-AB ilişkileri, 2015 yılında özellikle Suriye'deki gelişmelerin neden olduğu insani trajedinin AB açısından bir mülteci krizine dönüşmesiyle, önemli gelişmelere sahne olmuştur. Somut kararların alındığı 29 Kasım 2015, 7 Mart 2016 ve 18 Mart 2016 Türkiye-AB Zirveleri çerçevesinde ilişkilerin her veçhesinde ivme sağlanmıştır. Zirvelerde katılım müzakerelerinin yeniden canlandırılması, başta yüksek düzeyli siyasi, ekonomi, ulaştırma ve enerji diyalogları olmak üzere kritik önemi haiz alanlarda Türkiye-AB üst düzey diyalogunun güçlendirilmesi, Vize Serbestisi Diyalog (VSD) sürecinin hızlandırılması, göç yönetiminde yük paylaşımı, terörle mücadelede işbirliği ve Gümrük Birliği'nin güncellenmesi çalışmaları gibi ilişkilerimiz açısından önemli kararlar alınmıştır.

Bununla birlikte, 15 Temmuz hain darbe girişimi sonrasında AB'nin gösterdiği dayanışma eksikliği ve ülkemiz tarafından izlenen güvenlik odaklı politikalar Türkiye-AB ilişkilerini olumsuz etkilemiştir. 26 Haziran 2018 tarihli AB GİK toplantısında, "ülkemizin AB'den uzaklaşmakta olduğu, katılım müzakerelerimizin fiiliyatta durma noktasına geldiği ve Gümrük Birliği'nin güncellenmesi müzakerelerinin başlatılmasının öngörülmediği" belirtilmiştir.

2019 yılının ilk yarısında Türkiye-AB ilişkileri olumlu gündemle başlamıştır. Türkiye-AB Ortaklık Konseyi üç buçuk yıllık bir aradan sonra 15 Mart 2019 tarihinde toplanmış, ülkemiz, 31 Ocak 2019 tarihinde Bükreş'te yapılan AB Dışışleri Bakanları Gayriresmî toplantısına (Gymnich) katılmış, AB ile 15 Ocak 2019 tarihinde Yüksek Düzeyli Ulaştırma Diyalogu Toplantısı, 28 Şubat 2019 tarihinde ise Yüksek Düzeyli Ekonomik Diyalog Toplantısı yapılmış ve Alt Komite toplantıları düzenli aralıklarla gerçekleştirilmiştir.

2019 yılının ikinci yarısından itibaren ise ilişkilere, özellikle Doğu Akdeniz ve Suriye konularında artan gerginlik ve derinleşen güvensizlik damgasını vurmuştur. 15 Temmuz 2019 tarihli DİK toplantısında, Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon faaliyetlerimize ilişkin önlemler kapsamında; Kapsamlı Hava Taşımacılığı Anlaşması müzakerelerinin askıya alınması, Ortaklık Konseyi dâhil üst düzey diyalog toplantılarının gerçekleştirilmemesi, Avrupa Yatırım Bankası'nın ülkemizdeki faaliyetlerinin gözden geçirilmesi ve 2020 yılı için IPA kapsamında fonlarda kesintiye gidilmesine karar verilmesi ilişkilerimizdeki güven bunalımını daha da artırmıştır.

2020 yılı yaz aylarında meydana gelen Doğu Akdeniz'deki gelişmeler de Türkiye-AB ilişkilerini olumsuz yönde etkilemiştir. 1-2 Ekim 2020 tarihlerinde gerçekleşen Özel AB Zirvesi'nde alınan kararlarda, ilişkilerde diyalogun yeniden tesis edilmesine yönelik çağrılar mevcut olsa da, bu husus Yunanistan ve GKRY'nin iddia ve taleplerinin kabulü şartına bağlanmıştır. Nitekim Zirve Sonuçları'nda ülkemizin Yunanistan ve GKRY'ye yönelik "yasadışı olduğu" iddia edilen faaliyetlerini durdurması kaydıyla, Türkiye-AB ilişkilerinde olumlu bir gündemin başlatılabileceği belirtilmiştir.

Bununla birlikte, 21 Mart ve 24 Haziran 2021 tarihli AB Zirveleri kararlarında ortaya konulan, AB'nin olumlu gündem önerisi çerçevesinde, teknik bazı konularda sınırlı ilerleme sağlanmış, ancak Gümrük Birliği'nin güncellenmesi ve VSD gibi önemli konularda somut ilerleme kaydedilememiştir.

AB'nin olumlu gündemin bir unsuru olarak önerdiği, Yüksek Düzeyli İklim Diyaloğu toplantılarının birincisi 16 Eylül 2021 tarihinde Brüksel'de, ikincisi 21 Nisan 2022 tarihinde Ankara'da; Yüksek Düzeyli Göç ve Güvenlik Diyaloğu toplantılarından birincisi 12 Ekim 2021 tarihinde Ankara'da, Yüksek Düzeyli Tarım Diyaloğu toplantısının birincisi 11-12 Mayıs 2022 tarihlerinde Ankara'da, Yüksek Düzeyli Sağlık Diyaloğu toplantısının ilki 30 Kasım 2021 tarihinde çevrim içi ortamda, ikincisi ise 26 Temmuz 2024 tarihinde Ankara'da, Yüksek Düzeyli Bilim, Araştırma, Teknoloji ve Yenilikçilik Diyaloğu toplantısı 15 Kasım 2022 tarihinde Brüksel'de ve ilk Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ticaret Diyaloğu ise 8 Temmuz 2024'te Brüksel'de düzenlenmiştir.

2022 yılında ülkemizin AB ile ilişkilerinde, Rusya-Ukrayna savaşındaki arabuluculuğumuz ve AB'nin Rusya'ya karşı yaptırımlarına katılmamamız ön plana çıkmıştır. 13 Aralık 2022 tarihinde kabul edilen GİK Sonuçları'nda ülkemizin Tahıl Anlaşması'nda oynadığı rolden övgüyle bahsedilse de, AB yaptırımlarına katılmamamız eleştirilmiş, yaptırımların Gümrük Birliği ilişkimiz üzerinden delinebileceği riski ima edilmiştir. Türkiye-AB ilişkilerinin farklı boyutlarına da değinilen GİK sonuçlarında, AB'nin ülkemize yönelik demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına ilişkin haksız ithamları ile Doğu Akdeniz ve Ege konusunda bilinen Rum/Yunan iddiaları da yer almıştır.

2023 yılı başında ülkemizde meydana gelen deprem felaketinde AB, üye ülkeleri ile birlikte ülkemizle güçlü bir dayanışma sergilemiştir. AB, depremin hemen ardından Sivil Koruma Mekanizması'nı ivedilikle devreye sokmuş, uluslararası yardımların ülkemize kanalize edilmesinde ve ülkemiz için 6,05 milyar avro taahhüt edilen Uluslararası Bağışçılar Konferansı'nın düzenlenmesinde öncü rol oynamıştır.

Bunların yanısıra, 2023 yılında Rusya-Ukrayna savaşının etkisiyle ivme kazanan genişleme politikasının AB gündemindeki yerini koruduğu görülmüştür. Bununla birlikte, Türkiye-AB ilişkilerinde beklenen somut adımların atılamadığı bir yıl olmuştur. GİK'in 27 Haziran 2023 tarihli toplantısında kabul edilen ve Üçlü Dönem Başkanlığı Mekanizması (*The Trio Presidency*) kapsamında, İspanya, Belçika ve Macaristan Dönem Başkanlıkları tarafından ortaklaşa hazırlanan 18 aylık Çalışma Programı'nda, "Trio"nun, AB Zirvesi tarafından kararlaştırılan çerçeveye göre, Türkiye ile işbirliği ve karşılıklı fayda temelinde bir ilişki hedeflediği dile getirilmiştir.

29-30 Haziran 2023 tarihlerinde gerçekleştirilen AB Zirvesi Sonuçları'nda ise "Doğu Akdeniz" başlığı altında Türkiye'ye ilişkin olarak, Mart ve Haziran 2021 tarihlerinde düzenlenen AB

Zirvelerinde alınan ölkemizle ilgili kararların teyit edildiğine atıfta bulunularak, ölkemizde ahiren gerçekleştirilen seçimler işığında, AB Yüksek Temsilcisi ve Avrupa Komisyonundan, AB Zirvesi tarafından belirlenen araçlar ve seçeneklerden yararlanılarak, stratejik ve ileriye dönük şekilde ilerlemek amacıyla Türkiye-AB ilişkilerindeki son durum hakkında bir rapor hazırlaması istenmiştir.

Türkiye-AB ilişkilerinin mevcut durumuna ilişkin olarak, AB Yüksek Temsilcisi ile Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan “Türkiye-AB Siyasi, Ekonomik ve Ticari İlişkilerinde Mevcut Durum” başlıklı Ortak Bildirim 29 Kasım 2023 tarihinde AB Komiserler Koleji’nde kabul edilmiştir. “Siyasi İlişkiler”, “AB ve Türkiye Arasındaki İkili İlişkiler”, “Ekonomi ve Ticaret” ile “Sonuç ve Tavsiyeler” bölümlerinin yer aldığı Bildirim’de, ölkemizin katılım sürecinin canlandırılmasına yönelik bir atıfta bulunulmamıştır.

Ortak Bildirim’in, 14-15 Aralık 2023 tarihinde gerçekleştirilen AB Zirvesi’ne sunulması öngörölmüş, ancak Zirve Sonuçları’nda Ortak Bildirim’in not edildiği ve Bildirim’in önümüzdeki dönemde yapılacak bir Zirve’de ele alınmasına karar verildiği ifade edilmiştir.

Bununla birlikte 2023 yılında da ölkemiz, AB’deki ve uluslararası konjonktürdeki mevcut koşulları dikkate alarak, farklı işbirliği alanlarında kazanımlarını azami düzeye çıkaracak adımlar atmaya çalışmıştır. Yapısal diyalog mekanizmalarının işletilmesi önündeki engeller devam etse de siyasi alanda üst düzey diyalog sürdürölmüş, teknik düzeyde toplantılar devam etmiştir. Bu kapsamda, 27 Nisan 2023 tarihinde Gümrük İşbirliği Komitesi toplantısı, 23 Kasım 2023 tarihinde Yüksek Düzeyli Göç ve Güvenlik Diyaloğunun ikinci toplantısı, 30 Kasım 2023 tarihinde Yüksek Düzeyli Tarım Diyaloğunun ikinci toplantısı ve 19-20 Aralık 2023 tarihlerinde 80. Türkiye-AB KPK gerçekleştirilmiştir. Alt Komite toplantıları da düzenli olarak yapılmaya devam etmiştir.

Ayrıca ölkemiz, müzakere sürecinde karşılaştığı siyasi engellere rağmen, AB’ye uyum çalışmalarını kendi vatandaşlarının menfaatine uygun şekilde sürdürmüştür. Bu çerçevede, AB’ye üyelik sürecinin etkin bir şekilde yürütölmesi ve eşgüdümü amacıyla kurulan ABEK müktesebata uyum çalışmalarını yönlendirmeye devam etmiştir. Son ABEK Toplantısı 15 Ocak 2024 tarihinde AB Başkanlığında yapılmıştır. Ayrıca, katılım müzakerelerinin belkemiğini oluşturan siyasi reform sürecinin eşgüdümüne yönelik çalışmalara devam edilmiştir.

17-18 Nisan 2024 tarihlerinde düzenlenen AB Özel Zirvesinde Ortak Bildirim gündeme alınmıştır. Zirve Sonuçları’nda Doğu Akdeniz’de istikrarlı ve güvenli bir ortam ile Türkiye’yle işbirliği ve karşılıklı çıkara dayanan bir ilişki geliştirilmesinin AB’nin stratejik çıkarına olduğu, Türkiye’nin yapıcı angajmanının Ortak Bildirim’de tanımlanan çeşitli işbirliği alanlarında ilerleme sağlanması için yararlı olacağı, AB Daimi Temsilciler Komitesi’nin (COREPER), ilgili kurumların yetkinliklerine saygı duyularak, Ortak Bildirim’in tavsiyeleri üzerinde çalışmak üzere AB Konseyi tarafından görevlendirildiği belirtilmiştir.

29 Ağustos 2024 tarihinde ise Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, Brüksel’de düzenlenen AB Dışışleri Bakanları Gayriresmi Toplantısı çalışma yemeğine iştirak etmiş, çalışma yemeğinde muhataplarıyla başta Türkiye-AB ilişkileri olmak üzere bölgesel ve küresel gelişmeler hakkında görüş alışverişinde bulunmuştur.

Avrupa Komisyonu, 2024 yılı Genişleme Strateji Belgesi ile birlikte 2024 yılı Türkiye Raporu’nu 30 Ekim 2024 tarihinde yayımlamıştır. Rapor’da, AB’nin Rusya’ya yönelik aldığı yaptırım kararlarının etkisizleştirilmemesi gibi ülkemizce atılan adımlar, Yunanistan’la geliştirilen yapıcı ilişkiler ve Doğu Akdeniz’deki yumuşama kayda geçirilmiştir. Ayrıca, göç alanındaki işbirliğine ve AB’nin Türkiye ile yeniden angajman konusundaki iradesine de yer verilmiştir.

17 Aralık 2024 tarihli AB GİK Sonuçları’nda Yüksek Düzeyli Ticaret Diyaloğunun ilk toplantısının düzenlenmesi, Yüksek Düzeyli Ekonomik Diyaloğun canlandırılması, dış politika ve bölgesel konulardaki diyaloglar ile sektörel ortak çıkar alanlarında YDD’lerin devam etmesi gibi somut adımlar olumlu gelişmeler olarak not edilmiştir.

Bunların yanı sıra, ülkemizin makroekonomik politikalarda kaydettiği ilerlemeye atıfta bulunulmuş ve Gümrük Birliği’nin uygulanmasından kaynaklanan ticari sorunların çözümünde attığımız olumlu adımlardan bahsedilmiştir. Ayrıca, Doğu Akdeniz’de gerginliğin azaltılması yönündeki çalışmalarımıza ve Rusya-Ukrayna savaşı bağlamındaki girişimlerimize de değinilmiştir. GİK Sonuçları 19 Aralık 2024 tarihinde düzenlenen AB Zirvesi’nde onaylanmıştır.

Türkiye-AB Siyasi Direktörler Seviyesinde Siyasi Diyalog Toplantısı, Dışışleri Bakan Yardımcısı ve AB Başkanı Büyükelçi Mehmet Kemal Bozay ve AB Dış İlişkiler Servisi Siyasi İşler Genel Sekreter Yardımcısı Büyükelçi Olof Skoog eş başkanlığında 21 Mart 2025 tarihinde Brüksel’de düzenlenmiştir. Yaklaşık üç yıl aradan sonra düzenlenen toplantıda, başta Türkiye-AB ilişkileri olmak üzere bölgesel ve uluslararası konular hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Son dönemde Türkiye-AB ilişkilerini kısıtlayan 15 Temmuz 2019 tarihli Konsey kararlarının kaldırılması yönünde bazı adımlar atılmıştır. Bu çerçevede, Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ekonomik Diyalog toplantısının dördüncüsü 3 Nisan 2025 tarihinde Brüksel’de gerçekleştirilmiştir. Akabinde, Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ticaret Diyaloğu Toplantısının ikincisi Ankara’da 1 Temmuz 2025 ve Türkiye-AB Göç ve Güvenlik YDD toplantısının üçüncüsü ise İstanbul’da 2 Temmuz 2025 tarihinde yapılmıştır.

Ayrıca, Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, AB Konseyi Dönem Başkanı Polonya tarafından 8 Mayıs 2025 tarihinde Varşova’da düzenlenen AB Dışışleri Bakanları Gayriresmi Toplantısı’na iştirak etmiş, muhataplarıyla başta Türkiye-AB ilişkileri olmak üzere bölgesel ve küresel gelişmeler hakkında görüş alışverişinde bulunmuştur.

Son dönemde yaşanan bölgesel ve küresel gelişmeler, Türkiye-AB ilişkilerinde karşılıklı işbirliğinin önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Artan üst düzey temaslar ve sürdürülen

teknik diyaloglar, ilişkilerde yapıcı bir zeminin korunmasına katkı sağlamıştır. Ancak, tüm bu temaslara rağmen, Türkiye'nin AB üyelik perspektifi doğrultusunda somut bir ilerleme kaydedilememiştir. Mevcut işbirliği alanlarının güçlendirilmesi önemini korurken, ilişkilerin stratejik ve sürdürülebilir bir çerçeveye oturtulması gerekliliği de devam etmektedir.

TÜRKİYE-AB ORTAKLIK KONSEYİ

Türkiye-AB Ortaklık Konseyi, 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Anlaşması gereğince kurulmuş ve ilk toplantısı 1 Aralık 1964 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Ortaklık Anlaşması'nda yer aldığı üzere "Ortaklık rejiminin uygulanmasını ve gittikçe gelişmesini sağlamak için Akit Taraflar, Anlaşma ile verilen görevlerin sınırları içinde eylemde bulunan bir Ortaklık Konseyi altında toplanırlar (Ankara Anlaşması-madde 6)."

Ankara Anlaşması'nın 22. maddesi uyarınca "Anlaşma'nın öngördüğü hallerde" ve Anlaşma'nın hedeflerine ulaşmak için gereklilik doğduğunda karar alma yetkisine sahip olan Ortaklık Konseyi, Türkiye-AB ortaklığının en önemli organıdır. Ortaklık Konseyi, Bakanlar düzeyinde toplanmakta, Türkiye ve AB tarafları eşit olarak temsil edilmektedir. Bakan düzeyinde katılım sağlanamadığı durumlarda toplantıya Türkiye adına AB Nezdinde Daimi Temsilci başkanlık etmektedir. Ortaklık Konseyi kurallarına göre, toplantıya, 1 Nisan-1 Ekim arasında düzenlenmesi durumunda Türk tarafı, yılın geri kalan döneminde düzenlenmesi halinde ise AB tarafı başkanlık yapmaktadır.

12 Eylül darbesiyle sekteye uğrayan Ortaklık Konseyi toplantıları, 16 Eylül 1986 tarihinde düzenlenen 31. Dönem toplantısı ile tekrar başlamış; buna rağmen, müteakip toplantı 30 Eylül 1991 tarihine kadar yapılamamıştır.

1991'den 2015 yılına kadar düzenli aralıklarla gerçekleştirilen Ortaklık Konseyi toplantılarının tarihleri aşağıda yer almaktadır:

- Ortaklık Konseyi 33. Dönem toplantısı: 9 Kasım 1992, Brüksel
- Ortaklık Konseyi 34. Dönem toplantısı: 8 Kasım 1993, Brüksel
- Ortaklık Konseyi 35. Dönem toplantısı: 19 Aralık 1994, Brüksel
- Ortaklık Konseyi 36. Dönem toplantısı: 6 Mart 1995, Brüksel
- Ortaklık Konseyi 37. Dönem toplantısı: 30 Ekim 1995, Lüksemburg
- Ortaklık Konseyi 38. Dönem toplantısı: 29 Nisan 1997, Lüksemburg
- Ortaklık Konseyi 39. Dönem toplantısı: 11 Nisan 2000, Lüksemburg
- Ortaklık Konseyi 40. Dönem toplantısı: 26 Haziran 2001, Lüksemburg
- Ortaklık Konseyi 41. Dönem toplantısı: 15-16 Nisan 2002, Lüksemburg
- Ortaklık Konseyi 42. Dönem toplantısı: 15 Nisan 2003, Lüksemburg
- Ortaklık Konseyi 43. Dönem toplantısı: 18 Mayıs 2004, Brüksel
- Ortaklık Konseyi 44. Dönem toplantısı: 26 Nisan 2005, Lüksemburg
- Ortaklık Konseyi 45. Dönem toplantısı: 12 Haziran 2006, Lüksemburg
- Ortaklık Konseyi 46. Dönem toplantısı: 27 Mayıs 2008, Brüksel
- Ortaklık Konseyi 47. Dönem toplantısı: 19 Mayıs 2009, Brüksel
- Ortaklık Konseyi 48. Dönem toplantısı: 10 Mayıs 2010, Brüksel
- Ortaklık Konseyi 49. Dönem toplantısı: 19 Nisan 2011, Brüksel¹⁷
- Ortaklık Konseyi 50. Dönem toplantısı: 30 Haziran 2012, Brüksel

¹⁷ Ortaklık Konseyinin Nisan, Haziran ve Aralık aylarında toplanması halinde, Lüksemburg'da yapılması teamülüne 2011 ve 2012 yıllarında düzenlenen Konsey toplantılarında uyulmamıştır.

- Ortaklık Konseyi 51. Dönem toplantısı: 27 Mayıs 2013, Brüksel
- Ortaklık Konseyi 52. Dönem Toplantısı 23 Haziran 2014, Lüksemburg
- Ortaklık Konseyi 53. Dönem Toplantısı 18 Mayıs 2015, Brüksel
- Ortaklık Konseyi 54. Dönem Toplantısı 15 Mart 2019, Brüksel

TÜRKİYE-AB ORTAKLIK KOMİTESİ

Türkiye-AB Ortaklık Komitesi, Ankara Anlaşması'nın 24. maddesi gereğince, 1 Aralık 1964 tarih ve 3/64 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile kurulmuştur.

Sözkonusu Karar kapsamında Ortaklık Komitesi; Ortaklık Konseyine yardımcı olmak, görüşmeleri hazırlamak, Ortaklık Konseyinin kendisine verdiği her tür konuyu incelemek ve genel olarak, Anlaşmanın iyi işleyişı için gerekli olan işbirliğinin devamlılığını sağlamakla görevlidir.

4 Ocak 2002 tarih ve 1/2001 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile Ortaklık Komitesi'ni kuran 3/64 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı değiştirilmiş ve bu değişiklik doğrultusunda 2002 yılından itibaren Ortaklık Komitesinin başkanlığını ve sekretarya görevini, AB adına, Konsey değil Avrupa Komisyonu yürütmeye başlamıştır.

Ortaklık Komitesi toplantıları kapsamında, Avrupa Komisyonu Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakereleri Genel Müdürlüğü ve ilgili diğer genel müdürlüklerden avrokratlar ile ülkemiz kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri biraraya gelmektedir. Ayrıca, toplantılara AB'ye üye ülkeler ile AB Bakanlar Konseyi dönem başkanlığından ülke temsilcileri gözlemci olarak katılabilmektedirler.

Ortaklık Komitesi 1964 yılından günümüze kadar 126 kez toplanmış, son toplantısını 28 Kasım 2018 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirmiştir. 2002 yılından bu yana düzenlenen Ortaklık Komitesi tarihleri aşağıda sunulmaktadır:

- Ortaklık Komitesi 110. Toplantısı: 24 Ocak 2002
- Ortaklık Komitesi 111. Toplantısı: 13 Mart 2003
- Ortaklık Komitesi 112. Toplantısı: 16 Mart 2004
- Ortaklık Komitesi 113. Toplantısı: 17 Mart 2005
- Ortaklık Komitesi 114. Toplantısı: 27 Mart 2006
- Ortaklık Komitesi 115. Toplantısı: 22 Mart 2007
- Ortaklık Komitesi 116. Toplantısı: 6 Mart 2008
- Ortaklık Komitesi 117. Toplantısı: 27 Mart 2009
- Ortaklık Komitesi 118. Toplantısı: 26 Mart 2010
- Ortaklık Komitesi 119. Toplantısı: 24 Mart 2011
- Ortaklık Komitesi 120. Toplantısı: 12 Nisan 2012
- Ortaklık Komitesi 121. Toplantısı: 12 Nisan 2013
- Ortaklık Komitesi 122. Toplantısı: 3 Haziran 2014
- Ortaklık Komitesi 123. Toplantısı: 30 Nisan 2015
- Ortaklık Komitesi 124. Toplantısı: 31 Mayıs 2016
- Ortaklık Komitesi 125. Toplantısı: 28 Kasım 2017
- Ortaklık Komitesi 126. Toplantısı: 28 Kasım 2018

ALT KOMİTELER

Katılım Ortaklığı Belgeleri kapsamında aday ülkenin müktesebat uyumunda kaydettiği gelişmelerin takip edilmesi amacıyla Ortaklık Komitesi altında kurulan mekanizmalardır.

Komisyon tarafından beşinci genişleme ülkeleri için de kullanılan bu mekanizma, Türkiye için 11 Nisan 2000 tarih ve 3/2000 sayılı Türkiye-AB Ortaklık Konseyi Kararı ile kurulmuştur. Geçen süre zarfında çeşitli geçici mekanizmalar yaratılmış olsa da, Ortaklık Konseyi ve Ortaklık Komitesi ile birlikte Alt Komiteler, Türkiye-AB ilişkileri açısından hukuki zemini en güçlü platformlardır.

Alt Komiteler ve Müzakere Fasılları

Alt Komite Adı	Kapsadığı Konular İtibariyle Fasıllar
1 No'lu Tarım ve Balıkçılık	11- Tarım ve Kırsal Kalkınma 12- Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası 13- Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği
2 No'lu İç Pazar ve Rekabet	1- Malların Serbest Dolaşımı 2- İşçilerin Serbest Dolaşımı 3- İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi 5- Kamu Alımları 6- Şirketler Hukuku 7- Fikri Mülkiyet Hukuku 8- Rekabet Politikası 28- Tüketicinin ve Sağlığın Korunması
3 No'lu Ticaret, Sanayi ve AKÇT Ürünleri	20- İşletmeler ve Sanayi Politikası
4 No'lu Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik	4- Sermayenin Serbest Dolaşımı 9- Mali Hizmetler 17- Ekonomik ve Parasal Politika 18- İstatistik
5 No'lu Yenilikçilik	10- Bilgi Toplumu ve Medya 25- Bilim ve Araştırma 26- Eğitim ve Kültür
6 No'lu Ulaştırma, Çevre, Enerji ve Trans Avrupa Ağları	14- Taşımacılık Politikası 15- Enerji 21- Trans-Avrupa Ağları 27- Çevre ve İklim Değişikliği
7 No'lu Bölgesel Kalkınma, İstihdam ve Sosyal Politika	19- Sosyal Politika ve İstihdam 22- Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Eşgüdümü
8 No'lu Gümrükler, Vergilendirme, Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Kara Para Aklanması	23- Yargı ve Temel Haklar 24- Adalet, Özgürlük ve Güvenlik 16- Vergilendirme 4- Sermayenin Serbest Dolaşımı 32- Mali Kontrol

Bahsekonu 8 Alt Komite kapsamında, yasal uyum, uygulama ve yürütmeye ilişkin gelişmeler takip edilmekte ve karşılaşılan sorunlar Komisyon yetkilileri ile teknik düzeyde ele alınmaktadır.

Alt Komiteler 2012 yılına kadar düzenli olarak toplanmış olmakla birlikte, 2013 ve 2014 yıllarında kesintiye uğramıştır. Bu süre zarfında, Alt Komitelerin daha etkin ve sonuç odaklı yürütülebilmesi için Komisyonla istişarelerde bulunulmuştur. Söz konusu Alt Komiteler 2000 yılında, Katılım Ortaklığı Belgesi'nde yer alan önceliklerin yerine getirilmesi ve mevzuat uyumunun izlenmesi amacıyla kurulduğundan, zaman içerisinde müzakere sürecinin ihtiyaçlarına bazı açılardan cevap veremez hale gelmiştir. Bu çerçevede, 122. Ortaklık Komitesi'nde (3 Haziran 2014) Alt Komitelerin fasıl bazında çalışma grupları şeklinde işlemesi konusunda mutabık kalınmıştır.

Alt Komiteler kapsamında yapılan çalışmalar Ortaklık Komitesine rapor edilmekle birlikte, Alt Komitelerin karar alma yetkileri yoktur. Ancak, ilgili Ortaklık Konseyi kararı çerçevesinde, Ortaklık Komitesi Alt Komitelerin çalışma usul ve esaslarını istediği şekilde belirleyebilmektedir.

Son dönemde toplanan Alt Komiteler ve ele alınan fasıllar aşağıdaki şekildedir:

Tarih/Yer	Alt Komite	Ele Alınan Fasıllar
11 Şubat 2015 Ankara	8 No'lu Gümrükler, Vergilendirme, Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Kara Paranın Aklanması	4- Sermayenin Serbest Dolaşımı (sadece kara parayla mücadele) 24- Adalet, Özgürlük ve Güvenlik
13 Mart 2015 Brüksel	4 No'lu Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik	17- Ekonomik ve Parasal Politika
18 Mart 2015 Ankara	7 No'lu Bölgesel Kalkınma, İstihdam ve Sosyal Politika	19- Sosyal Politika ve İstihdam 22- Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Eşgüdümü
20 Mart 2015 Brüksel	2 No'lu İç Pazar ve Rekabet	5- Kamu Alımları 6- Şirketler Hukuku 8- Rekabet Politikası
26 Mart 2015 Brüksel	5 No'lu Yenilikçilik	10- Bilgi Toplumu ve Medya 25- Bilim ve Araştırma 26- Eğitim ve Kültür
5-6 Mayıs 2015 Ankara	6 No'lu Ulaştırma, Çevre, Enerji ve Trans-Avrupa Ağları	14- Taşımacılık Politikası 15- Enerji 21- Trans-Avrupa Ağları 27- Çevre ve İklim Değişikliği
19-20 Ekim 2015 Brüksel	1 No'lu Tarım ve Balıkçılık	11- Tarım ve Kırsal Kalkınma 12- Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası 13- Balıkçılık
16 Aralık 2015 Brüksel	3 No'lu Ticaret, Sanayi ve AKÇT Ürünleri	20- İşletme ve Sanayi Politikası
20 Ocak 2016 Brüksel	7 No'lu Bölgesel Kalkınma, İstihdam ve Sosyal Politika	19- Sosyal Politika ve İstihdam 22- Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Eşgüdümü

Tarih/Yer	Alt Komite	Ele Alınan Fasıllar
26 Şubat 2016 Ankara	2 No'lu İç Pazar ve Rekabet	3- İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi 5- Kamu Alımları 6- Şirketler Hukuku 7- Fikri Mülkiyet Hakları 8- Rekabet Politikası 28- Tüketicinin ve Sağlığın Korunması
28-29 Nisan 2016 Brüksel	8 No'lu Gümrükler, Vergilendirme, Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Kara Paranın Aklanması	23- Yargı ve Temel Haklar 24- Adalet, Özgürlük ve Güvenlik 16- Vergilendirme 32- Mali Kontrol
15-16 Mart 2016 Brüksel	6 No'lu Ulaştırma, Çevre, Enerji ve Trans-Avrupa Ağları	14- Taşımacılık Politikası 15- Enerji 21- Trans-Avrupa Ağları 27- Çevre ve İklim Değişikliği
4 Ekim 2016 Ankara	5 No'lu Yenilikçilik	10- Bilgi Toplumu ve Medya 25- Bilim ve Araştırma 26- Eğitim ve Kültür
5-7 Ekim 2016 Ankara	1 No'lu Tarım ve Balıkçılık	11- Tarım ve Kırsal Kalkınma 12- Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası 13- Balıkçılık
20 Aralık 2016 Brüksel	4 No'lu Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik	4- Sermayenin Serbest Dolaşımı 9- Mali Hizmetler 17- Ekonomik ve Parasal Politika 18- İstatistik
15-16 Mart 2017 Ankara	6 No'lu Ulaştırma, Çevre, Enerji ve Trans-Avrupa Ağları	14- Taşımacılık Politikası 15- Enerji 21- Trans-Avrupa Ağları 27- Çevre ve İklim Değişikliği
22-23 Mart 2017 Ankara	1 No'lu Tarım ve Balıkçılık	11- Tarım ve Kırsal Kalkınma 12- Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası 13- Balıkçılık
16 Mayıs 2017 Ankara	7 No'lu Bölgesel Kalkınma, İstihdam ve Sosyal Politika	19- Sosyal Politika ve İstihdam 22- Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Eşgüdümü
11-12 Ekim 2017 Ankara	8 No'lu Gümrükler, Vergilendirme, Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Kara Paranın Aklanması	23- Yargı ve Temel Haklar 24- Adalet, Özgürlük ve Güvenlik 16- Vergilendirme 32 - Mali Kontrol
7 Kasım 2017 Ankara	4 No'lu Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik	4- Sermayenin Serbest Dolaşımı 9- Mali Hizmetler 17- Ekonomik ve Parasal Politika 18- İstatistik
26 Nisan 2018 Brüksel	5 No'lu Yenilikçilik	10- Bilgi Toplumu ve Medya 25- Bilim ve Araştırma 26- Eğitim ve Kültür

Tarih/Yer	Alt Komite	Ele Alınan Fasıllar
19 Haziran 2018 Brüksel	2 No'lu İç Pazar ve Rekabet	3- İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi 5- Kamu Alımları 6- Şirketler Hukuku 7- Fikri Mülkiyet Hukuku 8- Rekabet Politikası 28- Tüketici ve Sağlığın Korunması
25 Eylül 2019 Brüksel	7 No'lu Bölgesel Kalkınma, İstihdam ve Sosyal Politika	19- Sosyal Politika ve İstihdam 22- Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Eşgüdümü
26 Eylül 2019 Brüksel	4 No'lu Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik	4- Sermayenin Serbest Dolaşımı 9- Mali Hizmetler 17- Ekonomik ve Parasal Politika 18- İstatistik
16-17 Ekim 2019 Brüksel	6 No'lu Ulaştırma, Çevre, Enerji ve Trans-Avrupa Ağları	14- Taşımacılık Politikası 15- Enerji 21- Trans-Avrupa Ağları 27- Çevre ve İklim Değişikliği
23 Ekim 2019 Ankara	3 No'lu Ticaret, Sanayi ve AKÇT Ürünleri	20- İşletme ve Sanayi Politikası
24 Ekim 2019 Ankara	5 No'lu Yenilikçilik	10- Bilgi Toplumu ve Medya 25- Bilim ve Araştırma 26- Eğitim ve Kültür
7-8 Kasım 2019 Brüksel	8 No'lu Gümrükler, Vergilendirme, Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Kara Paranın Aklanması	23- Yargı ve Temel Haklar 24- Adalet, Özgürlük ve Güvenlik 16- Vergilendirme 32- Mali Kontrol
28-29 Kasım 2019 Brüksel	1 No'lu Tarım ve Balıkçılık	11- Tarım ve Kırsal Kalkınma 12- Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası 13- Balıkçılık
9 Aralık 2020 çevrim içi	2 No'lu İç Pazar ve Rekabet	3- İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi 5- Kamu Alımları 6- Şirketler Hukuku 7- Fikri Mülkiyet Hukuku 8- Rekabet Politikası 28- Tüketicinin ve Sağlığın Korunması
24-25 Şubat 2021 çevrim içi	8 No'lu Gümrükler, Vergilendirme, Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Kara Paranın Aklanması	23- Yargı ve Temel Haklar 24- Adalet, Özgürlük ve Güvenlik 16- Vergilendirme 32- Mali Kontrol
20-21-22 Nisan 2021 çevrim içi	6 No'lu Ulaştırma, Çevre, Enerji ve Trans-Avrupa Ağları	14- Taşımacılık Politikası 15- Enerji 21- Trans-Avrupa Ağları 27- Çevre ve İklim Değişikliği
30 Eylül-1 Ekim 2021 çevrim içi	5 No'lu Yenilikçilik	10- Dijital Dönüşüm ve Medya 25- Bilim ve Araştırma 26- Eğitim ve Kültür

Tarih/Yer	Alt Komite	Ele Alınan Fasıllar
19-20-21 Ekim 2021 çevrim içi	1 No'lu Tarım ve Balıkçılık	11- Tarım ve Kırsal Kalkınma 12- Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası 13- Balıkçılık
9-10 Kasım 2021 çevrim içi	7 No'lu Bölgesel Kalkınma, İstihdam ve Sosyal Politika	19- Sosyal Politika ve İstihdam 22- Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Eşgüdümü
23-24 Kasım 2021 çevrim içi	4 No'lu Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik	4- Sermayenin Serbest Dolaşımı 9- Mali Hizmetler 17- Ekonomik ve Parasal Politika 18- İstatistik
14-15 Aralık 2021 çevrim içi	3 No'lu Ticaret, Sanayi ve AKÇT Ürünleri	20- İşletme ve Sanayi Politikası
25-26 Nisan 2022 çevrim içi	8 No'lu Gümrükler, Vergilendirme, Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Kara Para Aklanmasının Önlenmesi	23- Yargı ve Temel Haklar 24- Adalet, Özgürlük ve Güvenlik 16- Vergilendirme 32- Mali Kontrol
11-12 Ekim 2022 çevrim içi	4 No'lu Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik	4- Sermayenin Serbest Dolaşımı 9- Mali Hizmetler 17- Ekonomik ve Parasal Politika 18- İstatistik
15-16 Aralık 2022 çevrim içi	2 No'lu İç Pazar ve Rekabet	3- İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi 5- Kamu Alımları 6- Şirketler Hukuku 7- Fikri Mülkiyet Hukuku 8- Rekabet Politikası 28- Tüketicinin ve Sağlığın Korunması
28-29 Mart 2023 çevrim içi	5 No'lu Yenilikçilik	10- Dijital Dönüşüm ve Medya 25- Bilim ve Araştırma 26- Eğitim ve Kültür
27-28 Nisan 2023 çevrim içi	8 No'lu Gümrükler, Vergilendirme, Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Kara Paranın Aklanması	23- Yargı ve Temel Haklar 24- Adalet, Özgürlük ve Güvenlik 16- Vergilendirme 32- Mali Kontrol
12-13 Haziran 2023 çevrim içi	7 No'lu Bölgesel Kalkınma, İstihdam ve Sosyal Politika	19- Sosyal Politika ve İstihdam 22- Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Eşgüdümü
11-12 Temmuz 2023 Brüksel	1 No'lu Tarım ve Balıkçılık	11- Tarım ve Kırsal Kalkınma 12- Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası 13- Balıkçılık
14-15-16 Kasım 2023 çevrim içi	6 No'lu Ulaştırma, Çevre, Enerji ve Trans-Avrupa Ağları	14- Taşımacılık Politikası 15- Enerji 21- Trans-Avrupa Ağları 27- Çevre ve İklim Değişikliği

Tarih/Yer	Alt Komite	Ele Alınan Fasıllar
12 Aralık 2023 çevrim içi	3 No'lu Ticaret, Sanayi ve AKÇT Ürünleri	20- İşletme ve Sanayi Politikası
13 Aralık 2023 çevrim içi	4 No'lu Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik	4- Sermayenin Serbest Dolaşımı 9- Mali Hizmetler 17- Ekonomik ve Parasal Politika 18- İstatistik
6 Haziran 2024 çevrim içi	2 No'lu İç Pazar ve Rekabet	3- İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi 5- Kamu Alımları 6- Şirketler Hukuku 7- Fikri Mülkiyet Hukuku 8- Rekabet Politikası 28- Tüketicinin ve Sağlığın Korunması
22 Ekim 2024 Brüksel	4 No'lu Ekonomik ve Parasal Konular, Sermaye Hareketleri ve İstatistik	4- Sermayenin Serbest Dolaşımı 9- Mali Hizmetler 17- Ekonomik ve Parasal Politika 18- İstatistik
26-27 Kasım 2024 Brüksel	8 No'lu Gümrükler, Vergilendirme, Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Kara Paranın Aklanması	23- Yargı ve Temel Haklar 24- Adalet, Özgürlük ve Güvenlik 16- Vergilendirme 4- Sermayenin Serbest Dolaşımı 32- Mali Kontrol
8-9 Temmuz 2025 Çevrim içi	1 No.lu Tarım ve Balıkçılık	11- Tarım ve Kırsal Kalkınma 12- Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası 13- Balıkçılık

TÜRKİYE-AB KATILIM MÜZAKERELERİNDE MEVCUT DURUM

Türkiye'nin AB katılım müzakereleri, MÇB kapsamında, 35 fasıl üzerinden yürütülmektedir. Hâlihazırda, Türkiye'nin katılım müzakerelerinde 16 fasıl müzakereye açılmış, bir tanesi geçici olarak kapatılmıştır.

Müzakereye Açılan Fasıllar:

- 25. Fasıl: Bilim ve Araştırma (geçici olarak kapatılmıştır) (Avusturya, 12.06.2006)
- 20. Fasıl: İşletme ve Sanayi Politikası (Almanya, 29.03.2007)
- 18. Fasıl: İstatistik (Almanya, 26.06.2007)
- 32. Fasıl: Mali Kontrol (Almanya, 26.06.2007)
- 21. Fasıl: Trans-Avrupa Ağları (Portekiz, 19.12.2007)
- 28. Fasıl: Tüketicinin ve Sağlığın Korunması (Portekiz, 19.12.2007)
- 6. Fasıl: Şirketler Hukuku (Slovenya, 17.06.2008)
- 7. Fasıl: Fikri Mülkiyet Hukuku (Slovenya, 17.06.2008)
- 4. Fasıl: Sermayenin Serbest Dolaşımı (Fransa, 19.12.2008)
- 10. Fasıl: Dijital Dönüşüm ve Medya (Fransa, 19.12.2008)
- 16. Fasıl: Vergilendirme (Çek Cumhuriyeti, 30.06.2009)
- 27. Fasıl: Çevre (İsveç, 21.12.2009)
- 12. Fasıl: Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı (İspanya, 30.06.2010)
- 22. Fasıl: Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu (Litvanya, 05.11.2013)
- 17. Fasıl: Ekonomik ve Parasal Politika (Lüksemburg, 14.12.2015)
- 33. Fasıl: Mali ve Bütçesel Hükümler (Hollanda, 30.06.2016)

11 Aralık 2006 tarihli AB Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyinde alınan karar uyarınca Ek Protokol'ün uygulanması 8 fasıl için açılış kriteri, diğer tüm fasıllar için ise kapanış kriteri olarak belirlenmiştir.

11 Aralık 2006 Tarihli Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi Kararı Çerçevesinde Askıya Alınan Fasıllar

1. Fasıl: Malların Serbest Dolaşımı	13. Fasıl: Balıkçılık
3. Fasıl: İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi	14. Fasıl: Taşımacılık Politikası
9. Fasıl: Mali Hizmetler	29. Fasıl: Gümrük Birliği
11. Fasıl: Tarım ve Kırsal Kalkınma	30. Fasıl: Dış İlişkiler

Ayrıca, GKRY, 8 Aralık 2009 tarihli GİK toplantısında 6 fasılda ilerleme kaydedilmesini tek taraflı olarak bloke ettiğini ve ilişkilerin normalleşmesi şartına bağladığını beyan etmiştir.

GKRY’nin Tek Taraflı Olarak Bloke Ettiği Fasıllar:

- 2. Fasıll: İşçilerin Serbest Dolaşımı
- 15. Fasıll: Enerji
- 23. Fasıll: Yargı ve Temel Haklar
- 24. Fasıll: Adalet, Özgürlük ve Güvenlik
- 26. Fasıll: Eğitim ve Kültür
- 31. Fasıll: Dış, Güvenlik ve Savunma Politikası

Dolayısıyla toplam 14 fasıl teknik şartlarını yerine getirilmesi durumunda dahi Kıbrıs meselesinden dolayı müzakerelere açılmamaktadır.

Öte yandan, 15 Temmuz hain darbe girişimi sonrasında ülkemizin izlemek zorunda kaldığı güvenlik odaklı politikalar AB tarafından eleştirilerek, ülkemizin Kopenhag Kriterlerinden uzaklaştığı iddia edilmiştir. Bu durum başta müzakere sürecimiz olmak üzere, Türkiye-AB ilişkilerinin hemen her boyutunu olumsuz etkilemiştir.

Nitekim 26 Haziran 2018 tarihli Genel İşler Konseyi Kararlarında, “*ülkemin AB’den uzaklaşmakta olduğu, katılım müzakerelerimizin fiiliyatta durma noktasına (standstill) geldiği, yeni fasılların açılmasının veya kapatılmasının düşünülmediği ve Gümrük Birliği’nin güncellemesi müzakerelerinin başlatılmasının öngörülmediği*” ifadesi yer almıştır.

AB Konseyi katılım müzakerelerine ilişkin bu tutumunu korumaktadır. 17 Aralık 2024 tarihli Genel İşler Konseyi Kararlarında da önceki kararlara atıfla katılım müzakerelerinin fiiliyatta durma noktasına (standstill) geldiği, yeni fasılların açılmasının veya kapatılmasının düşünülmediği ifade edilmiştir.¹⁸

¹⁸ Müzakereler esas itibarıyla 33 fasıl üzerinden yürütölmektedir. 34. Kurumlar ve 35. Diğer Konular fasılları müzakerelerin en son aşamasında ele alınmaktadır. 34. Kurumlar Faslı altında aday ülkenin AB’ye katılmasının ardından, Avrupa Komisyonu, AB Konseyi ya da AP gibi AB kurumlarında temsil oranları kararlaştırılmaktadır. 35. Diğer Konular Faslı altında ise, 33 fasıl kapsamında olmayan, örneğın, aday ülkenin Avrupa Kalkınma Fonlarından hangi protokol çerçevesinde yararlanacağı, AMB’ye yapılacak ödemeler ya da tek taraflı deklarasyonlar gibi düzenlemeler yer almaktadır.

 T.C. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI KATILIM MÜZAKERELERİNDE MEVCUT DURUM				
AÇILAN FASILLAR			KIBRIS NEDENİYLE KONSEY TARAFINDAN ENGELLENEN FASILLAR	
25	BİLİM VE ARAŞTIRMA (Geçici olarak kapatıldı)	(Avusturya, 12.6.2006)	1	MALLARIN SERBEST DOLAŞIMI
20	İŞLETME VE SANAYİ POLİTİKASI	(Almanya, 29.3.2007)	3	İŞ KURMA HAKKI VE HİZMET SUNUMU SERBESTİSİ
18	İSTATİSTİK	(Almanya, 26.6.2007)	9	MALİ HİZMETLER
32	MALİ KONTROL	(Almanya, 26.6.2007)	11	TARIM VE KIRSAL KALKINMA
21	TRANS-AVRUPA AĞLARI	(Portekiz, 19.12. 2007)	13	BALIKÇILIK VE SU ÜRÜLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ
28	TÜKETİCİNİN VE SAĞLIĞIN KORUNMASI	(Portekiz, 19.12. 2007)	14	TAŞIMACILIK POLİTİKASI
6	ŞİRKETLER HUKUKU	(Slovenya, 17.6.2008)	29	GÜMRÜK BİRLİĞİ
7	FİKRİ MÜLKİYET HUKUKU	(Slovenya, 17.6.2008)	30	DIŞ İLİŞKİLER
10	DİJİTAL DÖNÜŞÜM VE MEDYA	(Fransa, 19.12. 2008)	GKRY'NİN TEK TARAFLI OLARAK BLOKE ETTİĞİ FASILLAR	
4	SERMAYENİN SERBEST DOLAŞIMI	(Fransa, 19.12. 2008)		
16	VERGİLENDİRME	(Çek Cumhuriyeti, 30.6.2009)		
27	ÇEVRE	(İsveç, 21.12. 2009)	2	İŞÇİLERİN SERBEST DOLAŞIMI
12	GIDA GÜVENLİĞİ, VETERİNERLİK VE BİTKİ SAĞLIĞI	(İspanya, 30.6.2010)	15	ENERJİ
22	BÖLGESEL POLİTİKA VE YAPISAL ARAÇLARIN KOORDİNASYONU	(Litvanya, 5.11.2013)	23	YARGI VE TEMEL HAKLAR
17	EKONOMİK VE PARASAL POLİTİKA	(Lüksemburg, 14.12.2015)	24	ADALET, ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK
33	MALİ VE BÜTÇESEL HÜKÜMLER	(Hollanda, 30.06.2016)	26	EĞİTİM VE KÜLTÜR
			31	DIŞ, GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASI
13 ARALIK 2016 TARİHİNE KADAR SİYASİ BLOKAJA TABİ OLMAYAN FASILAR				
5	KAMU ALIMLARI		34	KURUMLAR
8	REKABET POLİTİKASI		35	
19	SOSYAL POLİTİKA VE İSTİHDAM			

KATILIM MÜZAKERELERİNDE MEVCUT DURUM (Şubat 2025)								
FAİLLAR Taslak Tarama Sonu Raporu Halen Onaylanma-yan Faİllar	Siyasi Nedenlerle Blok Edilen Faİllar	Taslak Tarama Sonu Raporu Halen Onaylanma- yan Faİllar	Ac. Kri. ve MPB ve İlişkin Olarak Konsey Dönem Başkanlığı Mektubu Alınan Faİllar	Komisyonun Teknik Açılış Kriteri Önermediği Faİllar	Konseyde Onaylanan Tarama Sonu Raporları	Teknik Açılış Kriteri Sayısı	Müzakere Pozisyon Belgesi Sundüğümüz Faİllar	Teknik Kapanış Kriteri Sayısı
1. Malların Serbest Dolaşımı	EK		Portekiz, 17.10.2007		X	4		
2. İşçilerin Serbest Dolaşımı	GKRY	X		X				
3. İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi	EK		Portekiz, 31.10.2007		X	1		
4. Sermayenin Serbest Dolaşımı Fransa, 19.12. 2008			Almanya, 14.2.2007 Fransa, 5.11.2008		X	-2	11.11.2008	4
5. Kamu Alımları			Avusturya, 17.5.2006		X	3		
6. Şirketler Hukuku Slovenya, 17.6.2008			Almanya, 25.6.2007 Slovenya, 24.4.2008		X	-1	6.5.2008	5(**)
7. Fikri Mülkiyet Hukuku Slovenya, 17.6.2008			Almanya, 4.4.2007 Slovenya, 16.4.2008		X	-1	6.5.2008	4
8. Rekabet Politikası			Avusturya, 28.6.2006		X	6		
9. Mali Hizmetler	EK		Almanya, 25.6.2007	X	X	-		
10. Dijital Dönüşüm ve Medya Fransa, 19.12. 2008			Slovenya, 25.6.2008 Fransa, 1.10.2008		X	-1	29.10. 2008	5
11. Tarım ve Kırsal Kalkınma	EK		Almanya, 24.1.2007		X	5		
12. Gıda Güvenliği, Vet. ve Bitki Sağ. Pol. İspanya, 30.6.2010			Portekiz, 12.6.2007 İspanya, 25.6.2010		X	-6	25.6.2010 REV 1: 28.6.2010	6
13. Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği	EK	X				1		
14. Taşımacılık Politikası	EK	X				2		
15. Enerji	GKRY	X		X				
16. Vergilendirme Çek Cumhuriyeti, 30.6.2009			Almanya, 18.4.2007 Çek Cumh., 15.6.2009		X	-1	15.6.2009 REV 1: 15.6.2009	3
17. Ekonomik ve Parasal Politika Lüksemburg, 14.12.2015			Almanya, 24.1.2007	X	X	-	15.3.2007 REV 1: 20.3.2015	2
18. İstatistik Almanya, 26.6.2007			Almanya, 19.1.2007	X	X	-	23.3.2007	2
19. Sosyal Politika ve İstihdam			Almanya, 19.1.2007		X	2		
20. İşletme ve Sanayi Politikası Almanya, 29.3.2007			Finlandiya, 20.12.2006	X	X	-	5.2.2007	1 (*)
21. Trans-Avrupa Ağları Portekiz, 19.12. 2007			Portekiz, 27.9.2007	X	X	-	11.10.2007	1
22. Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu Litvanya, 5.11.2013			İrlanda, 27.02.2013 İrlanda, 24.04.2013		X	-1	7.5.2013	6
23. Yargı ve Temel Haklar	GKRY	X				6		
24. Adalet, Özgürlük ve Güvenlik	GKRY	X				4		
25. Bilim ve Araştırma Avusturya, 12.6.2006			Avusturya, 23.2.2006	X	X	-	24.3.2006	Geçici kapandı
26. Eğitim ve Kültür	GKRY		Avusturya, 26.4.2006	X	X	-	29.5.2006 Ek Bilgi: 28.6.2006	
27. Çevre İsveç, 21.12. 2009			Portekiz, 3.10.2007 İsveç, 12.11. 2009		X	-2	16.11. 2009	5
28. Tüketicinin ve Sağlığının Korunması Portekiz, 19.12. 2007			Portekiz, 12.6.2007	X	X	-	31.7.2007 AD 1: 31.7.2007	5(**)
29. Gümrük Birliği	EK		Almanya, 11.5.2007		X	1		
30. Dış İlişkiler	EK	X				1		
31. Dış, Güvenlik ve Savunma Politikası	GKRY	X		X				
32. Mali Kontrol Almanya, 26.6.2007			Almanya, 14.2.2007	X	X	-	13.4.2007	6 (***)
33. Mali ve Bütçesel Hükümler		X	Hollanda, 30.06.2016	X	X	-	20.04.2016	1
34. Kurumlar								
35. Diğer Konular								
TOPLAM	14	9		13 fasıl 8 tanesi açılmıştır	24	14 gayiresmî 37 resmi 15 karşılandı	17	Açılan 16 fasıl için 56 kapanış kriteri

	Açılan Fasıllar	GKRY	GKRY tarafından bloke edilen fasıllar	* Gayiresmî olarak kriterler karşılandı. ** Pozitif Gündem kapsamında 1 Açılış Kriterinin karşılandığı teyit edildi. *** Pozitif Gündem kapsamında 3 Açılış Kriterinin karşılandığı teyit edildi.
	Bloke edilen fasıllar	EK	Ek Protokol nedeniyle bloke edilen fasıllar	
	Siyasi blokaja tabi olmayan fasıllar	MPB	Müzakere Pozisyon Belgesi	
Teknik açılış kriter sayısı kırmızı renkte olanlar, gayiresmî öğrenilmiş rakamlardır.				

DÖNEM BAŞKANLIKLARINA GÖRE AÇILAN VE GEÇİCİ OLARAK KAPANAN FASILAR			
YIL	DÖNEM	ÜYE ÜLKE	FASIL
2006	Ocak-Haziran	Avusturya	Bilim-Araştırma (12 Haziran 2006) - Geçici olarak kapandı.
	Temmuz- Aralık	Finlandiya	
2007	Ocak-Haziran	Almanya	İşletme ve Sanayi Politikası (29 Mart 2007) İstatistik (26 Haziran 2007) Mali Kontrol (26 Haziran 2007)
	Temmuz- Aralık	Portekiz	Trans- Avrupa Ağları (19 Aralık 2007) Tüketicinin ve Sağlığın Korunması (19 Aralık 2007)
2008	Ocak-Haziran	Slovenya	Şirketler Hukuku (17 Haziran 2008) Fikri Mülkiyet Hukuku (17 Haziran 2008)
	Temmuz- Aralık	Fransa	Sermayenin Serbest Dolaşımı (19 Aralık 2008) Dijital Dönüşüm ve Medya (19 Aralık 2008)
2009	Ocak-Haziran	Çek Cumhuriyeti	Vergilendirme (30 Haziran 2009)
	Temmuz- Aralık	İsveç	Çevre (21 Aralık 2009)
2010	Ocak-Haziran	İspanya	Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı (30 Haziran 2010)
	Temmuz- Aralık	Belçika	
2011	Ocak-Haziran	Macaristan	
	Temmuz- Aralık	Polonya	
2012	Ocak-Haziran	Danimarka	
	Temmuz- Aralık	GKRY	
2013	Ocak-Haziran	İrlanda	
	Temmuz- Aralık	Litvanya	Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu (5 Kasım 2013)
2014	Ocak-Haziran	Yunanistan	
	Temmuz- Aralık	İtalya	
2015	Ocak-Haziran	Letonya	
	Temmuz- Aralık	Lüksemburg	Ekonomik ve Parasal Politika (14 Aralık 2015)
2016	Ocak-Haziran	Hollanda	Mali ve Bütçesel Hükümler (30 Haziran 2016)
	Temmuz- Aralık	Slovakya	

MÜZAKERE FASILLARININ AÇILIŞI ÇERÇEVESİNDE DÜZENLENEN HÜKÜMETLERARASI KONFERANSLAR (HAK)

Tarih (Dönem Başkanlığı)	Açılan Fasil	Katılan Bakanlarımız
30 Haziran 2016 (Hollanda)	33. Fasil: Mali ve Bütçesel Hükümler	Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu AB Bakanı ve Başmüzakereci Ömer Çelik Maliye Bakanı Naci Ağbal
14 Aralık 2015 (Lüksemburg)	17. Fasil: Ekonomik ve Parasal Politika	Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu AB Bakanı ve Başmüzakereci Volkan Bozkır
5 Kasım 2013 (Litvanya)	22. Fasil: Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Eşgüdümü	AB Bakanı Egemen Bağış Kalkınma Bakanı Cevdet Yılmaz
30 Haziran 2010 (İspanya)	12. Fasil: Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası	Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu AB Bakanı ve Başmüzakereci Egemen Bağış Tarım Bakanı Mehdi Eker
21 Aralık 2009 (İsveç)	27. Fasil: Çevre	Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu AB Bakanı ve Başmüzakereci Egemen Bağış Çevre ve Orman Bakanı Veysel Eroğlu
30 Haziran 2009 (Çekya)	16. Fasil: Vergilendirme	AB Bakanı ve Başmüzakereci Egemen Bağış
19 Aralık 2008 (Fransa)	4. Fasil: Sermayenin Serbest Dolaşımı 10. Fasil: Bilgi Toplumu ve Medya	Dışışleri Bakanı ve Başmüzakereci Ali Babacan
17 Haziran 2008 (Slovenya)	6. Fasil: Şirketler Hukuku 7. Fasil: Fikri Mülkiyet Hukuku	Dışışleri Bakanı ve Başmüzakereci Ali Babacan
19 Aralık 2007 (Portekiz)	21. Fasil: Trans-Avrupa Ağları 28. Fasil: Tüketicinin ve Sağlığının Korunması	Dışışleri Bakanı ve Başmüzakereci Ali Babacan
26 Haziran 2007 (Almanya)	20. Fasil: İşletmeler ve Sanayi Politikası 18. Fasil: İstatistik 32. Fasil: Mali Kontrol	Devlet Bakanı ve Başmüzakereci Ali Babacan
12 Haziran 2006 (Avusturya)	25. Fasil: Bilim ve Araştırma	Dışışleri Bakanı Abdullah Gül
3 Ekim 2005 (Birleşik Krallık)	Müzakerelerin başlatılması	Dışışleri Bakanı Abdullah Gül

ÜLKEMİZİN AB'YE ÜYELİK BAŞVURUSUNUN ARDINDAN YAPILAN BAŞVURULAR

ÜLKE ADI	BAŞVURU TARİHİ	ÜYELİK TARİHİ
TÜRKİYE	14 NİSAN 1987	X
AVUSTURYA	17 TEMMUZ 1989	1 OCAK 1995
GKRY	3 TEMMUZ 1990	1 MAYIS 2004
MALTA	16 TEMMUZ 1990	1 MAYIS 2004
İSVEÇ	1 TEMMUZ 1991	1 OCAK 1995
FİNLANDİYA	18 MART 1992	1 OCAK 1995
İSVİÇRE	26 MAYIS 1992	X ¹⁹
NORVEÇ	25 KASIM 1992	X ²⁰
MACARİSTAN	31 MART 1994	1 MAYIS 2004
POLONYA	5 NİSAN 1994	1 MAYIS 2004
ROMANYA	22 HAZİRAN 1995	1 OCAK 2007
SLOVAKYA	27 HAZİRAN 1995	1 MAYIS 2004
LETONYA	13 EKİM 1995	1 MAYIS 2004
ESTONYA	24 KASIM 1995	1 MAYIS 2004
LİTVANYA	8 ARALIK 1995	1 MAYIS 2004
BULGARİSTAN	14 ARALIK 1995	1 OCAK 2007
ÇEKYA	17 OCAK 1996	1 MAYIS 2004
SLOVENYA	10 HAZİRAN 1996	1 MAYIS 2004
HIRVATİSTAN	22 ŞUBAT 2003	1 TEMMUZ 2013
KUZEY MAKEDONYA	22 MART 2004	X ²¹
KARADAĞ	15 ARALIK 2008	X ²²
ARNAVUTLUK	24 NİSAN 2009	X ²¹
İZLANDA	16 TEMMUZ 2009	X ²³
SİRBİSTAN	22 ARALIK 2009	X ²⁴
BOSNA HERSEK	15 ŞUBAT 2016	X
UKRAYNA	28 ŞUBAT 2022	X
MOLDOVA	3 MART 2022	X
GÜRCİSTAN	3 MART 2022	X
KOSOVA	15 ARALIK 2022	X

¹⁹ İsviçre’de 8 Haziran 1997 ve 4 Mart 2001 tarihlerinde gerçekleştirilen AB üyeliği referandumları olumsuz sonuçlanmıştır. İsviçre Hükümeti 16 Haziran 2016 tarihinde üyelik başvurusunu resmi olarak geri çekmiştir.

²⁰ Norveç’te 25 Eylül 1972 ve 28 Kasım 1994 tarihlerinde gerçekleştirilen AB üyeliği referandumları olumsuz sonuçlanmıştır.

²¹ Arnavutluk ve Kuzey Makedonya’nın AB katılım müzakerelerinin başlatılmasına dair Hükümetlerarası Konferanslar 19 Temmuz 2022 tarihinde gerçekleştirilmiş ve tarama süreci başlamıştır. Arnavutluk katılım müzakerelerinde halihazırda 5 faslı müzakereye açmıştır.

²² Karadağ, halihazırda katılım müzakerelerinde 33 faslı açmış, 6 faslı ise geçici olarak kapatmış durumdadır.

²³ İzlanda Hükümeti 12 Mart 2015 tarihinde AB üyelik sürecini resmi olarak sonlandırmıştır.

²⁴ Sırbistan, halihazırda katılım müzakerelerinde 22 faslı açmış, 2 faslı ise geçici olarak kapatmış durumdadır.

MÜZAKERELERDE ADAY ÜLKELERİN İLERLEME DURUMU (TEMMUZ 2025)

	Türkiye	Karadağ	Sırbistan	Arnavutluk
Ülkenin Resmi Adaylık başvurusu	Nisan 1987	Aralık 2008	Aralık 2009	Nisan 2009
Adaylık Statüsü verilmesi	Aralık 1999	Aralık 2010	Mart 2012	Haziran 2014
Müzakerelerin Başlatılması	Ekim 2005	Haziran 2012	Ocak 2014	Temmuz 2022
Müzakerelere Açılan Toplam Fasil Sayısı	16/35	33/35	22/35	24/35
Kapatılan Fasil Sayısı	1	7	2	0
Fasil Başlıkları	Türkiye	Karadağ	Sırbistan	Arnavutluk
1. Malların Serbest Dolaşımı				
2. İşçilerin Serbest Dolaşımı				
3. İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi				
4. Sermayenin Serbest Dolaşımı				
5. Kamu Alımları				
6. Şirketler Hukuku				
7. Fikri Mülkiyet Hukuku				
8. Rekabet Politikası				
9. Mali Hizmetler				
10. Dijital Dönüşüm ve Medya				
11. Tarım ve Kırsal Kalkınma				
12. Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası				
13. Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği				
14. Taşımacılık Politikası				
15. Enerji				
16. Vergilendirme				
17. Ekonomik ve Parasal Politika				
18. İstatistik				
19. Sosyal Politika ve İstihdam				
20. İşletme ve Sanayi Politikası				
21. Trans-Avrupa Ağları				
22. Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Eşgüdümü				
23. Yargı ve Temel Haklar				
24. Adalet, Özgürlük ve Güvenlik				
25. Bilim ve Araştırma				
26. Eğitim ve Kültür				
27. Çevre				
28. Tüketicinin ve Sağlığın Korunması				
29. Gümrük Birliği				
30. Dış İlişkiler				
31. Dış, Güvenlik ve Savunma Politikaları				
32. Mali Kontrol				
33. Mali ve Bütçesel Hükümler				
34. Kurumlar				
35. Diğer Konular	-	-		-

Geçici olarak kapatıldı

Tarama süreci tamamlandı

Açıldı

Siyasi Blokajlı / GKRY

Siyasi Blokajlı /Ek Protokol

	Ukrayna	Moldova	Kuzey Makedonya
Ülkenin Resmi Adaylık başvurusu	Şubat 2022	Mart 2022	Mart 2004
Adaylık Statüsü verilmesi	Haziran 2022	Haziran 2022	Aralık 2005
Müzakerelerin Başlatılması	Haziran 2024	Haziran 2024	Temmuz 2022
Müzakerelere Açılan Toplam Fasil Sayısı	0/35	0/35	0/35
Kapatılan Fasil Sayısı	0	0	0

Fasil Başlıkları			
1. Malların Serbest Dolaşımı			
2. İşçilerin Serbest Dolaşımı			
3. İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi			
4. Sermayenin Serbest Dolaşımı			
5. Kamu Alımları			
6. Şirketler Hukuku			
7. Fikri Mülkiyet Hukuku			
8. Rekabet Politikası			
9. Mali Hizmetler			
10. Dijital Dönüşüm ve Medya			
11. Tarım ve Kırsal Kalkınma			
12. Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası			
13. Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği			
14. Taşımacılık Politikası			
15. Enerji			
16. Vergilendirme			
17. Ekonomik ve Parasal Politika			
18. İstatistik			
19. Sosyal Politika ve İstihdam			
20. İşletme ve Sanayi Politikası			
21. Trans-Avrupa Ağları			
22. Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Eşgüdümü			
23. Yargı ve Temel Haklar			
24. Adalet, Özgürlük ve Güvenlik			
25. Bilim ve Araştırma			
26. Eğitim ve Kültür			
27. Çevre			
28. Tüketicinin ve Sağlığın Korunması			
29. Gümrük Birliği			
30. Dış İlişkiler			
31. Dış, Güvenlik ve Savunma Politikaları			
32. Mali Kontrol			
33. Mali ve Bütçesel Hükümler			
34. Kurumlar			
35. Diğer Konular	-	-	

Geçici olarak kapatıldı

Tarama süreci tamamlandı

Açıldı

Siyasi Blokajlı / GKRY

Siyasi Blokajlı /Ek Protokol

AVRUPA PARLAMENTOSU İLE İLİŞKİLER

Kurucu Antlaşmalarda yapılan değışikliklerle yasama yetkileri zamanla genişletilen AP, Gümrük Birliği'nin güncellenmesi, vize serbestisi ve ülkemizin AB'ye tam üyeliğinin onaylanması gibi konularda belirleyici bir role sahiptir.

AP tarafından hazırlanan yıllık ülke raporları ve bunların kabulüne ilişkin kararlar, hukuken bağlayıcı olmasalar da, diğer AB kurumları ile üye ülke hükûmetleri ve kamuoyları üzerinde, Avrupa'nın demokrasi kültürü ve geleneği çerçevesinde siyasi etkiler yaratabilen metinlerdir.

Ülkemizin AP'yle ilişkilerinin ana çerçevesini Türkiye-AB KPK oluşturmaktadır. KPK, "Ankara Anlaşması"nın 27. maddesi uyarınca, 14 Mayıs 1965 tarihli AP kararı ile 22 Haziran ve 14 Temmuz 1965 tarihli TBMM ve Cumhuriyet Senatosu kararlarıyla kurulmuştur. KPK'da, TBMM ve AP'den 25'er üye bulunmaktadır.

Ülkemiz ile AB arasındaki ilişkilerin demokratik denetim organı olarak tesis edilen KPK, katılım müzakereleri, ikili ilişkiler, Ortaklık Konseyi kararlarının takip edilmesi ile TBMM ve AP arasındaki ilişkileri güçlendirmekle görevlidir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi AB Uyum Komisyonu

TBMM AB Uyum Komisyonu, Türkiye'nin AB'ye katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmek, AB'deki gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmeler konusunda TBMM'yi bilgilendirmek ve istenildiğinde TBMM'ye sunulan kanun teklifleri ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin AB mevzuatına uygunluğunu inceleyerek ihtisas komisyonlarına görüş sunmak üzere 15 Nisan 2003 tarihli ve 4847 sayılı Kanunla kurulmuştur.

AB Uyum Komisyonu üyeleri, 12 Eylül 1963 tarihli Ankara Anlaşması'na dayanılarak oluşturulan Türkiye-AB KPK'nın da üyeleridir.

AB Uyum Komisyonu, Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve ulusal parlamentoların AB işlerinden sorumlu komisyonlarıyla toplantılar ve görüşmeler yaparak bir tür parlamenter diplomasi görevi yürütmektedir. Böylece, Türkiye'nin AB'ye katılımı yönünde parlamenter düzeyde çalışmalar yapmaktadır.

AB Uyum Komisyonu üyeleri, her yıl düzenli olarak yapılan "Avrupa Birliği Parlamentoları Avrupa İşleri Komisyonları Konferansı" (COSAC) ve "Batı Balkanlar Avrupa Birliği Bütünleşme Komisyonları Konferansı"na (COSAP) katılım sağlamaktadır.

Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonunun Toplantı Tarihleri

1. 16-17 Mayıs 1966, Brüksel
2. 6-7 Ocak 1967, Ankara
3. 23-24 Mayıs 1967, Lüksemburg
4. 12-13 Eylül 1967, İzmir
5. 1-4 Nisan 1968, Venedik
6. 21-24 Eylül 1968, İstanbul
7. 15-16 Mayıs 1969, Paris
8. 27-30 Ocak 1970, Münih
9. 20-24 Nisan 1970, Antalya
10. 28-30 Eylül 1970, Leyden
11. 15-18 Mart 1971, Bursa
12. 16-17 Eylül 1971, Brüksel
13. 4-10 Haziran 1972, Marmaris
14. 2-6 Ekim 1972, Katanya
15. 10-14 Mayıs 1973, Strazburg-Lüksemburg
16. 7-10 Eylül 1973, İstanbul
17. 24-28 Mayıs 1974, Berlin
18. 6-11 Ekim 1974, İstanbul
19. 21-25 Nisan 1975, Kopenhag
20. 15-20 Eylül 1975, Ankara
21. 25-28 Nisan 1976, Nice
22. 6-9 Kasım 1976, Ankara
23. 25-28 Ekim 1978, Londra
24. 8-9 Nisan 1979, Ankara
25. 22-24 Nisan 1980, Lüksemburg
26. 17-19 Ocak 1989, Strazburg
27. 24-26 Nisan 1989, Ankara
28. 27-29 Kasım 1989, Brüksel
29. 22-23 Mart 1990, Antalya
30. 11-13 Temmuz 1990, Strazburg
31. 7-9 Kasım 1990, İstanbul
32. 20-22 Mart 1991, Brüksel
33. 17-19 Temmuz 1991, İstanbul
34. 28-30 Haziran 1992, İstanbul
35. 25-27 Kasım 1992, Brüksel
36. 5-7 Mayıs 1993, Antalya
37. 11-13 Ekim 1993, Brüksel
38. 24-26 Haziran 1996, Ankara
39. 19-20 Kasım 1996, Brüksel
40. 15-17 Nisan 1997, Ankara
41. 9-10 Şubat 1998, Brüksel
42. 21-22 Nisan 1998, Ankara
43. 9-10 Kasım 1998, Brüksel
44. 18-19 Şubat 1999, İstanbul
45. 5-6 Haziran 2000, Brüksel
46. 21-22 Kasım 2000, Antalya
47. 26-27 Haziran 2001, Brüksel
48. 26-27 Kasım 2001, İstanbul
49. 17-18 Haziran 2002, Brüksel
50. 16-17 Haziran 2003, İstanbul
51. 2-3 Aralık 2003, Brüksel
52. 6-7 Nisan 2004, İzmir
53. 23-24 Şubat 2005, Strazburg
54. 13-14 Haziran 2005, İstanbul
55. 23-24 Kasım 2005, Brüksel
56. 3-4 Mayıs 2006, Ankara
57. 27-28 Kasım 2006, Brüksel
58. 20-21 Kasım 2007, Ankara
59. 27-28 Mayıs 2008, Brüksel
60. 27-28 Kasım 2008, Ankara
61. 31 Mart-2 Nisan 2009, Brüksel
62. 26-27 Ekim 2009, Ankara
63. 22-23 Şubat 2010, Brüksel
64. 25-26 Mayıs 2010, İstanbul
65. 26-27 Ekim 2010, Brüksel
66. 21-22 Şubat 2011, Hatay
67. 28-29 Kasım 2011, Brüksel
68. 23-24 Şubat 2012, İstanbul
69. 13-14 Haziran 2012, Strazburg
- 70²⁵. -
71. 14-15 Şubat 2013, Ankara
72. 27-28 Haziran 2013, Brüksel
73. 5-6 Aralık 2013, Ankara
74. 10 Nisan 2014, Brüksel
75. 11 Kasım 2014, Brüksel
76. 19-20 Mart 2015, Ankara
77. 26 Nisan 2018, Brüksel
78. 19-20 Aralık 2018, Ankara
79. 17 Mart 2022, Brüksel
80. 19-20 Aralık 2023, Ankara
81. 27-28 Kasım 2024, Strazburg

²⁵ GKRY'nin AB Dönem Başkanlığı sırasında yapılmamıştır.

KPK Türk Kanadı Üyeleri (2023-2028)

	Adı-Soyadı	Komisyon Görevi	Seçim Çevresi	Partisi
1.	İsmail Emrah KARAYEL	Eş Başkan	İstanbul	AK Parti
2.	Jale Nur SÜLLÜ	Eş Başkan Yardımcısı	Eskişehir	CHP
3.	Konur Alp KOÇAK	Eş Başkan Yardımcısı	Konya	MHP
4.	İshak ŞAN	Üye	Adıyaman	AK Parti
5.	Mesut BOZATLI	Üye	Gaziantep	AK Parti
6.	Oğuz ÜÇÜNCÜ	Üye	İstanbul	AK Parti
7.	Murat Cahid CINGİ	Üye	Kayseri	AK Parti
8.	Meryem GÖKA	Üye	Konya	AK Parti
9.	Selman ÖZBOYACI	Üye	Konya	AK Parti
10.	Emre ÇALIŞKAN	Üye	Nevşehir	AK Parti
11.	Abdurrahman BABACAN	Üye	Malatya	AK Parti
12.	Ahmet Mücahit ARINÇ	Üye	Manisa	AK Parti
13.	Abdulkadir Emin ÖNEN	Üye	Şanlıurfa	AK Parti
14.	Burhan KAYATÜRK	Üye	Van	AK Parti
15.	Özgür Erdem İNCESU	Üye	Ardahan	CHP
16.	Aysu BANKOĞLU	Üye	Bartın	CHP
17.	Yüksel TAŞKIN	Üye	İzmir	CHP
18.	Fahri ÖZKAN	Üye	Kırklareli	CHP
19.	Servet MULLAOĞLU	Üye	Hatay	CHP
20.	Osman Cengiz ÇANDAR	Üye	Diyarbakır	DEM Parti
21.	Ayşegül DOĞAN	Üye	Şırnak	DEM Parti
22.	Ceylan AKÇA CUPOLO	Üye	Diyarbakır	DEM Parti
23.	Zuhal KARAKOÇ DORA	Üye	Kahramanmaraş	MHP
24.	Lütfü TÜRKKAN	Üye	Kocaeli	İYİ Parti
25.	Ali Fazıl KASAP	Üye	Kütahya	Saadet Partisi

KPK AP Kanadı Üyeleri (2024-2029)**Asil Üyeler**

	Adı-Soyadı	Partisi	Ülkesi
1.	Emmanouil KEFALOGIANNIS KPK Eş-Başkanı	Avrupa Halk Partisi (EPP)	Yunanistan
2.	Melissa CAMARA KPK Eş-Başkan Yardımcısı	Yeşiller/Avrupa Serbest İttifakı (Greens/EFA)	Fransa
3.	Joanna SCHEURING-WIELGUS KPK Eş-Başkan Yardımcısı	Sosyalistler ve Demokratlar İlerici İttifakı (S&D)	Polonya
4.	Nikola BARTUSEK	Avrupa için Vatanseverler (PfE)	Çekya
5.	Christophe BAY	PfE	Fransa
6.	Daniel BUDA	EPP	Romanya
7.	Petr BYSTRON	Egemen Milletlerin Avrupası (ESN)	Almanya
8.	Vivien COSTANZO	S&D	Almanya
9.	Özlem DEMİREL	Avrupa Birleşik Solu / Kuzey Yeşilleri Solu (GUE/NGL)	Almanya
10.	Gabriela FIREA	S&D	Romanya
11.	Loucas FOURLAS	EPP	GKRY
12.	Geadis GEADI	Avrupa Muhafazakârları ve Reformistleri (ECR)	GKRY
13.	Giorgos GEORGIOU	GUE/NGL	GKRY
14.	Andrey KOVATCHEV	EPP	Bulgaristan
15.	İlhan KÜÇÜK	Renew Europe	Bulgaristan
16.	Marlena MALAG	ECR	Polonya
17.	Erik MARQUARDT	Greens/EFA	Almanya
18.	Kostas PAPADAKIS	Bağımsız	Yunanistan
19.	Pierre PIMPIE	PfE	Fransa
20.	Nacho SÁNCHEZ AMOR	S&D	İspanya
21.	Tomislav SOKOL	EPP	Hırvatistan
22.	Claudiu-Richard TARZIU	ECR	Romanya
23.	Matej TONIN	EPP	Slovenya
24.	Lucia YAR	Renew Europe	Slovakya
25.	Nicola ZINGARETTI	S&D	İtalya

Yedek Üyeler

	Adı-Soyadı	Partisi	Ülkesi
1.	Joachim Stanislaw BRUDZINSKI	ECR	Polonya
2.	Per CLAUSEN	GUE/NGL	Danimarka
3.	Adnan DIBRANI	S&D	İsveç
4.	Siegbert Frank DROESE	ESN	Almanya
5.	Engin EROĞLU	Renew Europe	Almanya
6.	Eero HEINALUOMA	S&D	Finlandiya
7.	François KALFON	S&D	Fransa
8.	Sebastian KRUIS	PfE	Hollanda
9.	Sergey LAGODINSKY	Greens/EFA	Almanya
10.	Peter MAGYAR	EPP	Macaristan
11.	Ştefan MUŞOIU	S&D	Romanya
12.	Fernando NAVARETTE ROJAS	EPP	İspanya
13.	Leoluca ORLANDO	Greens/EFA	İtalya
14.	Nikos PAPPAS	GUE/NGL	Yunanistan
15.	Ruggero RAZZA	ECR	İtalya
16.	Thijs REUTEN	S&D	Hollanda
17.	Petra STEGER	PfE	Avusturya
18.	Vlad VASILE-VOICULESCU	Renew Europe	Romanya
19.	Lorant VINCZE	EPP	Romanya
20.	Elissavet VOZEMBERG-VRIONIDI	EPP	Yunanistan
21.	Maciej WASIK	ECR	Polonya
22.	Maria ZACHARIA	Bağımsız	Yunanistan

AP’de “Türkiye Forumu Grubu”

AP’nin, Türkiye’ye müzahir veya nispeten müzahir olarak nitelenebilecek üyeleri 2010 yılında “Türkiye’nin Dostları Grubu”nu kurmuşlardır.

Grup, 2017 Mayıs ayında açıkladığı bir kararla adını “AP Türkiye Forumu” olarak değiştirmiştir.

Hâlihazırda AP 9. Yasama Dönemi Türkiye Forumu Başkanı Željana Zovko'dur (Hırvatistan, Hristiyan Demokrat-EPP). Forumun eski Başkanı Kris Peeters'in (Belçika, Hristiyan Demokrat-EPP) Avrupa Yatırım Bankası Başkan Yardımcısı olarak atanması sebebiyle AP üyeliğinden ayrılmasını müteakiben, Željana Zovko 2 Şubat 2021 tarihi itibarıyla AB-Türkiye Forumu Başkanı olarak görevlendirilmiştir. Başkan Yardımcılığı görevini ise Nacho Sanchez Amor (İspanya, Sosyal Demokrat-S&D), Urmas Paet (Estonya, Liberal-Renew Europe) ve Tineke Strik (Hollanda, Yeşiller-Greens/EFA) yürütmektedir.

Türkiye Forumu tarafından yapılan açıklamada, forumun amacının, Avrupalı ve Türk makamları, karar vericileri, uzmanları, sivil toplum örgütleri ve iş çevreleri arasında üst düzey diyalog sağlamanın yanı sıra AB-Türkiye ilişkileri hususunda eleştirel, ama yapıcı bakış açısıyla tartışmalar düzenlemek olduğu kaydedilmiştir.

AP’de “AB-Türkiye Dostluk Grubu”

AP üyesi Ryszard Czarnecki (Polonya, Muhafazakâr-ECR) öncülüğünde AP üyeleri, KPK TBMM Kanadı Eş-Başkanı İsmail Emrah Karayel başkanlığında TBMM heyeti, dönemin Dışişleri Bakan Yardımcısı ve AB Başkanı Faruk Kaymakcı ve AP siyasi danışmanlarının katıldığı video konferans toplantısıyla 10 Haziran 2020 tarihinde AB-Türkiye Dostluk Grubu kurulmuştur.

Dostluk Grubu, esas itibarıyla Türkiye ve AB karar vericileri, iş çevreleri ve sivil toplumu arasında üst düzey diyalogu geliştirmek ve ortak değerlerimize katkıda bulunarak Türk ve AB kamuoylarını yakınlaştırmak amacıyla sosyal ve kültürel faaliyetler düzenlemeyi amaçlamaktadır.

AP'NİN TÜRKİYE HAKKINDA ALDIĞI KARARLAR

AP, son yıllarda içerdiği olumsuz unsurlarla öne çıkan ve tarafımızca kabul edilemez bulunarak “yok hükmünde” sayılan bazı Tavsiye Kararları kabul etmiştir. Bu raporlar arasında, AP'nin AB Komisyonunun bir önceki yıla ait Türkiye Raporu'nu temel alarak hazırladığı Tavsiye Kararları da yer almaktadır.

24 Kasım 2016 tarihli “EU-Turkey relations” başlıklı Tavsiye Kararı: 15 Temmuz hain darbe girişiminin ardından ülkemizde alınan önlemlerin “orantısız ve baskıcı” olduğu iddia edilmiş ve kınanmış, ülkemizi AB'ye bağlı (*anchored*) tutmaya olan taahhüdün korunduğu belirtilmiş, öte yandan, Komisyona ve üye ülkelere ülkemiz ile katılım müzakerelerinin geçici olarak dondurulması çağrısında bulunulmuştur. Ayrıca, idam cezasının kabulünün katılım sürecinin resmen askıya alınmasına yol açacağı belirtilmiştir.

6 Temmuz 2017 tarihli AP Türkiye Raporu²⁶: Ülkemiz hakkında, haksız ve ağır eleştirilere yer verilen Rapor'da, AP'nin daha önce 24 Kasım 2016 tarihli Karar'ı ile benimsediği “ülkemizle katılım müzakerelerinin dondurulması” tutumuna atıfla, “ülkemizin (16 Nisan 2017 tarihinde kabul edilen) Anayasa reform paketini²⁷ değiştirmeden uygulaması halinde”, Komisyon ve üye ülkelere, ülkemizin katılım müzakerelerinin askıya alınması çağrısında bulunulmuştur.

8 Şubat 2018 tarihli “Current human rights situation in Turkey” başlıklı Acil Karar: 5-8 Şubat 2018 tarihlerinde Strazburg'da yapılan AP Genel Kurulunda, ülkemize yönelik eleştirilere yer verilen bir Acil Karar kabul edilmiştir. Karar'da, ülkemizdeki insan haklarının durumunun yanısıra ülkemizin Suriye'de yürüttüğü Zeytin Dalı Harekâtı'na yönelik eleştirilere yer verilmiştir.

15 Mart 2018 tarihli “Situation in Syria” başlıklı Karar: 12-15 Mart 2018 tarihlerinde Strazburg'da gerçekleştirilen AP Genel Kurulunda kabul edilen “Situation in Syria” başlıklı Karar'da ülkemize de atıf yapılmıştır. Bu çerçevede, ülkemizin “Kürt kuvvetleri” tarafından kontrol edilen Afrin'de gerçekleştirdiği Zeytin Dalı Harekâtı'nın Suriye'deki çatışmalara yeni bir boyut kattığı, bunun hem Suriye'deki dengelere olumsuz etkisi olacağı hem de insani boyutta yeni endişeleri de beraberinde getireceği iddia edilmiştir. Metinde ayrıca, harekâtın sivil ölümlere neden olduğu ve daha fazla sivilin ölümüne yol açma riski taşıdığı ileri sürülerek, ülkemiz, mevcut harekâtı durdurmaya ve BM terörist örgütler listesinde olan terörist gruplarla mücadeleye odaklanmaya davet edilmiştir. Karar'da devamla, ülkemizin bölgede, Rusya, İran veya ABD güçleriyle karşı karşıya gelme riskinin de bulunduğu ve bunun endişe verici olduğu ifade edilmiştir. Ülkemizin, Suriye'de yeni bir cephe açarak mevcut insani krizi derinleştirmesinin kendi çıkarına olmadığı, bu çerçevede, ülkemizin askerini çekerek hem Suriye sorununa daha yapıcı katkılar vermesi hem de insancıl hukuka saygı dâhilinde hareket etmesi

²⁶ AP tarafından 6 Temmuz 2017 tarihinde kabul edilen “2016 Türkiye Raporu”, daha önce iade ettiğimiz raporlar da dikkate alınarak Daimi Temsilciliğimize gönderilmemiştir.

²⁷ 16 Nisan 2017 tarihinde gerçekleştirilen referandum sonucunda kabul edilen Anayasa Reform Paketi.

gerektiği şeklindeki görüşlere yer verilmiştir. Bununla birlikte, Karar’da, ülkemizin Suriyelilere geçici koruma sağlama hususundaki katkılarının takdirle karşılandığı kaydedilmiştir.

16 Nisan 2018 tarihli “Violation of human rights and the rule of law in the case of two Greek soldiers arrested and detained in Turkey” başlıklı Acil Karar: Sözkonusu Karar’da, özetle Yunanistan ile Türkiye arasındaki kara sınırında devriye gezerken kötü hava koşulları nedeniyle yönünü kaybettiği öne sürülen iki Yunan askerinin 1 Mart 2018 tarihinde Türk yetkililer tarafından gözaltına alındıkları, esasen bunun gibi sınır ihlallerinin daha önce yaşandığı ve siyasi girişimlerle çözümlendiğinden hareketle, iki Yunan askerinin serbest bırakılmaları çağrısında bulunulmuştur.

13 Mart 2019 tarihli AP Türkiye Raporu: Ülkemiz hakkında önyargılı ve haksız değerlendirmeler barındıran raporda, Türkiye ile katılım müzakerelerinin resmi olarak askıya alınması için Komisyon ve üye ülkelere çağrıda bulunulmuştur.

19 Eylül 2019 tarihli “Situation in Turkey, notably the removal of elected mayors” başlıklı Karar: 19 Eylül 2019 tarihlerinde Strazburg’da yapılan AP Genel Kurulu’nda, terör örgütlerine destek verdiklerine yönelik haklarında tespit ve deliller bulunan belediye başkanlarının Anayasanın 127. maddesi ve 5393 sayılı Belediyeler Kanunu’nun 47. maddesi gereğince görevlerinden uzaklaştırılmasına ilişkin ülkemize yönelik eleştirilerin yer aldığı bir Karar kabul edilmiştir.

24 Ekim 2019 tarihli “Turkish military operation in northeast Syria” başlıklı Karar: 23-24 Ekim 2019 tarihlerinde Strazburg’da yapılan AP Genel Kurulu’nda ülkemizin yürüttüğü Barış Pınarı Harekâtı’nı tek taraflı askeri müdahale olarak niteleyen bir karar alınmıştır.

17 Eylül 2020 tarihli “Doğu Akdeniz’de tehlikeli tırmanış ve Türkiye’nin rolü” başlıklı Karar: 14-17 Eylül 2020 tarihlerinde Brüksel’de gerçekleştirilen AP Genel Kurulu’nda alınan Karar’la ülkemizin Yunanistan ve GKRY’nin Doğu Akdeniz’deki deniz yetki alanlarını ihlal ettiği iddia edilerek AB’nin sözkonusu iki AB üyesiyle tam dayanışma içinde olduğu kaydedilmiştir. Karar’da, konuya müzakereler ve uluslararası mahkemeler yoluyla çözüm aranması telkin edilmekle birlikte, AB üyeleri ve AB Komisyonuna çağrıda bulunularak, ülkemizle geniş ve kapsayıcı bir diyaloga yeniden başlanmasının gerekliliği ve ülkemizin AB’nin savunma mimarisinden ve enerji denkleminde dışlanamayacağı belirtilmiştir.

26 Kasım 2020 tarihli “Türkiye’nin yasadışı eylemleri neticesinde Kapalı Maraş’ta tırmanan gerilim ve görüşmelerin ivedilikle yeniden başlaması” başlıklı Karar: 23-26 Kasım 2020 tarihlerinde Brüksel’de gerçekleştirilen AP Genel Kurulunda alınan Karar’la, ülkemizin Kapalı Maraş’taki “yasa dışı” eylemlerinin kınandığı, Kapalı Maraş’ın açılmasının Kıbrıs sorununun kalıcı çözümüne ilişkin umutları güçsüzleştirdiğinin belirtildiği, Kapalı Maraş’ın, 550 (1984) sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) Kararı uyarınca, BM geçici yönetimi altındaki bölge halkına verilmesi ve Ada’nın demografik dengesini bozacak eylemlerden kaçınılması yönünde

ölkemize çağrıda bulunmaktadır. Karar’da ayrıca, AB Liderlerine ölkemizin yasa dışı eylemlerine karşı ortak bir tutum sergilenmesi ve sert yaptırımlar uygulanması için çağrıda bulunulduğu da belirtilmektedir.

21 Ocak 2021 tarihli “Özellikle Selahattin Demirtaş davası ve diğer siyasi suçlular olmak üzere Türkiye’de İnsan Hakları Durumu” üzerine Karar: 18-21 Ocak 2021 tarihlerinde Brüksel’de gerçekleştirilen AP Genel Kurulunda alınan Karar’da, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararına (AİHM) atıfla ölkemizdeki insan haklarının durumuna ilişkin haksız iddialarda bulunulmuş; ölkemizin AB’yle ilişkilerde yeni bir sayfa açılması, ölkemizin katılım müzakerelerine bağlılığı ve reform niyetine dair beyanının not edildiği, AB’nin yeni bir başlangıç yapılmasına açık olduğu, daha iyi ve derin ilişkilerin, atılacak somut adımlara bağlı olduğu ifadelerine yer verilmiştir.

19 Mayıs 2021 tarihli AP Türkiye Raporu: Rapor’da, aday ölkemiz olduğumuz vurgulanmakla beraber, mevcut gidişatın ivedilikle ve tutarlı olarak düzelmemesi halinde Komisyonun müzakereleri resmi olarak askıya almayı önermesi gerektiği ifadesi yer almaktadır. AB’nin Türkiye ile ilişkilerini gözden geçirmesi ve orta-uzun vadeye uzanan kapsamlı, yeknesak ve tutarlı bir strateji tanımlaması tavsiyesinde bulunularak, Türkiye ve AB liderler toplantısı gerçekleştirilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

8 Temmuz 2021 tarihli “Başta HDP Olmak Üzere Türkiye’de Muhalefete Yönelik Baskı” başlıklı Karar: 5-8 Temmuz 2021 tarihlerinde Strazburg’da gerçekleştirilen AP Genel Kurulunda alınan Karar’da, Türkiye’de muhalefet partilerinin faaliyet özgürlükleri bağlamında çeşitli eleştirilere yer verilmiştir.

5 Mayıs 2022 tarihli Osman Kavala Davasına İlişkin Karar: 2-5 Mayıs 2022 tarihlerinde Strazburg’da düzenlenen AP Genel Kurulunda alınan Karar’da, adigeçene yönelik verilen ceza kınanmakta ve yargı sürecine ilişkin asılsız iddia ve eleştirilere yer verilmektedir.

7 Haziran 2022 tarihli AP Türkiye Raporu: Rapor’da, ölkemizin aday ölkemiz statüsüne atıf yapılmakla birlikte, değerler ve standartlar açısından Türkiye ve AB arasındaki mesafe giderilmediği sürece, AP’nin Türkiye ile müzakere sürecinin yeniden başlatılmasını öngörmediği belirtilmektedir.

Ayrıca, AB kurumlarının farklı önceliklere sahip olmasının, Türkiye-AB ilişkilerini ileri götürmeyi zorlaştırdığının, diğer yandan Türkiye’ye yönelik uzun vadeli strateji, uyumlu politika ve istikrarlı liderlik eksikliğinin bütün AB kurumlarında görüldüğu ve Türkiye’nin yeşil ve dijital dönüşüm ile sağlık alanındaki ileriye dönük uzun vadeli politika gündemlerine daha fazla entegre edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

13 Eylül 2023 tarihli AP Türkiye Raporu: Raporda, Türkiye-AB ilişkilerine ve ölkemizin AB’ye katılım sürecindeki durumuna dair geçen yıla göre daha olumsuz ifadeler yer almaktadır. Bir yandan Türkiye’nin AB üyelik sürecinin mevcut şartlar altında devam edemeyeceği, işbirliği için

yeni yolların aranması gerektiği, Türkiye-AB ilişkileri için katılım sürecine paralel ve gerçekçi bir çerçeve bulunması tavsiye edilmekte; diğer yandan bir NATO müttefiki ve güvenlik, ticaret, ekonomi ve göç alanlarında kilit ortak olan Türkiye'nin AB aday ülkesi olmaya devam ettiği teyit edilmektedir.

Ülkemizin demokratik değerler, hukukun üstünlüğü, insan hakları ile AB hukuku, ilkeleri ve yükümlölüklerine riayet etmesinin beklendiği ve İsveç'in NATO'ya katılımıyla ülkemizin AB'ye üyeliğinin ilişkilendirilemeyeceği ifade edilmektedir. Ayrıca AB'nin ülkemizdeki sığınmacıları ve deprem sonrası yeniden inşa çabalarını desteklemeyi taahhüt ettiği belirtilmektedir.

13 Şubat 2025 tarihli Türkiye'de görevden alınan ve tutuklanan belediye başkanları hakkında İlke Kararı: Kabul edilen İlke Kararı'nda; terörle mücadele yasalarının seçilmiş yetkililer, muhalefet politikacıları ve insan hakları savunucularını hedef almak için kötüye kullanıldığı; Belediye Başkanlarının görevden alınmasının ardından Belediye Meclis Üyelerinden biri yerine kayyum atanmasının yerel demokrasiye yönelik açık bir saldırı olduğu iddia edilmiştir.

7 Mayıs 2025 tarihli AP Türkiye Raporu: Raporda, ülkemizin AB katılım sürecinde aday ülke olmaya devam etmesi ve AB üyeliğinin Türk Hükûmetinin siyasi hedefi olarak defalarca vurgulanmasına rağmen, AB ile değer ve çıkarlar konusundaki uzaklığın arttığı, katılım sürecindeki tüm ülkeler gibi Türkiye'nin de AB'ye girişinin demokratik değerlere, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı ile AB mevzuatına uyumun sağlanması ve tüm AB üyesi ülkelerle ilişkilerin normalleşmesine bağlı olduğuna dair ifadeler yer almaktadır. Temel demokratik eksiklikleri gidermek için gerekli adımların atılmadığının vurgulandığı raporda son dönemde ticaret ve ekonomi alanlarında gerçekleştirilen YDD toplantılarının memnuniyetle karşılandığı, ilgili tüm YDD'lerin tekrar başlatılmasının yanısıra sektörel işbirliğine yönelik yapılandırılmış üst düzey diyaloğun tesis edilmesi gerektiği ile Gümrük Birliğinin güncellenmesi ile buna eşlik edecek etkili ve verimli bir uyuşmazlık çözüm mekanizmasının oluşturulmasının desteklendiği de belirtilmektedir.

AB İLE YÜRÜTÜLMEKTE OLAN DİYALOG SÜREÇLERİ

Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Siyasi Diyalogu:

AB'yle ikili ilişkiler ve dış politika alanındaki işbirliğimiz çerçevesinde Bakanlar, Bakan Yardımcıları, Genel Müdürler ve Uzmanlar seviyesinde düzenli olarak istişareler gerçekleştirilmektedir. Ülkemizin AB'ye adaylık statüsünün tescil edildiği 1999 yılından Lizbon Antlaşması'nın yürürlüğe girdiği Aralık 2009'a kadar her AB Dönem Başkanlığı sırasında bir kez düzenlenen Türkiye-AB Troykası Bakanlar Toplantısı'nın yerine, anılan tarihten bu yana, Siyasi Diyalog Toplantıları düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede, Dışışleri Bakanı ve Başmüzakerecimiz, AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi ile Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakerelerinden sorumlu AB Komiserinin katılımıyla ortalama altı aylık aralıklarla Siyasi Diyalog Toplantıları düzenlenmesi öngörülmektedir.

Benzer bir süreç, Siyasi Direktörler seviyesinde²⁸ gerçekleştirilen toplantılarla yürütölmektedir. Sözkonusu toplantılarda, başta ikili ilişkilerin seyri ile dış politika alanında sergilenen işbirliği olmak üzere, geniş bir yelpazede siyasi ilişkilerimiz ele alınmaktadır.

Bakanlar/Komiserler seviyesinde gerçekleştirilen son Yüksek Düzeyli Siyasi Diyalog Toplantısı, 22 Kasım 2018 tarihinde Ankara'da düzenlenmiştir. 15 Temmuz 2019 tarihli AB DİK kararıyla AB, siyasi diyalog da dâhil olmak üzere, Türkiye-AB YDD toplantılarının askıya alınmasını kararlaştırmıştır. Bu nedenle, bu tarihten sonra Yüksek Düzeyli Siyasi Diyalog toplantısı düzenlenmemiştir. Siyasi Direktörler seviyesinde son istişare ise 21 Mart 2025 tarihinde Dışışleri Bakan Yardımcısı ve AB Başkanı Büyükelçi Mehmet Kemal Bozay ve AB Dış İlişkiler Servisi Siyasi İşler Genel Sekreter Yardımcısı Büyükelçi Olof Skoog eş başkanlığında Brüksel'de düzenlenmiştir.

Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Enerji Diyalogu:

Özellikle arz güvenliği boyutuyla önemi giderek artan bir dış politika konusuna dönüşen enerji, Türkiye ile AB arasında derinleşen işbirliğinin bir diğeri ayağını oluşturmaktadır. Bu çerçevede, 16 Mart 2015 tarihinde dönemin Avrupa Komisyonu Enerji Birliği'nden Sorumlu Başkan Yardımcısı Maros Sefcovic ile dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız'ın başkanlığında Ankara'da yapılan toplantıda "Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Enerji Diyalogu" adı altında yeni bir mekanizma oluşturulmuş ve toplantıların yılda en az bir kez olmak üzere, düzenli aralıklarla ve Bakan seviyesinde gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır.

İkinci Yüksek Düzeyli Enerji Diyalogu Toplantısı 28 Ocak 2016 tarihinde İstanbul'da yapılmıştır. Toplantıda doğal gaz, elektrik, nükleer enerji, yenilenebilir enerji, enerji verimliliği gibi bütün

²⁸ Ülkemizden Dışışleri Bakan Yardımcısı ve Avrupa Birliği Başkanı; AB'den ise DİS Genel Sekreter Yardımcısı ile Avrupa Komisyonu Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakereleri Genel Müdürü'nün katılımıyla.

ilgili enerji alt sektörleri, ayrıca Aralık 2015'te düzenlenen BM İklim Değişikliği Sözleşmesi Taraflar Konferansı Paris Toplantısı'nın (COP21) sonuçları ve bundan sonra iklim değişikliği konusunda atılacak adımlar ele alınmıştır.

Diyaloğun Brüksel'de gerçekleşmesi planlanan Bakan Düzeyindeki üçüncü toplantısı için tarih önerisinin tarafımızdan gelmesi beklenmiş; ne var ki, 15 Temmuz 2019 tarihli AB DİK toplantısında AB, enerji diyalogu dâhil olmak üzere, Türkiye-AB YDD Toplantılarının askıya alınmasını kararlaştırmıştır.

2022 yılında Avrupa Komisyonu Enerji Genel Müdürü Juul-Jorgensen enerji konularının teknik düzeyde ele alınmaya başlanmasının önem taşıdığını belirtmiş, Türkiye -AB Yüksek Düzeyli Enerji Diyalog mekanizmasının içerisinde olmasa dahi teknik düzeyde somut olarak belirlenecek konularda görüşmelerin başlatılabileceğini kaydetmiştir. Bu kapsamda, Aralık 2023'te, hidrojen ve doğal gaz konularında, 7 Şubat 2024 tarihinde elektrik sektörüne yönelik çevrim içi teknik toplantılar düzenlenmiştir.

Ekonomik Diyalog Mekanizmaları

Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ekonomik Diyalog:

29 Kasım 2015 tarihli Türkiye-AB Konseyi sonuçları bağlamında, ikili ilişkilerimizin ekonomik alanda daha fazla geliştirilmesi ve canlandırılması hedefi doğrultusunda, Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ekonomik Diyalog Mekanizması kurulması kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede, Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ekonomik Diyalog Toplantısı'nın²⁹ birincisi 24-26 Nisan 2016 tarihlerinde İstanbul ve Ankara'da düzenlenmiştir. Anılan toplantı, Türkiye-AB ilişkilerinin ekonomik boyutuna ilişkin kapsamlı görüş alışverişine imkân sağlayan üst düzey bir platform oluşturmuştur. Buna ilaveten, ülkemizin AB katılım süreciyle ilgili kararlılığının vurgulanması, Gümrük Birliği'nin güncellenmesi süreci ve ekonomik gidişatımız hakkında kapsamlı bilgi sunulması gibi açılardan önemli bir fırsat sunmuştur.

Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ekonomik Diyalog ikinci toplantısı³⁰, 7-8 Aralık 2017 tarihlerinde Brüksel'de düzenlenmiştir. Ülkemizin yapısal reformlar alanında attığı adımların aktarılması ve Türkiye'nin stratejik önemi ile yabancı yatırım açısından sunduğu imkânların güncel ekonomik

²⁹ Toplantılara Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek'in yanı sıra dönemin AB Bakanı Volkan Bozkır, Kalkınma Bakanı Cevdet Yılmaz, Gümrük ve Ticaret Bakanı Bülent Tüfenkci ile Ekonomi Bakanı Mustafa Elitaş iştirak etmiştir. AB'yi temsilen ise İstihdam, Büyüme, Yatırımlar ve Rekabetten Sorumlu Komisyon Başkan Yardımcısı Jyrki Katainen, Ekonomik ve Mali İşler, Vergilendirme ve Gümrüklerden Sorumlu AB Komiseri Pierre Moscovici, Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakerelerinden Sorumlu AB Komiseri Johannes Hahn ile Çevre, Denizcilik ve Balıkçılıktan Sorumlu AB Komiseri Karmenu Vella'dan oluşan bir heyet katılmıştır.

³⁰ Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek ile İstihdam, Büyüme, Yatırımlar ve Rekabetten Sorumlu Komisyon Başkan Yardımcısı Jyrki Katainen eş-başkanlığında gerçekleştirilen toplantıya, ülkemizden Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci ile Gümrük ve Ticaret Bakanı Bülent Tüfenkci'nin de yer aldığı bir heyetle iştirak edilmiştir. AB tarafında ise, Komisyon Başkan Yardımcısı Katainen'in yanı sıra, Ekonomik ve Mali İşler, Vergilendirme ve Gümrüklerden Sorumlu AB Komiseri Pierre Moscovici, Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakerelerinden Sorumlu Komiser Johannes Hahn ile Ticaretten sorumlu Komiser Cecilia Malmström hazır bulunmuştur.

veriler ışığında ortaya konulması için fırsat sunan toplantıda, temel hedefimizin AB üyeliği olduğu ve bu tür üst düzey diyalog mekanizmalarının katılım sürecine alternatif teşkil etmediği vurgulanmış; Gümrük Birliği'nin güncellenmesi ve vatandaşlarımıza Schengen Bölgesinde vize serbestisi sağlanması ihtiyacı kuvvetli biçimde dile getirilmiştir. Ekonomik veriler olumlu seyir izlerken yapısal reformların sürdürülmesinin, iletişim kanallarının açık tutulmasının ve yapıcı görüş alışverişinin öneminin altı bir kez daha çizilmiştir.

Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ekonomik Diyalog üçüncü toplantısı³¹, 28 Şubat 2019 tarihinde İstanbul'da düzenlenmiştir. Toplantının iş dünyası diyalogu bölümünde, iki taraf arasında ekonomik etkileşim ve işbirliğinin artırılması ve iş ortamı ile ilgili konularda görüş alışverişinde bulunulurken, Bakanlar arası resmi ekonomik diyalog bölümünde ise, AB ve Türkiye ekonomilerine ilişkin makroekonomik görünüm ve yapısal reformlar ele alınmıştır.

Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ekonomik Diyalog dördüncü toplantısı³², 3 Nisan 2025 tarihinde Brüksel'de düzenlenmiştir. Toplantının bakanlar arası resmi diyalog bölümünde, Türkiye ve AB'deki makroekonomik görünüm ve politikalar, AB'nin rekabetçiliği güçlendirmeye yönelik son girişimleri ve ülkemizin 2025-2027 Ekonomik Reform Programı kapsamında üretkenliği artırmak ve uzun vadeli ekonomik büyümeyi desteklemek amacıyla yürüttüğu yapısal reformlar ele alınmıştır. Toplantının iş dünyası diyalogu bölümünde ise, "rekabetçilik ve yeşil dönüşüm" ile "KOBİ'lerin uzun dönemli finansmanı" başlıklarında işbirliğinin artırılması ile ilgili görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Türkiye-AB arasında gerçekleştirilen ve hem kamu hem özel sektör temsilcilerinin katıldığı tek ortak platform olan Yüksek Düzeyli Ekonomik Diyalog, muhataplarımızın ülkemiz ile ilgili doğru resme bakmasını sağlamak, katılım sürecimizi desteklemek ve ortak işbirliği imkânlarını çeşitlendirmek açısından bugüne kadar oluşturulmuş en kapsamlı ve potansiyel olarak en etkili platformlardan biridir.

AB ile Aday Ülkeler Arasında Ekonomik ve Mali Diyalog:

Ekonomik alanda AB ile yürürlükte olan bir diğ er diyalog kanalını ise ülkemizin 2012 yılından bu yana düzenli olarak katıldığı, AB ile aday ülkeler arasında Ekonomik ve Mali Diyalog oluşturmaktadır.

Her yıl düzenli olarak gerçekleştirilen bu toplantılarda, aday ve potansiyel aday ülkeler tarafından hazırlanan Ekonomik Reform değerlendirmeleri ışığında ülkeye özgü tavsiyeleri içeren Ortak Sonuç Bildirgesi (Joint Conclusions) kabul edilmektedir. Ortak Sonuç Bildirgesi'nin

³¹ Hazine ve Maliye Bakanı Dr. Berat Albayrak ile Avrupa Komisyonu İş, Büyüme, Yatırım ve Rekabetten sorumlu Başkan Yardımcısı Jyrki Katainen'in eş-başkanlıklarında düzenlenen toplantıya Ticaret Bakanı Ruhsar Pekcan, Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Mehmet Cahit Turhan, Ulaştırmadan sorumlu Komiser Violeta Bulc katılmışlardır.

³² Toplantı, ülkemiz adına Hazine ve Maliye Bakanı Sayın Mehmet Şimşek, Avrupa Komisyonu adına ise Ekonomiden sorumlu AB Komiseri Valdis Dombrovskis ile Genişlemeden sorumlu AB Komiseri Marta Kos'un eş başkanlıklarında gerçekleşmiştir.

nihai hale getirilmesi amacıyla toplantı öncesinde ilgili kurumlarımızın katılımıyla bir dizi teknik düzeyli hazırlık toplantısı yapılmaktadır. Diyalog toplantısının amacı, aday ülkeleri, AB’de ekonomik ve mali koordinasyonun çerçevesini oluşturan Avrupa Sömestri mekanizmasına hazırlamak ve potansiyel aday ülkelerin ekonomi politikalarının AB kriterleriyle uyumlaştırılmasını sağlamaktır.

En son 13 Mayıs 2025 tarihinde Brüksel’de gerçekleştirilen toplantıda³³ kabul edilen Ortak Sonuç Bildirgesi’nde, dezenflasyon sürecinin desteklenmesi ve enflasyonla mücadele, kamu alımları mevzuatının gözden geçirilmesi, makro-ihtiyati önlemlerin ve düzenleyici çerçevenin sadeleştirilmesi, kayıt dışı ekonomi ile mücadele, iklim mevzuatı ve AB Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) ile uyumlu bir sistemin kurulması, gençlerin ve kayıt dışı çalışanların kayıtlı istihdama geçişinin kolaylaştırılması hususlarında tavsiyelere yer verilmiştir.

Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ulaştırma Diyalogu:

Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ulaştırma Diyalogu, Mayıs 2012’de varılan mutabakat üzerine Trans-Avrupa Ulaştırma Ağı (TEN-T) politikası ve finansmanı başta olmak üzere, ulaştırma politikaları ve stratejileri konularında görüş alışverişinde bulunmak ve ulaştırma sektöründe ülkemiz ile AB arasında işbirliği yapılabilecek alanları ve olumlu gündem unsurlarını belirlemek amacıyla yüksek teknik düzeyde başlatılarak 2013 ve 2014 yıllarında iki kez düzenlenmiş; bu tarihten sonra tekrarlanmamıştır.

Komisyonun o dönemdeki Ulaştırmadan Sorumlu AB Komiseri Violeta Bulc’un 6-7 Temmuz 2017 tarihlerinde ülkemize gerçekleştirdiğı resmi ziyaret sırasında Yüksek Düzeyli Ulaştırma Diyalogunun yeniden canlandırılmasına karar verilmiştir. Bakanlar düzeyindeki diyalog toplantısı 27 Kasım 2017 tarihinde Brüksel’de gerçekleştirilmiştir. Her iki taraf açısından görüşmeler olumlu geçmiş, taraflarca önümüzdeki döneme ilişkin toplantı ve çalışmalar için bir yol haritası belirlenmiştir.

20 Nisan 2018 tarihinde Violeta Bulc ülkemizi ziyaret etmiş, ziyarette Bakanlar düzeyinde görüşme ve AB fonları katkısıyla inşa edilecek olan Halkalı-Kapıkule Demiryolu Hattı’na bir saha ziyareti gerçekleştirilmiştir. Halkalı-Kapıkule Demiryolu Hattı temel atma töreni dönemin Ulaştırma ve Altyapı Bakanı ve Bulgaristan Ulaştırma, Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Bakan Yardımcısının katılımıyla Edirne’de 25 Eylül 2019 tarihinde düzenlenmiştir.

Öte yandan, 15 Temmuz 2019 tarihli AB DİK toplantısında AB, ulaştırma diyalogu dâhil olmak üzere, Türkiye-AB YDD toplantılarının askıya alınmasını kararlaştırmıştır.

³³ Daha önce AB ile “Batı Balkan” Ortakları, Türkiye, Gürcistan, Moldova ve Ukrayna Arasında Ekonomik ve Mali Diyalog toplantısı olarak anılan toplantının ismi 2025 yılında Bölgesel Ortaklar Arasında Üst Düzey Ekonomik ve Mali Diyalog olarak değiştirilmiştir.

Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Tarım Diyalogu:

Daha önce 2019 yılında gerçekleştirilmesi planlanan ancak, 15 Temmuz 2019 tarihli AB DİK toplantısında ülkemizle AB arasında gerçekleştirilen YDD'lerin askıya alınması kararı neticesinde yapılamayan Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Tarım Diyalogu toplantısı, tarafların mutabık kalması üzerine, dönemin Tarım ve Orman Bakanı Vahit Kirişçi ve AB Tarım Komiseri Janusz Wojciechowski eş başkanlığında 11 Mayıs 2022 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

Sözkonusu toplantıda, Türkiye ve AB'de tarımsal reformlar ve kırsal kalkınma stratejileri, gıda arz güvenliği, üretkenlik, yenilikçilik ve ekonomik sürdürülebilirlik konuları ele alınmıştır. Ayrıca, Rusya-Ukrayna savaşının bölgesel ve küresel gıda arz güvenliği üzerindeki etkileri, bu kapsamda alınacak tedbirler, çiftçiler için ekonomik fırsatlar, sürdürülebilir tarım için bilgi ve yenilikçi çözümler ile yeşil ekonomiye geçiş hususları görüşülmüştür. Ayrıca, Türkiye ve AB arasındaki tarım ve gıda ürünleri ticaretine ilişkin güncel durum ele alınmıştır.

Yüksek Düzeyli Tarım Diyalogunun ikinci toplantısı, 30 Kasım 2023 tarihinde Avrupa Komisyonu ev sahipliğinde Brüksel'de gerçekleştirilmiştir. Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı ile Avrupa Birliği Tarım ve Kırsal Kalkınma Komiseri Janusz Wojciechowski'nin eş başkanlığında yürütölen toplantıda küresel gelişmeler ışığında gıda güvencesini sağlamaya yönelik alınan önlemler, taraflar arası tarım ürünleri ticaretinde güncel sorunlar, coğrafi işaretler alanındaki işbirliği süreci, IPARD Programlarının ülkemiz kırsal alanlarının gelişimine katkısı, AYM ile ilgili olarak Ortak Tarım Politikasının rolü ve önemi ile taraflar arası işbirliğinin artırılmasına yönelik mevcut imkânlar değerlendirilmiştir. Toplantıda ayrıca, tarım ve gıda sektöründe faaliyet gösteren STK'lar ve özel sektör temsilcileri ikili ticarete beklentiler ve fırsatlar üzerine görüş alışverişinde bulunmuşlardır.

Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Sağlık Diyalogu:

24-25 Haziran 2021 tarihlerinde gerçekleştirilen AB Zirvesi'nde, göç, kamu sağlığı, iklim, terörizmle mücadele ve bölgesel konular gibi hususlarda ülkemiz ile YDD toplantılarına yeniden başlanmasına yönelik yaklaşım kapsamında, Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Sağlık Diyalogunun ilk toplantısı 30 Kasım 2021 tarihinde, dönemin Sağlık Bakanı Dr. Fahrettin Koca ve Sağlık ve Gıda Güvenliğinden Sorumlu AB Komiseri Stella Kyriakides eş başkanlığında çevrim içi olarak düzenlenmiştir.

Bahsekonu toplantıda, Kovid-19 pandemisi dâhil olmak üzere, sınır ötesi sağlık tehditleri, iklim değişikliğinin kamu sağlığı üzerindeki etkilerinin azaltılması, kanser önleme, tedavi ve hastaların bakımı hususlarında yapılacak ortak çalışmalar ve ruh sağlığı konusunda görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Diyaloğun ikinci toplantısı 18 Nisan 2024 tarihinde Ankara’da gerçekleştirilmiştir. Toplantıda, sınır ötesi sağlık tehditleri alanında işbirliği, kanserle mücadele, iklim değişikliğinin halk sağlığı üzerindeki etkileri ve ruh sağlığı konuları ele alınmıştır.

Türkiye-AB Yüksek Düzeyli İklim Diyaloğu:

25 Mart 2021 ve 24-25 Haziran 2021 tarihli AB Konseyi Sonuçları’nda, Türkiye-AB arasında olumlu gündemin unsurlarından birisi olarak iklim alanında YDD mekanizmasının tesis edilmesi hususuna yer verilmektedir. Bu kapsamda, Türkiye-AB arasındaki Yüksek Düzeyli İklim Diyaloğu toplantısının birincisi, Yeşil Mutabakattan Sorumlu Avrupa Komisyonu Kıdemli Başkan Yardımcısı ve Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanımızın eş başkanlığında 16 Eylül 2021 tarihinde Brüksel’de, ikinci toplantısı ise 21 Nisan 2022 tarihinde Ankara’da yapılmıştır.

Toplantıda, YDD mekanizması kapsamında iklim değişikliğine uyum (adaptasyon) ve karbon fiyatlandırma/emisyon ticareti sistemi konularında iki ayrı teknik çalışma grubu tesis edilmiştir. Sözkonusu çalışma grupları 2022 yılı içerisinde çevrim içi olarak ikişer kez toplanmıştır. Karbon Fiyatlandırma/Emisyon Ticareti Sistemi çalışma grubunun üçüncü toplantısı 17 Mart 2023 tarihinde çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir. İklim alanında Yüksek Düzeyli Diyaloğun, ülkemizin, AYM’ye uyum kapsamındaki öncelikleri ve bu çerçevede gerekli finansman dâhil olmak üzere, yeşil dönüşüm konusunda AB ile daha yakın bir işbirliğinin tesis edilmesine olanak sağlayabileceği düşünülmektedir.

Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Göç ve Güvenlik Diyaloğu:

Türkiye-AB Göç ve Güvenlik Alanında Yüksek Düzeyli Diyaloğun birinci toplantısı dönemin İçişleri Bakanı Süleyman Soylu ile AB İçişleri Komiseri Ylva Johansson’un başkanlığında, 12 Ekim 2021 tarihinde Ankara’da yapılmıştır. Sözkonusu toplantıda göç operasyonel işbirliği, 18 Mart Türkiye-AB Mutabakatı, göç konusunda mali destek ve terörle mücadele konuları ele alınmıştır.

İkinci toplantı, İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya ile AB İçişleri Komiseri Ylva Johansson arasında 23 Kasım 2023 tarihlerinde Brüksel’de yapılmıştır. Toplantı sonrası yayımlanan ortak basın açıklamasında, Türkiye’nin AB adayı bir ülke ve göç ve güvenlik alanında AB için önemli bir ortak olduğu belirtilmiş; göç, terörle ve organize suçlarla mücadele konularında işbirliği geliştirilmesinde mutabık kalındığı vurgulanmıştır.

Üçüncü toplantı ise 2 Temmuz 2025 tarihinde İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya’nın ev sahipliğinde, AB İçişleri ve Göç Komiseri Magnus Brunner’in katılımıyla İstanbul’da gerçekleştirilmiştir. Toplantıda; göç yönetimi, sınır güvenliği, terör ve organize suçlarla mücadele konuları ele alınmış; bu alanlardaki işbirliğine ilişkin görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Türkiye-AB Bilim, Teknoloji, Araştırma ve Yenilikçilik Yüksek Düzeyli Diyalog:

Türkiye-AB Bilim, Teknoloji, Araştırma ve Yenilikçilik Yüksek Düzeyli Diyalogun ilk toplantısı, dönemin Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mustafa Varank ve İnovasyon, Araştırma, Kültür, Eğitim ve Gençlikten Sorumlu AB Komiseri Mariya Gabriel'in eş başkanlığında 15 Kasım 2022 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirilmiştir. Toplantıda AYM, geleceğin sanayisinde işbirliği ile Birlik Programları kapsamında yürütülebilecek çalışmalar hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur.

YDD ikinci toplantısı ise 25 Nisan 2024 tarihinde Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mehmet Fatih Kacır ile Yenilikçilik, Araştırma, Kültür, Eğitim ve Gençlikten Sorumlu AB Komiseri Iliana Ivanova'nın eş başkanlıklarında İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Toplantıya ülkemiz adına Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının yanı sıra, Dışişleri Bakanlığı, AB Başkanlığı ve TÜBİTAK temsilcileri katılım sağlamıştır. Toplantı gündemi kapsamında bilim, teknoloji ve yenilik politikaları, sanayide yeşil ve dijital dönüşüm ve yenilik ekosistemi konu başlıklarında Türkiye ve AB'deki gelişmeler ile işbirliği alanları değerlendirilmiştir.

Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ticaret Diyalogu:

Türkiye-AB ilişkilerinin mevcut durumuna ilişkin olarak, dönemin Yüksek Temsilcisi Josep Borrell ve Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan "AB-Türkiye Siyasi, Ekonomik ve Ticari İlişkilerinde Mevcut Durum" (State of Play of EU-Türkiye Political, Economic and Trade Relations) başlıklı 29 Kasım 2023 tarihinde Komiserler Koleji'nde kabul edilen Ortak Bildirim'de, Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ticaret Diyalogunun tesis edilmesi önerilmiştir.

Bilahare, 17-18 Nisan 2024 tarihli AB Zirvesi Sonuçları'nda Ortak Bildirim'de belirlenen çeşitli işbirliği alanlarının geliştirilmesi konusunda Türkiye'nin yapıcı angajmanının etkili olacağı belirtilmiştir.

Bu çerçevede, Ticaret Bakanı Ömer Bolat'ın, dönemin Avrupa Komisyonu Kıdemli Başkan Yardımcısı ve Ticaret Komiseri Valdis Dombrovskis ile 30 Mayıs 2024 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirdiği görüşmede, Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ticaret Diyalogunun kurulması konusunda mutabık kalınmıştır.

Türkiye-AB Yüksek Düzeyli Ticaret Diyalogunun ilk toplantısı, Ticaret Bakanı Ömer Bolat ve dönemin Avrupa Komisyonu Kıdemli Başkan Yardımcısı ve Ticaret Komiseri Valdis Dombrovskis eş başkanlığında 8 Temmuz 2024 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirilmiştir.

Toplantı kapsamında Türkiye ve AB'nin önde gelen çatı kuruluşlarından TOBB, TİM, DEİK, MÜSİAD, TÜSİAD, TURKONFED, İKV, TİSK, BUSINESS EUROPE, SMEunited ve EUROCHAMBERS'ın katılımıyla bir iş dünyası yuvarlak masa toplantısı da düzenlenmiştir. Toplantı gündeminde "ticari sorunların azaltılması", "işbirliği alanları" ve "AB'nin Rusya yaptırımlarının etkisizleştirilmemesi konusunda işbirliği" olmak üzere üç ana konu başlığı yer almıştır.

Sözkonusu toplantının ikincisi ise Ticaret Bakanı Ömer Bolat ve Ekonomik Güvenlik, Kurumlar Arası İlişkiler ve Şeffaflıktan Sorumlu AB Komiseri Maroš Šefčovič eş başkanlığında 1 Temmuz 2025 tarihinde Ankara’da yapılmıştır.

Türkiye ile AB Arasında Belirli Dış Politika ve Güvenlik Konularında Bölgesel İstişareler:

Ülkemizle AB arasında Yüksek Düzeyli Siyasi ve Ekonomik Diyalog toplantılarının yanısıra iki tarafı da ilgilendiren dış politika ve güvenlik konularında bölgesel/tematik istişareler düzenlenmektedir. Şimdiye kadar AB ile Balkanlar, Afrika, Orta Doğu, Orta Asya, Latin Amerika, Rusya-Kafkaslar ve Birleşmiş Milletler (BM) ile bağlantılı konularda istişareler düzenlenmiştir. Öte yandan, ülkemizle AB arasında “Terörizmle Mücadele İstişareleri” ve “OGSP İstişareleri” de sözkonusudur. Türkiye ile AB arasındaki ortak güvenlik ve savunma politikaları gayriresmi istişarelerinin 6'ncısı 23 Haziran 2021 tarihinde Brüksel’de gerçekleştirilmiştir.

TÜRKİYE-AB TİCARİ İLİŞKİLERİ VE GÜMRÜK BİRLİĞİ

“Ankara Anlaşması”nın hedefleri arasında yer alan Türkiye-AB Gümrük Birliği, 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile 1 Ocak 1996 tarihi itibarıyla hayata geçirilmiştir. Türkiye-AB Gümrük Birliği, sadece sanayi ürünlerini ve işlenmiş tarım ürünlerini kapsamakta olup Türkiye ile AB arasındaki ticari ve ekonomik bütünleşmeye önemli katkı sağlamıştır.

Gümrük Birliği çerçevesinde, sanayi ürünlerinde taraflar arasındaki ticarete mevcut gümrük vergileri, eş etkili vergiler ve miktar kısıtlamaları kaldırılmış ve malların serbest dolaşımı tesis edilmiştir. Buna ek olarak, Ortak Ticaret Politikası, teknik mevzuat, gümrük kodu, fikri ve sınai mülkiyet hakları, rekabet kuralları, devlet yardımları gibi bir dizi alanda ülkemizin AB mevzuatına uyum sağlaması öngörülmüştür.

Türkiye’nin Dünya ve AB ile Ticaretinde Genel Gelişmeler

(Milyar \$)	Toplam			Türkiye'nin AB ile Ticareti			AB'nin Payı (%)		
Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	İhracat	İthalat	Hacim	İhracat	İthalat	Hacim
2013	161.480	260.822	422.302	58.238	90.268	148.506	36,1	34,6	35,2
2014	166.504	251.142	417.646	62.140	87.132	149.272	37,3	34,7	35,8
2015	150.982	213.619	364.601	56.478	76.794	133.272	37,4	35,9	36,6
2016	149.246	202.189	351.435	59.981	75.267	135.248	40,2	37,2	38,5
2017	164.494	238.715	403.209	67.987	81.971	149.958	41,3	34,3	37,2
2018	177.168	231.152	408.320	77.429	77.051	154.480	43,7	33,3	37,8
2019	180.832	210.345	391.177	76.726	67.913	144.639	42,4	32,3	37,0
2020	169.637	219.516	389.153	70.019	73.337	143.356	41,3	33,4	36,8
2021	225.214	271.425	496.639	93.052	85.383	178.435	41,3	31,5	35,9
2022	254.169	363.710	617.879	103.049	93.286	196.335	40,5	25,6	31,7
2023	255.627	361.966	617.594	104.283	106.050	210.301	40,8	29,3	34,1
2024	261.782	344.011	605.794	108.502	110.399	218.901	41,4	32,1	36,1

Not: Yıllık rakamlar AB istatistikleridir. Kaynak: TÜİK ve Ticaret Bakanlığı

Gümrük Birliği'nin 30 yıllık uygulama döneminde, Türkiye ile AB arasındaki ticaret hacmi, konjonktürel dalgalanmalar dışında genel olarak artış eğilimi göstermiştir. Bu çerçevede, AB ile ticaret hacmimiz 2024 yılında 218,9 milyar dolara ulaşmıştır. AB ülkelerinin toplam ticaret hacmimizdeki payı ise 2024 yılı itibarıyla %36,1 düzeyinde bulunmaktadır.

1995 yılında AB'ye olan ihracatımız 12,2 milyar dolar iken, 2024 yılında 108,5 milyar dolara yükselerek, yaklaşık dokuz misli artış kaydetmiştir. Aynı dönemde, ülkemizin AB'den ithalatı ise yaklaşık altı kat artış kaydetmiş, 1995 yılında 18 milyar dolar iken, 2024 yılında 110,4 milyar dolara çıkmıştır.

Gümrük Birliği ile birlikte AB'nin dış ticaret açığımızdaki payı genel olarak olumlu bir seyir izlemiş, AB ile ticaretimizde verilen dış ticaret açığının toplam dış ticaret açığımızdaki payı 1995 yılında %41,4 seviyesinde iken, 2013 yılında %32,3 seviyesine gerilemiş, 2020 yılında ise %6,6 seviyesine düşmüştür. Pandeminin etkili olduğu 2020 yılı dışında Türkiye, 2018-2022 yılları arasında AB ile ticaretinde dış ticaret fazlası vermiştir. 2024 sonu itibarıyla AB ile ticaretimizde yaklaşık 2 milyar dolar dış ticaret açığı verilmiştir. Türkiye-AB ticari ilişkilerinde 2024 yılında AB ülkelerinin yeri incelendiğinde Almanya'nın AB içerisinde ülkemizin en önemli ticaret ortağı olduğu gözlenmektedir.

İhracatımızda 2024 yılı itibarıyla önde gelen AB ülkeleri; Almanya (20,4 milyar dolar), İtalya (12,9 milyar dolar), Fransa (10 milyar dolar) iken, en çok ithalat yaptığımız AB ülkelerinin Almanya (27,1 milyar dolar), İtalya (19,3 milyar dolar), Fransa (12,5 milyar dolar) olduğu görülmektedir. 2024 yılı sonu itibarıyla, Türkiye'nin toplam ihracatı 261,8 milyar dolar, toplam ithalatı ise 344 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde, AB'nin ihracatımızdaki payı %41,4 (108,5 milyar dolar) ve ithalatımızdaki payı ise %32,1 (110,4 milyar dolar) seviyesine ulaşmıştır.

Ortak Ticaret Politikasına Uyum

Türkiye, AB Ortak Ticaret Politikasına uyum yükümlülüğü kapsamında, AB'nin tercihli ticaret anlaşması imzaladığı ülkelerle karşılıklı fayda esaslı çerçevesinde benzer anlaşmalar yapmaktadır. Ülkemizin halihazırda 23 ülke ile (EFTA Ülkeleri, İsrail, Makedonya, Bosna ve Hersek, Filistin, Tunus, Fas, Mısır, Arnavutluk, Gürcistan, Karadağ, Sırbistan, Şili, Morityus, Güney Kore, Malezya, Moldova, Faroe Adaları, Singapur, Kosova, Venezuela, Birleşik Krallık ve BAE) STA'ları yürürlüktedir. Müzakereleri tamamlanan Ukrayna, Katar, Sudan ve Lübnan STA'larının iç onay süreçleri devam etmektedir.

Mevcut STA'ların güncellenmesi ve kapsamlarının genişletilmesi çerçevesinde, Sırbistan STA'nın güncellenmesine yönelik imzalanan Protokoller 1 Haziran 2019 tarihi itibarıyla, Türkiye-Bosna Hersek revize STA 1 Ağustos 2021, Türkiye-EFTA revize STA 1 Ekim 2021 ve Türkiye-Karadağ yeni Protokoller 1 Temmuz 2022 tarihlerinde yürürlüğe girmiştir. Ayrıca, Malezya STA'sını genişleten Ek Protokol 2024 yılında yürürlüğe girmiştir. Gürcistan STA'sını genişleten Protokol imzalanmış

olup iç onay süreçlerini müteakip yürürlüğe girecektir. Moldova ile güncelleme müzakerelerine başlanmış, Kuzey Makedonya ile ise kısa zamanda müzakerelere başlanması hedeflenmektedir.

Birleşik Krallık ile mevcut STA'nın güncellenmesi müzakerelerine yönelik görüşmeler başlatılmış bulunmaktadır. Diğer taraftan; 10 ülke/ülke grubu ile resmi olarak başlatılmış bulunan STA müzakereleri kapsamında Japonya ve Körfez İşbirliği Konseyi ile müzakereler aktif bir şekilde sürdürülmektedir. Müzakere sürecinde olan diğer ülke/ülke grupları (Meksika, Peru, Kolombiya, Ekvator, MERCOSUR, Kamerun, Tayland) ile sözkonusu süreçlerin hızlandırılmasına ilişkin çalışmalar yürütülmektedir.

İran, Azerbaycan, Pakistan ve Özbekistan ile olmak üzere yürürlükte 4 Tercihli Ticaret Anlaşmamız (TTA) bulunmaktadır. Son olarak, Özbekistan TTA 1 Temmuz 2023 itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Azerbaycan ile imzalanan Ek Protokol 2024 yılında yürürlüğe girmiştir. Maldivler ile TTA müzakereleri tamamlanmış, Cezayir ile Özbekistan (Genişletme) TTA müzakere süreci devam etmektedir.

Gümrük Birliği'nin Güncellenmesi Süreci

Küresel ekonomi ve dünya ticaret eğilimlerinde meydana gelen değişiklikler, bölgesel ticari bütünleşme süreçlerinin gelişimi ve mevcut Gümrük Birliği'nin zamanla Türkiye ve AB tarafından gündeme getirilen sorunları çözümlenmekte yetersiz kalması, 1996'dan bu yana uygulamada bulunan Gümrük Birliği'nin güncellenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu konuda ilk ciddi değerlendirme, AB tarafından Dünya Bankası'na hazırlatılan rapordur³⁴. 2014 yılında yayımlanan raporun en temel çıkarımı ise AB ile Türkiye arasındaki ticari entegrasyonun artmasının her iki tarafın da çıkarına olacağı şeklinde olmuştur.

Bu çerçevede, dönemin Ekonomi Bakanı ve Ticaretten Sorumlu AB Komiseri tarafından 2014 yılında varılan üst düzey mutabakat ile Gümrük Birliği'ndeki sorunlara kalıcı çözüm bulunması ve küresel ekonomik yönelimler de dikkate alınarak taraflar arasındaki ticaret potansiyelinin geliştirilmesi yönünde adımlar atılması kararlaştırılmış, böylelikle güncelleme sürecine ilişkin teknik çalışmalar başlatılmıştır.

Bu kapsamda Türkiye ve AB bürokratları tarafından Yüksek Düzeyli Memurlar Çalışma Grubu oluşturulmuştur. Bahsekonu Çalışma Grubu tarafından güncelleme müzakerelerine ilişkin hazırlanan Ortak Rapor, 12 Mayıs 2015 tarihinde dönemin Ekonomi Bakanı ve AB Ticaret Komiseri tarafından kabul edilerek kamuoyuna duyurulmuştur.

Ülkemizin bu süreçten temel beklentisi, AB'nin karar alma mekanizmalarına dâhil olunamaması, AB'nin STA yaptığı üçüncü ülkelerle benzeri anlaşmalar yapma konusunda yaşanan sıkıntılar ve

³⁴ "World Bank. 2014. Evaluation of the EU-Turkey Customs Union. © Washington, DC. <http://localhost:4000/entities/publication/12cbc83e-d185-5b12-891a-8870e88f36cb> License: CC BY 3.0 IGO."

karayolu taşımacılığı alanındaki sorunlar başta olmak üzere, Gümrük Birliği'nin asimetrik yapısından kaynaklanan sistematik problemlerin çözüme kavuşturulmasıdır. Ayrıca, Gümrük Birliği'nin kapsamının hizmetler ve kamu alımlarını da içerecek şekilde genişletilmesi, tarım ürünleri ticaretinde tavizlerin artırılması ile değişen dünya koşullarına uyum sağlanması ve AB ile ekonomik entegrasyonumuzun güçlendirilmesi beklenmektedir.

Resmi müzakerelerin başlatılabilmesi için Komisyonun Konseyden yetki alması gerekmektedir. Avrupa Komisyonu, 21 Aralık 2016 tarihinde müzakere yetkisi almak için Konseye başvuruda bulunmuştur. Ülkemiz, hâlihazırda müzakerelere başlamaya hazır olup, Komisyonun Konseyden yetki almasını beklemekte ve gerek Avrupa Komisyonundaki gerek AB üye ülkelerindeki muhataplarımızla siyasi ve teknik seviyede görüşmeler gerçekleştirmektedir.

Gümrük Birliği Ortak Komitesi

Gümrük Birliği Ortak Komitesi Toplantıları (*)					
1.	19 Şubat 1996	Brüksel	21.	14 Ekim 2008	Brüksel
2.	30 Mayıs 1996	Brüksel	22.	19 Şubat 2009	Ankara
3.	17 Temmuz 1996	Brüksel	23.	26 Ekim 2009	Brüksel
4.	10 Ekim 1996	Brüksel	24.	17 Haziran 2010	Ankara
5.	19 Aralık 1996	Brüksel	25.*	4 Mart 2011	Brüksel
6.	23 Temmuz 1997	Brüksel	25.*	7 Nisan 2011	Ankara
7.	16 Şubat 1998	Brüksel	26.	22-23 Kasım 2011	Brüksel
8.	26 Şubat 1999	Brüksel	27.	27-28 Haziran 2012	Ankara
9.	25 Şubat 2000	Brüksel	28.	29-30 Kasım 2012	Brüksel
10.	8 Aralık 2000	Brüksel	29.	17-18 Nisan 2013	Ankara
11.	1 Haziran 2001	Brüksel	30.	30-31 Ocak 2014	Brüksel
12.	29 Kasım 2001	Brüksel	31.	11 Eylül 2014	Ankara
13.	10 Aralık 2002	Brüksel	32.	27-28 Nisan 2015	Brüksel
14.	28 Ekim 2003	Brüksel	33.	25 Mayıs 2016	Ankara
15.	6 Mayıs 2004	Ankara	34.	11-12 Mayıs 2017	Brüksel
16.	28 Şubat 2005	Brüksel	35.	16-17 Mayıs 2018	Ankara
17.	13 Aralık 2005	Ankara	36.	8-9 Temmuz 2019	Brüksel
18.	1 Aralık 2006	Ankara	37.	8-9 Temmuz 2021	Çevrim içi
19.	28 Kasım 2007	Brüksel	38.	26-27 Ekim 2022	Çevrim içi
20.	10 Haziran 2008	Ankara	39.	27-28 Kasım 2023	Ankara (Hibrit)
			40.	4-5 Aralık 2024	Brüksel (Hibrit)

(*) 25. Dönem GBOK Toplantısı 4 Mart 2011 ve 7 Nisan 2011 tarihlerinde 2 ayrı oturum şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Gümrük Birliği Ortak Komitesi (GBOK), 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın (Gümrük Birliği Kararı) 52. maddesi çerçevesinde, Gümrük Birliği'nin işleyişıyle doğrudan ilgili alanlarda (ortak ticaret politikası, ortak rekabet politikası, gümrük mevzuatı vb.), ulusal mevzuatımızın AB müktesebatı ile uyumlaştırılmasını ve bu süreçte yaşanan sorunların ele alınmasını teminen oluşturulmuştur.

Bu çerçevede, GBOK bünyesinde, Gümrük Birliği'ni doğrudan ilgilendiren alanlarda taraflar arasında bilgi ve görüş alışverişinin yapılması, gerektiğinde Ortaklık Konseyine tavsiyelerde bulunulması ve Gümrük Birliği'nin gereği gibi işlemesinin sağlanması hedeflenmektedir.

Komite başkanlığı dönüşümlü olarak AB ve Türkiye tarafından yürütölmektedir. GBOK 40. Dönem toplantısı 4-5 Aralık 2024 tarihlerinde Brüksel'de hibrit formatta gerçekleştirilmiştir.

Komite, görevlerini yerine getirmede kendisine yardım etmek üzere alt komiteler ve çalışma grupları kurulmasına karar verebilmektedir. Bu çerçevede, 1/2004 sayılı GBOK Kararı ile malların serbest dolaşımı konusunda GBOK altında faaliyet göstermek üzere "Teknik Mevzuat Çalışma Grubu" oluşturulmuştur.

Gümrük İşbirliği Komitesi

Gümrük İşbirliği Komitesi, 15 Aralık 1969 tarihinde Ankara Anlaşması'nın 24. maddesine dayanılarak, 2/69 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile tesis edilmiştir.

Avrupa Komisyonu görevlileri ve Türk gümrük uzmanları ile AB üye ölkelerinin gümrük uzmanlarından oluşan Gümrük İşbirliği Komitesi, Ortaklık Anlaşması'nın gümrükle ilgili hükümlerinin doğru ve yeknesak bir şekilde uygulanması amacıyla imzacı taraflar arasında idari işbirliğini sağlamak ve Ortaklık Komitesinin gümrük alanında kendisine tevdi edebileceği her türlü diğer görevleri yürütmekle yükümlüdür.

Gümrük İşbirliği Komitesi, Gümrük Birliği'nin tamamlanması sürecinde gümrüklerle ilgili teknik hususları ele alarak Ortaklık Konseyine önemli ölçüde yardım sağlamış, Gümrük Birliği'nin tamamlanmasından sonra ise görev alanı çerçevesinde karşılaşılan teknik sorunların ele alınıp çözümler aranmasında önemli rol oynamıştır.

Komitenin 55. Toplantısı 15 Mayıs 2025 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI (AYM) VE TÜRKİYE

Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula Von der Leyen tarafından 11 Aralık 2019’da açıklanan AYM, AB’nin 2050 yılına kadar sera gazı emisyonlarını net olarak sıfırlayacağını açıkladığı ve Avrupa’nın dünyanın ilk iklim-nötr kıtası haline getirilmesini hedefleyen yeni büyüme stratejisidir. AYM kapsamında, AB’nin daha rekabetçi, kaynak verimli ve döngüsel bir ekonomik yapıya kavuşturulması amacıyla ekonominin pek çok alanında geniş çaplı tedbirlerin hayata geçirilmesi öngörülmektedir. AYM’nin hedeflerine ulaşılabilmesi için AYM Yatırım Planı kapsamında gelecek 10 yıllık dönemde en az 1 trilyon avro tutarında sürdürülebilir yatırımın harekete geçirilmesi hedeflenmektedir.

Avrupa’yı 2050 yılına kadar dünyanın ilk iklim-nötr kıtası haline getirmeyi amaçlayan siyasi taahhüdün hukuki açıdan bağlayıcı olabilmesi amacıyla, 30 Haziran 2021 tarihinde Avrupa İklim Yasası kabul edilmiştir. Yasa kapsamında ayrıca, AB’nin 2030 yılına yönelik öngördüğü sera gazı emisyonlarında 1990’a kıyasla %40 oranında azaltım sağlanması hedefi de "1990’a kıyasla en az %55 oranında azaltım" olarak güncellenerek üye ülkeler için bağlayıcı hale getirilmiştir. Söz konusu güncellenmiş hedef Aralık 2020’de, AB’nin Paris Anlaşması’na yeni katkısı olarak BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) kapsamında sunulmuştur.

Avrupa İklim Yasası, mevcut AB mevzuatının, yeni iklim hedefleri doğrultusunda gözden geçirilmesini ve bu hedeflere ulaşılmasını teminen yeni yasal düzenlemeler yapılması dâhil olmak üzere gerekli tedbirlerin alınmasını öngörmektedir. Bu doğrultuda, ilgili tüm AB mevzuatının, “sera gazı emisyonlarında 2030 yılına kadar asgari %55 oranında azaltım sağlanması” hedefine uyumunun sağlanması amacıyla 14 Temmuz 2021 tarihinde “Fit-for-55” (55’e Uyum) adlı mevzuat önerileri ve revizyon paketi açıklanmıştır. Paket kapsamında, yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, hafif araçlara yönelik yeni emisyon performans standartları, arazi kullanımı kaynaklı sera gazı emisyonları, alternatif enerji altyapıları, emisyon azaltımında çaba paylaşımı, ETS gibi çeşitli alanlarda revizyon ve yeni mevzuat önerileri yer almaktadır. Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması’na (SKDM) ilişkin mevzuat teklifi de bu kapsamda sunulmuştur. Fit for 55 Paketinin yasalaşma süreci, Enerji Vergilendirme Direktifi haricinde tamamlanmıştır.

SKDM’ye ilişkin (AB) 2023/956 sayılı Tüzük AB Resmi Gazetesi’nde 16 Mayıs 2023 tarihinde yayımlanmıştır. SKDM’nin özü itibarıyla, karbon kaçak riskinin önüne geçerek AB rekabetçiliğinin korunması ve AB’nin ana ticaret ortaklarının yeşil dönüşümünün teşvik edilmesi amacıyla geliştirildiği anlaşılmaktadır. SKDM aracılığıyla AB, ilk aşamada, çimento, demir-çelik, alüminyum, gübre, hidrojen ve elektrik sektörlerine ilişkin yerli ve ithal ürünlerin tabi olduğu karbon bedelini eşitlemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda SKDM’ye dair mali yükümlülükler, AB AB-ETS çerçevesinde geçerli olan karbon fiyatının haftalık ortalaması temelinde belirlenecektir. SKDM Tüzüğü’nün geçiş dönemi 1 Ekim 2023 tarihi itibarıyla başlamıştır. 2025 yılının sonuna kadar sürecek olan geçiş döneminde AB ithalatçıları herhangi bir mali yükümlülük altına

girmeyecek, SKDM mekanizmasına tabi ithal ürünlerde gömülü emisyonları raporlayacaktır. AB Komisyonu SKDM'nin geçiş dönemine ilişkin gömülü emisyon raporlama yükümlölükleri hakkında Uygulama Tüzüğünü 17 Ağustos 2023 tarihinde yayımlamıştır. Tüzükle beraber, SKDM kapsamına giren ürünleri üreten üçüncü ölkelerdeki tesis operatörlerinin ve ayrıca bu ürünleri AB'ye ithal edenlerin uygulamaya uyum sürecini kolaylaştırmak üzere rehber dokümanlar da paylaşılmıştır.

SKDM, 2026 yılında tam olarak uygulamaya geçtiğinde, AB ithalatçıları, SKDM dâhilindeki ithal malları için SKDM sertifikası satın alacaktır. Sertifika fiyatları AB ETS sistemindeki fiyatları yansıtacak şekilde hesaplanacaktır. AB ithalatçıları bir yıl önce ithal ettikleri mal miktarını ve toplam gömülü emisyon miktarlarını her yıl 31 Mayıs'ta beyan edecek ve bu miktarlara tekaböl eden SKDM sertifikalarını teslim edeceklerdir. Mekanizma, menş ölkede, kapsam dahilindeki ürünlere dair ödenen yerel bir karbon bedelinin bulunması halinde, sözkonusu bedelin AB ithalatçılarının karşı karşıya olacakları mali yükümlölüklerden düşölmesine olanak tanımaktadır. Bu kapsamda SKDM, AB'nin ticari ortaklarında karbon fiyatlandırma mekanizmalarının oluşturulmasını dolaylı olarak teşvik etmektedir.

AYM kapsamında ayrıca, sanayi, ulaştırma, tarım, enerji gibi birçok farklı alanda sektörel stratejiler yayınlanmıştır. Örneğin, AYM'nin tarımda yeşil dönüşöme yönelik hedefleri "Tarladan Sofraya Stratejisi" ile ortaya konmuş, bu strateji ile sağlıklı ve çevre dostu sürdürölülebilir bir gıda sistemine geçiş yapılması amaçlanmıştır. Sözkonusu strateji kapsamında, 2030 yılına kadar kimyasal pestisit ile daha tehlikeli pestisitlerin kullanımı ve antimikrobiyal madde satışlarının %50 oranında azaltılması, biyolojik mücadele yöntemlerinin yaygınlaştırılması, kimyasal gübre kullanımının %20 oranında azaltılması, gıda atıklarının/kayıplarının önlenmesi kapsamında perakende ve tüketici düzeyinde kişi başı gıda israfının 2030 yılına kadar yarıya düşölmesi ve AB tarım arazilerinin en az %25'inin organik tarıma ayrılması hedeflenmektedir.

AB, sanayisinin rekabet gücünü artırmak ve iklim-nötr politikalara geçişini hızlandırmak amacıyla hazırlanan "Yeşil Mutabakat Sanayi Planı" 1 Şubat 2023 tarihinde Avrupa Komisyonu tarafından sunulmuştur. Plan, Avrupa'yı 2050 yılına kadar ilk iklim-nötr kıta yapma hedefini içeren AYM'de yer alan iklim hedeflerini karşılamak için gereken net sıfır teknolojileri ve ürünlere dönük AB'nin üretim kapasitesinin artırılmasını sağlayacak destekleyici bir ortam yaratılmasını amaçlamaktadır. Yeşil Mutabakat Sanayi Planı, öngörölülebilir ve basitleştirilmiş bir düzenleyici çerçeve, finansmana erişimi hızlandırma, beceri geliştirme ve dayanıklı tedarik zincirleri için açık ticaret olmak üzere dört alt başlıktan oluşmaktadır. İlk alt başlık kapsamında yer alan "Net Sıfır Sanayi Yasası", iklim nötr bir ekonomiye hızlı geçişini desteklemek ve bu alanda uluslararası rekabet gücünü arttırmak amacıyla AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanarak 29 Haziran 2024 tarihinde yürürlöğe girmiştir.

AYM kapsamındaki yatırımların sürdürülebilir proje ve faaliyetlere yönlendirilmesi amacıyla 12 Temmuz 2020 tarihinde “AB Taksonomi Tüzüğü” yürürlüğe girmiştir. Bahsekonu Tüzük ile çevresel açıdan sürdürülebilir ekonomik faaliyetlerin bir listesini oluşturan ve şirketlerin hangi ekonomik faaliyetlerinin çevresel olarak sürdürülebilir olduğunu belirlemelerine yardımcı olacak “AB Taksonomisi” adı verilen bir sınıflandırma sistemi oluşturmuştur.

Ayrıca AB, yatırımları daha sürdürülebilir teknolojilere ve işletmelere yönlendirmeyi, böylece iklim ve çevre hedeflerine ulaşılmasını desteklemeyi amaçlayan “Sürdürülebilir Ekonomiye Geçiş için Finansman Stratejisi”ni 6 Temmuz 2021 tarihinde açıklamıştır. Söz konusu yeni Strateji kapsamında 7 Eylül 2021 tarihinde “Yeşil Tahvil Çerçevesi” kabul edilmiş ve Komisyonun Yeni Nesil AB (NexGenerationEU) toparlanma fonunun %30’una tekabül eden yeşil tahvili 2026 yılı sonuna kadar ihraç etmesi planlanmıştır.

Sürdürülebilir finansman araçları arasında yeşil tahviller önemli bir rol oynamaktadır. AB, yeşil tahvil piyasasının etkinliğini, şeffaflığını ve güvenilirliğini artırmak ve piyasa katılımcılarını Avrupa yeşil tahvillerini ihraç etmeye ve bunlara yatırım yapmaya teşvik etmek amacıyla 23 Ekim 2023 tarihinde Avrupa Yeşil Tahvil Standardını (EU Green Bond Standard) oluşturan yeni Tüzük kabul edilmiştir.

AB’de sürdürülebilir finans alanındaki gelişmeler ülkemiz tarafından yakından takip edilmektedir. Yeşil Mutabakat Eylem Planı’nda (YMEP) yeşil finansman başlığı altında Türkiye’de sürdürülebilir finans ekosisteminin geliştirilmesi amacıyla yönelik olarak 11 eylem öngörülmüştür. Plan, yeşil tahvil ve sukuk piyasalarının geliştirilmesi, sürdürülebilir bankacılık stratejisi ve sürdürülebilir finans sınıflandırması ile yeşil teşvik sistemini hedefleyen düzenlemeler dâhil olmak üzere Türkiye’nin yeşil finansman eylemleri için açık ve kapsamlı bir yol haritası sunmaktadır.

Türkiye, AB üyeliğine aday bir ülke ve Gümrük Birliği ortağı olarak, AYM uyarınca ekonominin tüm sektörlerini kapsayan köklü dönüşüm sürecini yakından takip etmektedir. Ülkemizde Ticaret Bakanlığının koordinasyonunda, ilgili kamu ve özel sektör paydaşlarının katkılarıyla oluşturulan YMEP’ye ilişkin Cumhurbaşkanlığı Genelgesi 16 Temmuz 2021 tarihli ve 31543 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Genelge çerçevesinde, Eylem Planı’nda yer alan hedef ve faaliyetlerin takibi Ticaret Bakanlığı eşgüdümünde ihdas edilen “Yeşil Mutabakat Çalışma Grubu” ile kamu, özel sektör ve ilgili paydaşların katılımıyla yürütülmektedir. Bu kapsamında, toplam 20 ihtisas çalışma grubu tesis edilmiş olup, AB Projelerinin Finansmanı İhtisas Çalışma Grubu’nun eşgüdümü AB Başkanlığınca yürütülmektedir. 9 ana başlık altında toplam 32 hedef ve 81 eylemi içeren plan, ülkemizin yeşil dönüşüm gerçekleştirdiğı çalışmalar açısından yol gösterici niteliktedir.

Ülkemiz tarafından “Paris Anlaşması’nın Onaylanmasının Uygun Bulunmasına Dair Kanun” 7 Ekim 2021 tarihli ve 31621 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olup, Türkiye 10 Kasım 2021

tarihi itibarıyla Anlaşma'ya taraf olmuştur. Ülkemizin Paris Anlaşması'na taraf olması ve Anlaşmanın gereklilikleri doğrultusunda; Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından açıklanan, ülkemizin 2053 yılına yönelik net sıfır emisyon hedefi, YMEP'nin uygulama sürecine ivme kazandırmıştır.

9 Temmuz 2025 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren ülkemizin ilk İklim Kanunu, yeşil kalkınma vizyonumuz ve net sıfır emisyon hedefimiz doğrultusunda, iklim değişikliğiyle mücadelede sera gazı emisyonlarının azaltılmasını iklim değişikliğine uyumu ve bu hususlara yönelik planlama ve uygulama araçlarını düzenlemektedir. Ülkemizin yeşil kalkınma hamlesinin yasal altyapısını teşkil eden İklim Kanunu ayrıca ulusal emisyon ticareti sistemimizin kurulması, denkleştirme sisteminin tesisi, iklim teşvikleri ve yatırımlarına yönelik öngörülebilir bir çerçeve sunması bakımından da büyük önem arz etmektedir. Kanun, Türkiye'nin 2053 net sıfır emisyon hedefiyle uyumlu politikaların ve uygulamaların hayata geçirilmesi açısından bir dönüm noktası olarak değerlendirilmekte olup, bu yöndeki AB'ye uyum çalışmalarımızın önümüzdeki dönemde daha da ivme kazanacağı öngörülmektedir.

AYM önceliklerine paralel olarak ülkemizde temiz enerji dönüşümünün temel dayanağını oluşturan enerji verimliliği, yenilenebilir enerji ve dijitalleşme konularında kapsamlı çalışmalar yürütülmektedir. Yenilenebilir enerji alanında önemli atılımlar gerçekleştiren Türkiye, kurulu kapasite bazında Avrupa'da 5'inci, dünyada ise 11'inci sırada yer almaktadır. 2024 yılında %5 seviyesinde kurulu güç artışı yaşanırken, toplamda 115 bin MW'ı aşan kurulu gücün %59'u yenilenebilir enerji kaynaklarından oluşturmuştur. Ekim 2024'te açıklanan Yenilenebilir Enerjide 2035 Yol Haritası'yla ülkemiz, 2035 yılına kadar 120 gigawatt güneş ve rüzgar enerjisi kapasitesine ulaşma hedefiyle, yenilenebilir enerjide lider ülkelerden biri olarak konumlanmakta ve yeşil enerji dönüşümündeki rolünü daha da artırmaktadır.

Önümüzdeki dönemde Türkiye, AYM kapsamında AB'nin iklim-nötr olma hedefine ulaşmasında kilit rol oynayacağı öngörülen hidrojeni de, enerji dönüşümü stratejisinin bir unsuru haline getirmeyi hedeflemektedir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından 19 Ocak 2023 tarihinde yayımlanan "Türkiye Hidrojen Teknolojileri Stratejisi ve Yol Haritası" kapsamında, ülkemizde hidrojen teknolojilerinin geliştirilebilmesi için gerekli ihtiyaçlar tespit edilerek teknolojik/destekleyici çözümler belirlenmiş ve ülkemiz için vizyon ve politika önerileri hazırlanmıştır. Belgede ana hedefler olarak ülkemizde yeşil hidrojen üretim maliyetinin 2035 yılına kadar 2,4 ABD doları/kgH₂ ve 2053'e kadar 1,2 ABD doları/kgH₂ altına düşürülmesi ve elektrolizör kurulu güç kapasitesinin 2030 yılında 2 GW'a, 2035 yılında 5 GW'a, 2053'te 70 GW'a çıkarılması öngörülmüştür. Yerli kaynaklarımızdan üretilecek yeşil hidrojen ülkemizin kendi ihtiyacını karşılarken, ihtiyaç fazlasının dünya ve özellikle Avrupa pazarına ihraç edilmesi stratejik öncelik olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede ülkemizin, yenilenebilir ve alternatif enerjilerdeki kayda değer potansiyeli ve bu alanda yaptığı önemli atılımlarla, Avrupa'nın yeşil dönüşümüne doğrudan katkı sağlaması mümkün olabilecektir.

AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI (AYM)

Avrupa Komisyonu tarafından 11 Aralık 2019 tarihinde açıklanan **Avrupa Yeşil Mutabakatı (AYM)**, Avrupa'yı 2050 yılına kadar sera gazı emisyonlarının net olarak sıfırladığı dünyanın ilk iklim-nötr kıtası haline getirmeyi hedefleyen AB'nin yeni büyüme stratejisidir.

AB'yi modern kaynak verimli ve rekabetçi bir ekonomiye dönüştürürken AYM aşağıdaki hedeflere ulaşmayı amaçlamaktadır.

- 2050 yılında net sıfır sera gazı emisyonuna ulaşılması,
- Ekonomik büyümenin kaynak kullanımından ayrıştırılması,
- Hiç kimsenin ve hiçbir bölgenin arkada bırakılmaması.

Avrupa İklim Kanunu

30 Haziran 2021 tarihinde kabul edilmiş olup, AB'nin 2050 yılında iklim nötr olma hedefine yasal olarak bağlayıcılık kazandırmıştır.

- AB'nin iklim nötr olma hedefine Birliğin tüm politikalarının katkıda bulunması,
- AB'nin 2030 yılında 1990 seviyesine kıyasla sera gazı emisyonlarının asgari olarak %55 oranında azaltılması,
- 2040 yılı için yeni bir iklim hedefi belirlenmesi,
- 2050 sonrasında negatif emisyonu erişilmesi hedeflenmektedir.

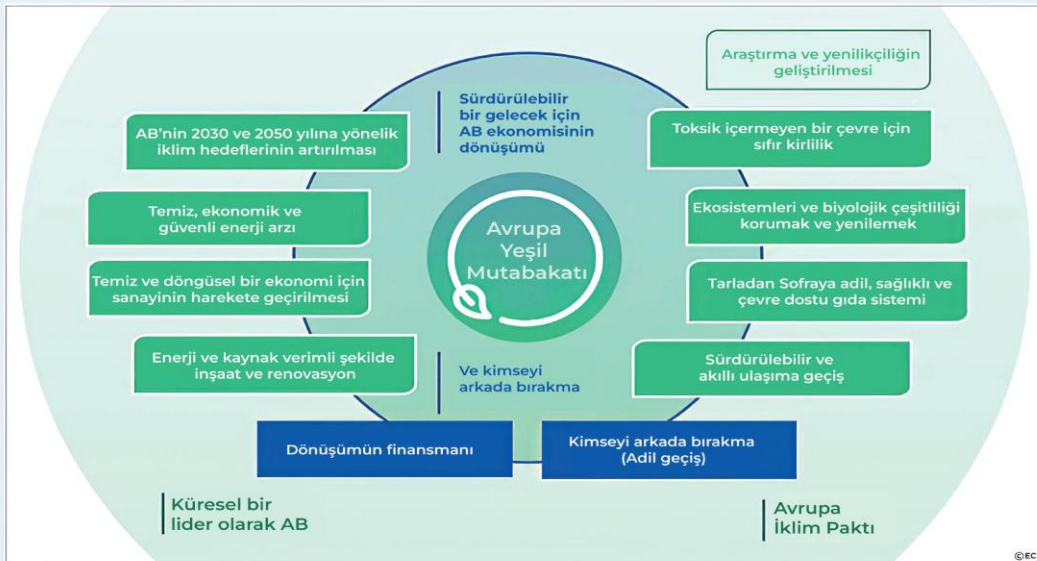
55'e Uyum Paketi

İklim, enerji, ulaştırma ve vergilendirme politikalarını, sera gazı emisyonlarının 2030 yılına kadar asgaride %55 oranında düşürülmesi hedefiyle uyumlu hale getirmeye yönelik bir dizi düzenlemeyi içermektedir.

© AB BAŞKANLIĞI

Avrupa Yeşil Mutabakatını finanse etmek üzere AB, önümüzdeki on yıl boyunca asgaride 1 trilyon € sürdürülebilir yatırımı mobilize etmeyi taahhüt etmiştir.

AVRUPA YEŞİL MUTABAKATI (AYM) ÖNEMLİ TARİHLER

AB'yi kaynak-verimli, rekabetçi ve modern bir ekonomik yapıya kavuşturmayı öngören AYM, üretimden ticarete, enerjiden ulaşırmaya, tarımdan vergilendirmeye kadar pek çok alanı kapsayan köklü bir dönüşüm planıdır.

AYM uyarınca, AB ekonomisinin tüm sektörlerinin AB'nin 2050 yılında iklim-nötr olma hedefine katkıda bulunacak şekilde yeniden yapılandırılması öngörülmektedir. AYM sürecine ilişkin önemli dönüm noktaları aşağıda sunulmaktadır.

© AB BAŞKANLIĞI

1997

Kyoto Protokolü

- 2005 yılında yürürlüğe girdi.
- Türkiye, 26 Ağustos 2009'da protokole taraf oldu.

2015

BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

2015

Paris Anlaşması

- 4 Kasım 2016 tarihinde yürürlüğe girdi.
- Türkiye Anlaşmaya yönelik Niyet edilen Ulusal Olarak Belirlenmiş Katkısını (INDC) sundu.
- Türkiye, sera gazı emisyonlarında, referans senaryoya (BAU) göre 2030 yılında %21 oranına kadar azaltım öngördüğünü beyan etti.

2019

Avrupa Yeşil Mutabakatı (AYM)

- AB'nin yeni büyüme stratejisi olarak açıklandı.
- 2050'de net sıfır emisyona ulaşılmasını
- Ekonomik büyümenin kaynak kullanımından ayrıştırılmasını öngörüyor.

2021

Avrupa İklim Kanunu

- AB'nin 2050 yılında iklim nötr olma hedefine yasal olarak bağlayıcılık kazandırdı.

2021

Türkiye'nin Yeşil Mutabakat Eylem Planı

- 16 Temmuz 2021 tarihinde yayınlandı.

2021

55'e Uyum Paketi

- Komisyon tarafından açıklandı.
- Yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, sınırda karbon düzenlemesi, alternatif enerji altyapıları, enerji vergilendirmesi, Emisyon Ticaret Sistemi gibi mevzuat önerileri yer almaktadır.

2021

Türkiye'nin Paris Anlaşmasını Onaylaması

- Ülkemizin 2053 yılı için net sıfır emisyon hedefi ilan edildi.

2021

Yüksek Düzeyli İklim Diyalogu (YDİD)

- 16 Eylül 2021 YDİD'in ilk toplantısı düzenlendi.
- 21 Nisan 2022 YDİD'nin ikinci toplantısı düzenlendi.

2022

Türkiye'nin ilk İklim Şurası düzenlendi.

2023

Güncellenmiş NDC

- 13 Nisan 2023 tarihinde, Türkiye'nin Paris Anlaşmasına Yönelik Güncellenmiş İlk Ulusal Katkısı (NDC) BMİDÇS Sekretaryasına sunuldu.
- Türkiye sera gazı emisyonlarında 2030 yılına kadar %41 oranında artıştan azaltım öngördüğünü beyan etti.

2023

55'e Uyum Paketi

- Paketin yasalaşma süreci, Enerji Vergilendirme Direktifi haricinde tamamlandı.

2025

Ülkemizin İlk İklim Kanunu

- 9 Temmuz 2025 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

AB'DE DİJİTAL DÖNÜŞÜM VE TÜRKİYE

Avrupa Komisyonunun, 2019-2024 döneminde açıkladığı siyasi önceliklerinden biri de “Dijital Çağa Uygun Bir Avrupa”dır. Herkes için yararlı teknolojilerin hayata geçirilmesini amaçlayan AB’nin dijital stratejisi, Avrupalı vatandaşlar için dijital yetkinliklere yatırım yapılmasını, bireylerin siber tehditlerden korunmasını ve yapay zekânın temel hakları zedelemeyecek şekilde geliştirilmesini öngörmektedir. Bu çerçevede, AB’nin 2030 yılına ilişkin en temel projeksiyonu, çevreye duyarlı ve dijitalleşme süreçlerini büyük ölçüde tamamlamış bir ekonomi yaratmaktır.

AB bu hedef kapsamında, “Dijital Pusula 2030 Bilgilendirmesi”ni yayımlamış ve 2030 yılına kadar altyapıların, becerilerin, işletmelerin ve kamu hizmetlerinin dijitalleşmesine ilişkin vizyon ve hedeflerini ortaya koymuştur. Ayrıca, bu hedeflere ulaşmak için, üye ülkelerle yıllık işbirliği mekanizmasına dayalı bir yönetim çerçevesi oluşturulması amacıyla “Dijital 10 Yıla Giden Yol” başlıklı politika programını kabul etmiş ve uygulamaya başlamıştır.

AB’nin dijital dönüşümünün yasal çerçevesini oluşturmak ve bütüncül bir dönüşüm süreci yürütmek için Dijital Hizmetler Yasası, Dijital Piyasalar Yasası, Yapay Zekâ Stratejisi, Yapay Zekâ Yasası, Avrupa Veri Stratejisi, Veri Yönetişim Yasası, Avrupa Veri Yasası, Siber Güvenlik Stratejisi, Siber Güvenlik Yasası, Siber Dayanıklılık Tüzüğü, Şebeke ve Bilgi Güvenliği Direktifi (NIS2), Avrupa Dijital Kimlik Tüzüğü ile Avrupa Dijital Haklar ve İlkeler Taslak Bildirisi yayımlanmıştır. Ayrıca 2021-2027 ÇYMÇ kapsamında Tek Pazar, Yenilik ve Dijitalleşme için 149,2 milyar avro bütçe ayrılmıştır.

Avrupa Komisyonunun 2024-2029 Öncelikleri incelendiğinde ise, dijital dönüşümün ayrı bir başlık olarak yer almadığı, ancak Dijital Pusula’nın hâlihazırda 2030 senesi için koyduğu hedeflerin geçerliliğini koruduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan, “Avrupa’nın Sürdürülebilir Zenginliği ve Rekabetçiliği için Yeni Bir Plan” önceliği altında yer alan “Üretkenliği Dijital Teknolojilerin Yaygınlaştırılmasıyla Hızla Arttırmak” başlığının, Komisyonun aşağıda yer alan dijital dönüşüm hedeflerini kapsadığı görülmektedir:

- Dijital Hizmetler Yasası ve Dijital Piyasalar Yasası’nın uygulanmasına yönelik çabalar artırılacaktır;
- AB yapay zekâ yenilikçiliği alanında dünya lideri olmak için çalışacaktır (örneğin YZ Fabrikaları kurulacaktır);
- Avrupa YZ Araştırma Konseyi kurulması önerilecektir;
- Veri Stratejisinin etkin uygulanması sağlanarak yenilik için ihtiyaç duyulan veriye güvenli erişim temin edilecektir.

Türkiye’de dijital dönüşüm konusunda henüz bir ulusal strateji bulunmamakla birlikte, dijital dönüşümün alt başlıklarında ulusal stratejiler uygulanmaya başlanmıştır. Bunlardan birincisi, 2018 senesinde yayımlanan Dijital Türkiye Yol Haritasıdır. Bu belgeyi, sanayinin dijital dönüşümünü hedefleyen 2023 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi izlemiştir. Bu Strateji çerçevesinde

oluşturulması planlanan Dijital Dönüşüm Merkezleri, AB’de kurulan Dijital Merkezler ile benzer niteliktedir. Her yerden herkese genişbant hedefiyle 2017-2020 yılları arasında uygulanan Ulusal Genişbant Stratejisi ve Eylem Planı, 2024-2028 yılları için güncellenme aşamasındadır. Siber tehditlere karşı vatandaşlarımızın, kurumlarımızın ve dijital altyapılarımızın korunmasına duyulan ihtiyaçtan hareketle 2020-2023 tarihli Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planı 2024-2028 yıllarını kapsayacak şekilde güncellenerek yayımlanmıştır. 2025 yılının başında Siber Güvenlik Başkanlığı kurulmuş olup 19 Mart 2025 tarihinde Siber Güvenlik Kanunu yayımlanmıştır. 2021 yılında ise, müreffeh bir Türkiye için çevik ve sürdürülebilir yapay zekâ ekosistemiyle küresel ölçekte değer üretmek amacıyla hazırlanan Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi 2021-2025 belgesi yayımlanmıştır; Eylem Planı çalışmaları ise devam etmektedir. Ayrıca yine yapay zekâ alanının hukuki zemininin oluşturulması için kanun çalışmaları yürütülmektedir. Dijital dönüşümün bir diğer önemli unsuru olan veriye ilişkin olarak ulusal veri stratejisi ve eylem planı hazırlıkları yürütülmekte olup Açık Veri Kanunu’nun 2025 yılı içinde yayımlanması hedeflenmektedir.

Kamuda dijital dönüşümün başlangıcı kabul edilen e-devlete Nisan 2025 itibarıyla entegre olmuş kurum sayısı 1.090, e-devlet aracılığıyla sunulan hizmet sayısı 8.465 ve e-devlet kullanıcı sayısı 67 milyonun üzerinde kaydedilmiştir. Bununla birlikte, kurumlar arası veri paylaşımının önündeki engeller kaldırılarak, nitelikli ve katma değeri yüksek, bütünleşik hizmetlerin sunulmasını sağlamak amacıyla e-devletten Dijital Türkiye’ye geçiş süreci de başlatılmış olup bu kapsamda Dijital Devlet Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanmaktadır.

AB İLE YÜRÜTÜLEN VİZE SERBESTİSİ DİYALOĞU (VSD)

Ülkemiz ile AB arasında başlatılan VSD, kısa süreli ziyaretlerde vatandaşlarımıza uygulanan Schengen vizesinin kaldırılmasını amaçlamaktadır. VSD tamamlandığında, biyometrik pasaport sahibi tüm vatandaşlarımız, Schengen ülkelerine iş, ailevi ya da turistik amaçlı kısa süreli ziyaretlerinde (180 gün içinde 90 güne kadar) vizesiz seyahat edebilecektir. Schengen vizesi, İrlanda hariç tüm AB üyesi ülkeler için geçerlidir. İsviçre, Norveç, İzlanda ve Lihtenştayn AB üyesi olmamakla birlikte Schengen sistemine dâhildir.

Ülkemiz ile AB arasında 16 Aralık 2013 tarihinde “Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma” (Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması) ile eş zamanlı olarak başlatılan VSD, Vize Serbestisi Yol Haritası üzerinden yürütölmektedir. Vize Serbestisi Yol Haritasında yer alan ve karşılanması beklenen hususlar, 72 kriter olarak sıralanmaktadır. Sözkonusu kriterler, beş tematik grupta toplanmaktadır. Bunlar:

- Belge Güvenliği
- Göç Yönetimi
- Kamu Düzeni ve Güvenliği
- Temel Haklar
- Düzensiz Göçmenlerin Geri Kabulü

Yol Haritasında ise;

- Belge güvenliği konusunda, pasaportların AB standartlarına uygun olarak hazırlanması (biyometrik pasaport), pasaport, kimlik kartı ve diğer benzeri belgelerin güvenliğinin temin edilmesi,
- Göç yönetimi konusunda, sınırlarda yeterli kontrol ve gözetimin sağlanması, uluslararası koruma ve yabancılarla ilgili işlemlerde AB müktesebatına uyum ve etkili uygulamanın gerçekleştirilmesi,
- Kamu düzeni ve güvenliği konusunda, örgütlü suçlar, terör ve yolsuzlukla mücadele edilmesi ve bu suçların önlenmesi, bu kapsamda terörizmin finansmanı, insan ticareti ve siber suçlara ilişkin AB müktesebatına uyum sağlanması, cezai konularda adli işbirliği yapılması, kişisel verilerin korunması,
- Temel haklar konusunda, temel hak ve özgürlüklerin korunması, ayrımcılık yasağı, seyahat ve kimlik belgelerine erişim ile mülteciler ve vatansızların kimlik belgelerine erişimi,
- Düzensiz göçmenlerin geri kabulü hakkında bazı kriterler yer almaktadır.

Vize Serbestisi Yol Haritasında yer alan sözkonusu 72 kriter konu itibarıyla Adalet, Özgürlük ve Güvenlik başlıklı 24. Fasıl konuları (göç, sınır yönetimi, adli işbirliği, polis işbirliği, uyuşturucu ile mücadele) ile Yargı ve Temel Haklar başlıklı 23. Fasılın bazı konularını kapsamaktadır. Bu çerçevede, VSD süreci, vatandaşlarımıza vizesiz seyahat imkânı sağlanmasının ötesinde, AB’ye katılım sürecimiz için de önem teşkil etmektedir.

Yol Haritasında yer alan yukarıda kayıtlı koşulların büyük bir kısmı, başta 6458 sayılı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” olmak üzere, ilgili mevzuatımızda gerçekleştirilen düzenlemeler ve iyileştirmelerle esasen karşılanmış bulunmaktadır. VSD’nin tamamlanmasına yönelik çalışmalar ve bu çerçevede AB tarafı ile yapılan görüşmeler, AB Başkanlığı eşgüdümünde başta Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı olmak üzere ilgili kurumlarımızca yürütölmektedir. Kalan kriterlere ilişkin kurumlarımızın çalışmaları devam etmektedir.

Avrupa Komisyonu, 4 Mayıs 2016 tarihinde yayımladığı VSD hakkındaki son raporu ile Türkiye’nin Vize Serbestisi Yol Haritasında yer alan 72 kriterin 65’ini tamamen karşıladığını teyit etmiştir. Bahsekonu çalışmaların neticesinde Avrupa Komisyonu, 8 Aralık 2018 tarihinde kalan kriterler arasında yer alan AB ve ICAO standartlarıyla uyumlu pasaportların basımına ilişkin kriterin karşılandığını teyit etmiştir. Bu çerçevede vize serbestisi için 72 kriterden karşılanması gereken kriter sayısı 6’ya inmiştir.

18 Eylül 2019 tarihinde, kalan kriterlerin karşılanması ve karşılanan kriterlerin sürekliliğinin sağlanmasına yönelik, “AB ile Vize Serbestisi Diyalogu Süreci” konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesi yayımlanmıştır. Çalışmalar, sözkonusu Genelge çerçevesinde devam etmektedir.

VSD süreci başarıyla tamamlandığında, (AB) 2018/1806 sayılı AP ve Konsey Tüzüğü’nde değişiklik yapılarak; ölkemiz, sözkonusu Tüzüğün ekinde yer alan ve vize uygulanacak ölkelerin yer aldığı negatif listeden vize muafiyetine sahip ölkelerin bulunduğu pozitif listeye alınacak ve vatandaşlarımız için vize muafiyeti gerçekleşmiş olacaktır.

Göç Konusunda AB ile Yakın İşbirliği

Ölkemiz sahip olduğu coğrafi konumdan ötürü Avrupa ölkeleri ile kaynak ölkeler arasında, düzensiz göçmenler bakımından transit koridor oluşturmaktadır. AB’ye yönelik göç akınlarının önemli kavşak noktasında olan ölkemiz ile AB arasında göç işbirliği olumlu gündem maddesini oluşturmakta, ölkemizin çabaları AB göç yönetimine doğrudan katkı sağlamaktadır. AB ortak göç politikasının sürdürülebilmesi için ölkemizle işbirliği yapılması elzemdir.

Ağustos 2015’te savaştan kaçan Suriyelilerin, ölkemiz başta olmak üzere, çeşitli transit ölkelerden geçerek AB’ye yönelik kitlesel çapta düzensiz göç hareketlerine girişmeleri, AB içinde büyük bir göç krizine neden olmuştur. Bu gelişmeler üzerine, AB ile ölkemiz arasında, önce 29 Kasım 2015 tarihinde “AB-Türkiye Ortak Açıklaması” ve “Ortak Eylem Planı” kabul edilmiş; düzensiz göçmen sayısında arzu edilen azalmanın gerçekleşmemesi üzerine, 18 Mart 2016 tarihinde “AB-Türkiye Açıklaması (18 Mart Mutabakatı)” adı verilen belge üzerinde mutabakata varılmıştır.

18 Mart Mutabakatı, düzensiz göç konusunda işbirliği yapılması ve ölkemiz üzerinden AB’ye yönelik düzensiz göçmen akışının kontrol altına alınmasının yanı sıra, Türkiye-AB ilişkilerinin çeşitli alanlarda geliştirilmesi amacıyla her iki tarafın atmayı taahhüt ettiği adımları içeren siyasi

bir belgedir. Söz konusu Mutabakat, göç işbirliğinin ötesinde, Türkiye-AB ilişkilerinin önemli konu başlıklarında ilerleme sağlanmasına yönelik bir denge üzerine kuruludur.

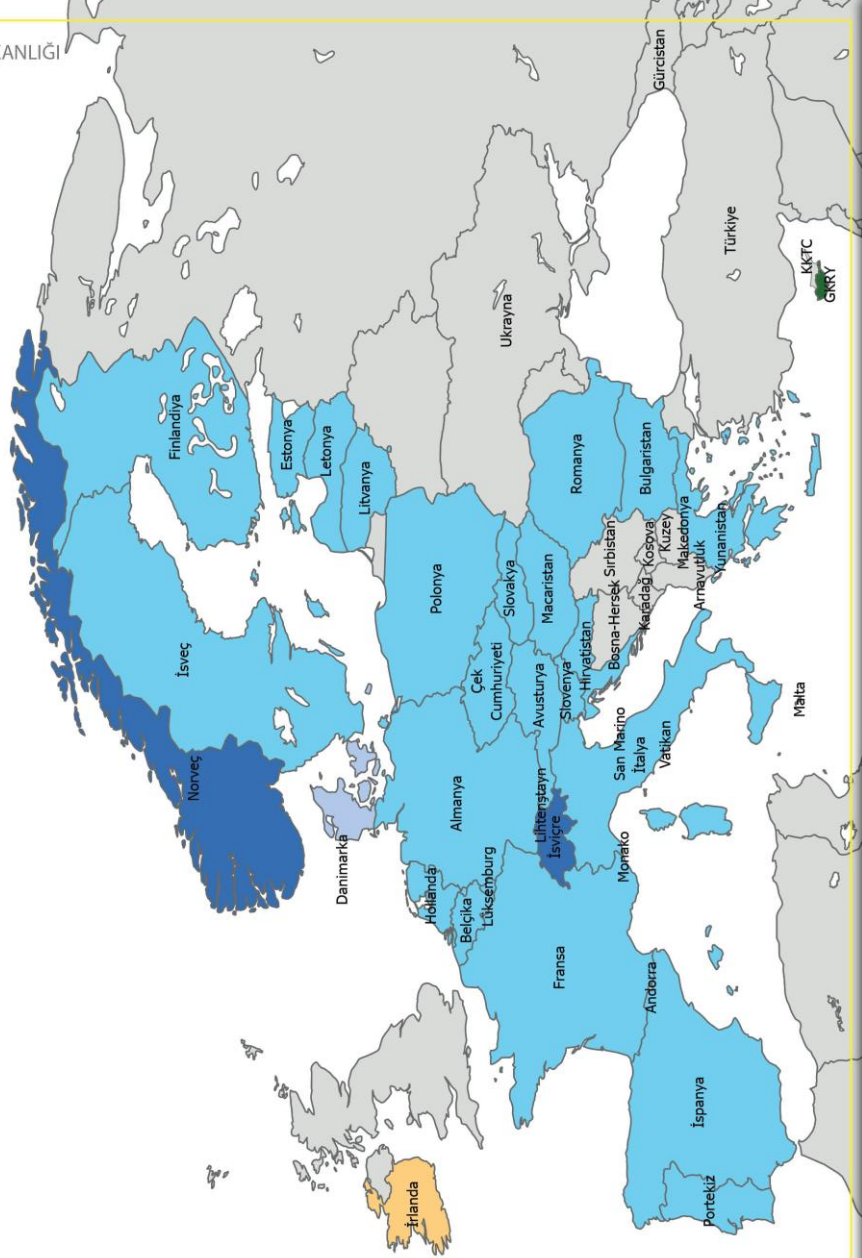
18 Mart Mutabakatının ana hususları aşağıda sıralanmaktadır:

1. Düzensiz göçün önlenmesi amacıyla “bire bir” uzlaşısının hayata geçirilmesi ve bu kapsamda 20 Mart 2016 tarihi itibarıyla Türkiye'den Yunan adalarına geçen tüm yeni düzensiz göçmenlerin ülkemize iade edilmesi,
2. “Bire bir” uzlaşısı uyarınca, Yunan adalarından Türkiye'ye iade edilen her bir düzensiz göçmen için, Türkiye'den bir Suriyelinin AB üye ülkelerine yerleştirilmesi,
3. Türkiye'den AB'ye düzensiz göçe yönelik yeni deniz ve kara güzergâhlarını önlemek için Türkiye'nin gerekli her türlü tedbiri alması ve bu amaç doğrultusunda AB ve komşu devletlerle işbirliği yapması,
4. Türkiye ve AB arasındaki düzensiz geçişler sona erdiğinde ya da en azından büyük ölçüde ve sürdürülebilir şekilde azaltıldığında, AB tarafından Gönüllü İnsani Kabul Programının hayata geçirilmesi,
5. Türkiye-AB Vize Serbestisi Diyaloğunun hızlandırılması (ülkemizin kriterleri karşılaması kaydıyla sürecin hayata geçirilme tarihi öne çekilmiştir),
6. Türkiye'deki Suriyelilerin ihtiyaçlarının karşılanması için AB tarafından tahsis edilen 3 milyar avronun kullanımının hızlandırılması (Sığınmacı Mali İmkânı- FRIT) ve aynı amaç için 2018 sonuna kadar ilave 3 milyar avro fon sağlanması,
7. Gümrük Birliğinin güncellenmesi için çalışmaların sürdürülmesi,
8. Müzakere sürecinin yeniden canlandırılması,
9. Suriye'nin ülkemiz sınırına yakın bölgelerindeki insani koşulların iyileştirilerek, yerel nüfus ve sığınmacılar için daha güvenli alanlar oluşturulması için işbirliği yapılması.

18 Mart Mutabakatı ve temelini oluşturan diğer belgeler kapsamında, yukarıda sayılı unsurlara ilaveten Türkiye-AB Zirvelerinin toplanması, önemli tematik konularda YDD toplantılarının düzenli olarak yapılması, terörle mücadelede Türkiye-AB işbirliğinin somut adımlarla güçlendirilmesi gibi hususlar da yer almaktadır.

SCHENGEN BÖLGESİ

Schengen Bölgesi, AB'ye üye 25 devlet; Lihtenştayn, İzlanda, Norveç ve İsviçre'yi kapsamaktadır. 400 milyondan fazla AB vatandaşının yanı sıra AB'de yaşayan veya AB'yi eğitim, turistik gezi, iş vb. amacıyla ziyaret eden AB vatandaşları olmayan kişilerin serbestçe seyahat etmesine olanak tanır.

SCHENGEN BÖLGESİ HARİTASI

- Schengen müktesebatının bütünüyle geçerli olduğu AB üye devletleri.
- AB üyesi olmakla birlikte, Adalet ve İçişleri alanındaki AB müktesebatına dahil olmadıktan (opt-out), Schengen müktesebatının tamamını AB müktesebatı olarak değil, uluslararası hukukun bir yükümlülüğü olarak kabul etmiştir.
- AB üyesi olmamakla birlikte Ortaklık Anlaşmaları yoluyla Schengen müktesebatını uygulayan devletler.
- AB tarafından kabul edilmeden sonra tüm Schengen tasarruflarını uygulamak ve konseyi bu doğrultuda bilgilendirmek zorundadırlar.
- Schengen müktesebatının tamamını uygulamakla yükümlüdür.
- Ancak, müktesebatın Schengen vize itası da dahil olmak üzere iç sınır kontrollerinin kaldırılmasıyla ilgili bölümü uygulamamaktadır.
- Schengen işbirliğine katılmayan AB üye devleti. Ancak, Schengen müktesebatının bazı bölümlerine katılma hakkına sahiptir.

AB’NİN ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASI

ODGP’nin ayrılmaz bir parçası olan OGSP, AB ve üye devletlere, Avrupa düzeyinde ortak bir güvenlik ve savunma kültürünün geliştirilmesi, çatışma ve krizlerin müşterek biçimde ele alınması, Birliğin ve vatandaşlarının korunması ile uluslararası barış ve güvenliğin güçlendirilmesi hususlarında kapsamlı ve kurumsal bir çerçeve sunmaktadır.

AB’nin dış politikasında, Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı/Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi temel bir role sahiptir. ODGP ve OGSP’yi şekillendirmek ve yürütmekten sorumlu olan Yüksek Temsilci ayrıca, AB Dış İlişkiler Konseyi (EU Foreign Affairs Council-FAC) ve Avrupa Savunma Ajansı’nda (European Defence Agency-EDA) başkanlık görevini yürütür. ODGP ve OGSP’ye ilişkin kararlar, AB Zirvesi ve AB Konseyinde oybirliğiyle alınmaktadır.

AB, özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde küresel sistemin çok taraflı bir yapıya doğru hızla dönüşmesi sonucunda gündem belirleyici bir aktör olarak varlığını ve etkinliğini sürdürebilmek için önemli girişimde bulunmuştur. 2009 tarihli Lizbon Antlaşması ile ortak güvenlik ve savunma politikalarında daha fazla bütünleşme çabalarını yasal ve kurumsal düzeyde geliştirmeye başlayan AB, günümüzde stratejik özerklik arayışına devam etmektedir.

NATO’nun genişlemesine karşılık Rusya’nın daha sert bir dış politika izlemeye başlaması, Birleşik Krallık’ın Brexit ile AB’den çıkması, ABD’nin odağını Avrupa’dan Asya’ya kaydırması ve savunma harcamalarındaki yük dağılımı bakımından AB’yi açıkça eleştirmesi ve özellikle Şubat 2022’de başlayan Ukrayna-Rusya Savaşı, AB’yi ortak savunma konusunda daha ciddi ve somut önlemler almaya itmiştir. Bu çerçevede AB, Ukrayna’ya askeri desteğin sağlanması, Avrupa savunma sanayisinin güçlendirilmesi için gerekli finansman ve yatırım olanaklarının oluşturulması, savunma ve güvenlik alanında müşterek tedarikin yaygınlaştırılması, Ar-Ge çalışmalarına destek verilmesi ve üçüncü ülkelerle işbirliğinin güçlendirilmesi için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Ayrıca, Aralık 2024 itibarıyla Ursula von der Leyen başkanlığında çalışmalarına başlayan yeni Avrupa Koleji’nde, ilk defa Savunma ve Uzak’dan sorumlu bir Komiser yer almıştır.

AB’nin OGSP’de öne çıkan araç ve girişimleri aşağıda sıralanmıştır.

Avrupa Savunma Ajansı (European Defence Agency – EDA): AB’nin kriz yönetimi alanındaki savunma yeteneklerini geliştirmek amacıyla 2004 yılında kurulan EDA’nın temel görevleri: (i) AB üyesi devletler arasında savunma kabiliyetini geliştirmek ve askeri işbirliğinin güçlendirilmesine destek olmak, (ii) Savunma alanında gerçekleşen teknolojik gelişmeleri ve araştırmaları teşvik etmek, (iii) Avrupa savunma sanayisini güçlendirmek ve savunma sanayisi alanındaki işbirliklerini teşvik etmek ve (iv) Askeri bir ara yüz olarak AB politikaları çerçevesinde hareket etmektedir.

EDA’ya tüm AB üyesi devletler katılım sağlarken (en son Danimarka 23 Mart 2023 tarihinde katılmıştır), Norveç, ABD, Sırbistan, İsviçre ve Ukrayna, EDA’nın bazı çalışma ve projelerine iştirak etmektedir. Ülkemiz, EDA’nın çalışmalarına katılım sağlamak için başvuruda bulunmasına rağmen bir sonuç elde edememiştir.

Daimi Yapılandırılmış İşbirliği (Permanent Structured Cooperation – PESCO): Aralık 2009 tarihli Lizbon Antlaşması'nda temelleri atılan ancak 2017 yılında hayata geçirilebilen PESCO, AB üye devletleri arasında savunma kabiliyetlerinin ortaklaşa geliştirilmesini, savunma harcamalarının daha etkin ve verimli kullanılmasını ve silahlı kuvvetlerin müşterek harekât yeteneğinin artırılmasını amaçlamaktadır. Bu çerçevede sözkonusu işbirliği mekanizması, AB'nin güvenlik ve savunma alanındaki stratejik özerkliğini güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Katılımın isteğe bağlı olduğu PESCO'ya, Malta hariç 26 AB üyesi devlet katılım sağlamaktadır. Kasım 2020'de AB Konseyi tarafından alınan bir kararla, belirli siyasi, hukuki ve içerik odaklı kriterleri karşılamaları ve PESCO'ya katılan tüm AB üyesi devletlerin onay vermesi koşuluyla, üçüncü ülkelerin de bazı PESCO projelerine katılımına olanak tanınmıştır.

Kanada, ABD ve Norveç, Askeri Hareketlilik projesine (Military Mobility project) katılım sağlarken, ülkemiz bahsekonu projeye katılma niyetini Nisan 2021'de AB tarafına iletmış, ancak başvurumuza henüz olumlu bir yanıt verilmemiştir.

Bugüne kadar 66 PESCO projesi geliştirilmiş olup, sözkonusu projeler eğitim, kara, deniz, hava, siber ve stratejik destek gibi çeşitli alanları kapsamaktadır.

OGSP Misyon ve Operasyonları: Yaklaşık 4.000 AB askeri ve sivil personeli, dünyanın çeşitli bölgelerinde yürütölen OGSP misyon ve operasyonlarda görev yapmakta olup; kriz yönetimi, ortak silahsızlanma operasyonları, askeri danışmanlık ve yardım faaliyetleri, insani yardım ve arama-kurtarma çalışmaları ile çatışma sonrası istikrarın tesisi gibi geniş bir görev yelpazesinde faaliyet göstermektedir.

OGSP misyon veya operasyon başlatma kararı genellikle, yardım isteyen ülkenin talebi üzerine veya BM Güvenlik Konseyi kararına dayanılarak, AB üyesi devletleri tarafından oybirliğiyle alınmaktadır. İhtiyaç duyulan personel ve araçların büyük bölümü, üye devletler tarafından temin edilmektedir. Sivil misyonlar ODGP bütçesinden finanse edilirken, askeri operasyonlara ilişkin maliyetler - AB bütçesinden karşılanamayacağından - bir sonraki başlıkta incelenecek olan Avrupa Barış Aracı (EPF) aracılığıyla finanse edilmektedir.

2003 yılında ilk OGSP misyon ve operasyonlarının başlatılmasından bu yana AB, Avrupa, Afrika ve Asya'daki çeşitli ülkelerde sivil ve askeri nitelikte 40'tan fazla misyon ve operasyon yürütmüştür. Bugün itibarıyla, 12'si sivil, 8'i askeri ve 1'i hem sivil hem askeri olmak üzere toplam 21 aktif OGSP misyon ve operasyonu devam etmektedir.

Ülkemiz halihazırda OGSP operasyonlarından yalnızca, Berlin (+) düzenlemeleri kapsamında icra edilen Bosna-Hersek'teki EUFOR Althea Harekâtına katılmaktadır. Türkiye, sözkonusu Harekâta en fazla katkı sağlayan AB dışı ülke, tüm katılımcı ülkeler arasında ise en fazla katkı sağlayan ikinci ülkedir. Ülkemiz tarafından ayrıca AB'nin sivil misyonlarına da personel katkısı sağlanmaktadır.

Avrupa Barış Aracı (European Peace Facility – EPF): EPF, ODGP kapsamında askeri ve savunma alanında etkileri olan AB eylemlerini desteklemek amacıyla, AB üye devletlerinin mali katkılarıyla oluşturulmuş, AB bütçesi dışı bir finansal araçtır (AB Antlaşması'nın 41/2. maddesi

gereği, askeri etkileri veya savunma alanında etkileri olan operasyonlardan kaynaklanan harcamalar Birlik bütçesinden karşılanamaz). EPF, operasyonlar ve yardım tedbirlerinden oluşan iki sütunlu bir yapıya sahiptir. Operasyonlar sütunu, OGSP askeri misyon ve operasyonların ortak maliyetlerini karşılar, yardım tedbirleri sütunu, Barışı Destekleme Operasyonlarının (Peace Support Operations-PSOs) askeri unsurlarını finanse etmekte ve ortak ülke ile uluslararası kuruluşların askeri ve savunma alanlarındaki kapasite geliştirme faaliyetlerine destek sağlamaktadır.

Esasen Afrika ülkelerini destekleme düşüncesi ile oluşturulan EPF, Ukrayna savaşı sonrası odağını bu ülkeye çevirmiş ve başta (2021-2027 dönemi için) 5 milyar avro olan bütçesi Mayıs 2025 itibarıyla 17 milyar avroya kadar ulaşmıştır. Ukrayna savaşının başlamasından yalnızca dört gün sonra AB, EPF aracılığıyla 500 milyon avroluk askeri ve tıbbi mali desteği acil olarak sağlayacağını duyurmuştur. O tarihten bu yana EPF kapsamında Ukrayna'ya yönelik birçok ilave destek paketi açıklanmış ve sözkonusu araç AB ile üye devletlerin Ukrayna'ya savunma ve askeri yardım için kullandığı en önemli Birlik mekanizması haline gelmiştir.

18 Mart 2024 tarihli AB Dış İlişkiler Konseyinde, EPF kapsamında Ukrayna Yardım Fonu'nun (Ukraine Assistance Fund-UAF) oluşturulmasına ve anılan fon için kullanılmak üzere EPF bütçesinden 5 milyar avro aktarılmasına karar verilmiştir. Konuyla ilgili AB Konseyi tarafından yapılan açıklamada, UAF'nin Ukrayna Silahlı Kuvvetlerinin ölümcül ve ölümcül olmayan teçhizat ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılacağı, AB üye ülkelerinin ikili boyutta sağladığı yardımları tamamlayıcı özellikte olacağı ve AB ile Norveç menşeli savunma sanayilerinden müşterek tedarikin artırılmasına odaklanacağı belirtilmiştir. Açıklamanın devamında, değışen uluslararası koşullara uyum sağlamak amacıyla EPF'nin yönetim kurallarında değışikliklere gidildiği, bu çerçevede tedarik zincirlerine AB ve Norveç dışında bulunan/kurulan firmaların dahil edilebilmesine yönelik esneklik sağlanmasına karar verildiği kaydedilmiştir.

Aynı hususu, o dönemin Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı/Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell de dile getirmiş, UAF'nin AB savunma sanayisini geliştirmek için değil, Ukrayna'ya destek olmak için tesis edildiğini, AB üye ülkelerinin arzu ettikleri takdirde Ukrayna'nın ihtiyaç duyduğu mühimmatı istedikleri yerden temin edebileceklerini ve bahsekonu harcama için EPF bütçesinden iade alabileceklerini ifade etmiştir. Sözkonusu açıklamalardan, UAF kapsamında yapılacak ortak alımlarda Türk firmaları için potansiyel tedarikçi olma yolu açılrsa da, şu ana kadar bu yönde somut bir adım atılmamıştır.

Avrupa Savunma Sanayisinin Müşterek Tedarik Yoluyla Güçlendirilmesi Aracı (European defence industry reinforcement through common procurement act - EDIRPA) : EDIRPA ilk defa Mayıs 2022'de Avrupa Komisyonunun Avrupa'nın savunma yatırım açıklarına ilişkin yayımlanan Ortak Bildirimi'nde gündeme getirilmiş, üye devletler arasında uzun süren müzakereler sonrası 18 Ekim 2023 tarihinde kabul edilmiştir. Savunma teçhizatların müşterek tedarikini teşvik etmek ve Ukrayna'nın acil mühimmat ihtiyacının karşılanması için oluşturulan EDIRPA, 31 Aralık 2025 tarihine kadar geçerli olacak kısa dönemli bir araçtır. AB bütçesinden toplam 310 milyon avro (başta 500 milyon avro olarak belirlenmişti) tahsis edilen sözkonusu araçtan faydalanmak için

ortak mühimmat alımlarının en az üç üyeden oluşan bir konsorsiyum tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

15 Mart 2024 tarihinde Komisyon, EDIRPA Çalışma Programı'nı açıklamış ve bu çerçevede 3 farklı alanda ortak tedariki teşvik edecek teklif çağrıları yayınlamıştır: (i) Mühimmat (örneğin küçük silahlar, topçu mühimmatı, havanlar, roketler), (ii) Hava ve füze savunması ve (iii) Platformlar ve yenilendirme çalışmaları (örneğin tanklar, zırhlı araçlar, destek sistemleri, asker sistemleri, insansız hava araçları).

Mühimmat Üretimini Destekleme Yasası (Act in Support of Ammunition Production - ASAP):

20 Temmuz 2023 tarihinde kabul edilen Mühimmat Üretimini Destekleme Yasası (ASAP - Act in Support of Ammunition Production), 513 milyon avroluk bütçesiyle Avrupa savunma sanayisinin üretim kapasitesinin artırılmasını ve tedarik zincirlerinin güçlendirilmesini hedefleyen kısa dönemli bir araçtır.

ASAP kapsamında patlayıcılar (190 milyon avro), barut (144 milyon avro), mermi (90 milyon avro), füze (40 milyon avro) ve [Sovyet dönemi savunma malzemelerine yönelik] yenilendirme (4,35 milyon avro) başlıklarına odaklanan beş farklı proje çağrısı Ekim 2023 tarihinde açıklanmış, 15 Mart 2024 tarihinde ise bahsekonu çağrılar kapsamında 31 projenin seçildiği Komisyon tarafından duyurulmuştur.

Gerek EDIRPA gerekse ASAP'a ilişkin düzenlemelerde, bu araçlara AB üye devletleri haricinde yalnızca Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA - European Free Trade Association) üyelerinin (Norveç, İsviçre, İzlanda ve Liechtenstein) katılım sağlayabileceği belirtilmektedir (bkz: EDIRPA'ya ilişkin 2023/2418 sayılı Tüzük, m. 5 ve ASAP'a ilişkin 2023/1525 sayılı Tüzük, m. 3). Bu bağlamda, Türkiye dahil üçüncü ülkeler bu iki düzenlemeye katılım sağlayamamaktadır. Ancak, tedarik yapılabilecek savunma şirketleri bakımında üçüncü ülkeler tarafından kontrol edilen şirketler için belirli bir esneklik tanınmış olsa da, bu konuda oldukça katı düzenlemeler getirilmiştir.

Avrupa Savunma Sanayi Stratejisi (European Defence Industrial Strategy - EDIS):

Ortak tedarik ve üretim kapasitesi bağlamında, EDIRPA ve ASAP'la sağlanan kısa dönemli kazanımların güçlendirilmesi, uzun dönemli yapısal bir desteğe dönüştürülmesi ve genel olarak savunma alanında Avrupa'da arz güvenliğini sağlayacak bir düzenleyici çerçeve teşkil etmesi hedefiyle Avrupa Savunma Sanayi Stratejisi (EDIS - European Defence Industrial Strategy) hazırlanmıştır. 18 Mayıs 2022 tarihli, Avrupa'nın savunma alanındaki yatırım açıklarına ilişkin yayımlanan Ortak Bildirim kapsamında hazırlanan, Komisyon Başkanı Ursula von der Leyen'in "2023 Birliğin Durumu" konuşmasında duyurulan ve kapsamlı bir istişare sürecinin ardından 5 Mart 2024 tarihinde kabul edilen EDIS, 2035 yılına kadar Birliğin savunma sanayi politikasının temel yönergelerini oluşturacak bir belgedir.

AB'nin ilk savunma sanayisi stratejisi olma özelliğini taşıyan EDIS ile savunmaya hazır olma kültürünü -AB politikaları dâhil- farklı alanlara yönelik yaygınlaştırmak, müşterek savunma

sanayi ürün alımını teşvik etmek, savunma sanayi alanında üye devletler arasında işbirliği ve yatırımı artırarak Avrupa Savunma Teknoloji ve Sanayi Temelini (European Defence Technology and Industrial Base-EDTIB) güçlendirmek ve bu alanda Ukrayna ile işbirliğini artırmak hedeflenmektedir. Strateji belgesinde ayrıca, AB'nin savunma hazırlığının, NATO, stratejik ve 'fikirdaş' ortaklarla işbirliği geliştirerek güçlendirilebileceği belirtilmiştir. Strateji kapsamında 2030 yılına kadar üye devletlere; savunma sanayi alımlarının %40'ının müşterek yapılması, AB içi savunma ticaretinin AB savunma pazarının %35'ini oluşturmaları, savunma sanayi ürünleri alımlarında üye ülkelerin bütçelerinin %50'siyle (2035'e kadar ise %60'ıyla) AB menşeli ürünler satın almaları çağrısında bulunmaktadır.

Avrupa Savunma Sanayi Programı (European Defence Industry Programme - EDIP): EDIS'te belirlenen somut önlemlerin uygulanmaya başlanması amacıyla Komisyon tarafından önerilen EDIP'e dair taslak Tüzük'te ise EDIP için AB bütçesinden 2025-2027 yılları için 1,5 milyar avroluk bir tutar kullanılacağı, anılan bütçeyle, Avrupa Savunma Fonu (European Defence Fund-EDF) vasıtasıyla ortaya çıkan ürünlerin sanayileştirilmesi, savunma sanayi üretimi yapan KOBİ'lerin krediye erişiminin kolaylaştırılması, ayrıca savunma sanayi alanında Ukrayna ile yapılan işbirliğinin artırılması ve Ukrayna'nın bu alandaki kapasitesinin güçlendirilmesinin hedeflendiği belirtilmektedir.

EDIP'le birlikte ayrıca AB menşeli tüm savunma sanayi ürünlerine sürekli erişimin sağlanarak ileride yaşanabilecek tedarik krizlerine karşı önlem alınması, "Ortak Çıkar Alanlarında Avrupa Savunma Projeleri" girişiminin başlatılması, Birlik düzeyinde Savunma Sanayi Hazırlık Kurulu ihdas edilmesi ve Avrupa Silahlanma Programı Yapısı (Structure for European Armament Programme-SEAP) adlı yeni bir yasal çerçeve ile PESCO'nun tamamlayıcı olacak şekilde, üye ülkelerin savunma teçhizatları alanındaki işbirliğinin kolaylaştırılması ve artırılmasının hedeflendiği kaydedilmektedir. Taslak Tüzük halen müzakere aşamasında olup, Konsey ve Parlamento'nun onayını müteakip yürürlüğe girecektir.

Avrupa'nın Yeniden Silahlandırılması Planı (ReArm Europe Plan): 4 Mart 2025 tarihinde Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, Avrupa'nın savunma alanındaki harcamalarının ve yatırımlarının artırılmasına yönelik öneriler içeren ve toplam 800 milyar avroluk bir finansman kaynağı oluşturmayı hedefleyen "ReArm Europe" başlıklı bir plan sunmuştur. Sözkonusu plan kapsamında, İstikrar ve Büyüme Pakti'nin (Stability and Growth Pact) ulusal muafiyet maddesi (national escape clause) işleme konularak, üye devletlerin savunma harcamalarının AB'nin bütçe açıklarına ilişkin mali kurallarına takılmaksızın artırılması (bu sayede, 4 sene içerisinde 650 milyar avroluk kaynak yaratılması hedeflenmektedir), AB üyelerine Avrupa genelinde hava ve füze savunma, topçu sistemleri, mühimmat ve dronlar gibi yeteneklerin müşterek tedarik yoluyla temin edilmesi için 150 milyar avro kapasiteli yeni bir aracın oluşturulması ve özel sermayenin savunma alanındaki yatırımlarını artırmaları konusunda teşvik edilmesi hedeflenmektedir.

Sözkonusu planın açıklamasından iki gün sonra düzenlenen 6 Mart 2025 tarihli AB Özel Zirvesi'nde, planın birçok unsuru kabul edilmiş ve 19 Mayıs 2025 tarihinde, Avrupa Komisyonunun Savunma ve Uzaydan Sorumlu Komiseri Andrius Kubilius ve Komisyon Başkan Yardımcısı / Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikasından Sorumlu Yüksek Temsilci Kaja Kallas tarafından hazırlanan Avrupa'nın Savunma Alanındaki Hazırlığına ilişkin Beyaz Kağıt (Joint White Paper for European Defence Readiness 2030) yayımlanmıştır.

Güvenlik ortamına ilişkin yapılan genel bir analizin ardından AB tarafından savunma ve güvenlik alanında yapılan çalışmaları ve önümüzdeki dönemde atılacak adımları konu alan Avrupa savunmasına ilişkin Beyaz Kağıt'ta ayrıca, "ReArm Europe" planına ilişkin daha detaylı bilgiler sunulmuştur. Bu çerçevede Beyaz Kağıt'la birlikte, yukarıda bahsi geçen 150 milyar avroluk araca ilişkin bir Taslak Tüzük (Council Regulation establishing the Security Action for Europe (SAFE) through the reinforcement of European defence industry Instrument) sunulmuştur.

Sözkonusu Tüzük, üye devletler nezdinde yürütölen müzakerelerin ardından 27 Mayıs 2025 tarihinde AB Konseyi tarafından onaylanarak 29 Mayıs 2025 tarihinde yürürlöğe girmiştir.

Avrupa için Güvenlik Eylemi (Security Action for Europe - SAFE): SAFE mekanizması, AB üye devletlerinin savunma yetenek ihtiyaçlarını ortak tedarik yöntemiyle karşılamalarını teşvik etmek amacıyla, 150 milyar avroya kadar uygun koşullu krediler sağlayan finansal bir araçtır. Müşterek tedarik projeleri kapsamında tahsis edilecek kredilerden sadece AB üye devletleri faydalanabilirken, yürütölecek müşterek tedariklere AB üyesi ölkeler/EFTA/EEA ölkeleri ile Ukrayna menşeli firmalar katılabilecektir.

Keza ölkemizin de dâhil olduğu aday ölkeler ve AB ile Güvenlik ve Savunma Ortaklığı (Security and Defence Partnership) anlaşması imzalayan ölkeler de müşterek tedariklere, üretilecek ürünün değeriinin %30'u oranında dâhil olabileceklerdir. Müşterek tedarikin en az iki AB, EEA/EFTA üyesi ölkeyi veya Ukrayna'yı içermesi, bunlardan birinin münhasıran AB üye ölkesi olması gerekmektedir.

AB üyelerinin SAFE kredilerinden istifadeyle gerçekleştirecekleri alımlara dair müşterek tedarik planlarını Komisyona tüzüğün AB Resmi Gazetesinde yayımlanmasının (28 Mayıs 2025) ardından altı ay içinde sunması gerekmektedir. Anılan ulusal planların genel içerikli olması, ayrıntıları projelere ve ortaklara değinmemesi beklenmekte olup, Komisyona sunulduktan sonra güncellenmesi olanağı da bulunmaktadır.

TEKNİK DESTEK VE BİLGİ DEĞİŞİMİ (TAIEX) MEKANİZMASI

Ülkemiz, ulusal mevzuatımızın AB müktesebatıyla uyumlaştırılması amacıyla 2002 yılından bu yana TAIEX mekanizmasından etkin bir şekilde faydalanmaktadır. Avrupa Komisyonu Komşuluk Politikası ve Genişleme Müzakereleri Genel Müdürlüğü tarafından yönetilen TAIEX, AB müktesebatıyla uyum çalışmalarında yardım taleplerini değerlendirir ve sorunların kısa vadeli çözümü için en uygun uzmanlığın tedarikine katkıda bulunur.

TAIEX, başlangıçta sadece aday ülkelere yönelik oluşturulmuş, günümüzde ise potansiyel aday ülkeler, Avrupa Komşuluk Politikası kapsamında yer alan ülkeler ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin de faydalanabildiğı bir mekanizma halini almıştır. Bunun yanı sıra AB'nin ortaklık ilişkisi yürüttüğü tüm ülkeler bu mekanizmadan faydalanabilmektedir.

Faydalanıcı ülkelerdeki merkez teşkilatta çalışan kamu kurumu personeli, sosyal tarafları temsil eden mesleki ve ticari örgütler, mevzuat tercümanları, düzeltmenler ve mütercimler TAIEX faaliyetlerinin yararlanıcısı olabilirler. Türkiye'de kamu kurum ve kuruluşlarına yönelik TAIEX faaliyetlerini AB Başkanlığı koordine etmektedir.

Mevzuat uyumu alanında kamu kurum ve kuruluşlarının talebine göre şekillenen başlıca üç çeşit TAIEX faaliyeti bulunmaktadır:

- **Çalıştay:** Faydalanıcı ülkede ilgili mevzuata ilişkin bilgi ve farkındalığı artırmaya yönelik 30-100 uzmanın katılımıyla düzenlenen çalıştay
- **Uzman Talebi:** Konu hakkında bilgi ve tecrübe sahibi TAIEX uzmanlarının, mevzuat uyumunu gerçekleştiren ve mevzuatı uygulayan faydalanıcı ülke kamu kurumunu ziyareti
- **Çalışma Ziyareti:** 3 kişilik bir faydalanıcı ülke uzman ekibinin ilgili mevzuatın uygulamalarını görmek amacıyla bir üye ülkeye gerçekleştirdiğı çalışma ziyareti

Ayrıca, birden çok sayıda ülkenin ortak ihtiyaçları doğrultusunda, aday ve potansiyel aday ülkelerin katılımıyla düzenlenen ve ortak aksaklıkların ve yapılan çalışmaların görüşüldüğü, örnek uygulamaların ele alındığı “Çok Ükeli Çalıştaylar (Multicountry Workshops)” ve “Bölgesel Çalıştaylar (Regional Workshops)” düzenlenmektedir. TAIEX mekanizması kapsamında 2014 yılına kadar, ülkelerin ihtiyaçlarına göre belirli AB müktesebatı alanlarında (örneğin ülkemizde “Kırsal Kalkınma”, “Gıda Güvenliğı” ve “Çevre” konularında) taşra teşkilatı uzmanlarına yönelik eğitimlerin düzenlendiğı Bölgesel Eğitim Programları (Regional Training Programmes-RTP) düzenlenmiştir. TAIEX mekanizması kapsamında, bugüne kadar ülkemizin faydalanıcısı olduğı 2.100 faaliyet gerçekleştirilmiş olup, yaklaşık 78.000 kişi sözkonusu faaliyetlere katılmıştır.

Kamu kurum ve kuruluşlarının yaptığı başvurular, 2010 yılı başından bu yana AB Başkanlığı tarafından oluşturulmuş bir veritabanı üzerinden alınıp değerlendirilmekte ve TAIEX ofisine gönderilmektedir. Daha hızlı ve dinamik bir başvuru süreci sağlayan bu uygulamayla Türkiye, TAIEX mekanizmasından çok daha etkin bir şekilde yararlanmaya devam etmektedir.

TEKNİK DESTEK VE BİLGİ DEĞİŞİMİ (TAIEX) MEKANİZMASI

TAIEX, AB Aday ve Potansiyel Aday Ülkeler ile AB Komşuluk Politikası ve AB Ortaklık Ülkelerinin faydalandığı bir mekanizma olup Avrupa Komisyonu Komşuluk Politikası ve Genişleme Genel Müdürlüğü (DG NEAR) tarafından yönetilmektedir.

TAIEX Mekanizmasının ulusal koordinasyonu, Ulusal İrtibat Noktası (NCP) sıfatıyla Dışişleri Bakanlığı AB Başkanlığı tarafından yönetilmektedir.

TAIEX neyi amaçlar?

Faydalanıcı ülkelerin ulusal mevzuatlarının AB mevzuatı ile uyumlaştırmasında ve söz konusu mevzuatın uygulanması konularında teknik destek sağlamak

TAIEX'den kimler faydalanabilir?

Ülkemizde kamu kurum ve kuruluşlarının merkez teşkilatları

TAIEX Mekanizması Kapsamında Düzenlenebilecek Faaliyetler

ÇALIŞTAYLAR

Faydalanıcı ülkede mevzuata yönelik bilgi ve farkındalığın artırılması

30-100 uzmanın katılımı ile

UZMAN TALEBİ

Müktesebat uyumu çalışmalarını gerçekleştiren kamu çalışanlarının bilgi ve yönlendirme ihtiyacının karşılanması

7-20 uzmanın katılımı ile

ÇALIŞMA ZİYARETLERİ

Mevzuat uyumu çalışmalarında son aşamaya gelinmesini veya tamamlanmasını müteakip talep edilir. Uyum sağlanan müktesebatın uygulanmasında en iyi örneği temsil eden üye devlete yapılır.

3 uzman katılımı ile

© AB BAŞKANLIĞI

Türkiye ve TAIEX

Türkiye, 15 Mart 2002 tarihinden itibaren TAIEX mekanizmasının faydalanıcısıdır. 2002 yılından bu yana, yaklaşık 78000 uzmanın katılımıyla 2100'den fazla etkinlik düzenlenmiştir. TAIEX başvuruları Türkiye'deki Ulusal Temas Noktası olan AB Başkanlığı Programlama Daire Başkanlığı tarafından koordine edilen ulusal veri tabanı aracılığıyla yapılmaktadır. Kamu kurumları tarafından veritabanı aracılığıyla yıllık ortalama 50 başvuru yapılmaktadır.

EŞLEŞTİRME (TWINNING) MEKANİZMASI

AB'ye paralellik arz eden kurumsal bir yapılanmanın tesisi, AB üyelik sürecinde aday ülkelerin özellikle üzerinde durması beklenen konulardan biridir. Aday ülkelerin, AB müktesebatını, üye ülkelerle aynı standartlarda uygulayabilecek kapasitede modern, verimli çalışan, etkin yönetimler ve kurumlar oluşturması üyelik için önemlidir. Aday ülke kurumları, güçlü bir idari kapasiteye sahip olmak için, tam olarak işleyen, verimli ve sürekliliği olan kurumlara sahip olmalıdır. Kurumsal yapılanmanın güçlendirilmesine ilişkin Avrupa Komisyonu tarafından aday ülkelere teknik yardımlar sağlanmaktadır. Sözkonusu yardımlardan biri, Avrupa Komisyonu tarafından idari kapasitenin güçlendirilmesinde başlıca araç olarak kabul edilen ve uygulanmasına 1998 yılında başlanan “Eşleştirme” mekanizmasıdır. Bugüne kadar tüm faydalanıcı ülkelerde 3000 civarında eşleştirme projesi uygulanmıştır.

Eşleştirme mekanizması, 2002 yılından itibaren tüm aday ülkeler için IPA kapsamına alınmıştır. İlk başlarda sadece aday ülkelere yönelik uygulandıysa da günümüzde AB bütçesinin farklı kalemleri altında potansiyel aday ülkeler ve Avrupa Komşuluk Politikası kapsamında yer alan ülkeler eşleştirme mekanizmasından faydalanmaktadır. 2020 yılından itibaren ise Eşleştirme mekanizması dünya geneline açılmıştır. Böylece tüm ülkelerin eşleştirme mekanizmasından faydalanma imkânı bulunmaktadır.

Bu mekanizma, aday ülkelerin uyum sağlamayı hedefledikleri AB mevzuatının hayata geçirilmesi sürecinde gerekli kurumsal yapılanmanın gerçekleştirilebilmesi için, üye ülkelerin kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan uzmanların danışman olarak aday ülkelerde görevlendirilmesi ve bizzat aday ülkedeki ilgili kamu kurum ve kuruluşunda müktesebatın uygulanmasına yönelik kurumsal yapılanmaya ilişkin bir projede çalışması üzerine kuruludur. Türkiye’de eşleştirme faaliyetlerini AB Başkanlığı koordine etmektedir. AB Başkanlığı, bu mekanizmanın Türkiye’deki işleyişinde, “Ulusal İrtibat Noktası (National Contact Point-NCP)” olarak görev yapmaktadır. Ülkemizde eşleştirme mekanizmasından faydalanabilmek için IPA programlaması kapsamında proje bazında başvurular yapılması gerekmektedir.

2002-2023 yılları arasında ülkemizde 16’sı kısa süreli olmak üzere toplam 160 proje hayata geçirilmiştir. Uygulanan projelerin toplam bütçesi yaklaşık 209 milyon avrodur. Sözkonusu projeler başarıyla tamamlanmış, IPA’nın önümüzdeki programlama çalışmaları kapsamında eşleştirme projeleri geliştirilmeye devam etmektedir.

Ülkemizde eşleştirme projelerinin uygulandığı başlıca sektörler, 65 proje ile adalet ve içişleri, 24 proje ile çevre, 21 proje ile tarım ve 18 proje ile finansdır.

EŞLEŞTİRME (TWINNING) MEKANİZMASI

Eşleştirme ile AB mevzuatını etkin ve etkili bir şekilde uygulayan üye devlet kamu kurumu ile bu seviyeye ulaşması hedeflenen faydalancı ülke kurumunun eşleşerek birlikte proje yürütmesi hedeflenmektedir. Bu mekanizma aracılığıyla AB üyesi bir ülkenin kamu kurum ve kuruluşlarındaki uzmanlığın faydalancı ülke kamu kurum ve kuruluşlarına aktarılması sağlanır.

Eşleştirmeden AB müktesebatını iç hukuka aktarmak, uygulamak ve yürütmekle yükümlü kamu kurum ve kuruluşlarının merkez teşkilatları faydalanabilmektedir.

Eşleştirme Mekanizmasında Neler Yapılabilir?

- Mevzuat çalışmaları
- Strateji belgeleri ve eylem planlarının hazırlanması
- Kurumsal işleyişi düzenleyen iç prosedürleri ve yöntemleri belirleyen belgeler
- Güçlü ve zayıf yönler analizi, boşluk ve ihtiyaç analizleri
- Mevzuatın iyi uygulamalarını görebilmek amacıyla eğitimler, staj ve çalışma ziyaretleri
- İletişim ve farkındalık faaliyetleri
- İnternet sitesi ve veritabanı çalışmaları

Avrupa Birliği Başkanlığının Rolü

Türkiye’de eşleştirme mekanizmasının her aşamasında faydalancı kurumlar haricinde üç koordinatör kurum bulunmaktadır:

Merkezi Finans ve İhale Birimi,
Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu ve
Avrupa Birliği Başkanlığı

Eşleştirme projelerinin programlanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi “Ulusal İrtibat Noktası” olan Avrupa Birliği Başkanlığı’nın sorumluluğundadır.

© AB BAŞKANLIĞI

Eşleştirme Mekanizmasının İş Süreci

Türkiye ve Eşleştirme

2002 yılından bu yana 160 proje başarıyla uygulanmıştır. Faydalancı kurumlarımız tarafından en çok tercih edilen ülkelerin başında 49 proje ile Almanya, 28 proje ile Birleşik Krallık, 27 proje ile İspanya ve 26 proje ile Hollanda gelmektedir.

Adalet ve İçişleri, Çevre, Tarım ve Finans sektörleri eşleştirme mekanizmasında en yoğun kullanılan alanlardır.

AB TARAFINDAN TÜRKİYE'YE VE DİĞER ADAY ÜLKELERE VERİLEN HİBE NİTELİKLİ YARDIMLAR

AB tarafından, aday ülkelere üyeliğe yönelik yapacakları reformlara destek vermek üzere sağlanan mali yardımlar farklı uygulama modaliteleri içerebilmektedir.

AB'nin Türkiye'ye yönelik mali desteği, taraflar arasında 1964 yılında yürürlüğe giren "Ankara Anlaşması" ile başlamıştır. O tarihten günümüze kadar geçen süre zarfında, AB'nin Türkiye'ye sağladığı mali yardımların yapısında ve kullanım şeklinde değişiklikler olmuştur.

2007 yılından itibaren AB'den sağlanan mali destekler Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) vasıtasıyla yapılmış olup, bu tarihten önceki mali yardımlar, yapıları ve kapsadıkları dönemler itibarıyla, şu şekilde gruplandırılmaktadır:

1. Dönem: "Ankara Anlaşması"nın yürürlüğe girdiği 1964 yılından, 1996 yılında gerçekleştirilen Gümrük Birliği'ne kadar olan dönem,
2. Dönem: 1996-2000 yılları arası
3. Dönem: Türkiye'nin adaylık statüsünün teyit edildiği Helsinki Zirvesi'ni takiben, 2000 yılından itibaren başlayan dönem.

AB'den Türkiye'ye hibe niteliğinde ilk iki dönem (1964-2000) 454 milyon avro, üçüncü dönem (2001-2006) ise 1 milyar 708 milyon avro mali kaynak aktarılmıştır.

Öte yandan AB, 2007-2013 bütçe dönemiyle birlikte aday ülkelere sağladığı mali yardım mekanizmasında değişikliğe giderek IPA altında, aday ve potansiyel aday ülkelere hibe niteliğinde mali yardımda bulunmaya başlamıştır.

Katılım Öncesi Yardım Aracı 2007-2013 (IPA-I) Dönemi

2007-2013 bütçe döneminde (IPA-I) ülkemize 4 milyar 732 milyon avro sağlanmış olup, ayrıntıları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

2007-2013 Bütçe Döneminde Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) Fonundan Türkiye'ye Tahsis Edilen Kaynağın Bileşenlere Göre Dağılımı (milyon avro)	
Bileşenler	Toplam (avro)
I – Geçiş Dönemi Desteği ve Kurumsal Yapılanma	1.618,4
II – Sınır Ötesi İşbirliği	62
III – Bölgesel Kalkınma	1.778,5
IV – İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	474,1
V – Kırsal Kalkınma	854,6
TOPLAM	4.732,6

IPA 2007-2013 döneminde, “Geçiş Dönemi Desteği ve Kurumsal Yapılanma” ismi verilen ilk bileşen kapsamında temelde fasıl müzakereleri bağlamında ihtiyaç duyulan müktesebat uyumu konulu projeler desteklenmiştir. Yargı, içişleri, kamu yönetim reformu, göç, gümrükler, sivil toplum, temel haklar, enerji, tarım, ulaştırma, çevre, özel sektör gelişimi ve sosyal kalkınma alanlarında 201 adet proje yürütülmüştür. Bu projeler, AB uyum sürecinde öncelikli konularda kapasite gelişimi sağlanması, gerekli sistemlerin kurulması ve yasal düzenlemelerin hazırlanıp uygulanmasının yanı sıra, sınır yönetimi ve gümrük kontrol kapasitesinin güçlendirilmesi, ağır vasıtalar için yol kenarı ağırlık boyut kontrol merkezlerinin kurulması, elektrik iletim ve bakım altyapısının modernizasyonu ve kuduz ve şap gibi hayvan hastalıklarına karşı ülke çapında aşılama yapılmaması gibi konuları da ele almıştır. Ayrıca, sivil toplumun geliştirilmesi yönünde uygulanan programlarla 700’den fazla hibe sözleşmesi imzalanmış ve 1.000’e yakın öğrenciye Jean Monnet bursuyla AB üye ülkelerinde eğitim imkânı sağlanmıştır.

İkinci bileşen olan “Sınır Ötesi İşbirliği” bileşeni altında iki programa mali destek sağlanmıştır. Türkiye-Bulgaristan Sınır Ötesi İşbirliği Programı ile çevrenin korunması, kültürel ve doğal mirasın muhafazası ve turizmin geliştirilmesi gibi konularda 138 ortak proje yürütülmüştür. Uygulanan bir diğer program ise Avrupa Komşuluk ve Ortaklık Aracı (ENPI) Karadeniz Havzasında Sınır Ötesi İşbirliği Programı’dır. Bu programla da Karadeniz kıyısındaki ülkeler arasında bölgesel işbirlikleri tesis edilmesi amaçlanmış olup, dönem içerisinde Türk ortaklı 39 projeye katılım sağlanmıştır. Bu projelerle, ortak sınırların her iki tarafındaki bölgelerde ekonomik ve sosyal kalkınmanın desteklenmesine katkı sağlanmıştır.

Üçüncü bileşen olan “Bölgesel Kalkınma” bileşeni kapsamında üç adet operasyonel program yürütölmüştür. Bunlardan ilki olan Çevre Operasyonel Programı ile katı atık içme suyu ve atıksu projeleri uygulanmıştır. 705 milyon avro AB katkısı tahsis edilen Program ile Türkiye’nin çeşitli illerinde 40’tan fazla altyapı projesi tamamlanmıştır.

Bu bileşen altındaki ikinci program ise Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı’dır. 480,4 milyon avro AB katkısı tahsis edilen programla Ar-Ge, inovasyon, turizm, kümelenme, finansa erişim gibi konularda projeler yürütölmüş, ayrıca Türkiye’nin farklı illerinde ortak kullanım tesisleri, iş geliştirme merkezleri, lojistik merkezler ve lisanslı depolar kurulmuştur. Program kapsamında 46 farklı proje tamamlanmıştır.

Bölgesel Kalkınma bileşeni altındaki son program ise Ulaştırma Operasyonel Programı’dır. Bahsekonu Program kapsamında İstanbul Ankara Hızlı Tren Demiryolu Hattı’nın Köseköy’den Gebze’ye kadar olan çift hatlı kesimi inşa edilmiş ve Samsun-Kalın ve Irmak-Karabük demiryolu hatlarının modernizasyonu ve sinyalizasyonu tamamlanmıştır. Ulaştırma Master Planı gibi teknik destek projelerinin de uygulandığı ve toplam 592 milyon avro AB fonunun tahsis edildiğı Program ile 15 farklı proje hayata geçirilmiştir.

IPA-I 2007-2013 döneminin dördüncü bileşeni olan “İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi” kapsamında yürütölen operasyonel programa 474,1 milyon avro AB katkısı tahsis edilmiş ve istihdam, eğitim ve sosyal kalkınma alanlarında birçok proje hayata geçirilmiştir. Program altında Türkiye’nin dört bir yanında yürütölen 74 projeyle yüz binlerce kişiye mesleki teknik eğitimler verilmiş, 10.000’den fazla yeni istihdam yaratılmış, 1.500’den fazla kişinin kendi işini kurmasına destek olunmuş, 8.000’e yakın kız çocuğuna burs verilerek eğitimlerine devam etmeleri sağlanmış, 60.000’den fazla kişi işgücü piyasasına katılmış, 500.000’den fazla öğrenciye kırtasiye ve giyim desteğı verilmiş ve 40.000’e yakın dezavantajlı yükseköğretim öğrencisine burs sağlanmışır.

IPA’nın ilk dönemi altındaki son bileşen olan “Kırsal Kalkınma” kapsamında yürütölen program ile 42 ildeki çiftçilerimize farklı konularda kırsal kalkınma hibeleri verilmiştir. 15 teklif çağrısı sonunda 10.000’i aşkın projeye ülke katkısıyla beraber 1 milyar avroyu aşan hibe desteğı sağlanmışır.

Katılım Öncesi Yardım Aracı 2014-2020 (IPA-II) Dönemi

Uygulaması halen devam eden ve 2014-2020 yıllarını kapsayan “IPA-II” döneminde aday ülkeler için başlangıçta tahsis edilen mali kaynak büyüklüğü ve dağılımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

2014-2020 Bütçe Dönemi Katılım Öncesi Yardım Aracı Fonun Aday Ülkelere Ön Görülen Dağılımı														
	Yüzölçümü (km ²)	Km ² Başına Katkı (€)	Nüfus[41]	Kişi Başına Katkı (€)	2014 (Mln €)	2015 (Mln €)	2016 (Mln €)	2017 (Mln €)	2018 (Mln €)	2019 (Mln €)	2020 (Mln €)	TOPLAM (2014- 2020)	Yıllık Ortalama	Oran (%)
Kuzey Makedonya	25.713	24.622	2,1	306,0	81,7	67,2	64,6	82,2	99,2	111,0	127,2	633,1	90,4	8,5
Türkiye	783.562	4.122	84,7	38,1	619,6	625,7	629,2	508,6	386,8	240,7	219,0	3211,4	461,4	43,6
Arnavutluk	28.750	26.390	1,8	423,0	68,7	91,9	82,7	80,2	107,4	91,2	236,6	758,7	108,4	10,2
Bosna-Hersek	51.209	10.477	3,5	153,6	75,7	39,7	47,0	74,8	83,8	103,2	112,3	536,5	76,6	7,2
Karadağ	13.812	19.613	0,6	438,6	39,5	36,4	35,4	41,4	44,2	42,3	31,7	270,9	38,7	3,7
Sırbistan	77.474	18.129	6,8	206,6	189,1	216,1	189,4	166,7	214,1	211,0	218,1	1404,5	200,6	19,0
Kosova	10.887	52.647	1,8	318,7	66,8	82,1	73,9	78,2	91,3	89,3	91,7	573,2	81,9	7,7
TOPLAM	991.407	7.470,7	101,2	73,2	1141,1	1159,1	1122,2	1032,1	1026,8	888,7	1036,6	7406,5	1058,1	100,00

IPA-II Dönemi’nin başlangıcında Türkiye’ye 4 milyar 453 milyon avro tahsis edilmiştir. Ancak Avrupa Komisyonu tarafından siyasi nedenlerle ülkemize ayrılan IPA fonlarında kesintiler yapılmış ve güncel tahsisat miktarı 3 milyar 211 milyon avro olmuştur.

Tahsisatın politika alanları ve sektörler itibarıyla dağılımı aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

2014-2020 Politika Alanları ve Sektörlere Göre Tahsisat Tablosu (milyon avro)			
	İlk Tutar	Kesintiler Sonrası Tutar	Kesinti Oranı (%)
a. Birliğe üyelik için hazırlayıcı reformlar	1.581,4	1.320,0	16,5
Demokrasi ve yönetim	956,5	802,4	16,1
Hukukun üstünlüğü ve temel haklar	624,9	429,6	31,3
b. Sosyo-ekonomik ve bölgesel kalkınma	1.525,3	972,0	36,3
Çevre ve iklim eylemi	644,6	335,4	48
Ulaştırma	442,8	350,4	20,9
Enerji	93,5	48,0	48,6
Rekabet edebilirlik ve yenilikçilik	344,4	238,1	30,9
c. İstihdam, sosyal politikalar, eğitim, cinsiyet eşitliğinin teşviki ve insan kaynaklarının geliştirilmesi	435	275,1	36,8
d. Tarım ve kırsal kalkınma	912,2	644,4	29,4
TOPLAM	4.453,9	3.211,4	27,9

2014-2020 Uygulamadan Sorumlu Kurumlar ve Sektörlere Göre Tahsisat Tablosu (milyon avro)	
Sorumlu Kurum ve Sektör	Toplam Tahsisat
Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Eğitim İstihdam ve Sosyal Politikalar Sektörü	275,1
Adalet Bakanlığı Yargı Sektörü	40,5
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevre ve İklim Sektörü	335,4
Dışişleri Bakanlığı - AB Başkanlığı	872,2
Sivil Toplum Sektörü	104,6
Temel Haklar Alt Alanı	38,3
Diğer Tekil Projeler ve Deprem Desteği	118,8
Birlik Programlarına Katılım için IPA Katkısı	610,4
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Enerji Sektörü	48
İçişleri Bakanlığı İçişleri Sektörü	323,4
Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Rekabetçilik ve Yenilik Sektörü	238,1
Tarım ve Orman Bakanlığı	640,2
Tarım ve Kırsal Kalkınma Programı (IPARD)	601
Tarım ve Kırsal Kalkınma Kurumsal Kapasite Geliştirme Alt Sektörü	39,2
Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Ulaştırma Sektörü	350,4
TOPLAM	3.221,4³⁵

IPA-II döneminde ilk dönemdeki yapılar ve sorumlu kurumlar korunmuş, ancak sektörel bir yaklaşıma geçilerek bütüncül bir programlama ile toplam etkinin artırılması amaçlanmıştır. Bu yolla, bir önceki dönemde Geçiş Dönemi Desteği ve Kurumsal Yapılanma bileşeni altında fonlanan tarım, enerji, ulaştırma, çevre, temel haklar, sivil toplum, içişleri ve yargı alanındaki projeler, bu dönemde ilgili sektörler altında programlanmış ve uygulanmaktadır.

Eğitim, İstihdam ve Sosyal Politikalar Sektörü altında, iş sağlığı, iş güvenliği, kayıtlı istihdam, genç ve kadın istihdamının desteklenmesi, okul öncesi eğitimin güçlendirilmesi, mesleki eğitimin geliştirilmesi, okullaşma oranının artırılması, yaşlı bakım hizmetlerinin güçlendirilmesi ve tarımda çocuk işçiliğinin engellenmesi gibi alanlarda 24 farklı proje hayata geçirilmektedir.

³⁵Fonun 88 milyon Avroluk kısmı AB tarafından doğrudan yürütülen Sivil Toplum Fonu bünyesinde kullanılmaktadır.

Yargı sektörü altında, yargı alanındaki yapıların idari ve teknik kapasiteleri ile etkinliklerinin artırılması, yargı mensuplarının eğitim faaliyetlerinin geliştirilmesi, ceza infaz kurumlarının kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi ve benzeri konularda 17 proje uygulanmaktadır.

Çevre ve İklim sektöründe, bir önceki dönemde olduğu gibi katı atık, su ve atıksu projelerinin yanında, sürdürülebilir kalkınma için çevre yönetimi alanında toplam 37 proje tanımlanmıştır. Bu sektörde uygulanmakta olan projelerle, daha fazla vatandaşımızın AB standartlarında iyileştirilmiş içme suyu temini, atıksu arıtma ve katı atık yönetimi altyapısından faydalanması; iklim eylemi, hava kalitesi, sivil koruma, deniz çevresi, yatay mevzuat ve doğanın korunması alanlarında yasal ve idari kapasitenin geliştirilmesi ve hassas ekonomik sektörlerin ve iklim değişikliğine yönelik altyapıların esnekliğinin artırılması hedeflenmektedir.

Temel Haklar Alt Alanında 2014-2020 yılları arasında toplam bütçesi 38,3 milyon avro olan 13 proje programlanmıştır. Bu projelerin on biri tamamlanmış durumda olup iki projenin uygulaması devam etmektedir.

Enerji sektörü altında yenilenebilir enerji, enerji verimliliği ve doğal gaz altyapısı alanlarında toplam 12 adet proje yürütölmektedir.

İçişleri sektörü IPA-II döneminde büyük kaynaklar aktarılan sektörlerden olup, sektör altında özellikle sınır güvenliğinin artırılması, düzensiz göçün yönetimi, Geri Kabul Anlaşması'nın uygulanması, entegre sınır yönetimi ve e-pasaport uygulamasının hayata geçirilmesi gibi hususlarda 34 farklı proje fonlanmaktadır.

Rekabetçilik ve Yenilik sektörü ile KOBİ'lerin güçlendirilmesi yenilikçilik ve Ar-Ge çalışmalarının desteklenmesi, turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi, dijital dönüşüme önyak olunması ve ticari ağların geliştirilmesi gibi konularda 43 proje hazırlanmış ve Türkiye'nin farklı illerinde uygulamaya konulmuştur.

2014-2020 (IPARD II) döneminde Tarım ve Kırsal Kalkınma Programı'nın 42 ildeki uygulamasına devam edilmektedir. 2023 sonu itibarıyla program kapsamında çiftçilerimizle imzalanan kırsal kalkınma hibe sözleşmesi sayısı 15.000'i aşmıştır. Tarımsal işletmelerin fiziki varlıkları ile tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasına ilişkin yatırımlar, çiftlik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve iş geliştirilme alanlarında desteklenen projelerin yanında, tarım çevre tedbirleri de program kapsamında desteklenmektedir. Ayrıca, Yerel Eylem Grupları (YEG) tarafından geliştirilen tabandan tavana yerel kalkınma stratejilerinin uygulanması olarak özetlenebilecek LEADER yaklaşımı bu program kapsamında desteklenmektedir. Türkiye, bu tedbiri IPARD'dan faydalanan aday ölkeler arasında uygulayan ilk ölkedir.

Diğer taraftan, Tarım ve Kırsal Kalkınma sektöründe kurumsal kapasite gelişimi alanındaki projeler de IPA-II döneminde devam etmektedir. Bu çerçevede, tarım danışmanlığı, hayvan hastalıkları ve çiftlik muhasebe kayıt sistemi gibi alanlara yönelik 10 proje uygulanmaktadır.

Ulaştırma sektörü altında, AB tarafından desteklenen en büyük bütçeli proje olma özelliği taşıyan Halkalı-Kapıkule Demir Yolu Çerkezköy Kapıkule Kesimi Yapım Projesi uygulanmaktadır. Ayrıca, sürdürülebilir kent ulaşımı, ulaşım emniyeti, kombine taşımacılık ve benzeri konularda yürütölen projelerle birlikte Ulaştırma sektörü altındaki toplam proje sayısı 21'i bulmaktadır.

Bütün bunlara ek olarak, 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş Depremi sonrasında Avrupa Komisyonu yetkilileriyle temasa geçilmiş ve IPA II döneminin ilk yıllarında proje iptalleri ve ihale kırımları nedeniyle harcanamamış olan 66,8 milyon avronun deprem bölgesinin ihtiyaçları çerçevesinde kullandırılmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda uygulanacak olan 10 farklı projeye bölgedeki yerel otoritelere destek verilecek, kadın ve çocuk hakları ile sağlık alanlarında detaylı çalışmalar yapılacak ve depremde etkilenen çiftçi ve balıkçılara destekler sağlanacaktır. Ayrıca, bölgede uluslararası finans kuruluşları ile birlikte yürütölecek olan projelerin proje hazırlık çalışmalarına da bu paket dahilinde destek olunacaktır.

Bu projelerden 4 tanesi AB Başkanlığı tarafından yürütölmektedir. Projelerin ilkinin toplam bütçesi 12,5 milyon avro olup Sivil Toplum Sektörü kapsamında bölgedeki yerel otoriteler ve sivil toplum desteklenmektedir. Diğer proje ise 1,5 milyon avro bütçeye sahiptir ve proje kapsamında belediye altyapı proje hazırlık çalışmaları yapılmaktadır. Kalan iki proje toplam 28,2 milyon avroluk bir bütçeye sahiptir ve Temel Haklar Alt Alanı kapsamında kadın ve çocuk hakları alanında uygulanmaktadır.

Katılım Öncesi Yardım Aracı 2021-2027 (IPA-III) Dönemi

IPA'nın 2021-2027 yıllarını kapsayan III. Dönemi, Türkiye'nin AB müktesebatına uyumu, müktesebatın uygulaması ile ekonomik ve sosyal uyuma yönelik kapasite oluşturulması hedefleri çerçevesinde yürütölecektir. Ülke tahsisatının olmadığı yeni dönemde yararlanıcı ölkeler için toplamda 14.2 milyar avro fon adil paylaşım ilkesi ile tahsis edilmiştir.

Bu kapsamda aksiyonlar 5 tematik pencere altında toplanmıştır:

- i. Hukukun Üstünlüğü, Temel Haklar, Demokrasi,
- ii. İyi Yönetişim, Müktesebat Uyumu, Stratejik İletişim ve İyi Komşuluk İlişkileri,
- iii. Yeşil Gündem ve Sürdürülebilir Bağlantısallık,
- iv. Rekabetçilik ve Kapsayıcı Büyüme,
- v. Bölgesel ve Sınır Ötesi İşbirliği.

Avrupa Komisyonunca **2021 yılı** için toplam bütçesi 104,5 milyon avro olan 16 projenin fonlanması kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra, IPARD (Kırsal Kalkınma Programı), Birlik Programlarına katılım için IPA katkısı, AB Türkiye Delegasyonu tarafından doğrudan yönetilen Sivil Toplum Aracı ve Sınır Ötesi İşbirliği Programı eklendiğinde 2021 dönemi için Türkiye'ye tahsis edilecek fon miktarı 208,5 milyon avrodur. Söz konusu yıla ait kabul edilen projeler için Finansman Anlaşması Türkiye ile AB arasında imzalanmış ve yürürlüğe girmiştir.

Avrupa Komisyonunca **2022 yılı** için toplam bütçesi 111 milyon avro olan 22 projenin fonlanması kabul edilmiştir. IPARD, Sınır Ötesi İşbirliği gibi programlar dâhil edildiğinde toplam tahsisat 221 milyon avro olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılı programlamasında kabul edilen projeler için Finansman Anlaşması Türkiye ile AB arasında imzalanmış ve yürürlüğe girmiştir.

Benzer şekilde kabul edilen projeler ile IPARD ve Birlik Programlarına katkı gibi kalemlere **2023 yılında** toplam 244,6 milyon avro ayrılmıştır. Program çerçevesinde kabul edilen projeler için 2023 yılı Finansman Anlaşması Türkiye ile AB arasında imzalanmış olup, iç onay sürecinin tamamlanması ile yürürlüğe girmiştir.

Aynı şekilde kabul edilen projeler ve IPARD, Birlik Programlarına katkı gibi kalemlere **2024 yılında** toplam 211 milyon avro tahsis edilmiş ve kabul edilen projeler için Avrupa Komisyonu Finansman Kararı yayımlanmıştır. Bu kapsamda sözkonusu programlama yılına ait finansman anlaşması imzalanması süreci başlatılmış olup yılsonuna kadar tamamlanması planlanmaktadır.

Diğer yandan IPA'nın **2025-2027 yıllarını** kapsayacak çok yıllık bir programlama süreci Avrupa Komisyonu tarafından duyurulmuş ve programlamaya ilişkin çalışmalar yürütölmeye başlanmıştır. Bu doğrultuda ilgili Kurumlarımızın katkıları ile Ülke Stratejik Cevap Belgesi ve planlanan projelere yönelik Aksiyon dokümanları Avrupa Komisyonuna Ekim 2024'te iletilmiştir. Komisyon tarafından yapılan ilgililik değeriendirmesi sonucu proje bilgilerinin yer aldığı aksiyon belgeleri revize edilmiş ve Komisyon olgunluk değeriendirmesi için Şubat 2025 tarihinde Komisyon yetililerine iletilmiştir. Komisyon olgunluk değeriendirmesi sonrası Komisyon Finansman Kararı beklenecektir.

KATILIM ÖNCESİ YARDIM ARACI (IPA)

AB katılım öncesi mali yardımları, tam üyelik sürecinde aday ve potansiyel aday ülkelere Birlik politikaları ile uyumlarını kolaylaştırmaları ve gerekli altyapıyı oluşturmaları için sağlanan hibe destekleridir.

IPA, AB bütçesi içinde yedi yıllık dönemler halinde planlanmaktadır. Kendisinden önce farklı adlar altında verilen mali yardımları tek çatı altında toplamıştır. Hali hazırda IPA III dönemi uygulanmaktadır.

2002'den bu yana ülkemize tahsis edilen toplam 10 milyar avroluk AB fonu sayesinde 900'den fazla büyük ölçekli proje gerçekleştirilmiştir. Ülke tahsisatının olmadığı yeni dönemde yararlanıcı ülkeler için toplamda 14.2 milyar avro fon tahsis edilmiştir.

Söz konusu projeler sayesinde, şehirlerimizdeki hava kalitesinden sınır güvenliğine, yenilenebilir enerjinin desteklenmesinden salgın hastalıklarla mücadeleye, vatandaşlarımızın hayatına dokunan birçok alanda ilerleme kaydedilmiştir.

2021 Yılı Türkiye'ye tahsis edilecek fon miktarı 208,5 milyon Avro'dur.

2022 Yılı 221 milyon Avro olarak gerçekleşmiştir.

2023 Yılı toplam tahsisat 244,6 milyon Avro olarak gerçekleşmiştir.

© AB BAŞKANLIĞI

EFSD+ VE TÜRKİYE YATIRIM PLATFORMU (TYP)

AB, Avrupa Sürdürülebilir Kalkınma Fonu Artı (EFSD+) isimli mekanizmayı Katılım Öncesi Yardım Aracının üçüncü döneminde (IPA III) tanıtmıştır. Söz konusu mekanizma kapsamında, AB'nin ortaklık içerisinde olduğu ölkelerde kamu sektörü, belediyeler ve özel sektörün yatırım projelerinin, kredi garantisi veya harmanlama (blending) (kredi ve hibenin bir arada kullanılması) finansman modelleri ile desteklenmesi amaçlanmaktadır. IPA III döneminde AB tarafından, ortaklık ilişkisi yürüttükleri tüm ölkeleri kapsayacak şekilde 40 milyar avroluk bir garanti desteği sağlanacak olup bu garantinin yaklaşık %67'si Avrupa Yatırım Bankası için ayrılmıştır. EFSD+ mekanizmasından faydalanabilmenin koşulu, ilgili ölkede bir yatırım platformunun varlığıdır. Ülkemizin de EFSD+ mekanizmasından faydalanabilmesi için NDICI ve IPA III Tüzüklerindeki ilgili maddeler gereğince Türkiye Yatırım Platformu (TYP) adında bir yatırım platformu kurulmuştur.

TYP'nin ilk çağrısı Nisan 2022'de Avrupa Komisyonu tarafından Uluslararası Finans Kuruluşları (IFI) nezdinde açılmıştır. AB'ye akredite IFI'ler, ölkemizde özel sektör kuruluşları ve hazine garantisi olmaksızın borçlanabilen kuruluşlarla birlikte oluşturdukları proje portföylerini Komisyona 12 Temmuz 2022 tarihi itibarıyla iletmışlerdir. EFSD+ mekanizmasının ilk çağrısına Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), Alman Kalkınma Bankası (KfW) ve Dünya Bankası Grubundan IFC gibi IFI'ler ölkemizi içeren portföyler sunmuştur. Söz konusu portföyler teknik değerlendirmelerden geçtikten sonra onaylanmak üzere Operasyonel Kurul'a iletilmiştir. Yeşil gündem, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji, yeşil tahviller, sürdürülebilirlik, vb. konularda IFI'ler tarafından oluşturulan ve ölkemizi içeren toplam 14 Yatırım Programı Önerisi Operasyonel Kurulda onaylanmıştır. Operasyonel Kurul Toplantılarında ölkemizi AB Başkanlığı (Ulusal IPA Koordinatörlüğü), Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığından üst düzey yöneticiler temsil etmektedir.

İlk çağrı kapsamında ölkemize tahsis edilen garanti tutarı 317 milyon avro olup, 14 yatırım programı kapsamında yürütölecek projelerin ölkemizde 2 milyar avroluk yatırıma dönüşmesi beklenmektedir. Söz konusu 14 yatırım programından 10 tanesi Avrupa Komisyonu Komşuluk Politikası ve Genişleme Genel Müdürlüğü (DG NEAR) ve 4 tanesi ise Avrupa Komisyonu Uluslararası Ortaklıklar Genel Müdürlüğü (DG INTPA) tarafından yürütölecektir.

Ülkemizde TYP mekanizması kapsamında faaliyet gösteren IFI'ler, faydalanıcı kuruluşlarla irtibata geçerek yatırım programlarını projelendireceklerdir. Projelendirme çalışmalarına destek sağlamak amacıyla oluşturulan ve AB Türkiye Delegasyonu'nun faydalanıcısı olduğu "EFSD+ Proje Havuzu Oluşturma ve Teknik Kapasite Geliştirme" isimli Teknik Yardım Projesi 2023 yılında çalışmalarına başlamış Ekim 2024'te biten söz konusu proje kapsamında, sektörler bazında odak grup toplantıları düzenlenerek faydalanıcı kurum ve kuruluşlardaki sektör uzmanları biraraya gelip sektöre ve yatırım ihtiyaçlarına ilişkin bilgiler vermiştir.

TÜRKİYE YATIRIM PLATFORMU (TYP)

IPA'nın yanı sıra, ülkemiz ve AB arasındaki mali işbirliğine yeni bir boyut getiren EFSD+ kapsamında devreye giren "Türkiye Yatırım Platformu" ülkemize yönelik yeni imkânlar sunmaktadır.

AB, Katılım Öncesi Yardım Aracının üçüncü döneminde (IPA III) **Avrupa Sürdürülebilir Kalkınma Fonu Artı (EFSD+)** isimli mekanizmayı oluşturmuştur. EFSD+ ile kamu sektörü, belediyeler ve özel sektörün, AB'ye akredite **Uluslararası Finans Kuruluşları (IFI)** ile yürütecekleri ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri içeren yatırım projelerine AB desteği sunulması amaçlanmaktadır.

- € Ülkemiz, AB'nin EFSD+ mekanizmasından **Türkiye Yatırım Platformu (TYP)** aracılığıyla faydalanabilmektedir.
- € TYP, ülkemize yönelik 31 Mart 2022 tarihli Komisyon kararı ile oluşturulmuştur.
- € TYP faydalanıcıları, kamu kurumları, özel sektör kuruluşları ve belediyelerdir.
- € Bu kurum ve kuruluşların, ilgili konuda bir IFI ile ortaklaşa proje yürütüyor olması gerekmektedir.

© AB BAŞKANLIğI

★ TYP'nin Temmuz 2022'de tamamlanan ilk çağrısına 8 uluslararası finans kuruluşu tarafından ülkemizdeki faydalanıcılarla yürütülecek toplam 14 yatırım programı önerisi sunulmuştur.

İlk çağrı kapsamında yeşil gündem, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji, yeşil tahviller, sürdürülebilir tarım, vb yatırım alanlarında IFI'lerle ülkemizde yürütülecek projeler için **317 milyon Avro**'luk garanti provizyonu bulunmaktadır. Bu projeler ile ülkemizde **2 milyar Avro**'luk yatırım hacmi beklenmektedir.

TYP YATIRIM PENCERELERİ

AB PROGRAMLARI VE AJANSLARI

AB Programları, AB politikalarının önemli uygulama araçları arasında yer alan ve AB düzeyinde belirlenen hedeflere ulaşılmasını amaçlayan belirli alanları kapsayacak şekilde, AB üye ülkeleri, aday ülkeler ile diğer katılımcı ülkeler arasında işbirliğini teşvik etmek üzere uygulanan faaliyetler bütünüdür. Vatandaşlar, işletmeler, STK'lar, kamu kurumları ve üniversiteler, genel politika ve strateji öncelikleri doğrultusunda hazırladıkları projeler aracılığıyla AB Programları'ndan istifade edebilmektedir. AB Programları ülkeler arası işbirliğinin geliştirilmesini amaçladığından, programlara başvuruların genel olarak farklı ülkelerden ortaklarla yapılması gerekmektedir.

AB Programları, ÇYMÇ olarak adlandırılan yedi yıllık genel bütçe çerçevesinde AP ve AB Konseyinin onayı ile yürürlüğe konulan kurucu mevzuata dayanılarak uygulanmaktadır. Programlar, teklif çağrılarını yayımlayan Avrupa Komisyonunun ilgili genel müdürlükleri, yürütme ajansları ve/veya ulusal ajanslar tarafından yürütülmektedir. Programların bütçesi, AB üye ülkeleri için AB genel bütçesinden sağlanan tahsisat ile katılımcı ülkelerin ödedikleri katılım paylarından oluşmaktadır.

Programların önemli bir bölümü merkezi çağrılar kapsamında yönetilmekte, başvurular doğrudan Avrupa Komisyonuna yapılmakta ve bağımsız uzmanlar tarafından değerlendirilmektedir. Ülke merkezli çağrılarda (Erasmus+ ve Avrupa Dayanışma Programı çağrılarının bir kısmı) ise başvurular, katılımcı ülkede bulunan ulusal ajanslara yapılmakta ve bağımsız uzmanlar tarafından değerlendirilmektedir. Değerlendirme aşamasını geçen projeler, ajanslar aracılığıyla desteklenmektedir.

AB Ajansları

AB Ajansları, AB kurumlarından ayrı şekilde yapılandırılmış olan ve tüzel kişilikleri bulunan kurumsal yapılardır. Ajanslar, AB faaliyetlerine merkezi olmayan şekilde yönetilmektedir. Ajanslar temelde, bilimsel ve teknik bilginin oluşumuna katkı sağlamakta, farklı grupları biraraya getirmek suretiyle diyalog ortamının oluşmasına katkı sağlamaktadır.

1. Topluluk Ajansları:

- Avrupa Havacılık Emniyeti Ajansı (EASA)
- Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (FRA)
- Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanında Büyük Ölçekli Bilişim Teknolojileri Sistemleri (BT) Operasyonel Yönetimi Avrupa Ajansı (eu-LISA)
- Avrupa Araştırma Konseyi Yürütme Ajansı (ERCEA)
- Avrupa Araştırma Yürütme Ajansı (REA)
- Avrupa İklim, Altyapı ve Çevre Yürütme Ajansı (CINEA)
- Avrupa Yenilik Konseyi ve KOBİ Yürütme Ajansı (EISMEA)

- Avrupa Uzay Programı Ajansı (EUSPA)
- Avrupa Çevre Ajansı (EEA)
- Avrupa Kimyasallar Ajansı (ECHA)
- Avrupa Demiryolu Ajansı (ERA)
- Avrupa Menkul Kıymetler ve Sermaye Piyasaları Otoritesi (ESMA)
- Topluluk Bitki Çeşitleri Ofisi (CPVO)
- Avrupa İlaç Ajansı (EMA)
- Avrupa Balıkçılık Kontrol Ajansı (EFCA)
- Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı (OSHA)
- Avrupa Yaşam ve Çalışma Koşullarının İyileştirmesi Vakfı (Eurofund)
- Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi (EFSA)
- Avrupa Hastalıkların Önlenmesi ve Kontrolü Merkezi (ECDC)
- Avrupa Eğitim Vakfı (ETF)
- Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (EIGE)
- AB Kurumları Tercüme Merkezi (CdT)
- Avrupa Yenilikçilik ve Teknoloji Enstitüsü (EIT)
- EURATOM Tedarik Ajansı (ESA)
- AB Sığınma Ajansı (EUAA)
- Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (FRONTEX)
- Avrupa Deniz Emniyeti Ajansı (EMSA)
- AB Uyuşturucu Ajansı (EUDA)
- Enerji Regülatörleri İşbirliği Ajansı (ACER)
- Avrupa Ağ ve Bilgi Güvenliği Ajansı (ENISA)
- Avrupa Elektronik Haberleşme Düzenleyicileri Kurumu (BEREC)
- Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi (Cedefop)
- Avrupa Sigorta ve Mesleki Emeklilik Otoritesi (EIOPA)
- AB Fikri Mülkiyet Ofisi (EUIPO)

2. Ortak Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikaları Ajansları

- Avrupa Savunma Ajansı (EDA)
- AB Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (ISS)
- AB Uydu Merkezi (EUSC)

3. Suçla Mücadelede için İşbirliği Ajansları

- AB Kolluk Eğitimi Ajansı (CEPOL)
- AB Ceza Adaletinde İşbirliği Ajansı (EUROJUST)
- AB Kolluk İşbirliği Ajansı (EUROPOL)

4. İdari Ajanslar

- Avrupa Eğitim ve Kültür Yürütme Ajansı (EACEA)
- Avrupa Sağlık ve Dijital Ajansı (HaDEA)
- Akıllı Enerji Yürütme Ajansı (IEEA)

AB PROGRAMLARI, AJANSLARI VE TÜRKİYE

1999 yılı Aralık ayında aday ülke olarak ilan edilen ülkemiz, 2000-2006 döneminde uygulanan, o zamanki adıyla Topluluk Programları'na 2002 yılından itibaren katılmaya başlamıştır. Ülkemizin AB Programları'na katılımına ilişkin şartları düzenleyen temel belge, 26 Şubat 2002 tarihinde imzalanan, "Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşma"dır. Bu Anlaşma'ya dayanılarak, her program için ayrı katılım anlaşması imzalanmakta ve ülkemizin programların sunduğu imkânlarla erişimi sağlanmaktadır.

Ülkemizin AB Programları ve Ajansları'na katılım sürecinin koordinasyonu ve izlenmesi görevi AB Başkanlığı tarafından yerine getirilmektedir.

AB Programları ve Ajansları'na katılım, farklı ülkelerden proje ortakları arasında işbirliğini güçlendirerek ülkemizin ulusal düzeyde politika reformlarını gerçekleştirmesinde ve politika hedeflerine ulaşmasında destekleyici rol oynamakta, AB üyelik sürecine önemli katkı sağlamaktadır. Ülkemiz sözkonusu Programlara ulusal öncelikleri ve bütçe imkânları doğrultusunda AB üyesi ülkelerle eşit platformda ve aynı vizyon çerçevesinde katılmakta ve bu kapsamdaki proje faaliyetlerinde yer almaktadır. Ortak hedefler doğrultusunda, eğitim, bilim, araştırma, spor, girişimcilik, kültür, toplumsal dayanışma, gönüllülük, gümrükler gibi çok geniş alanı kapsayan konularda birlikte çalışma kültürü ve işbirliğinin geliştirilmesi ile ülkemize yönelik önyargılar ve yanlış algıların da bertaraf edilmesi mümkün olabilmektedir.

Öte yandan, AB Programları'nın 30 yılı aşkın geçmişinde ortaya konulan bilgi birikimi ve tecrübe, programlara katılım sayesinde ülkemize transfer edilebilmekte ve ulusal kalkınma hedeflerimize ulaşılmasına katkı sunulabilmektedir. Ülkemizin uluslararası işbirliklerinin geliştirilmesi hedefi de programlara katılım sağlanması ile desteklenmektedir.

AB Programları ve Ajanslarına Katılım Açısından Mihenk Taşları

Program ve Ajanslara katılmak için ülkemizin ödediği mali katkının bir kısmı AB Başkanlığı tarafından koordine edilen IPA kapsamında finanse edilmektedir. Bu şekilde ülkemizdeki kurumların Program ve Ajanslara katılımı nedeniyle üstlendikleri mali yük paylaşmakta, diğer kurumlarımızın da yeni programlara katılımı teşvik edilmektedir.

Türkiye 2014-2020 döneminde Erasmus+, Avrupa Dayanışma (ESC), Ufuk 2020, Yaratıcı Avrupa, COSME, Gümrükler 2020, Vergilendirme (Fiscalis) 2020, İstihdam ve Sosyal Yenilik (EaSI) programları ile Birlik Sivil Koruma Mekanizması'na katılım sağlamıştır.

2021-2027 dönemi için 4 Ekim 2019 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan "AB'den Sağlanacak Katılım Öncesi Fonların ve AB Birlik Programlarına Katılımın Yönetimi ile İlgili 2019/20 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi" ile ilgili kurumların üst düzey yöneticilerinin yer aldığı AB Başkanı başkanlığında faaliyet gösterecek olan AB Programları ve Ajansları Kurulu (ABPK) oluşturulmuştur. ABPK ülkemizin AB Programları ve Ajanslarına katılım kararının alındığı ve ilgili koordinatör kuruluşların katılımıyla program bazında ülke performansının izlendiği eşgüdüm organıdır.

24 Haziran 2023 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 2023/11 sayılı "AB'den Sağlanacak Katılım Öncesi Fonların ve AB Programlarına Katılımın Yönetimi" Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile AB Program ve Ajansları kapsamında sorumlulukları bulunan kurumlar arasında işbirliği ve koordinasyon sağlanmasına yönelik ilkeler, görevler ve görev dağılımı yeniden düzenlenmiştir.

Ülkemiz 2021-2027 döneminde **7 AB Programına katılmaktadır.**

Ülkemizin 2021-2027 Döneminde Katılım Sağladığı AB Programları:

- Ufuk Avrupa Programı
- Erasmus+ Programı
- Avrupa Dayanışma Programı
- Sivil Koruma Mekanizması
- Gümrükler
- Tek Pazar Programı (COSME)
- Dijital Avrupa Programı

UFUK AVRUPA PROGRAMI ve TÜRKİYE

Hedefi: Ufuk Avrupa Programı, araştırmacıların, bilginin ve teknolojinin serbestçe dolaştığı “Avrupa Araştırma Alanı” oluşturulmasını, AB’nin bilimsel ve teknolojik temelini güçlendirmeyi ve rekabet edebilirliğini artırmayı amaçlamaktadır. Programın stratejik öncelikleri yeşil, sağlıklı, dijital ve kapsayıcı bir Avrupa’nın inşası olarak ortaya koyulmuştur.

Öngörülen Bütçesi: 95,5 milyar avro

Uygulama Dönemi: 2021-2027

Hedef Kitlesi: Sanayi Kuruluşları, KOBİ’ler, araştırmacılar, üniversiteler, araştırma merkezleri, kamu kurumları, STK’lar, uluslararası kuruluşlar

Uygulama Bölgesi: AB üyesi ülkeler ve asosiye ülkeler

Türkiye’nin Ufuk Avrupa Programı’na Katılım Anlaşması 27 Ekim 2021 tarihinde imzalanmıştır.

AB’nin araştırma, teknolojik gelişme ve yenilik programlarına ülkemizin katılımı, kalkınma hedeflerine ulaşılması ve uluslararası düzeyde bilim, teknoloji ve yenilik konularında işbirliklerinin geliştirilmesi bakımından önemli olup, programa katıldığımız 2002 yılından bu yana ülkemiz kaydadeğer kazanımlar elde etmiştir. Ufuk Avrupa Programı, ülkemizin kalkınma hedefleri çerçevesinde ele alınan Ar-Ge ve yenilik alanında politika ve hedeflerin gerçekleştirilmesi için gerekli kapasitelerin oluşturulması ve nitelikli insan kaynağının geliştirilmesi bakımından önemli fırsatlar sunmaktadır.

Ufuk Avrupa Programı kapsamında teklif çağrıları merkezi olarak yürütölmekte olup, başvurular doğrudan Avrupa Komisyonuna yapılmaktadır.

Koordinatör Kuruluş: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK).

Ayrıntılı bilgi için: ufukavrupa.org.tr/tr, ipa.gov.tr

Ufuk Avrupa Programı'nın Yapısı

Ufuk Avrupa Programının yapısı 3 bileşen altında toplanmaktadır. Bunlar; Bilimsel Mükemmeliyet, Küresel Sorunlar ve Endüstriyel Rekabet, Yenilikçi Avrupa'dır. Alt programların birbiri ve diğer AB Programları ile uyumlu ve bütünüleyici olması amaçlanmaktadır.

Bu bileşenlerden birincisi olan Bilimsel Mükemmeliyet genel anlamda akademik bileşen olarak ifade edilmektedir. Araştırmacıların bireysel ve/veya ortaklık yapısı içinde ayrıca tematik ve/veya temadan bağımsız araştırmalarına hibe desteği sağlanmaktadır. Bunların yanında araştırmacı hareketliliği ve araştırma altyapılarını güçlendirici eylemler de desteklenmektedir.

İkinci bileşen olan Küresel Sorunlar ve Endüstriyel Rekabet çerçevesinde altı sektörel küme altında, tematik alanlarda ve ortaklık yapısı içinde geliştirilip sunulacak Ar-Ge ve yenilik projelerine destekler sağlanmaktadır. Ortaklar arasında paylaşımlı fikri mülkiyet esasına dayanan yenilikçi ürün, yazılım ve süreçler üretmeye yönelik AR-GE projeleri desteklenmektedir.

Son olarak Yenilikçi Avrupa bileşeni kapsamında yenilikçi ekosistemler/ağlar kurulması veya mevcut ekosistemlere/ağlara katılım sağlanması ve girişimcilerin yenilikçi fikir ve ürünleri için yatırım imkânlarından faydalanması mümkündür. Birey ve işletmelerin tematik veya temadan bağımsız girişimlerine yatırım almalarını sağlayan destekler söz konusudur.

ERASMUS+ (EĞİTİM, GENÇLİK VE SPOR PROGRAMI) ve TÜRKİYE**Erasmus+**

Hedefi: Hayat boyu öğrenme yaklaşımıyla, bireylerin becerilerinin ve istihdam edilebilirliklerinin artırılması ile eğitim, öğretim, gençlik ve spor alanlarında işbirliğinin geliştirilmesi, öğrenme hareketliliğinin sağlanması ve yenilikçi faaliyetler yoluyla politika ve sistemlerinin kalitesinin iyileştirilmesi hedeflenmektedir.

Öngörülen Bütçesi: 28,4 milyar avro

Uygulama Dönemi: 2021-2027

Hedef Kitle: Her seviyede ve her alanda faaliyet gösteren eğitim kurumları, bireyler (çocuklar, gençler, yetişkinler, sporcular), araştırma merkezleri, kamu kurumları ve özel kuruluşlar (şirketler, fabrikalar gibi), STK'lar

Uygulama Bölgesi: AB üyesi ülkeler, AEA ülkeleri (İzlanda, Lihtenştayn, Norveç), aday ülkeler, "Batı Balkan" ülkeleri, Komşuluk Politikası ülkeleri ve bazı faaliyetler için tüm dünya ülkeleri

Türkiye'nin Erasmus+ Programı'na Katılım Anlaşması 27 Ekim 2021 tarihinde imzalanmıştır.

Erasmus+ Programı Türkiye'de eğitim, gençlik ve spor sektörlerinin kapasitelerinin geliştirilmesine nitel ve nicel katkı sağlamaktadır. Erasmus+ Programı kapsamında her yıl kurum ve kuruluşlarımızdan 12.000'e yakın proje başvurusu alınmaktadır. Yılda 1.500'den fazla projeye, 100 milyon avronun üzerinde hibe desteği verilmektedir. Bu projeler ile yaklaşık 20.000'i yükseköğretim programı öğrencisi ve personeli olmak üzere, yılda 60.000 vatandaşımız yurt dışındaki staj, öğrenim, gönüllülük, işbirlikleri kapsamındaki hareketlilikler, kurslar vb. faaliyetlerden faydalanmaktadır.

Koordinatör Kuruluş: Türkiye Ulusal Ajansı. Türkiye Ulusal Ajansı, Dışişleri Bakanlığı AB Başkanlığının ilgili kuruluşudur.

Ayrıntılı bilgi için: ua.gov.tr

Eğitim, gençlik ve spor politikalarını desteklemeye devam edecek olan Program, yeni dönemde daha fazla sayıda faaliyet sunarak, imkânları kısıtlı kişiler ve küçük ölçekli kuruluşlar için daha basit ve daha erişilebilir aynı zamanda daha yeşil, daha dijital olmayı hedefleyen kapsayıcılık ve çeşitlilik odaklı bir yaklaşım benimsemektedir.

Teklif çağrıları ülke merkezli ve merkezi olarak ikiye ayrılmaktadır. Ülke merkezli teklif çağrılarına başvurular Türkiye Ulusal Ajansı'na yapılmakta, merkezi teklif çağrıları ise Brüksel merkezli Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Yürütme Ajansı (EACEA) tarafından yönetilmektedir.

AVRUPA DAYANIŞMA PROGRAMI (GÖNÜLLÜLÜK, TOPLUMSAL DAYANIŞMA VE GENÇLİK) ve TÜRKİYE

Hedefi: Gençlerin kişisel, eğitimsel, sosyal, sivil ve mesleki gelişimlerini teşvik ederken, kendi ülkelerinde veya yurt dışında topluma yarar sağlayan projelerde gönüllü olmaları, çalışmaları veya ağ kurma faaliyetlerinde bulunmaları için fırsatlar yaratılması, toplumsal sorunlara çözüm üreten faaliyetler içinde yer almalarının desteklenmesi hedeflenmektedir.

Avrupa Dayanışma Programı 2014-2018 yılları arasında uygulanan gönüllülük projelerinin devamı niteliğinde olup 2019 yılından beri uygulanmaktadır.

Öngörülen Bütçesi: 1,1 milyar avro

Uygulama Dönemi: 2021-2027

Hedef Kitlesi: Gençler, gençlik STK'ları, gönüllülük ve dayanışma alanında faaliyet gösteren kamu/özel kurum ve kuruluşlar ve gençlik grupları

Uygulama Bölgesi: AB üyesi ülkeler, AEA ülkeleri (İzlanda, Lihtenştayn, Norveç), aday ülkeler, "Batı Balkan" ülkeleri, Komşuluk Politikası ülkeleri ve bazı faaliyetler için tüm dünya ülkeleri

Türkiye'nin Avrupa Dayanışma Programı'na Katılım Anlaşması 27 Ekim 2021 tarihinde imzalanmıştır.

Avrupa Dayanışma Programı 2021-2027 döneminde gençlerin kendi ülkelerinde veya ülkeleri dışında gönüllülük ve toplumsal dayanışma faaliyetlerine katılarak topluma fayda sağlamalarına ve kişisel potansiyellerini açığa çıkarmalarına destek olmaya devam etmektedir.

Teklif çağrıları ülke merkezli ve merkezi olarak ikiye ayrılmaktadır. Ülke merkezli teklif çağrılarına başvurular Türkiye Ulusal Ajansına yapılmakta, merkezi teklif çağrıları ise Brüksel merkezli Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Yürütme Ajansı (EACEA) tarafından yönetilmektedir.

Koordinatör Kuruluş: Türkiye Ulusal Ajansı.

Ayrıntılı bilgi için: ua.gov.tr

Erasmus+ ve ESC Programları Yararlanıcı Profili

2004 Yılından Bu Yana**2021 - 2024 Dönemi Hareketlilik Verileri**

İmkânı kısıtlı veya özel ihtiyaç sahibi katılımcı oranı:

Yaş ortalamaları

Öğrenci / öğrenici / genç / gönüllüler:

24

Personel / gençlik çalışanları:

41

TEK PAZAR PROGRAMI (İŞLETMELERİN VE KOBİ'LERİN REKABET EDEBİLİRLİĞİ BİLEŞENİ) ve TÜRKİYE

Hedefi: Tek Pazar Programı, “İşletmelerin ve KOBİ’lerin Rekabet Edebilirliği” bileşeni 2021-2027 döneminde işletmelere, özellikle KOBİ'lere çeşitli şekillerde destek sağlayacaktır. Program ile işletmelerin pazara erişimini kolaylaştırmak, girişimciliği ve girişimcilik becerilerinin kazanılmasını teşvik etmek, sanayinin modernizasyonunu sağlamak ve küresel ve toplumsal zorlukları ele almak hedeflenmektedir. Böylelikle, turizm sektörü dâhil olmak üzere işletmelerin rekabet güçlerinin ve sürdürülebilirliklerinin artırılması amaçlanmaktadır.

Program, Avrupa İşletmeler Ağı vasıtasıyla KOBİ'lere uluslararası alanda nasıl yenilik yapacakları ve büyüyecekleri konusunda tavsiyeler sağlayan bütüncül bir paket sunmaktadır. Program ayrıca YatırımAB Fonu vasıtasıyla “KOBİ Penceresi” kapsamında borç ve öz sermaye finansmanı sağlayacaktır. Kapasite geliştirilmesi, gelişmiş araçlar vasıtasıyla güçlendirilmiş uygulamalar ve ulusal otoriteler ile işbirliği de “İşletmelerin ve KOBİ’lerin Rekabet Edebilirliği” bileşeninin önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Öngörülen Bütçesi: 4,2 milyar avro (Tek Pazar Programı’nın 2021-2027 dönemi için belirlenen toplam bütçesi 4,2 milyar avro olup, bütçenin %24’ü “İşletmelerin ve KOBİ’lerin Rekabet Edebilirliği” bileşenine tahsis edilmiştir).

Uygulama Dönemi: 2021-2027

Hedef Kitle: Girişimciler, KOBİ’ler, merkezi, yerel ve bölgesel düzeyde işletmeleri destekleyen kurum ve kuruluşlar

Uygulama Bölgesi: AB üyesi ülkeler, AEA ülkeleri, aday ülkeler, İsviçre, Komşuluk Politikası ülkeleri, üçüncü ülkelerde yerleşik kuruluşlar (AB şirketlerinin üçüncü ülke piyasalarına girebilmeleri amacıyla)

Tek Pazar Programı kapsamında teklif çağrıları merkezi olarak yürütölmekte, başvurular doğrudan Avrupa Komisyonuna yapılmaktadır.

2021-2027 dönemine ait 4,2 milyar avroluk bütçeye ilave olarak KOBİ Penceresi çerçevesinde YatırımAB Fonu altında sağlanacak 2 milyar avroluk tutar Program’ın hedeflerine önemli katkı sağlayacaktır.

Türkiye'nin Tek Pazar Programı'na Katılım Anlaşması 31 Mart 2023 tarihinde imzalanmıştır ve Program, 2021 yılından itibaren geriye dönük olarak uygulanmaktadır.

Koordinatör Kuruluş: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB).

Ayrıntılı bilgi için: cosme.kosgeb.gov.tr

GÜMRÜKLER ve TÜRKİYE

Hedefi: Gümrük Birliği'nin düzgün işleyişini sağlamak amacıyla gümrüklerde bilgi teknolojileri kapasitesinin güçlendirilmesi, gümrüklerin ticareti kolaylaştırıcı ve ekonomik büyümeyi hızlandırıcı etkilerinin artırılması ile gümrük personeli arasındaki iletişim ağının ve personelin yetkinliklerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Öngörülen Bütçesi: 950 milyon avro

Uygulama Dönemi: 2021-2027

Hedef Kitlesi: Gümrükler alanında faaliyet gösteren merkezi, yerel ve bölgesel idareler (Bu program çerçevesinde düzenlenen faaliyetlerden sadece ilgili kamu kurumları istifade edebilmektedir.)

Uygulama Bölgesi: AB üyesi ülkeler, aday ülkeler, potansiyel aday ülkeler ve komşuluk politikası ülkeleri

Türkiye'nin Gümrükler Programı'na Katılım Anlaşması 15 Kasım 2022 tarihinde imzalanmış olup; Program geriye dönük olarak 2021 yılından itibaren uygulanmaktadır.

Koordinatör Kuruluş: Ticaret Bakanlığı.

Ayrıntılı bilgi için: ticaret.gov.tr

BİRLİK SİVİL KORUMA MEKANİZMASI ve TÜRKİYE

Hedefi: Afetleri önleme, afetlere hazırlık ve müdahalenin geliştirilmesi için katılımcı devletler arasında sivil koruma alanında işbirliğinin güçlendirilmesi ve AB içinde ve dışında meydana gelen afet ve acil durumlarda beşerî, çevresel ve kültürel mirasın korunmasına yönelik olarak aynı yardım, teçhizat, personel ve uzman desteğinin sağlanması hedeflenmektedir.

Öngörülen Bütçesi: 3,3 milyar avro

Uygulama Dönemi: 2021-2027

Hedef Kitle: AB üyesi ülkeler, katılımcı Devletler, Mekanizmaya katılmayan IPA yararlanıcısı ülkeler ve/veya bir sınırı paylaşan Avrupa Komşuluk Politikası ülkelerindeki sivil koruma otoriteleri, vatandaşlar ve diğer paydaşlar

Uygulama Bölgesi: 27 AB üyesinin yanısıra Arnavutluk, Bosna-Hersek, İzlanda, Karadağ, Kuzey Makedonya, Moldova, Norveç, Sırbistan, Türkiye ve Ukrayna

2021-2027 dönemi için ülkemizin Birlik Sivil Koruma Mekanizmasına katılımına yönelik anlaşma 9 Temmuz 2024 tarihinde imzalanmış ve 17 Eylül 2024 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Mekanizma yoluyla Avrupa Komisyonu, Avrupa ve ötesindeki afetlere müdahaleyi koordine etmektedir. Bir acil durumun etkisi bir ülkenin müdahale kapasitesini aştığında sözkonusu ülke, Mekanizma aracılığıyla yardım talep edebilmekte ve ihtiyaç duyulan yardımı ve uzmanları harekete geçirebilmektedir.

Mekanizma kapsamında, afet önleme projeleri, erken uyarı sistem ve analizleri, sivil koruma tatbikatları, geçici eksiklerin tamamlanması, hazırlık projeleri, uzman değişimi programı, farkındalık artırılması ve iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması gibi eylemler hayata geçirilmektedir.

Koordinatör Kuruluş: İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD).

Ayrıntılı bilgi için: afad.gov.tr

DİJİTAL AVRUPA PROGRAMI ve TÜRKİYE

Hedefi: Dijital Avrupa Programı'nın genel hedefi, Avrupa ekonomisinin ve toplumunun dijital dönüşümünü desteklemek ve dijital dönüşümün faydalarını Avrupa vatandaşlarına ve işletmelerine sunmaktır.

Bu çerçevede,

- AB vatandaşlarının, kamu kurumlarının ve işletmelerin dijital dönüşümden yararlanması,
- Küresel dijital ekonomide AB'nin rekabetçiliğinin sağlanması,
- Dijital teknoloji ve altyapılarda AB'nin dışa bağımlılığının azaltılması ve stratejik özerkliğinin sağlanması,
- Birlik içerisindeki dijital bölünmenin azaltılmasına destek olunması amaçlanmaktadır.

Dijital Avrupa Programı kapsamında sanayinin, KOBİ'lerin ve kamu kurumlarının dijital dönüşümünü desteklemek amacıyla Avrupa Dijital İnovasyon Merkezleri (ADİM) ve bu merkezlerden oluşan bir ağ yapısı kurulmuştur. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yürütölen ulusal seçim süreci sonucunda, Avrupa Komisyonu tarafından Temmuz 2024'te açıklanan sonuçlara göre Türkiye'den 5 konsorsiyum ADİM ağına katılmaya hak kazanmıştır. Bu konsorsiyumlar, 1 Ocak 2025 tarihi itibarıyla faaliyetlerine başlamıştır:

- EDIH Anadolu (Adana Sanayi Odası koordinasyonunda)
- MIDAS (İstanbul Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği koordinasyonunda)
- AgrInnovate EDIH (İTTM Tarım Teknolojileri Girişim A.Ş. koordinasyonunda)
- EDIHWESTMARMARA (Trakya Kalkınma Ajansı koordinasyonunda)
- AI EDIH Türkiye (Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası koordinasyonunda)

Bu merkezler, Türkiye'nin dijital ekonomide rekabetçiliğini güçlendirmekte, KOBİ'lerin ve kamu sektörünün dijitalleşmesine hız kazandırmakta ve ölkemizin Dijital Avrupa Programı kapsamındaki etkinliğini artırmaktadır.

Ayrıca dört konsorsiyum da (EDIH Anatolia, KOSANO Digital, DIGI4AGE ve SENSORHUB) eşik değerin üzerinde puan alarak Mükemmeliyet Mührü (Seal of Excellence) almaya hak kazanmıştır.

Öngörülen Bütçesi: 8,1 milyar avro

Uygulama Dönemi: 2021-2027

Hedef Kitlesi: Sanayi kuruluşları, KOBİ'ler, araştırmacılar, üniversiteler, araştırma merkezleri, kamu kurumları, STK'lar, uluslararası kuruluşlar

Uygulama Bölgesi: AB üyesi ülkeler, aday ülkeler, potansiyel aday ülkeler, üçüncü ülkeler

Dijital Avrupa Programı Katılım Anlaşması 31 Temmuz 2023 (Türkiye) ve 31 Ağustos 2023 (AB) tarihlerinde imzalanmış olup, Program geriye dönük olarak 2023 yılı başından itibaren uygulanmaktadır.

Koordinatör Kuruluş: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.

Dijital Avrupa Programı kapsamında teklif çağrıları merkezi olarak yürütölmekte olup, başvurular doğrudan Avrupa Komisyonuna yapılmaktadır.

Ayrıntılı bilgi için: www.sanayi.gov.tr

TÜRKİYE'NİN KATILIM SAĞLADIĞI AJANSLAR

1. Avrupa Çevre Ajansı
2. Avrupa Birliği Uyuşturucu Ajansı (EUDA)

AVRUPA ÇEVRE AJANSI (AÇA)

**Avrupa
Çevre
Ajansı**

Avrupa Çevre Ajansı'nın (AÇA) görevi çevre hakkında güvenilir ve bağımsız bilgi sağlamaktır. Ajans, katılım sağlayan ülkelerin politika geliştiren birimlerine ve kamuoyuna zamanında, hedefe yönelik, konuyla ilgili ve güvenilir bilgi temin etmektedir. Avrupa Çevre Bilgi ve Gözlem Ağı (EIONET), AÇA'nın ortaklık ağı olup Ajans'a katılan ve işbirliği yapan ülkelere açıktır. AÇA, EIONET aracılığıyla ülkelere gelen çevresel bilgileri bir araya getirerek, zamanında ve yüksek kalitede veri sunmaktadır.

Ajans, Avrupa genelinde çevre ve iklim politikalarını destekleyen çeşitli projelere katılım sağlamaktadır. Bahsekonu projelerden bazıları Kopernik, Enerji Topluluğu, Avrupa İklim Risk Değerlendirmesi ile Avrupa İklim ve Sağlık Laboratuvarı'dır.

Ajans ile ilişkilerimizi Çevre, Şehircilik ve İklim Değerikliği Bakanlığı yürütmektedir.

AVRUPA BİRLİĞİ UYUşTURUCU AJANSI (EUDA)

Avrupa Birliği Uyuşturucu Ajansı (EUDA), Avrupa'nın uyuşturucu sorunlarının niteliğini anlamasına ve bunlara daha iyi yanıt vermesine yardımcı olmak için, bilgi üretilmesi amacıyla bağımsız şekilde kurulmuştur. Merkez, katılan ülkelerin politika yapıcılara,

uyuşturucu mevzuatı ve stratejilerinin oluşturulması için ihtiyaç duyulan veriyi sunmaktadır. Ayrıca, uzmanlar ile bu alanda çalışan uygulayıcıların yeni araştırma alanları saptamalarına iyi uygulamaların paylaşılması yöntemiyle yardımcı olmaktadır.

Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı Avrupa İzleme Merkezinin Çalışmalarına Türkiye Cumhuriyeti'nin katılımı ile ilgili olarak Avrupa Topluluğu ve Türkiye Cumhuriyeti arasında yapılan uluslararası anlaşma, 30 Ekim 2007 tarihinde taraflarca imzalanmış ve 2014 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu doğrultuda Türkiye, EUDA çalışmalarına tam üye sıfatıyla katılım sağlamaya başlamıştır.

Ülkemizin EUDA ile ilişkileri, İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğu Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM) tarafından yürütölmektedir. TUBİM aynı zamanda EUDA'nın Yönetim Kurulu'nda da yer almaktadır.

SINIR ÖTESİ İŞBİRLİĞİ PROGRAMLARI ve TÜRKİYE

Sınır Ötesi İşbirliği Programları, AB ülkelerinin ortak sınır bölgelerinde, AB üyesi ülkelerle sınırları bulunan üçüncü ülkelerin sınır bölgeleri arasında ve Birliğin kendi içindeki bölgeleri arasında dengeli bir kalkınma için işbirliğini öngörmektedir. AB Uyum Politikasının yanı sıra Avrupa Komşuluk Politikasının da araçlarından biri olan Sınır Ötesi İşbirliği Programlarının amacı, sınır bölgelerinde ekonomik ve sosyal kalkınmaya yönelik işbirliğini desteklemektir (<https://cbc.ab.gov.tr/>).

Sınır Ötesi İşbirliği altında ülkemiz Interreg IPA Bulgaristan-Türkiye Programı, Interreg NEXT Karadeniz Havzası Programı ile Interreg NEXT Akdeniz Havzası Programına katılmaktadır. Avrupa Birliği Başkanlığı ülkemizin katıldığı Sınır Ötesi İşbirliği Programlarının Ulusal Otoritesidir.

Üç Sınır Ötesi İşbirliği Programı'nın kapsadığı illeri gösteren harita

Ülkemiz ortak yönetim modeli çerçevesinde sözkonusu Programların yürütülmesinde katılımcı ülkelerle eşit yetki paylaşımına sahiptir. Bu itibarla ülkemiz, bahsekonu Programları diğer katılımcı ülkeler ve AB Komisyonu ile ortaklaşa yönetmekte ve “üye ülke gibi” hareket etmektedir.

Sınır Ötesi İşbirliği Programlarının tasarlanması, programlama aşaması, yönetimi ve uygulaması Türkiye’de Avrupa Birliği Başkanlığı sorumluluğundadır. Ülkemizin kullandığı AB fonları arasında, genel kuralların belirlenmesi, programlama ve uygulamanın her aşamasında sorumluluğun Avrupa Birliği Başkanlığına ait olduğu tek AB fon mekanizması Sınır Ötesi İşbirliği Programlarıdır. Sınır Ötesi İşbirliği Programları, Türkiye-AB siyasi ilişkilerinden bağımsız olarak katılımcı ülkeler ile işbirliği içinde başarılı bir şekilde yürütölmektedir.

Programlar kapsamında AB’nin önceki programlama dönemlerinde, çevrenin ve doğanın korunması, nehir ve deniz kirliliğinin azaltılması, çevresel izleme, ekonomik ve sosyal kalkınma, sürdürülebilir turizm, eğitim ve kültür ağlarının desteklenmesi, tarım ve ilgili sektörlerde modernizasyon ve ticaretin artırılması, sürdürülebilir kalkınma ile turizm ve kültür alanlarında işletmelerin ve girişimciliğın desteklenmesi gibi alanlarda Türk ortaklı yaklaşık 315 proje uygulanmıştır. 2003’ten bu yana ülkemizde uygulanan Sınır Ötesi İşbirliği Programları aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Program	Dönem	AB Katkısı	Toplam Bütçe
Ortak Küçük Projeler Fonu Bulgaristan-Türkiye (PHARE SÖİ altında)	2003	500.000	500.000
Bulgaristan-Türkiye SÖİ Programı	2004-2006	30.000.000	16.400.000
Bulgaristan-Türkiye IPA SÖİ Programı	2007-2013	27.265.444	32.076.992
ENPI Karadeniz Havzasında SÖİ Programı	2007-2013	35.118.954	38.503.546
Bulgaristan-Türkiye SÖİ Programı	2014-2020	25.196.460	29.642.894
ENI Karadeniz Havzasında SÖİ Programı	2014-2020	49.038.597	53.942.456
Interreg IPA Bulgaristan-Türkiye SÖİ Programı	2021-2027	29.252.963	34.415.253
Interreg NEXT Karadeniz Havzası Programı	2021-2027	85.010.556	94.456.000
Interreg NEXT Akdeniz Havzası Programı	2021-2027	253.325.779	281.473.092

Interreg IPA Bulgaristan-Türkiye Programı

Interreg IPA Bulgaristan-Türkiye Programı iki ölkeli bir programdır. Program alanını Türkiye’de Edirne ve Kırklareli illeri, Bulgaristan’da ise Yanbolu, Burgaz ve Hasköy idari bölgeleri oluşturmaktadır. Programın 2007-2013 dönemindeki toplam bütçesi yaklaşık 32 milyon avro olup tamamlanan proje sayısı ise 138’dir. Programın 2014-2020 döneminde ise uygulanması için tahsis edilen yaklaşık 29,6 milyon avro tutarındaki fon ile Edirne ve Kırklareli illerinde çevrenin korunması ve sürdürülebilir turizm öncelikleri altındaki 102 projeye destek sağlanmıştır.

Program’ın 2021-2027 dönemi toplam bütçesi 34,4 milyon avrodur. Belirlenen öncelikler:

- Daha yeşil ve karbon tüketimi düşük bir Avrupa,
- Vatandaşlarına daha yakın bir Avrupa
- Daha güvenli ve emniyetli bir Avrupa.

Interreg IPA Bulgaristan-Türkiye Programının vatandaşlarına daha yakın bir Avrupa önceliği kapsamında toplam 15,6 milyon avro değeriindeki 18 proje kabul edilmiştir. Çağrı kapsamında rekabetçilik ve iş ortamı, yerel ekonominin dijitalleşmesi ve iklim nötrlüğü, istihdam edilebilirlik ve işgücü piyasasına uyum, turizm, turizm potansiyeline sahip doğa varlıklarının yönetiminde ekosistem uygulamaları ve hizmetleri alanlarında projeler hayata geçirilecektir.

Yine bu öncelik altındaki müdahale alanlarında yer alan iklim değışikliğine uyum tedbirleri ile iklimle ilgili risklerden orman yangınları, taşkınlar ve toprak kaymasının önlenmesi ve yönetimi alanında açılacak kısıtlı teklif verme çağrısı kapsamında Türkiye’den ve Bulgaristan’dan ilgili kurumların ortaklığıyla 2,6 milyon avro bütçeli stratejik bir proje hazırlanmasına ilişkin çalışmalar da devam etmektedir.

Öte yandan, daha yeşil ve daha düşük karbon tüketen bir Avrupa önceliği altında ilk defa KOBİ’lere yönelik açılan çağrı kapsamında 6,6 milyon avro değeriinde 21 proje uygulanacaktır. Söz konusu çağrı bütçesinden 4,6 milyon avroluk tutar enerji verimliliğinin teşvik edilmesi ve sera gazı emisyonlarının azaltılması hedefi için tahsis edilmiştir. Bu öncelik altında toplam 13 proje uygulamaya hak kazanmıştır. Bütçenin kalan 2 milyon avroluk kısmı ise döngüsel ve kaynakların verimli kullanıldığı ekonomiye geçişin teşvik edilmesi hedefine tahsis edilmiştir. Bu öncelik altında 8 proje uygulamaya hak kazanmıştır. Bulgaristan ve Türkiye’den birer ortağın bulunduğu projelerin iki yıl içinde tamamlanması planlanmaktadır.

Interreg IPA Bulgaristan-Türkiye Programı kapsamında ayrıca daha güvenli ve emniyetli bir Avrupa önceliği altında sınır yönetimi alanında işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla Kasım 2023 itibarıyla 1,7 milyon avro değeriinde stratejik bir proje uygulamaya geçmiştir. Daha Güvenli Sınırlar için İşbirliği Projesi kapsamında uygulanacak proje söz konusu illerde görev yapan kamu görevlerinin mesleki becerilerinin geliştirilmesine odaklanmaktadır. Proje, Bulgaristan’da polis teşkilatı mensuplarının, Türkiye’de ise hem polis teşkilatı mensuplarının hem de gümrük muhafaza memurlarının eğitilmesini hedeflemektedir.

Interreg NEXT Karadeniz Havzası Programı

AB'nin Komşuluk Politikası altında yürütölen Program çok taraflı bir işbirliği programıdır. Program'a Türkiye'nin yanı sıra Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Ukrayna ve Yunanistan katılmaktadır. Program alanında İstanbul, Tekirdağ, Edirne, Kırklareli, Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova, Zonguldak, Karabük, Bartın, Kastamonu, Çankırı, Sinop, Samsun, Tokat, Çorum, Amasya, Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane illerimiz yer almaktadır.

Program'ın 2007-2013 yıllarına ait toplam bütçesi yaklaşık 38,5 milyon avro olup, bu dönemde 39'u Türk ortaklı olmak üzere toplam 62 proje uygulanmıştır.

2021-2027 döneminde ise 94,4 milyon avro bütçe ayrılan Programın öncelik alanları,

- Daha rekabetçi ve akıllı Avrupa
- Daha yeşil ve karbon tüketimi düşük bir Avrupa
- Daha iyi işbirliği yönetimine yönelik bir Avrupa

olarak belirlenmiştir. Programın ilk çağrısı kapsamında 32 proje seçilmiş olup, bu projelerin 26 tanesinde Türkiye'den 33 ortak kurum yer almıştır. Sözkonusu projelerin 14'ünde ise Türk kurumlar projeyi sunan ve koordine eden ana yararlanıcı ortak olarak yer almıştır. Çağrı kapsamında seçilen 32 projenin toplam bütçesi 29,7 milyon avro olurken seçilen Türk ortaklı projelerin toplam bütçesi ise 26,2 milyon avrodur.

Programın 2021-2027 dönemi ikinci ve son teklif çağrısı kapsamında ise 52 proje seçilmiş, bu projelerin 45'inde 60 Türk kurum yer almıştır. Bunların 27'sinde ise Türk kurumlar projeyi sunan ve koordine eden ana yararlanıcı ortak olarak yer almıştır. Çağrı kapsamında seçilen 52 projenin toplam bütçesi 51,8 milyon avro olurken seçilen Türk ortaklı projelerin toplam bütçesi ise 45 milyon avrodur. Türkiye, Programın 2021-2027 dönemindeki tüm çağrılarında en fazla hibe alan ülke olmuştur.

Interreg NEXT Akdeniz Havzası Programı

Ölkemiz 2021-2027 döneminde Programa ilk kez katılım sağlamaktadır. Sınır ötesi etkisi bulunan projelere finansman sağlayan ve yine çok ölkeli bir yapıya sahip olan bahsekonu Program'a ölkemiz dışında Fransa, Yunanistan, İtalya, Malta, Portekiz, İspanya, GKRY, Cezayir, Mısır, İsrail, Filistin, Ürdün, Lübnan ve Tunus katılım sağlamaktadır.

Programın ölkemizdeki faaliyet alanı Tekirdağ, Edirne, Kırklareli, Balıkesir, Çanakkale, İzmir, Aydın, Denizli, Muğla, Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak, Antalya, Isparta, Burdur, Adana, Mersin, Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerini kapsamaktadır.

2021-2027 bütçesi 281,4 milyon avro olarak öngörölen programın öncelik alanları aşağıda yer almaktadır.

- Daha rekabetçi ve akıllı bir Akdeniz
- Daha yeşil, düşük karbonlu ve dirençli bir Akdeniz
- Daha sosyal ve katılımcı bir Akdeniz
- Akdeniz için daha iyi işbirliği yönetişimi

2021-2027 dönemindeki bütçesiyle AB'nin en yüksek bütçeli sınır ötesi işbirliği programlarından biri olan Interreg NEXT Akdeniz Havzası Programı'nın birinci teklif verme çağrısı 30 Mayıs 2024 tarihinde sona ermiştir. Türkiye, Interreg NEXT Akdeniz Havzası Programı'nın ilk proje teklif çağrısı sonucunda seçilen projelerin yarısından fazlasında yer alarak Akdeniz havzasına katkı sağlayan programa önemli bir ortak olarak adım atmıştır. İlk çağrı kapsamında toplam 60 proje hayata geçmeye hak kazanmıştır. 134 milyon avro tutarındaki projeler ile 15 ülkeden 388 ortak, Akdeniz havzasına yönelik pek çok farklı alanda somut ve dönüştürücü çözümler sunacaktır. Türkiye'den de 34 kurumun yer aldığı 31 Türk ortaklı ve 12,6 milyon avro değerindeki projeler Akdeniz'in geleceğine yön verecektir. Çağrı kapsamında projelerde en çok ana yararlanıcı olan ilk üç ülke sırasıyla İtalya, Yunanistan, İspanya olurken, Türkiye'nin en çok ortaklık kurduğu ilk üç ülke ise İspanya, İtalya ve Fransa olmuştur. Türkiye'den sunulan projeler ağırlıklı olarak; KOBİ'lerin büyümesi ve rekabet gücünün artırılması, eğitim ve öğretim, enerji verimliliği ile döngüsel ekonomi alanlarında yoğunlaşmaktadır.

Öte yandan, 15 Mayıs 2025 itibarıyla sona eren Interreg NEXT Akdeniz Programının ikinci teklif çağrısı kapsamında, toplam bütçesi 83,7 milyon avro olan proje tekliflerinin yeşil dönüşüme katkı sağlaması hedeflenmiştir. Çağrı kapsamında, gençleri odağa alan projeler aracılığıyla, gelecek nesillere sürdürülebilir çözümler sunulması ve Akdeniz bölgesi için daha yeşil, düşük karbonlu bir geleceğin şekillendirilmesi amaçlanmıştır. Bu çağrıya toplam 2,2 milyar avro değerinde 814 proje başvurusu gerçekleşmiştir. Başvurular kapsamında ülke başına talep edilen AB fonu miktarında 305,8 milyon avro ile İtalya ilk sırayı alırken bunu 262,4 milyon avro ile Türkiye takip etmiştir. Başvuruların %53'ü, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu AB üyesi olmayan Akdeniz ülkeleri tarafından gerçekleştirilmiş, kalan %47'si ise Akdenizli AB üyesi ülkeler, tarafından sunulmuştur. Sözkonusu başvurular kapsamında, programa dâhil 15 ülkeden 5.294 kurum yer almıştır. Bu ülkeler arasında, İtalya 843 kurumla en fazla proje başvurusunda bulunan ülke olmuştur. İtalya'yı bu sıralamada Yunanistan ve 601 kurum ile Türkiye takip etmiştir.

Program 2021-2027 uygulama döneminde bir teklif çağrısına daha çıkacaktır.

AB BAŞKANLIğI TARAFINDAN UYGULANAN PROGRAM VE PROJELER

Sivil Toplum Sektörü

Sivil toplum diyalogunun güçlendirilmesi, 3 Ekim 2005 tarihli Hükümetlerarası Konferans'ta kabul edilen ve müzakerelerin hangi usul ve esaslar çerçevesinde yürütüleceğini düzenleyen MÇB'de "nde, Kopenhag Siyasi Kriterleri'nin uygulanması ve AB müktesebatının üstlenilmesinin yanı sıra anılan üç temel unsurdan birini oluşturmaktadır.

Bu çerçevede, müzakere sürecinin önemli aktörlerinden birini teşkil eden sivil topluma yönelik destekler, 2014 yılına kadar farklı öncelik alanlarına ve çeşitli hedef kitlelere sağlanmıştır. 2014-2020 yıllarını kapsayan IPA-II döneminde Sivil Toplum, Demokrasi ve Yönetişim başlığı altında kendine ait stratejik hedefleri ve bütçesi olan bir alt sektör olarak tanımlanmıştır. AB Başkanlığı, Sivil Toplum Sektörünün programlama ve izlenmesinden sorumlu lider kuruluş olarak yetkilendirilmiştir.

IPA-II döneminde Sivil Toplum Alt Sektörü çerçevesinde "STK'lara yönelik yasal çerçevenin iyileştirilmesi, kamu-sivil toplum işbirliğinin desteklenmesi, STK'ların kapasitelerinin güçlendirilmesi ve Türkiye-AB arasında sivil toplum diyalogunun geliştirilmesi" olmak üzere dört öncelik alanına destek verilmiştir. Sektör altında belirtilen öncelik alanları çerçevesinde geliştirilen projeler için yaklaşık 107 milyon avro tutarında mali kaynak tahsis edilmiştir. IPA-II döneminde, AB Başkanlığının yararlanıcısı olduğu projelerin yanı sıra Kültür ve Turizm Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği gibi farklı kurum ve kuruluşlar tarafından da sivil toplum alanında çeşitli projeler uygulanmıştır.

Katılım Öncesi Yardım Aracı-II (IPA II) kapsamında, ana faydalanıcısının Türkiye Belediyeler Birliği (TBB); eş faydalanıcıların Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, Vilayetler Birliği ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı - Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü olduğu, Türkiye'deki ve AB üyesi ülkelerdeki yerel yönetimler arasında çevre ve iklim değişikliği ile ilgili alanlarda sürdürülebilir ve kalıcı kurumsal yapılar tesis etmeyi hedefleyen "Türkiye ve Avrupa Birliği Arasında Şehir Eşleştirme Hibe Programı-II: Yeşil Bir Gelecek" projesinin toplam bütçesi 4 milyon avro olup, 2023 yılında başlayan uygulamasının 2025 yılı içerisinde tamamlanması öngörülmektedir.

Türkiye'de Demokratik Yerel Yönetişimin Geliştirilmesi için Sivil Katılımın Güçlendirilmesi Projesi (Sivil Katılım Projesi), IPA II Fonları çerçevesinde AB tarafından finanse edilmekte olup Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından uygulanmaktadır. Projenin ana faydalanıcısı TBB, eş-faydalanıcısı ise İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğüdür (STİGM). Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, IPA-II Sivil Toplum Sektörünün lider kurumu olarak, projenin etkin bir biçimde uygulanması ve izlenmesine yönelik çalışmaları yürütmektedir. Ocak 2023'te uygulaması başlayan proje kapsamında 7 pilot ilde Sivil Katılım Görev Güçleri kurulmuş ve sivil katılım eylem planları hazırlanmıştır. Ayrıca, Türkiye'de gönüllülüğü güçlendirmek

amacıyla politika önerilerine temel oluşturacak Yeşil Kitap ve Beyaz Kitap çalışmaları tamamlanmıştır. Projenin toplam bütçesi 6 milyon avro olup bütçenin %60'ı, "Sivil Katılım Hibe Programı" aracılığıyla STK'lar ve yerel yönetimler/kamu idareleri ortaklığında gerçekleştirilecek yerel projelere tahsis edilmiştir.

2021-2027 yıllarını kapsayan IPA-III döneminde Sivil Toplum, IPA-II dönemine benzer şekilde "Hukukun Üstünlüğü, Temel Haklar ve Demokrasi" başlığı altında bir öncelik alanı olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede geliştirilen "Türkiye'de Sivil Toplumun Sosyal Girişimcilik Yoluyla Desteklenmesi Projesi" Avrupa Birliği Başkanlığı koordinasyonunda, Ticaret Bakanlığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı işbirliğinde uygulanacaktır. Proje sosyal girişimciliğin teşvik edilmesi yoluyla STK'ların finansal sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesi ve sosyal etkilerinin artırılmasını amaçlamaktadır. Projenin 2 milyon avroluk bölümü teknik yardım sözleşmesine, geri kalan 4 milyon avroluk tutarı ise Kalkınma Ajansları vasıtasıyla verilecek doğrudan hibe bileşenine tahsis edilmiştir. Her iki bileşenin de değerlendirme süreci devam etmekte olup 2025 yılı içerisinde sözleşmelerinin imzalanması öngörülmektedir.

6 Şubat 2023 tarihinde yaşadığımız deprem felaketi sonrası deprem bölgesinin toparlanmasına katkı sağlayacak ve IPA çerçevesinde desteklenebilecek projeler üzerinde çalışılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda AB Başkanlığı koordinasyonunda Türkiye Belediyeler Birliği, Vilayetler Birliği ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı işbirliğinde "Yerel Kamu Hizmetleri için Katılımcı, Kapsayıcı ve Yeşil İyileştirme Projesi"'nin uygulamasına Kasım 2024'te başlanmış olup, projenin uygulama süresi 3 yıldır. Toplam bütçesi 13.5 milyon avro olan ve uygulanmasında Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu (GIZ) tarafından teknik destek sağlanan proje, "Yerel Yönetimlere Teknik Destek Bileşeni", "Sivil Toplum-Yerel Yönetim İşbirliğine Hibe Desteği" ve "İş Dünyası-Yerel Yönetim İşbirliğine Hibe Desteği" olmak üzere üç ana bileşenden oluşmaktadır.

IPA III döneminde Avrupa Birliği Başkanlığının Yönetim Otoritesi, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin (TOBB) Politika Yönetimden Sorumlu Ara Kurum olduğu, EUROCHAMBRES tarafından yürütölen, toplam bütçesi 6 milyon avro olan Türkiye-AB İş Dünyası Diyalöğu II Programı'nın doğrudan hibe bileşeninin uygulaması 2024 yılında başlamış olup, hibe bileşeninin ise 2025 yılı içerisinde sözleşmeye bağlanması öngörülmektedir. Toplam bütçesi 2,5 milyon avro olan hibe bileşeni kapsamında, TOBB üyesi kuruluşlar ve EUROCHAMBRES tarafından temsil edilen yerel/bölgesel/ulusal odalar ya da oda birliklerinin ortaklaşa gerçekleştirecekleri projeler aracılığıyla Türkiye ve AB'deki odalar ve iş çevreleri arasındaki sürdürülebilir işbirliğinin ve karşılıklı bilgi alış verişinin güçlendirilmesi; Türkiye ve AB'deki odalar arasında ağ oluşturma ve iletişim fırsatlarının geliştirilmesi, böylece uzun vadeli sürdürülebilir işbirlikleri kurulmasının sağlanması ve Covid-19'un etkilerinin atlatılması, döngüsel ekonomiye geçişin desteklenmesi ve üyelerine AB müktesebatı, AB Yeşil Mutabakatı, Dijitalleşme ile ilgili güncel hizmetleri sürdürülebilir bir şekilde sunmaları için Türkiye'deki odaların kapasitelerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Temel Haklar Alt Alanı

Temel hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi, Siyasi kriterler ve 23 No'lu Yargı ve Temel Haklar Faslı kapsamında müzakere sürecinin önemli bir alanını oluşturmaktadır. Temel Haklar bu yönüyle 2014-2020 yıllarını kapsayan IPA-II döneminde öne çıkan bir alt-alan olmuştur.

IPA-II döneminde Temel Haklar Alt Alanı, Yargı ve Temel Haklar sektörü altında ayrı bir bileşen olarak oluşturulmuştur. AB Başkanlığı, Temel Haklar Alt Alanının programlama ve izlemesinden sorumlu lider kuruluştur.

Temel Haklar Alt Alanında, “Temel Haklar Alanında Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi”, “Temel Haklar Alanında Kurumlar ve Paydaşlar arası İşbirliğinin Güçlendirilmesi” ve “Sosyal Olarak Korunmaya Muhtaç Grupların Desteklenmesi” olmak üzere üç öncelik belirlenmiş ve 15 proje için yaklaşık 69,9 milyon avro tutarında finansman sağlanmıştır.

Sözkonusu projeler aracılığıyla, temel haklar alanında faaliyet gösteren ilgili kurum ve kuruluşlara kapasite desteği sağlanmaktadır. Bu projeler altında ülkemizin reform sürecine destek verecek şekilde, Anayasa'da güvence altına alınan temel hakların güçlendirilmesi ile çocuk hakları, kadın hakları, cinsiyet eşitliği, sivil gözetimin güçlendirilmesi ve bireysel başvuru gibi alanlarda çalışmalar yürütölmektedir.

Sivil Toplum Diyalöğu Programı

Avrupa Komisyonu, 2005 yılında yayımladığı “AB ve Aday Ölkeler arasında Sivil Toplum Diyalöğu” başlıklı Bildiri ile AB'ye üye ve aday ölkeler arasında güçlü, derin ve sürekli diyalöğu destekleyeceğini belirtmiştir. AB, bu yaklaşımla vatandaşlarını aday ölkelerin farklı kültürleri, siyasi ve ekonomik sistemleriyle tanıştıırarak, karşılıklı anlayış ve bilgi alışverişinin sağlanmasını, böylelikle yeni üyeliklerle ortaya çıkabilecek fırsat ve zorluklar hakkında toplumların bilgi sahibi olmasını hedeflemektedir.

Bu gelişme üzerine, “Türkiye ve AB Arasında Sivil Toplum Diyalöğu Programı” (Sivil Toplum Diyalöğu), Türkiye'nin AB'ye katılım müzakerelerinin önemli bir parçası olarak kabul edilmiş ve 2008 yılında AB'nin mali desteğiyle uygulamaya konmuştur.

Sivil Toplum Diyalöğu Programı, AB Başkanlığı tarafından Türkiye ve AB üyesi ölkelerden kurumları ortak bir konu veya tema etrafında biraraya getirecek, toplumların birbirini tanımasını, bilgi alışverişinde bulunmasını ve kalıcı diyalog kurmasını sağlayacak bir platform olarak tasarlanmıştır.

Sivil Toplum Diyalogu Programı	
I. Dönem 2008-2009	"Kentler ve Belediyeler", "Meslek Örgütleri", "Üniversiteler" ve "Gençlik Girişimleri" konularında toplam 119 proje, 19,2 milyon avro hibe
II. Dönem 2010-2012	"Tarım ve Balıkçılık", "Kültür ve Sanat" ve "STK Projeleri için Mikro Hibe" konularında toplam 97 proje, 5,1 milyon avro hibe
III. Dönem 2014-2016	"Siyasi Kriterler" ve "Medya" konularında toplam 51 proje, 6,5 milyon avro hibe
IV. Dönem 2015-2017	"Çevre", "Enerji", "Tüketicinin ve Sağliğın Korunması", "Adalet, Özgürlük ve Güvenlik", "İş Kurma Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi", "Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu", "İşletme ve Sanayi Politikası", "Tarım ve Balıkçılık" ile "Eğitim" konularında toplam 78 proje, 10,5 milyon avro hibe
V. Dönem 2019-2021	Tüm AB müktesebat başlıklarını konu alan toplam 40 proje, 6,9 milyon avro hibe
VI. Dönem 2021-2022	Tüm AB müktesebat başlıklarını konu alan toplam 33 proje, 4,7 milyon avro hibe

Türkiye’de sivil topluma yönelik 15 yılı aşkın süredir kesintisiz olarak yürütölen en köklü, AB finansmanlı en eski hibe programı olma özelliğini taşıyan Sivil Toplum Diyalogu Programıyla, Türkiye’deki ve AB’deki STK’lar arasında uygulanan 400’ü aşkın proje ile 700’e yakın ortaklık tesis edilmiş ve yaklaşık 53 milyon avro destek sağlanmıştır. Programın uygulamasına 2023 yılında tamamlanan altıncı dönem ile birlikte son verilmiştir.

Sivil Toplum Destek Programı

"Sivil Toplum", IPA-II döneminde "Demokrasi ve Yönetişim" önceliği altında bir sektör olarak tanımlanmış, böylece STK’lara yönelik çalışmalara AB tarafından özel bir tahsisat yapılmıştır. Bu çerçevede STK’lar için sistematik ve uzun vadeli bir bakış açısıyla programlama yapılmıştır.

AB Başkanlığı tarafından uygulanan Sivil Toplum Destek Programı ile kamu-sivil toplum arasında işbirliğinin güçlendirilmesi, STK’lara yönelik yasal çerçevenin iyileştirilmesi, STK’ların kapasitesinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Uygulama süreci 2018 yılında başlatılan Program kapsamında 100’den fazla projeye yaklaşık 13 milyon avro destek sağlanmıştır.

Sektör yaklaşımı çerçevesinde sivil topluma stratejik destek veren, gelişmiş kapasiteye sahip STK'ların yanı sıra yerel STK'ların da ülkemizin AB uyum sürecine ve sivil alanın güçlendirilmesine katkı sağlayan Sivil Toplum Destek Programı, 2023 yılında tamamlanan üçüncü dönemi ile son bulmuştur.

Sivil Toplum Destek Programı	
I. Dönem 2018-2021	STK'ların karar alma süreçlerine daha etkin katılımı, kamu-sivil toplum ilişkilerinin yerel ve ulusal düzeyde geliştirilmesi ve STK'ların yönetim, savunuculuk ve iletişim becerilerinin desteklenmesi amacıyla gerçekleştirilen toplam 48 proje, 6,2 milyon avro hibe
II. Dönem 2019-2021	STK'ların idari ve finansal sürdürülebilirliğinin sağlanması, iletişim ve savunuculuk becerilerinin geliştirilmesi, karar alma süreçlerine katılımlarının desteklenmesi ve aktif vatandaşlığın yaygınlaştırılmasındaki rollerinin artırılması amacıyla gerçekleştirilen toplam 29 proje, 3,7 milyon avro hibe
III. Dönem 2021-2022	STK'lar arası ortaklıkların teşvik edilmesi, karar alma süreçlerine katılımlarının desteklenmesi, aktif vatandaşlığın yaygınlaştırılmasındaki rollerinin artırılması ve aktif vatandaşlık için yasal çerçevenin geliştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen toplam 34 proje, 3,2 milyon avro hibe

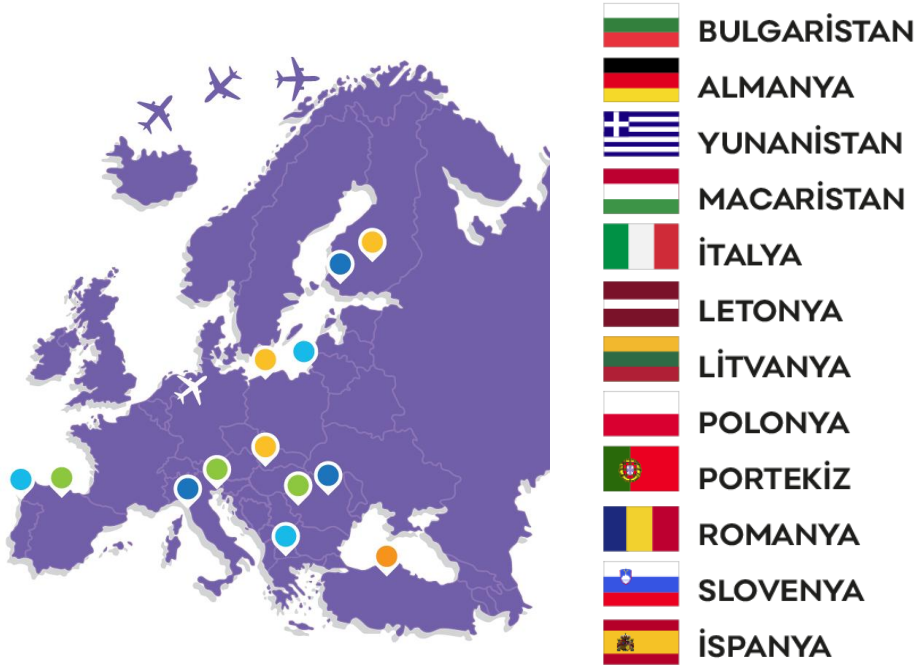
Yerelde Yürütölen Çalışmalar

Yerel yönetimlerin idari ve kurumsal kapasitesinin artırılması, AB'ye katılım süreci kapsamında özel önem atfedilen konular arasındadır. AB'ye üyelik sürecinin getirdiği yükümlölükler ve bu kapsamda yapılan düzenlemelerin uygulanması, valilikler, belediyeler, il özel idareleri vb. yerel düzeyde faaliyet gösteren kuruluşları da yakından ilgilendirmektedir. Bu çerçevede, 2010 yılından bugüne kadar yerel yönetimlerin AB ile ilgili konularda kapasitesini artırmak amacıyla AB Başkanlığı tarafından pek çok proje geliştirilmiş ve başarıyla uygulanmıştır.

Türkiye ve AB Arasında Şehir Eşleştirme Projesi

Yerelde başarıyla uygulanan çalışmalardan ilham alınarak "Türkiye ve AB Arasında Şehir Eşleştirme Projesi" geliştirilmiştir. 2018-2020 yılları arasında uygulanan projenin amacı, AB'ye katılım sürecinde yerel düzeyde idari kapasitenin güçlendirilmesi suretiyle Türkiye'deki ve AB'ye üye ölkelerdeki yerel yönetimler arasında bilgi ve deneyim paylaşımını sağlayacak kalıcı köprüler kurmaktır. IPA-II kapsamında desteklenen projenin toplam bütçesi 4,5 milyon avro olup "kapasite geliştirme" ve "hibe"den oluşan iki bileşeni bulunmaktadır. Hibe bileşeni kapsamında,

Türkiye’den yerel yönetimlerin AB üyesi ülkelerdeki muadilleriyle işbirliği içerisinde uyguladıkları 23 projeye finansman sağlanmıştır.

“Türkiye ve AB Arasında Şehir Eşleştirme Projesi kapsamında yerel yönetimlerimizin ortaklık geliştirdikleri AB üye ülkeleri”

Türkiye ve AB Arasında Şehir Eşleştirme Projesi-II: Yeşil Gelecek

Proje Katılım Öncesi Yardım Aracı 2020 yılı Türkiye Yıllık Eylem Programı kapsamında AB tarafından finanse edilmektedir. Türkiye Belediyeler Birliği’nin koordinasyonunda Başkanlığımız, Vilayetler Birliği ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü işbirliğinde uygulanacak projenin teknik destek ve hibe olmak üzere iki bileşeni bulunmaktadır.

Hibe programı ile Türkiye ve AB üyesi ülkelerdeki yerel yönetimleri arasında kardeş şehir ilişkilerini ve yerel yönetimlerin AB bütünleşme sürecindeki rollerini “iklim değişikliği” ve “çevre” alanlarında çalışmalar yapılması suretiyle güçlendirmeyi amaçlayan projelere öncelik verilecektir. Desteklenen projelerde:

- İklim değişikliğine ilişkin yerel planlar, stratejiler, yol haritaları geliştirilecek ve karar verme araçları hazırlanacak,
- İklim değişikliğine uyum teknolojileri ve sistemler oluşturulacak,

- Yerel yönetimler arasında bilgi ve deneyim paylaşımı sağlanacak,
- İklim ve çevre ile ilgili konularda, özellikle çocukları ve gençleri hedef alan eylemler vasıtasıyla kamuoyunun farkındalığı artırılacaktır.

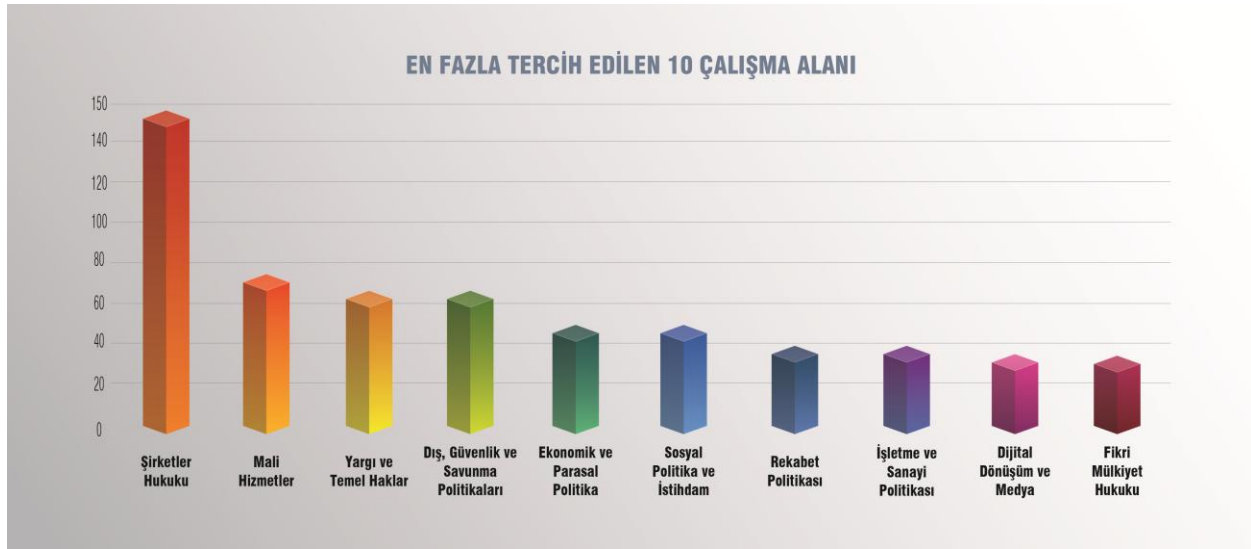
Hibe Programının bütçesi 2.5 milyon avro olup değerlendirme neticesinde 23'ü ülkemizden, 3'ü AB üyesi ülkelerden olmak üzere 26 hibe sözleşmesi imzalanmıştır. Programda temsil edilen AB üyesi ülkeler arasında "Almanya, Bulgaristan, Finlandiya, Hırvatistan, İspanya, İtalya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovenya, Yunanistan" bulunmaktadır.

Teknik destek bileşeni çerçevesinde, yerel yönetimlerin çevre ve iklim değişikliği ile mücadele konusunda gerçekleştirdikleri çalışmaları desteklemek üzere bir dizi faaliyet yürütülecektir.

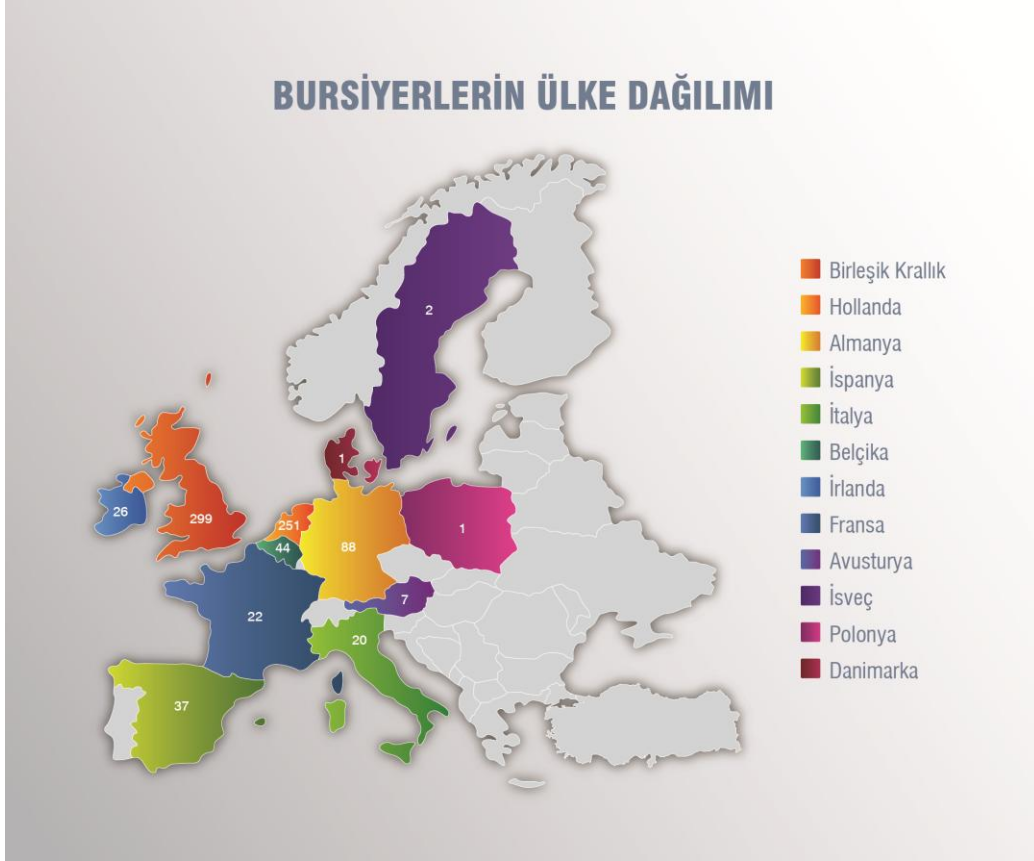
Jean Monnet Burs Programı

1989 yılında Türkiye Cumhuriyeti ile o zamanki adıyla AET arasında yapılan bir anlaşma ile hayata geçirilen Jean Monnet Burs Programı, Türkiye'nin en köklü projelerinden biri olarak AB Başkanlığı, Merkezi Finans ve İhale Birimi ile AB Türkiye Delegasyonu işbirliğinde yürütülmektedir.

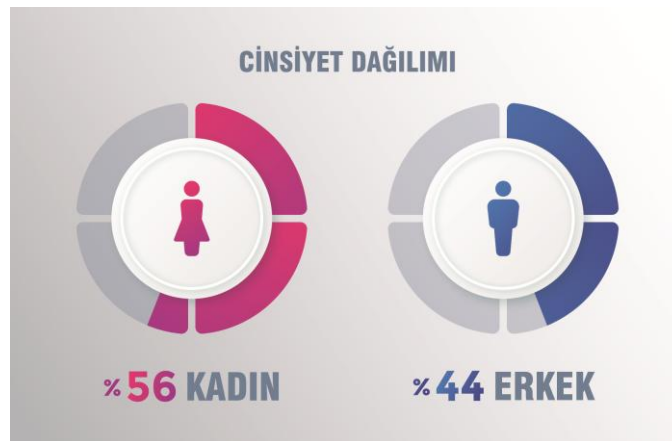
35 yıldır AB üye ülkelerinde öğrenim imkânı sunan Jean Monnet Burs Programı ile Türkiye'nin AB müktesebatı konusunda bilgi sahibi insan kaynağı güçlendirilmekte, böylece müktesebatın etkin bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli idari kapasitenin oluşmasına katkı sağlanmaktadır. Burs Programı ile gerek kamu ve özel sektörde gerek akademik camiada, özellikle AB uyum sürecini destekleyecek nitelikli iş gücünün güçlendirilmesi ve böylelikle sürecin hızlandırılması, bursiyerlerin öğrenim gördükleri alanda yetkinliklerinin artırılması ve AB'nin işleyişi ile ilgili bakış açılarının genişletilmesi amaçlanmaktadır.

Aynı zamanda, AB üyesi ölkelerde geçirilen süre zarfında tesis edilen bireysel ilişkiler üzerinden karşılıklı önyargıların aşılmasına da katkıda bulunulması hedeflenmektedir. Jean Monnet Burs Programı sayesinde ayrıca, bursiyerler aracılığıyla Türkiye ve AB arasındaki sivil toplum diyalogunun güçlendirilmesine destek sağlanmakta, ölkelerarası akademik ilişkiler geliştirilmekte ve Türk ve Avrupalı meslektaşlar arasında köprüler kurulmaktadır.

Program'dan yararlanmaya hak kazanan bursiyerlere, en az 3, en fazla 12 ay süreyle AB üye ölkelerinde yerleşik bir üniversite veya eşdeğer kuruluştta araştırma veya lisansüstü öğrenim görme imkânı tanınmaktadır. Burslar, ölkemizin AB'ye uyum süreci kapsamında, AB müktesebatı ile ilgili konularda gerçekleştirilecek akademik çalışmalara tahsis edilmektedir.

Türkiye'nin, uygulama süreci en uzun soluklu projeleri arasında yer alan, münhasıran ülkemize yönelik bir imkân sunan Program'dan, bugüne kadar 3 binin üzerinde kişi faydalanarak AB ile ilgili konularda akademik çalışmalar yapmıştır. Program'dan kamu ya da özel sektör kuruluşlarında çalışanlar, üniversitelerimizde akademik ya da idari personel olarak görev yapanlar ile lisans son sınıf, yüksek lisans veya doktora öğrencisi olarak öğrenim görenler faydalanabilmektedir.

Burs kapsamında okul ücreti, iâşe ve ibate ile ulaşım masrafları gibi yaşam giderleri karşılanmakta ve bir defaya mahsus vize, sağlık sigortası gibi masraflar için sabit ödenek sağlanmaktadır.³⁶

³⁶ Jean Monnet Burs Programı kapsamında sunulan grafikler 2020-2021 akademik yılından itibaren son 5 akademik yılı kapsamaktadır.

Avrupa Koleji Yüksek Lisans Burs Programı

Avrupa Koleji (College of Europe/Collège d'Europe) 1949 yılında Belçika'nın Brugge şehrinde Avrupa bütünleşme çabalarına eğitsel ve akademik destek vermek amacıyla kurulmuştur. İngilizce ve Fransızca dillerinin her ikisinde birden eğitim veren Kolej, ikinci kampüsünü 1994 yılında Polonya'nın Varşova şehri yakınlarında, Natolin'de açmıştır. AB kurumlarına sayısız bürokrat yetiştiren ve Avrupa çalışmaları alanında en itibarlı eğitim kurumlarından biri olan Avrupa Koleji, yalnızca yüksek lisans diploması vermektedir.

18.000'den fazla (2024) mezun ağına sahip olan Avrupa Koleji'nde günümüzde okuyan öğrencilerin %70'i burslu yüksek lisans öğrenimi görmektedir. Kolej'in ünü ve saygınlığı, başarılı öğrencileri kabul etmesinden, en iyi akademisyenlere ders verme olanağı sağlamasından, AB kurumlarıyla yakın ilişki içinde çalışabilmesinden ve mezunlarının oluşturduğu dayanışma ve iletişim ağından kaynaklanmaktadır.

2010 yılında başlatılan ve AB Başkanlığı eşgüdümünde yürütölen "Avrupa Koleji Yüksek Lisans Burs Programı", Türkiye'nin AB'ye adaylık sürecinde, gerek kamu yönetiminde gerek özel sektörde ihtiyaç duyulan, donanımlı AB uzmanlarını ve geleceğin Türk Avrokratlarını yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Türkiye'nin önde gelen özel sektör ve STK'lar tarafından sağlanan destekle yürütölen Program, bursiyerlerine Avrupa çalışmaları alanında en saygın adreslerden birinde eğitim imkânı sağlamanın yanı sıra kültürel ve dilsel çeşitliliğe dayanan uluslararası kampüslerde yaşama imkânı sağlamaktadır.

Kurulduğu 1949 yılından bu yana Kolej'de her yıl ortalama 2 Türk öğrenci eğitim görmüştür. Bu rakamı artırmak gayesiyle AB Başkanlığı tarafından başlatılan burs programı kapsamında 2010-2025 yılları arasında toplam 193 öğrenci burs programından yararlanmıştır. Kuruluşundan bugüne kadar Avrupa Koleji'nde 10 aylık yüksek lisans eğitimi alan Türk öğrenci sayısı ise toplam 282'dir. 2025-26 öğretim döneminde ise Başkanlığımızca 12 öğrenciye burs imkânı sağlanmıştır.

TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ İLETİŞİM STRATEJİSİ

Türkiye’nin AB sürecinin en önemli boyutlarından biri iletişimdir. İletişim aynı zamanda da ülkemizin AB ile yürüteceği müzakerelerin hangi usul ve esaslar çerçevesinde gerçekleştirileceğini ortaya koyan Müzakere Çerçeve Belgesi’nin (MÇB) üçüncü boyutunu oluşturmaktadır. Türkiye’nin AB üyelik sürecinde yürütülen çalışmaları, hem iç hem de AB kamuoyuna doğru ve güncel bir şekilde aktarabilmek amacıyla Başkanlığımızca Türkiye’nin Avrupa Birliği İletişim Stratejisi (ABİS) hazırlanmış ve 2010 yılında uygulamaya konulmuştur.

Katılımcı bir anlayışla, ilgili bakanlıklar, kamu kurumları, STK'lar, medya, akademi ve ilgili diğer çevrelerin katkılarıyla hazırlanan AB İletişim Stratejisi iki yönlü bir strateji olarak kurgulanmıştır. **Türkiye'ye Yönelik İletişim Stratejisi** kapsamında iç kamuoyuna AB ile ilgili güncel, pratik, somut ve anlaşılır bilgi vermek amaçlanırken, **AB'ye Yönelik İletişim Stratejisi** ile ise AB kamuoyunu Türkiye'deki gelişmeler, gerçekleştirilen reformlar ve Türkiye'nin üyeliğinin AB'ye katkısı konusunda bilgilendirmek hedeflenmiştir.

ABİS kapsamında siyasi reform ve sosyo-ekonomik dönüşüm süreçleri hakkında Türkiye ve AB kamuoylarında farkındalık yaratmak ve bu süreçte elde edilen kazanımların toplumsal tabana yayılmasını sağlamak amacıyla birçok etkinlik ve bilgilendirme faaliyeti düzenlenmektedir. 9 Mayıs Avrupa Günü etkinlikleri, "İl İl AB" ve "AB Sürecimiz ve Gençlere Yönelik Fırsatlar" toplantı serileri, konferanslar, çalıştaylar, yarışmalar, sivil toplum buluşmaları, başarılı AB projelerini anlatan belgeseller ve yayın çalışmaları ile toplumun farklı kesimlerine ulaşılmaktadır. Düzenlenen bu faaliyetler ile bilgi kirliliği ve yanıltıcı bilginin giderilmesine, aynı zamanda AB ve ülkemizin üyelik süreci ile ilgili temel konulara yalın bir dille açıklık getirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Öte yandan, Türkiye'nin AB üyelik sürecinin daha iyi anlaşılması ve karşılıklı önyargıların giderilmesi için dış misyonlarımızın desteği ile diğer Avrupa ülkelerinde iletişim faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Sportif, kültürel ve akademik nitelikli bu faaliyetler ile Türkiye ve AB kamuoylarında mevcut bilgi eksikliğinin giderilmesi, Türkiye'nin üyeliğine ilişkin AB ve Türkiye'de süregelen tartışmaların somut bilgilere dayandırılması, "algı ve kaygı"ya dayalı görüşlerin "somut bilgi ve gerçek deneyim paylaşımına" dönüştürülmesi amaçlanmaktadır.

Türkiye-AB ilişkilerinde yaşanan dönemsel zorluklardan bağımsız olarak AB ile her zaman diyalog ve iletişim kanallarını açık tutmayı amaçlayan ABİS'in, değişen koşullara göre esnek, güncellenebilir ve katılımcı bir anlayışla yürütülmesine özen gösterilmektedir. Ayrıca kamu kurumlarımızdan STK'lara, düşünce kuruluşlarından üniversitelere, iş dünyasından yerel yönetimlere ve medyaya kadar toplumun her kesimi ABİS'in doğal paydaşları olarak görülmektedir.

Türkiye-AB ilişkilerindeki konjonktürel zorluklara bağlı olarak Türkiye kamuoyunun AB'ye ilişkin algılarının yıllar içinde değişkenlik göstermesi bu esnek uygulama yaklaşımında etkili olmuştur. Yapılan anketler, Türk halkının, sonuçta AB'ye üye olmayı istemekle birlikte, üyeliğın yakın vadede ve mevcut koşullarda gerçekleşmeyeceği kanaatini taşıdığını göstermektedir. Bu algının nedenlerinin ise konjonktüre göre değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Şüphesiz Türkiye'nin AB üyeliği mevcut konjonktürde zaman alacak olmakla birlikte, gerçekleştiği takdirde her iki tarafa da azami fayda sağlayacaktır.

Bu nedenle, müzakere sürecimiz kapsamında gerçekleştirilen reformların tek tek bireylere dokunduğu ve yaşamlarını değiştirdiğinin vurgulanması, Türkiye ve AB vatandaşları arasında önyargıların bertaraf edilerek diyalog köprüleri kurulmasına katkıda bulunulması ve daha da önemlisi Ardahan'dan Edirne'ye başarı hikayeleri yazan kişi ve kurumların ön plana çıkartılması, ABİS'in hedefi ve itici gücünü oluşturmaktadır. Bu başarı hikayeleri, Türkiye'nin AB'ye üyeliğini soyut bir amaç olmaktan çıkartıp, somut bir hedefe dönüştürmektedir.

İlgili tüm kamu ve özel iletişim aktörlerinin ABİS'i ve faaliyetlerini yakından tanınması, benimsemesi ve sahiplenmesi, yine bu çerçevede ABİS'e kendi alanı itibarıyla katkı sağlaması, iletişim stratejisinin bugüne kadar olduğu gibi gelecekte de başarılı olması bakımından önem taşımaktadır.

Başkanlığımız, müzakere sürecinde yaşanan tüm engellemelere rağmen, ülkemizin AB'ye tam üyelik hedefi doğrultusunda, ABİS kapsamında yürütülen kamu diplomasisi ve stratejik iletişim çalışmalarına Ulusal Kamu Diplomasisi Stratejisinde belirlenen hedeflerle uyumlu biçimde devam etmektedir.

ABİS 2024 YILI FAALİYETLERİ

Notlar:

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI**

[in](#) [X](#) [@](#) [v](#) [f](#) /abbaskanligi
www.ab.gov.tr